

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

Με τὸ σημερινὸ τεύχος, ποὺ συνο-
δεύεται, μὲ εὐρετήριο ὕλης, συμπλη-
ρώνεται ὁ Γ' τόμος τοῦ «ΚΟΣΜΟΥ»

ΔΡΑΧΜΑΙ

4

69

3

θήσει για να την πραγματοποιήσουν. Δεν ζητά —λέγει— από τα κράτη αυτά κανένα αντίλλαγμα, παρά μόνο να κρατήσουν για τον εαυτό τους τους πόρους τους — ν' αποκλείσουν δηλαδή απ' αυτούς τη Δύση. Η στάση αυτή είναι πραγματικά δολοφονική. Σημειώνει ήδη επιτυχία στην Αίγυπτο με τη χρηματοδότηση του φράγματος του Ασσουάν: απέμακρυνε την Αίγυπτο από τη Δύση. Η ίδια απόπειρα έχει επιτύχει στη Γουινέα, στην Αιθιοπία κι' επαναλαμβάνεται τώρα στο Κογκό. Ο οικονομικός ανταγωνισμός στην Αφρική — και γενικότερα στις υποανάπτυκτες χώρες — είναι ή νέα μορφή του ψυχρού πολέμου. Η οικονομική και τεχνική βοήθεια, με τις ανυπολόγιστες μακροπρόθεσμες συνέπειές της, έχει αντικαταστήσει σαν όπλο τις ατομικές δόμβες και τους πυραύλους: είναι ένα όπλο ισχυρότερο και πολύ περισσότερο άποδοτικό.

Στά 'Ηνωμένα Έθνη

Η ΑΦΡΙΚΗ είναι ένας κόσμος που τώρα μόλις μπαίνει στη διεθνή σκηνή. Η εμφάνισή της έχει αλλάξει την πολιτική γεωγραφία του πλανήτη μας και μπορεί να μεταβάλει την παγκόσμια ισορροπία δυνάμεων. Η δόμδα των υποανάπτυκτων αφρικανοκρατιών — υποανάπτυκτων δ' όλων — κρατά το κλειδί της πλειοψηφίας στα 'Ηνωμένα Έθνη χάρη στα 21 νεογέννητα αφρικανικά κράτη. Ένας πληθυσμός από 200.000.000 ψυχές έχει προστεθεί ξαφνικά στις πολιτικές δυνάμεις του κόσμου. Ένας πληθυσμός χωρίς πολιτική παράδοση, χωρίς πολιτική πείρα, χωρίς ιδιαίτερη πνευματική ανάπτυξη, χωρίς επαρκή στελέχη, χωρίς κρατική οργάνωση, χωρίς τεχνικά έφδδια — ένας πληθυσμός δηλαδή, που είναι ιδεώδες πεδίο για τον πολιτικοοικονομικό ανταγωνισμό των

Γυναίκες του Κογκό πανηγυρίζουν κα τὰ την ημέρα της ανεξαρτησίας

μεγάλων. Η προπαγάνδα έχει όλες τις δυνατότητες να δράσει μ' ευκολία. Η Δύση, όμως, έχει ένα σοβαρότατο μειονέκτημα: το άποικιοκρατικό παρελθόν της προς τους Αφρικανούς με το σύνθημα 'Ανατολή, στηρίζοντας την προπαγάνδα της προς τους Αφρικανούς στο σύνθημα: Προσοχή! ή οικονομική άποικιοκρατία απειλεί να ξαναγυρίσει! Ένα σύνθημα που πιάνει, όπως μαρτυρούν τα γεγονότα του Κογκό, ένα σύνθημα που φαίνεται σωστό έπειτα από την αγγλογαλλική έκστρατεια του Σουέζ και τη γαλλική αδιאλλαξία στην Αλγερία.

Και ή μάχη μόλις αρχίζει. Στη Γενική Συνέλευση των 'Ηνωμένων Έθνών, που οι εργασίες της άρχισαν χθές, 15 αφρικανικά κράτη έμφανίζονται για πρώτη φορά. Είναι μια συμπαγής ομάδα, που ή ψήφος της μπορεί να παίξει αποφασιστικό ρόλο. Τα νέα αυτά κράτη είναι όλα έπηρεασμένα από την περιπέτεια του Κογκό, όπου βλέπουν βελγική συνωμοσία με την βοήθεια ή την άνοχη των συμμάχων του Βελγίου — δηλαδή του δυτικού κόσμου. Από την άλλη πλευρά, ξέρον ότι μπορούν να υπολογίσουν στη σοβιετική υποστήριξη. Έτσι στην οικονομική μάχη προστίθεται και ή διπλωματική. Και στη μάχη αυτή τα 15 νεογέννητα αφρικανικά κράτη έχουν τη συμπαράσταση και των άλλων 12 αφρικανικών κρατών, της Μ. Ανατολής, της νοτιοανατολικής Ασίας, της Ευρώπης και της Λατινικής Αμερικής. Δημιουργείται έτσι ένας ισχυρότατος συνασπισμός που μπορεί να διεκδικήσει την πλειοψηφία στα 'Ηνωμένα Έθνη αφού θα έχει στο πλευρό του και τις 9 ψήφους του ανατολικού μπλόκ. Υπάρχει, δηλαδή, ή μεγάλη πιθανότητα, ή παρουσία της Αφρικής, με τα νεογέννητα ανεξάρτητα κράτη της, να ανατρέψει την πλειοψηφία που ήταν ως τώρα σταθερή στα 'Ηνωμένα Έθνη.

Η νέα μορφή του κόσμου

ΚΑΙ μόνο αυτό άρκει για να δείξει την αποφασιστική σημασία που παίρνει ξαφνικά ή Αφρική — μια ήπειρος που βρισκόταν ως τώρα στο περιθώριο της παγκόσμιας πολιτικής ζωής — στη διεθνή σκηνή. Η μαύρη ήπειρος διεκδικεί τη θέση της στην οικογένεια των εθνών. Οι λαοί της, ώργανωμένοι σε καινούργια κράτη, γίνονται πολιτική δύναμη. Ποτέ άλλοτε δεν παρουσιάστηκε στην ιστορία τέτοιο

φαινόμενο: ή τόσο άπότημη πολιτική αξιοποίηση μιάς ολόκληρης ήπειρου. Τί μπορεί να βγει από τὸ φαινόμενο αυτό;

Τὸ πιθανότερο είναι ότι ή Αφρική θα μείνει τελικά έξω από τους δυο αντίπαλους συνασπισμούς και θα φροντίσει για την ανάπτυξη της, δεχομένη κάθε βοήθεια που δεν θα έχει άπώτερες επιδιώξεις για εκείνη που την δίνει. Πρὸς τὸ παρόν ή δυτική βοήθεια προκαλεί καχυποψίες στους Αφρικανούς, είναι όμως σχεδόν βέβαιο ότι καχυποψίες θα προκαλέσει αύριο κι' ή σοβιετική βοήθεια, όταν εκδηλωθούν οι μακροχρόνιοι σκοποί της. Έτσι ή Αφρική θα έχει τη δυνατότητα, έπειτα από μια περίοδο ταλαντεύσεων, αναποφασιστικότητας και δισταγμών, να ζητήσει οικονομική και τεχνική βοήθεια από διεθνείς οργανισμούς — όπως από τα 'Ηνωμένα Έθνη — που να μην έχουν ιδιοτελείς επιδιώξεις. Μια τέτοια βοήθεια μπορεί να την αποφασίσει ή πλειοψηφία των υποανάπτυκτων χωρών στα 'Ηνωμένα Έθνη. Ός τότε, όμως, τὸ πιὸ πιθανὸ είναι ότι ή σοβιετική βοήθεια θα γίνεται πιὸ εύκολα δεκτή από τη δυτική. Τὸ ερώτημα είναι αν ή βοήθεια αυτή θα κρατήσει αρκετὸ καιρὸ ὥστε να αποκτήσει ισχυρή έπιρροή. Απάντηση σ' αυτό τὸ ερώτημα είναι δύσκολο να δοθεί, γιατί ή Αφρική είναι ακόμα μιά περιοχή χωρίς πολιτική πείρα.

Πέρα, όμως, απ' όλα αυτά, εκείνο που έχει πραγματικά ιστορική σημασία είναι ότι ὁ κόσμος, σαν πολιτική γεωγραφία, έχει αλλάξει ριζικά μορφή. Τὸ τέλος της άποικιοκρατικής περιόδου άνοιξε ένα νέο κεφάλαιο στην ιστορία των εγχρωμων λαών. Μετά τους κιτρινοὺς έρχεται τώρα ή σειρά των μαύρων ν' αποκτήσουν την εθνική τους ανεξαρτησία. Ίς χτὲς ήταν δούλοι, δεν υπολογίζονταν, βρίσκονταν στο έλεος των λευκών κυριών τους και δεν είχαν τὸ παραμικρὸ δικαίωμα. Οι άρχηγοί τους ήταν στη φυλακή γιατί διεκδικούσαν την ελευθρία για τους λαούς τους. Χιλιάδες μαύροι σκοτώνονταν χωρίς να ταραζεται ή συνείδηση των λευκών. Οι Βέλγοι άποκαλούσαν τὸ Κογκό «αίωνια άποικία». Οι Άγγλοι έσφαζαν ψύχραιμα τους Μάου-Μάου. Όλοι σχεδόν οι Πρόεδροι, οι πρωθυπουργοί κι' οι ύπουργοί των νεογέννητων αφρικανικών κρατών ήταν πολιτικοί κατάδικοι ως προχθές. Η ψήφος ήταν κάτι άγνωστο στην Αφρική μέχρι πριν από ελάχιστα χρόνια. Οι εθνικές διεκδικήσεις ήταν έγκλημα. Όλος ὁ πλοῦτος ήταν στα χέρια των λευκών. Κι' οι μαύροι δούλευαν σαν υποζύγια για να έχει την άνεση και τη χλιδή τους ή Ευρώπη.

Τώρα όλα έχουν αλλάξει ριζικά. Τα υποζύγια αυτά έχουν γίνει ελεύθεροι πολίτες, οι πολιτικοί κατάδικοι είναι άρχηγοί κρατών και οι άποικίες έχουν γίνει μιά δύναμη που διαθέτει στα 'Ηνωμένα Έθνη περισσότερες ψήφους από τους λευκούς. Η Αφρική ζύπνησε και βγαίνει από τὸ τέλμα της. Αρχίζει την πορεία της πρὸς τὸν πολιτισμὸ — έστω με καθυστέρηση αιώνων.

ΕΙΔΙΚΟΣ

Ποῦ πᾶς, μικρέ μου φίλε;

ΤΟΥ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ

Τὸ Σεπτέμβριο, κάθε χρόνο, χιλιάδες πόρτες ανοίγουν, καί χιλιάδες παιδιά ξεχύνονται πρὸς όλες τις διευθύνσεις που υπάρχουν σχολεία. Γὰ ρουχαλακιά τους, πλούσια ή φτωχά, είναι καλοβαλμένα απο το χέρι της στοργής, τὸ χέρι της μητέρας. που αυτές τις στιγμές νοιώθει μιά άπο τις μεγαλύτερες ευτυχίες της. Το παιδί της πηγαίνει στο σχολείο, τὸ παιδί της πηγαίνει στον κόσμο. Τί θα γίνει αύριο τὸ παιδί της;

ΟΤΑΝ τὸν περασμένο χρόνο τέτοιο καιρὸ βρέθηκα στην πατρίδα μου, σ' ένα μεγάλο καλοστεκοῦμενο χωριό, έκανα τὴ συνηθισμένη μου βόλτα, αὐτὴ τὴ βόλτα την κάνω πάντοτε όταν πηγαίνω εκεί, στους προσφιλείς παιδικούς μου τόπους. Τὸ δημοτικὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ, ξεκομμένο, μόνο του, χτισμένο σ' ένα εὐρύχωρο χώρο, δεν έχει αλλάξει. Οὔτε μεγάλωσε, οὔτε μικρῶνε. Μόνο πὼς έγινε πολὺ γαλῖο ἀπὸ τὸ

χρόνο, μόνο πὼς οἱ γωνιές του έχουν φαγωθεῖ, μόνο πὼς ὁ μαντρότοιχος τοῦ γυμναστηριοῦ πὸν εἰσπνέται στὶς δυὸ γωνιές της πίσω πλευρᾷς τοῦ σχολείου, είναι σχεδὸν ετοιμόρροπος.

Ήταν πρωί, γύρω στὶς δέκα ή ὡρα. Όταν πλησίαζα, ὁ ἐπιστάτης πάνω στο κεφαλόσκαλο, χτυποῦσε τὸ κουδούνι νὰ μπουὺν τὰ παιδιά. Ὁ χρόνος είναι μεγάλος, ἀλλὰ είναι καί μικρός. Έβλεπν την ὡρα δεν πρόφτανα νὰ λογαριάσω τὰ χρόνια πὸν είχαν περάσει. Ὁ καιρὸς πὸν άκουγα τὸ ἴδιο αὐτὸ κουδούνι, μὲ φάνηκε σχεδὸν χτεσινός. Ποῦ ήταν θαμμένος αὐτός ὁ χτύπος; Τὸν γνώρισα άμέσως. Κάτι έγινε μέσα στην καρδιά μου. Ένα μικρὸ οἶγος, ένα μικρὸ σφίξιμο. Ένα ξάφνιασμα. Ένα αἰσθημα σαν εκείνο πὸν ένοιωθα όταν ήμουν παιδί καί περνοῦσα κάτω ἀπὸ την ἴδια αὐτὴ πόρτα μαζί με τ' ἄλλα παιδιά. Κυττάζω καλύτερα, ὁ παλὸς ἐπιστάτης εἶχε δέβαια πεθάνει, ένας ἄλλος ἐπιστάτης τώρα κρατοῦσε τὸ κουδούνι στὰ χέρια του. Καί τὸ πλῆθος των παιδιῶν πὸν έμπαινε μέσα, δεν εἶχε καμμιᾷ σχέση με τὸ παρελθόν, δεν ήταν οἱ συμμαθητές μου.

Ήταν τὰ αἰώνια παιδιά, πὸν ἀνανεώνονται κάθε χρόνο.

ΣΗΜΕΙΩΝΩ αὐτὴ την περίπτωση, γιατί με βοηθάει νὰ εἰπὼ εκείνο πὸν θέλω. Κι' αὐτὸ πὸν θέλω νὰ εἰπὼ είναι, τὸ πόσο μεγάλο χώρο πᾶνει στὴ συνείδηση τοῦ παιδιοῦ τὸ σχολεῖο. Ένα αποφασιστικὸ γεγονός, τὸ μεγαλύτερο της ζωῆς του ὡς εκείνη την

ΑΙΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΗΝΗ

Λένε ότι κανείς δὲ μισεί περισσότερο τὸν πόλεμο ἀπὸ κείνους πὸν τὸν έχουν ζήσει... Σήμερα υπάρχουν περισσότεροι ἀπὸ 20 εκατομμύρια ἄνδρες πὸν έχουν ἐπιζήσει τὸν δυὸ πολέμων. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἀνήκουν σὲ ὀργανώσεις παλαιῶν πολεμιστῶν. Υπάρχει, ὡστόσο, μιά ὀργάνωση παλαιῶν πολεμιστῶν της ὁποίας ή ἐπιρροή ξεπερνάει τὰ ἔθνικα σύνορα: Είναι ή Παγκόσμια Ὁμοσπονδία Παλαιῶν Πολεμιστῶν. Πρόσφατα, ὁ πρόεδρος της έκανε ἐκκλήση πρὸς τὰ μέλη της σ' ὅλο τὸν κόσμο. Θέμα της ἐκκλήσεως ήταν: «Αἷμα για τὴν Εἰρήνη».

Η Ὁμοσπονδία έχει παραρτήματα παντοῦ καί μερικές ἀπὸ τις χώρες — μέλη έχουν πολέμησει ή μιά ἐναντίον της ἄλλης, τὰ μέλη ὅμως της ὀργανώσεως είναι ὅλα ἐξ ἴσου ἀφιερωμένα στὴ διασφάλιση της εἰρήνης. Σὲ μιά συγκέντρωση πὸν έγινε πρὶν ἀπὸ λίγες ἑβδομάδες, τὰ μέλη της ὁμοσπονδίας ἐκλήθησαν νὰ προσφέρουν τὸ αἷμα τους σὲ κλινικές καί νοσοκομεία για νὰ σωθεῖ ή ζωή των ασθενῶν.

Ὁ πρόεδρος της Ὁμοσπονδίας, πὸν ἔζησε πέντε χρόνια σὲ στρατιώτικο συγκεντρώσεως, ἀπηύθυνε τὸ ἀκόλουθο μήνυμα πρὸς ὅλους τοὺς παλαιούς πολεμιστές:

«Κάθε μέρα, σὲ κάθε χώρα, σώζονται ἄνθρωπινες ζωές ἀπὸ τὸν αἰτρονισμό των αἰμοδοτῶν, των ἀνωνύμων αὐτῶν ἀνδρῶν καί γυναικῶν πὸν ἐφαρμόζουν τις ἀρχές τις ὁποῖες ὑποστηρίζουμε. Δὲ ρωτᾶνε ποιά ζωή θα σωθεῖ με τὸ αἷμα πὸν δίνουν. Τους ἀρκει ὅτι σώζουν τὴ ζωή ἑνὸς συνανθρώπου τους. Ἄν οἱ παλαιοὶ πολεμιστὲς ήταν κάποτε πρόθυμοι νὰ χύσουν τὸ αἷμα τους σὲ καταστρεπτικούς πολέμους, πόσο περισσότερο πρόθυμοι πρέπει νὰ είναι τώρα νὰ τὸ δώσουν για τὴν εἰρήνη».

Τὰ μικρά αὐτὰ κεφαλάκια θὰ εἶναι γιὰ κάμποσο καιρὸ ἀκόμη ἀνυποψίαστα. Ζοῦν τὴν καλύτερη περίοδο τῆς ζωῆς τους. Ὁ χρυσὸς ὀρίζοντας ποὺ ἀνοίγεται μπροστὰ τους, δὲν ἔχει σύνορα.

ῶρα. Ἐνα γεγονὸς ποὺ θ' ἀφήσει μεγάλη ἔχνη μέσα του καὶ ποὺ ἀργότερα, τριάντα, σαράντα, πενήντα χρόνων, περνώντας ἔξω ἀπὸ τὸ ἴδιο αὐτὸ σχολεῖο, θὰ γνωρίσει τὸ κεφάλι του γιὰ νὰ τὸ κυττάξει, θὰ σταθεῖ κιόλας, κάτω θὰ ξυπνήσει μέσα στὴν καρδιά του, κάτι θὰ

κροὶ δὲν ἔχουν ἀντίρρηση, πιστεύουν. Βλέπουν τὴ ζωὴ σὰ μιά λεωφόρο, ποὺ χάνεται μέσα σὲ πολὺ φῶς.

★

Τὶ φέρνουν μέσα τους οἱ χιλιάδες τῶν μικρῶν, ποὺ μὲ τίς σάκκες τους περασμένες στὸν ὄμο ἢ κρεμασμένες ἀπὸ τὸ μικρὸ τους χεράκι, περνοῦν γιὰ πρώτη φορὰ τὴν εἴσοδο τοῦ σχολείου; Ἄν μποροῦσε νὰ κάνει μιὰν ἀναγνώριση καὶ μιὰ ταξινομήση κανεὶς, θὰ εἶδνε στοὺς ἀνθρώπους τὴν πλὴν σπου-

συλλογιστεῖ. Χιλιάδες παιδιά σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα αὐτὴ τὴν στιγμή, αὐτὸ ποὺ σκέπτονται περισσότερο, αὐτὸ ποὺ τὰ ἀπασχολεῖ, εἶναι τὸ σχολεῖο ποὺ τὰ περιμένει. Ὁ δάσκαλος, ἡ δασκάλα, τὰ ἄλλα παιδιά, ὁ μυστηριώδης κόσμος τῶν γραμμάτων, ποὺ ἄλλα μοιάζουν μὲ τὸν ἥλιο, ἄλλα μὲ μαγικουρίτσες, ἄλλα μὲ ποτήρια κι' ὅλα μαζί σὰν ἀξεδιάλυτα μπερδεμένα κλαδιά.

Ἡ προετοιμασία γιὰ τὴν ἀντίληψή του, ἀποτελεῖ σωστὴ ἱεροτελεστία. Ἡ ποδιά, ἡ σάκκα, τὸ κοντύλι, ἡ πλάκα. Ὁ ἀόριστος φόβος, ἡ συστολή, ἡ ἀνησυχία ποὺ γεννοῦν στὴν ἄπλαστη ἀκόμη συνείδηση, τὰ μεγάλα καθήκοντα. Νευρικήτητα, δυσθυμία, ἐνθουσιασμός. Δὲν βλέπουν μπροστὰ τους παρὰ μόνον αὐτὴ τὴν πόρτα, ποὺ ὅπως καὶ νὰ κάνουν δὲν γίνεται νὰ τὴν ἀποφύγουν. Πρέπει νὰ περάσεις κάτω ἀπ' αὐτὴν τὴν πόρτα ἂν θέλεις νὰ γίνεις κάτι σπουδαῖο, ἂν θέλεις νὰ προκόψεις στὴ ζωὴ. Ὅλοι οἱ δρόμοι δοί- σονται μὲς στὸ σχολεῖο.

- Τί θὰ γίνει τὸ μικρὸ μου;
- Ἀξιωματικός!
- Γιατρός!
- Ἀεροπόρος...

— Θὰ μάθει γράμματα τὸ μικρὸ μου, καὶ θὰ γίνῃ ἀξιωματικός, γιατρός, ἀεροπόρος...

Χωρὶς γράμματα δὲν γίνεται κανεὶς τίποτα στὸν κόσμον. Αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτο πρᾶγμα ποὺ οἱ μικροὶ μαθαίνουν στὴ ζωὴ τους. Ἀρκεῖ νὰ μάθεις γράμματα πολλὰ γράμματα, καὶ γίνεσαι ὅτι θέλεις. Οἱ μι-

δαία πληροφορία, κάτι ποὺ ἡ πραγματικότητα δὲν θὰ τοὺς ἐπιτρέψει νὰ τὸ μάθουν ποτέ. Γιατὶ τὸ ἰδιαιτέρου αὐτὸ ποὺ φέρνουν μέσα τους, γιὰ νὰ φτάσει νὰ ὠριμάσει, χρειάζεται στοργή. Δὲν ἀναπτύσσεται ἀπὸ μόνον του, χρειάζεται προϋποθέσεις. Ἔτσι, τὸ παιδί ποὺ γι' ἄλλα τὸ προορίζει ἡ φύση, βρίσκεται ἐν- μένο ἄλλου. Ἔτσι, παρακολουθώντας τὸ μέλλον τῶν παιδιῶν ἐνὸς σχολείου, θὰ μάθουμε τί ἔγιναν, τί ἦταν ὅμως νὰ γίνουν δὲ θὰ τὸ μάθουμε ποτέ.

Ὁ μεγάλος Ἀμερικανὸς εὐθυμογράφος Μάρκ Τωναὶν, κάνει πολὺ μικρὸ χιούμορ, γράφοντας μιὰ σχετικὴ ἱστορία. Πῆγε λέει στὸν παράδεισο. Οἱ δικαιωμένοι ἄνθρωποι, οἱ μεγάλοι, κάθονται ἐκεῖ, τοποθετημένοι σὲ διάφορους κύκλους. Κυττάζει τοὺς μακάριους ποὺ κάθονται στὸν πρῶτο κύκλο. Ρωτᾷ:

— Ἀσφαλῶς στὸν πρῶτο κύκλο θὰ κάθονται ὁ Ὀμηρος, ὁ Ἀρχιμήδης, ὁ Ἰν- ποκράτης, ὁ Σαίξπηρ...

Ἡ ἀπάντηση ποὺ τοῦ δίνουν εἶναι ἀποκαρδιωτικὴ. Δὲν τοὺς ἔχει κανεὶς.

— Τότε θὰ εἶναι στὸ δεύτερο κύκλο...

— Οὐτε...

— Στὸν τρίτο...

— Οὐτε...

— Τότε, ποιοὶ εἶναι τότε αὐτοὶ ποὺ κάθονται μὲ τόση μεγαλοπρέπεια στοὺς πρῶτους αὐτοὺς κύκλους;

Ἡ ἀπάντηση ἔρχεται γιομάτη φυσικότητα. Ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ τοποθέτηση ἔγιναν ἐν πνεύματι δικαιοσύνης. Οἱ ἄνθρωποι κρίθηκαν ἀπ' αὐτὸ ποὺ ἦταν γεννημένοι νὰ γίνουν κι' ὅχι ἀπ' αὐτὸ ποὺ ἔγιναν.

— Αὐτοὶ ἦταν μεγαλύτεροι ἀπὸ τὸν Ὀμηρο κι' ἀπὸ τοὺς ἄλλους ποὺ μᾶς ἀνέφερες, ἄλλοι ἔγιναν φαρδὲς, σκαφτιά- δες, τσαγκαράδες, ἢ καὶ σκοτώθηκαν νέ- οι στὸν πόλεμο. Πρόκειται γιὰ ἄστρα πρῶτου μεγέθους, ποὺ δὲν εἶδαν τὸ φῶς τους ποτὲ στὴ γῆ, γι' αὐτὸ τοὺς βλέ- πετε νὰ λάμπουν ἐδῶ ἔτσι.

★

Τὰ μικρά αὐτὰ κεφαλάκια εἶναι καὶ θὰ εἶναι γιὰ κάμποσον καιρὸ ἀκόμη ἀνυποψίαστα. Ζοῦν τὴν καλύτερη περίοδο τῆς ζωῆς τους. Ὁ χρυ-

σὸς ὀρίζοντας ποὺ ἔχουν μπροστὰ τους δὲν ἔχει σύνορα. Ἀκόμη κι' ὁ μικρὸς Νί- κος ὁ γεινοτάς μου ποὺ τὸν περασμένο χρόνον τὸν ἔβουγα νὰ φωνάζει ἀπὸ τὸ δρόμο στὴ μητέρα του, πὼς πήρε δέκα μὲ τόνο στὴν ἀριθμητικὴ. Λέω ἀκόμη κι' αὐ- τὸς γιὰ τὴ ζωὴ του καὶ ἡ σχολικὴ του καριέρα, ἔχει ἀρχίσει μὲ μιὰ τραγωδία.

Ὁ πατέρας του ἦτανε σιδεράς. Ἐαφνικὰ ὅμως, ὅστερα ἀπὸ μιὰ ἐννεση ποὺ τοῦζαμαν οἱ γιατροί, προπαρασκευάζοντάς τον γιὰ μιὰ χειρουργικὴ ἐπέμβαση, ἔπαθε παρά- λυση ἀπὸ τὴ μέση καὶ κάτω. Εἶναι κατὰ- κοιτός κι' ἡ μεγαλύτερη χαρὰ του θὰ εἶναι ἀσφαλῶς ὁ μικρὸς του αὐτὸς γιὸς ποὺ μὲ τὸν ἀέρα τῶν ὀχτῶ του χρόνων μπαμβογαίνει στὸ σπίτι. Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον αὐτό. Ὁ μικρὸς ἐργάζεται κιόλας.

Ὅλο τὸ πρωτὶ κι' ὅλο τὸ ἀπόγευμα βρί- σκεται κλεισμένος σ' ἕνα γραφεῖο, σηκώνει τὸ ἀκουστικὸ ὅταν τηλεφωνοῦν, κρατᾷ ἐι σημειώσεις ὅταν πᾶει κανεὶς, γιὰ τὸ ἀφεντικὸ, ἐργολάβος οἰκοδομῶν, λείπει ὅλη τὴν ἡμέρα. Παίρνει πέντε δραχμὲς τὴν ἡμέρα γιὰ τὸν κόπο του. Ἀλλὰ ἡ δουλειὰ δὲν τελειώνει ἐδῶ. Τὶς νύχτες πηλαεῖ πασατέμπο σ' ἕναν θερινὸ κινη- ματογράφον. Εἰσφέρει ἄλλες πέντε δραχ- μές. Σύνολον δέκα.

Προχθὲς γράφτηκε στὴ δευτέρα Δημο- τικοῦ. Ἀπὸ τὰ λεφτὰ ποὺ ἔβγαλε τὸ κα- λοκαίρι, κράτησε κάτι καὶ γιὰ τὸν ἑαυ- τὰ του. Πληνῆντα δραχμὲς. Ἀγόρασε μιὰ μικρὴ πέτσινη τσάντα. Εἶδε γοηγορα ἴσως πὼς δὲν πηγαίνει μὲ τὸ μπαλωμένο βρακί του αὐτὴ ἡ πολυτέλεια καὶ χτὲς τὸν εἶδα νὰ πηγαίνει στὸ σχολεῖο, χωρὶς νὰ κρατᾷ τὴν τσάντα του.

Γιὰ τὸν ἀκούσω νὰ φωνάζει ἀσφαλῶς κι' ἐφέτος ὅτι πήρε δέκα μὲ τόνο στὴν ἀριθμητικὴ. Ἴσως καὶ τοῦ χρόνου, ἴ- σως μόνον ἐφέτος. Στὸ σπίτι του ἔγι- νε τὸ πρῶτο οἰκογενειακὸ συμβούλιο. Καλὸ θὰ ἦταν νὰ μποροῦσε νὰ πᾶει σὲ νυχτερινὸ σχολεῖο. Νὰ ἐργάζεται τὴν ἡ- μερα. Συμβούλιο γύρω ἀπὸ τίς πέντε δραχμὲς.

★

ΣΩΣ εἶναι δύσκολο νὰ καταλάβει κανεὶς τὴ σημασία αὐτῶν τῶν πέν- τε δραχμῶν. Σ' ἕνα χωριὸ τῆς Ἠά- ρου, ἀπὸ τὰ 40 παιδιά ἐνὸς σχολείου, μόνον τὰ πέντε παίρνουν ἀπὸ τὸ συσσίτιο — ρόφημα ποὺ τοὺς χορηγεῖ τὸ κρά- τος. Ἕνας φίλος μηχανικός ποὺ πέρασε ἀπὸ κεῖ, εἶχε τὴν περιέργεια νὰ ρω- τήσῃ γι' αὐτὸ. Ἰατί; Ἀπλοῦστατα τὰ ἄλ- λα παιδιά δὲν ἔχουν νὰ πληρώνουν τίς πέντε δραχμὲς τὸ μῆνα ποὺ χρειάζονται γι' αὐτό. Καὶ τὸ ἀόρατο μέλλον αὐτῶν τῶν παιδιῶν ἀρχίζει φυσικὰ νὰ διαφαί- νεται. Ἡ ἀξία ποὺ φέρνουν μέσα τους, θὰ ἐπιστραφεῖ ἄδικη στὴ φύση, γιὰ πέντε γιὰ δέκα, γιὰ περισσότερες, γιὰ μερικὲς δραχμὲς πάντως.

Νὰ πάρουμε τὴν τάξη αὐτὴ τῶν παι- διῶν, σὰν κανόνα ἢ σὰν ἐξαιρεση; Ἄς κάνουμε μιὰ μικρὴ ἄθαιρα κι' ἄς τὴν πάρουμε σὰν ἐξαιρεση. Ἄς στη- ριχτοῦμε στὸν κανόνα κι' ἄς εἰμαστε αἰ- σιοδοξοὶ γιὰ τὸ μέλλον. Καὶ θὰ μπορού- σουμε νὰ εἰμαστε ἂν ἡ δυσχέρεια ἦταν μόνον ὁ οικονομικὸς παράγοντας, αὐτοὺς ο σκοτεινὸς κέρκερος ποὺ ἀποκεφαλίζει ὁ- ριστικὰ τὰ μικρὰ ὄντα του. Ἐννοῶ τὸν πνευματικὸ ἀποκεφαλισμὸ τῶν προσερχομέ- νων μὲ τόσο δέος, μὲ τόση αἰσιοδοξία, μὲ τόσα ὄνειρα, αὐτῶν ποὺ πρωτοπερ- νοῦν τὴ μαγικὴ πόρτα τοῦ σχολείου, πρόσχαροι καὶ ἀνυποψίαστοι.

Ἐχουμε φτάσει στὸ σημεῖο, οἱ ἡδι- κὲς ἀρχὲς καὶ τὰ μεγάλα ἰδανικά ποὺ διδάσκονται στὸ σχολεῖο, νὰ μὴ μοιά-

ζουν παρὰ σὰν τυπικὰ γράμματα. Ὁ δρό- μος περιμένει ἔξω ἀπὸ τὸ σχολεῖο τὰ παιδιά, γιὰ νὰ τοὺς διαφύσει αὐτὰ ποὺ διδάχθηκαν μέσα σ' αὐτό. Καὶ δρόμος εἶναι ὅλη ἡ πολιτεία, ποὺ περιβάλλει τὸ ἱερὸ τέμενος τοῦ σχολείου. Τελικὰ μένει ἕνας σκοπὸς στὸ παιδί. Πὼς νὰ τελειώσει ἕνα ἐπάγγελμα μέσα στὴν ἐπιστήμη στὴν καλύτερη περίπτωση ἢ ἔξω ἀπ' αὐτή. Ἐ- να ἐπάγγελμα στυγνὸ, χωρὶς τὰ παραγε- μίσματα περὶ ἀρετῶν καὶ τὰ παρόμοια. Καθὲν ἀπὸ τὰ παιδιά αὐτὰ, θὰ περιορί- σει αὐριο τὴν πατρίδα του, στὸ χῶρο ποὺ πιάνει ὁ εαυτὸς καὶ τὸ συμφέρον του. Ἀπὸ τοὺς ὁραίους κόσμους ποὺ φέρνουν

ὅλα τὰ πράγματα μέσα του. Θάβλεπε τὴ θεσιότητα καὶ τὴν παρθενικότητα τῆς ζωῆς ποὺ ξεκινᾷ, καθαρὴ, ὅπως τὸ νερὸ ὅταν πρωτοβγαίνει ἀπὸ τὴν πηγὴ του.

Τὸ Σεπτέμβριο, κάθε χρόνο, χιλιάδες πόρτες ἀνοίγουν, καὶ χιλιάδες παιδιά ξε- χύνονται πρὸς ὅλες τίς διευθύνσεις ποὺ ὑπάρχουν σχολεῖα. Τὰ ρουχαλάκια τους, πλούσια ἢ φτωχά, εἶναι καλοβαλμένα ἀ- πὸ τὸ χέρι τῆς στοργῆς, τὸ χέρι τῆς μητέρας, ποὺ αὐτὲς τίς στιγμὲς νοιώθει μιὰ ἀπὸ τίς μεγαλύτερες εὐτυχίες της. Τὸ παιδί της πηγαίνει στὸ σχολεῖο, τὸ παιδί της πηγαίνει στὸν κόσμο. Τί θὰ

μέσα τους, δὲν θὰ μένει τίποτα ἢ σχε- δὸν τίποτα. Ἀλλὰ αὐτὰ δὲν τὸ ξέρουν.

★

Ἡ ΘΕΙΚΗ κρίση ποὺ μαστίζει τὸν κό- σμο αὐτὴ τὴ στιγμή, ἔχει προχωρή- σει σὲ μιὰ διάδωση καθολικὴ. Μό- νο τὸ παιδί ἀγνοεῖ αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ θη- ρίου. Δὲν βλέπει πίσω ἀπὸ τὸ σχολεῖο καὶ πίσω ἀπὸ τὸ σήμερον. Φτάνοντας στὸ σχολεῖο του, περιεργάζεται τίς πόρτες του, τὰ παράθυρά του, τοὺς μπαρλοπνά- κες του, τοὺς περιεργους χάρες του. Ἐρχεται ἀπὸ τὸ δρόμο τῆς ἀγνοίας καὶ δὲν βλέπει μπρὸς του παρὰ μόνον τὸ δρό- μο τοῦ καλοῦ. Εἶναι ἕνας ἐδελοντὴς τοῦ φωτός. Θὰ πειθαρχοῦσε καὶ θὰ θαυμα- τουργοῦσε, ἂν ὑπῆρχε πραγματικὰ φῶς. Ἄν σταματοῦσες ἕναν ἀπὸ τοὺς μικροὺς αὐτοὺς καὶ τὸν ρωτοῦσες:

— Μικρὲ μου φίλε, ποῦ πᾶς;

Θὰ σοῦ ἀπαντοῦσε μονολεκτικὰ: «Στὸ σχολεῖο μου!». Θὰ σοῦδειχνε καὶ κατὰ ποῦ πέφτει καὶ θ' ἀποροῦσε ἂν δὲν τὸ ἔξε- ρες. Τὰ ἄλλα, θὰ μποροῦσες νὰ τὰ διαβάσεις μέσα στὰ μάτια του: Τὴν ἐμπιστοσύνη του, τοὺς λόγους τοῦ μεγάλου γεγονό- τος, τίς μυθικὲς προσεχτικὲς ποὺ παίρνουν

γίνεσθαι αὐριο τὸ παιδί της;

Ἡ σκέψη τῆς μητέρας ἀρχίζει ἀπὸ τὸ σπουδαιότερο καὶ καταλήγει στὸ λιγώτε- ρο σπουδαῖο, ἀλλὰ σπουδαῖο πάντως. Τὰ παιδιά ἔχουν τὴν ἀκαθόριστη αἰσθησι- τὴς συνέχειας τοῦ παιχνιδιοῦ τους μὲς στὴ ζωὴ καὶ δὲν ὑποψιάζονται πὼς ἀργότερα τὸ παιχνίδι τους θὰ γίνῃ πολὺ ἐπικίνδυ- νο, ὅτι ἡ διάλυση τῆς μαγείας θὰ τοὺς ἀποκαλύψει ἕναν κόσμον ποὺ δὲν τὸν πε- ρίμεναν, μιὰ κοινωνικὴ πραγματικότητα ποὺ θὰ τοὺς ἐπιβάλλει τὸ «ὁ σῶζων ἑαυτὸν σωθήτω».

Τὸ σχολεῖο εἶναι σὲ τελευταία ἀνά- λυση ὁ προστατευτικὸς χώρος τῶν παιδι- ῶν ὄντων, ἀλλὰ γιὰ πολὺ λίγο. Οἱ μικροὶ ἔξερουν ποῦ πᾶνε πρωτοξεκινόν- τας ἀπὸ τὸ σπίτι τους. Πηγαίνουν σ' αὐ- τὸ τὸ «Σχολεῖο». Γιὰ κάτι προσορίζονται προκαταβολικὰ ἀπὸ τὴ φύση τους, ἀλ- λά αὐτὸ ποὺ θὰ γίνουν δὲν τὸ γνωρί- ζουν. Ὁ νέος, ὁ αὐριανὸς κόσμος, ξεκι- νάει ὥραϊος στὰ πρόσωπα τῶν παιδιῶν. Ἀνανεώνεται καὶ ξεκινάει κάθε χρόνο. Εὐτυχῶς. Πέρα ἀπὸ τὴν ἀνανεούμενη ἀ- πογοήτευσή, ὑπάρχει ἡ ἀνανεούμενη ἐλ- πίδα.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

Έχει αποδειχθεί, ότι η ψυχοθεραπευτική αγωγή σκοτώνει συχνά την καλλιτεχνική έμπνευση. Αυτό όμως, δεν σημαίνει καθόλου ότι είναι σωστή ή παλιά πρόληψη, κατά την οποία ο ποιητής, ο ζωγράφος, ο μουσικοσυνθέτης είναι ταυτόσημοι με τον νευρωτικό ή τον τρελλό. Απεναντίας, οι ψυχοπάθειες και οι φοβερές διαταραχές του νευρικού συστήματος, ακρώτη- ριζουν κι' άτονούν τον δημιουργικό οίστρο.

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ

Οι νευρώσεις δεν είναι απαραίτητες για την ύπαρξη δημιουργικής φαντασίας.

Η ΔΙΑΦΟΡΑ κι' ακόμα η αντίθεση ανάμεσα στην καλλιτεχνική και την επιστημονική νοοτροπία είναι ένα αρκετά παλιό θέμα. Οι πιο πολλοί ειδικοί, όπως κι' οι κοινοί θνητοί, πιστεύουν ότι πραγματικά υπάρχει αυτή η διαφορά κι' αυτή η αντίθεση κι' ότι δεν είναι μόνο ψυχικής, αλλά και όργανικής φύσεως.

Αν η άποψη αυτή αληθεύει, η ψυχολογία θα μπορούσε να θέσει ένα τρί- πτυχο έρώτημα, φαινομενικά περίεργο: Τι θα συνέβαινε σε μια καλλιτεχνική ιδιοσυγκρασία, αν υποβόλωνταν σε μια βαθειά ψυχική εξερεύνηση, με σκοπό να γνωσθούν έπακριβώς τα κίνητρα που υπάρχουν στη βάση της έμπνευ- σης; Δεν θα συνέβαινε τίποτα ή η δη- μιουργός φαντασία θα έβγαине απ' αυ- τή την ψυχάνάλυση άκρωτηριασμένη κι' εξασθενημένη; Ο επιστήμων έχει το δικαίωμα να προβεί σε μια τέτοια εξε- ρεύνηση, όταν ξέρει ότι έτσι θα υπήρ- χε κίνδυνος να καταστρέψει ένα καλ- λιτέχνη;

Ο Άμερικανός ψυχίατρος Νόλαν Ντ. Σ. Λιούις δεν αμφιβάλλει καθόλου γι' αυτό που δηλώνει: «Αν οι ψυχίατροι θέλουν να προσφέρουν τη μικρή τους συμβολή στον πολιτισμό, οφείλουν να βοηθήσουν τους ανθρώπους με ταλέντο να παραμείνουν νευρωτικοί». Πράγμα που σημαίνει ότι η καλλιτεχνική δη- μιουργία χρειάζεται για την άνοησή της ένα μάλλον σκοτεινό χώρο κι' ότι θα ήταν όληθια τόλμη να ρίξει κανείς σ' αυτόν τον χώρο μια ισχυρή δέσμη φωτός.

Αλλά πώς ανέκυψε το ζήτημα των σχέσεων ανάμεσα στην καλλιτεχνική δημιουργία και την ψυχοθεραπευτική; Απλούστατα, από το γεγονός ότι, ι- δίως στην Άμερική, ζωγράφοι, μουσι- κοί, ποιητές, ηθοποιοί, ακόμα και χο- ρευτές, που είχαν πάθει νευρώση, προσ- έφυγαν στη βοήθεια ψυχιάτρων και ψυ- χαναλυτών. Από δυο-τρία πρόχειρα παραδείγματα, που θ' αναφέρουμε, κα- ταλαβαίνει κανείς εύκολα ότι οι άνησυ- χίες που διατυπώνονται εν προκειμέ- νω, είναι βάσιμες. Ένας διακεκριμέ- νος ζωγράφος, με πολύ πηγαίο ταλέν- το, έκανε μακροχρόνια κούρα για να γαληνέψουν τα νεύρα του. Το αποτέλε- σμα, στην υγεία του υπήρξε λαμπρό. Στην τέχνη του, όμως, κυριολεκτικά

τραγικό. Οι πίνακες που προήλθαν από τον χρωστήρα του κατά τις τελευταίες φάσεις της θεραπείας και μετά το πέ- ρας της, δεν αξίζουν πεντάρα. Η έμ- πνευση είχε σκοτωθεί. Ένας συνθέτης, που τον άποκαλούσαν «μικρό Μότσαρτ» για την άστείρευτη και δροσερή έπινο- ητικότητα των μοτίβων του, μετά τη θεραπεία, «στέγνωσε» καλλιτεχνικά έν- τελως, παράτησε τη μουσική κι' άφω- σιώθηκε στα... μαθηματικά. Ένας άλ- λος, ζωγράφος όπως ο πρώτος, έγινε καλά, αλλά κατόπιν άλλαξε τα πινέ- λα και την παλέτα του με μιά... φω- τογραφική μηχανή.

ΑΛΛΟΙ επιστήμονες αμφισβητούν αυ- τή τη «δεδομένη» και τη χαρακτη- ρίζουν, ούτε λίγο ούτε πολύ, σαν άνοησίες. Ένα άτομο, λένε, όταν έχει μέσα του έμφυτο το καλλιτεχνικό δαι- μόνιο, δεν υπάρχει φόβος να το χάσει από κανενός είδους ψυχοθεραπευτική α- γωγή. Απεναντίας, η «φωταγώγηση» του έσωτερικού του κόσμου, θα βοη- θήσει το άτομο αυτό να ενισχύσει τον δημιουργικό του παλμό.

Μια τρίτη «σχολή» ειδικών συνιστά απλώς προσοχή. Οι θιασώτες της θυ- μίζουν ότι ανάμεσα στην επιστήμη και την τέχνη υπάρχουν φράγμοι και δια- χωριστικές γραμμές, που δεν πρέπει να περιφρονούμε. Η επιστήμη, είναι ήρε- μη ένατένιση, ενώ η τέχνη προϋποθέ- τει μοιραία μια ψυχική ένταση. Οι δια- ταραχές του έσωτερικού κόσμου είναι οι γονιμοποιοί παράγοντες της έμπνευ- σης. Αν λείψουν από τη μέση, τα προϊόντα της φαντασίας είναι ένδεχό- μενο να παρουσιασθούν φτωχά και μέ-τρια.

Ποιά από τις τρεις «σχολές» βρί- σκεται κοντά στην αλήθεια; Τις πιο πολλές πιθανότητες τις συγκεντρώνει η τελευταία. Τα πράγματα αποδει- κνούν ότι η ιδέα της απαραίτητης σχέ- σης ανάμεσα στην καλλιτεχνική κλί- ση και τη νευρώση ή ακόμα και την τρέλλα είναι μια άπλη πρόληψη. Άρ- κεί να επισημωθεί κανείς μια νευρολο- γική ή μια ψυχιατρική κλινική, για να διαπιστώσει, ότι οι ιδιοφυίες δεν ξεφυτρώνουν καθόλου σ' αυτούς τους χώρους κι' ότι η διατάραξη της ψυ-

χικής ή της νευρικής ισορροπίας δεν έχει καμιά συνάρτηση με την καλλι- τεχνική έμπνευση.

Τί είναι αυτό που διαστέλλει, κατά βάθος, τον φυσιολογικό από τον νευ- ρωτικό καλλιτέχνη; Ο πρώτος μπορεί να εργασθεί και να παράγει. Ο δεύ- τερος μοιάζει 100% με τον κοινό νευρω- τικό τύπο, που δεν μπορεί να δουλέψει, που ή φαντασία του κι' ή θέλησή του άδρανούν και που περνά το καιρό του με στείρους κι' άδικαιολόγητους κλαυ- θμυρισμούς. Δεν υπάρχει καμιά αμφι- βολία, ότι η νευρώση, σαν αρρώστια, καταστρέφει και στεριώνει την ικανό- τητα πώς εργασία, πώς αυτοσυγκεν- τρωση, πώς σωστή διάταξη των ιδε- ών και των αισθημάτων. Η παλιά, λοι- πόν, ιδέα που συγχέει τους καλλιτέχνες με τον τρελλό, πρέπει να πεταχθεί στα σκουπίδια.

ΦΟΥ ξεκαθαρίσαμε το έδαφος, μπορούμε τώρα ν' αντιμετωπίσου- με το κύριο σημείο του θέματος: γιατί και κατά πόσο η ψυχάνάλυση μπορεί να επιδράσει επιζήμια στην έμ- πνευση και γιατί τα παραδείγματα, που αναφέραμε, μπορεί να έχουν κά- ποια σημασία;

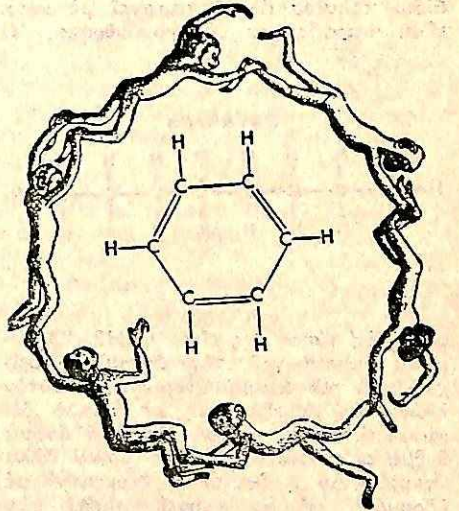
Ίσως η πιο πειστική απάντηση εί- ναι η εξής: η ψυχική «ομαλοποίηση» συμπίπτει με τον περιορισμό των τά- σεων, που ασφαλώς παίζουν κάποιο σπουδαίο ρόλο στη δημιουργική εργα- σία. Οι τάσεις αυτές, που τρέφονται από τις ψυχικές συγκινήσεις, βοηθούν τον καλλιτέχνη να ξεπεράσει την πε- ςόνη. Έτσι, γίνεται κατανοητό για- τι μια ψυχιατρική θεραπεία μπορεί κά- ποτε να μεταβάλλει ένα ζωγράφο σε φωτογράφο.

Αλλά υπάρχει και κάτι άλλο. Ο καλλιτέχνης, κατά τη διάρκεια της έν- τατικής του δουλειάς, δεν ασχολείται καθόλου με το να διακρίνει τα κίνητρα της έμπνευσης, δεν ξέρει τίποτα για τις βαθειές ψυχοδιανοητικές διαδικα- σίες που παράγουν την έμπνευση. Εί- ναι, απλώς, ο πρώτος που απολαμβά- νει τα εκπληκτικά προϊόντα της. Η ψυ- χανάλυση, λοιπόν, απογυμνώνει τα κίνητρα που λειτουργούν στον σκοτει-νό χώρο του υποσυνείδητου και παρο- υσιάζει τον ίερο και μυσταγωγικό αυ-τό χώρο σαν ένα εργοστάσιο. Έτσι, σκοτώνεται η καλλιτεχνική διάθεση.

Απομένει τώρα άλλο ένα έρώτημα: πώς, λοιπόν, ο ψυχίατρος ή ο νευρο- λόγος θα αντιμετωπίσουν το έπαγγελ- ματικό τους καθήκον, που τους λέει να βοηθήσουν ένα διαταραγμένο άτομο; Είδαμε, στην αρχή, ότι ο Λιούις άπο- τρέπει έπιμβάσεις αυτού του είδους, με το επιχείρημα ότι ο καλλιτέχνης έχει, κατά βάθος, ένα ιδιότυπο προο- ρισμό κι' επομένως όφειλε να βαστάει τον σταυρό του. Αλλά η απαγόρευση αυτή φαίνεται κάπως υπερβολική. Δεν είναι δυνατό στο γιατρό ν' άρνηθεί τη βοήθειά του σ' όποιον του τη ζητά. Η μοναδική ίσως λύση του λεπτού αυ- του ήθικου προβλήματος είναι η εξής: στην περίπτωση ενός καλλιτέχνη, η ψυ- χανάλυση πρέπει να γίνει με ιδιαίτερη σύνεση και δεν επιτρέπεται να υπερ- βεί τα όρια έννοειάς, που θα εξασφα- λίσουν στον άρρωστο τη δυνατότητα να συνεχίσει τη σταδιοδρομία του.

ΠΩΣ ΑΡΧΙΣΕ Η ΖΩΗ

Ένα από τα στοιχεία, όπου η σύγχρονη έπιστήμη άνα- ζητά το κλειδί του μυστηρίου της καταγωγής της ζω- ής, είναι ο άνθρακας με τις πολλαπλές και παράξενες ιδιότητές του. Έτσι η μελέτη του στοιχείου αυτού έ- χει ιδιαίτερη σημασία στην έρευνα του αινίγματος της ζωής. Ο άνθρακας και η οικογένειά του, ή «κοινωνι- κότητα» και οι συνδυασμοί των ατόμων του, προκα- λούν τώρα την προσοχή όχι μόνο των χημικών, αλλά και των βιολόγων και, γενικά, όλων των έπιστημόνων που ασχολούνται με το πρόβλημα της ζωής. Στον άν- θρακα υπάρχει πιθανότητα να βρουν τη λύση του.

Η BENZINΗ

9. Ο ΑΝΘΡΑΚΑΣ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΤΟΥ

ΟΛΕΣ οι όργανικές ενώσεις, περιέ- χουν άνθρακα. Στην πραγματικό- τητα η όργανική χημεία είναι ά- πλώς η χημεία των ενώσεων του άν- θρακα.

Ένα άτομο άνθρακα έχει έξη ήλε- κτρόνια που περιβάλλουν τον πυρήνα του. Αυτά από τα ήλεκτρόνια αυτά εί- ναι στην πρώτη ζώνη, την πιο κοντινή στον πυρήνα. Τα άλλα τέσσερα ήλεκτρό- νια είναι στη δεύτερη ζώνη. Έτσι, στον άνθρακα, η δεύτερη ζώνη είναι μισογεμά- τη. Το γεγονός αυτό δίνει στον άνθρα- κα μιάν ειδικώτατη θέση ανάμεσα στα στοιχεία. Σε άτομα λιθίου, βερυλλίου και bóρου, η δεύτερη ζώνη είναι λιγω- τέρο από μισογεμάτη κι' έτσι τα ά- τομα αυτά τείνουν να ένωθούν με άλλα άτομα χάνοντας ήλεκτρόνια. Σε ά- τομα αζώτου, όξυγόνου και φθορίου, η δεύτερη ζώνη είναι περισσότερο από μισογεμάτη και έτσι τα άτομα αυτά τείνουν να ένωθούν με άλλα άτομα, κερδίζοντας ήλεκτρόνια. Το άτομο του άνθρακα, έπειδή κατέχει μια θέση στη μέση, συνήθως τείνει να ένωθεί με άλ- λα άτομα, μοιραζόμενο ήλεκτρόνια. Α- κόμα περισσότερο, ενώ τα άλλα στοι- χεία μπορούν να κερδίσουν ή να χάσουν ένα δυο ή τρία ήλεκτρόνια, ο άνθρα- κας έχει τέσσερα ήλεκτρόνια να μοι- ρασθεί. Με καθένα από αυτά τα ήλε- κτρόνια μπορεί να σχηματίζει ένα συνε- κτικό δεσμό και έτσι ένα άτομο άν- θρακα μπορεί να σχηματίζει τόσους δε- σμούς, όσους τέσσερα άλλα άτομα μο- νομιάς.

Τα άτομα του άνθρακα μπορούν επί- σης να ένώνονται με άλλα άτομα άν- θρακα και να σχηματίζουν μιάν αλυσί- δα. Έφ' όσον κάθε άτομο άνθρακα χρη- σιμοποιεί μόνο δυο δεσμούς για να συνδεθεί με τα δυο άτομα άνθρακα που βρίσκονται δεξιά κι' άριστερά του στην αλυσίδα, έχει ακόμα δυο δεσμούς για

ν' άγκιστρωθεί σε άλλα άτομα. Για ό- λους αυτούς τους λόγους ο άνθρακας είναι το πιο κοινωνικό από τα άτομα. Μπορεί να σχηματίζει πολύ περισσό- τερες ενώσεις από όσο μπορούν άλλα στοιχεία. Α. χ. έπειδή ένώνονται με άλλα άτομα υδρογόνου, το λίθιο, το βε- ρύλλιο και το φθόριο μπορούν να σχη- ματίζουν μόνο μια ένωση το καθένα. Το όξυγόνο μπορεί να σχηματίζει 2 ενώσεις. Το bóρο και το αζώτο 7. Αλλά ο άνθρακας μπορεί να σχηματί- σει έπάνω από 2.300. Αλυσίδες άν- θρακα μπορούν επίσης να ένωθούν με πολλά άτομα συγχρόνως και να σχη- ματίσουν μεγάλα μόρια και οι ενώσεις μπορούν ν' αλληλεπενεργούν κατά πολ- λούς τρόπους, ανταλλάσσοντας άτομα και ενέργεια.

Η κοινωνικότητα αυτή του ατόμου του άνθρακα είναι η βάση της κατα- γωγής της ζωής. Η ιστορία του πώς άρχισε η ζωή, είναι η ιστορία του πώς οι ενώσεις άνθρακα έγιναν διαρκώς πιο πολύπλοκες και προχώρησαν σε διαρ- κώς πιο πολύπλοκες διαδικασίες, ως ότου τελικά αναπτύχθηκαν συστήματα αλληλεπενεργούντων ενώσεων άνθρακα, που είχαν την ιδιότητα να είναι ζωντα- νές.

Αλυσίδες και δακτυλίδια

ΥΠΑΡΧΟΥΝ μερικές ενώσεις όπου τα άτομα άνθρακα ένώνονται με- ταξύ τους και σχηματίζουν ι- σια αλυσίδα. Άλλα άτομα προσδένονται στην αλυσίδα κατά μή-κος των πλευρών και στις άκρες. Α. χ. ένα μόριο ό κ τ α ν ί ο υ, ενός από τα μίγματα στη βενζίνη, είναι μια α- λυσίδα από 8 άτομα άνθρακα, όπου έ- χουν προστεθεί 18 άτομα υδρογόνου. Ο τύπος που δημοσιεύεται δείχνει πώς

κάθε άτομο άνθρακα συνδέεται με τους τέσσερις συνεκτικούς δεσμούς του με τέσσερα γειτονικά άτομα.

Αν ένα άτομο άνθρακα, σε μιάν α- λυσίδα συνδέεται με τ ρ ί α άλλα ά- τομα άνθρακα, άντί με δυο μόνο, τότε το μόριο είναι μια κ λ α δ ω τ ή α - λ υ σ ί δ α. Στο ί σ ο β ο υ τ α - ν ι ο, λ. χ. υπάρχει αλυσίδα από τρία άτομα άνθρακα, ενώ μια άλλη αλυ- σίδα διακλαδώνεται από το άτομο άν- θρακα στη μέση.

Σε μερικές ενώσεις, οι άκρες της α- λυσίδας ένώνονται και σχηματίζουν έ- να δ α χ τ υ λ ί δ ι. Στη β ε ν ζ ί - ν η, λ. χ. υπάρχουν έξη άτομα άνθρα- κα σε δακτυλίδι και το καθένα συνδέ- εται με ένα άτομο υδρογόνου. Κάθε άτομο άνθρακα συνδέεται με ένα δε- σμό με ένα άτομο άνθρακα και με δι- πλό δεσμό με άλλο. Ένα γερμανικό έπι- στημονικό περιοδικό που έκδιδεταν το 1866 έδειξε τη δομή αυτή με χιουμορι- στικό τρόπο παρουσιάζοντας τα άτομα άνθρακα με πιθήκους. Όπου τα άτομα άνθρακα ένώνονται με ένα δεσμό, ένας πιθήκος χρησιμοποιεί ένα χέρι για να κρατά ένα πόδι του πιθήκου που είναι μπροστά του. Όπου τα άτομα ένώνον- ται με δυο δεσμούς, χρησιμοποιεί και τα δυο χέρια για να πιάνει και τα δυο πόδια. Τα χέρια και τα πόδια που εί- ναι έλεύθερα αντιπροσωπεύουν τα ή- λεκτρόνια που σχηματίζουν δεσμούς με τα έξη άτομα υδρογόνου.

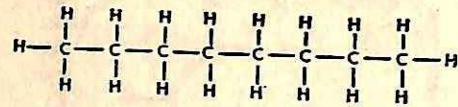
Ενώ στο μόριο βενζίνης, μόνο άτομα άνθρακα υπάρχουν στο δακτυλίδι, υπάρ- χουν μερικά δακτυλίδια που περιέχουν και άλλα άτομα. Το δακτυλίδι της π υ ρ ο λ λ η ς λ. χ. περιέχει ένα ά- τομο αζώτου. Η π υ ρ ι μ ι δ ί ν η έχει δυο άτομα αζώτου στο δακτυλίδι. Πιο πολύπλοκα μόρια σχηματίζονται όταν ένα δακτυλίδι ένώνεται με άλλο,

Έτσι που μερικά άτομα ανήκουν σε περισσότερες από μιάν αλυσίδες, όπως στην πυρίνη.

Ανδράκας και υδρογόνο

ΕΝΩΣΕΙΣ που περιέχουν μόνο άτομα άνθρακα και υδρογόνου ονομάζονται υδρογονάνθρακες. Η άστυλίνη, που σχηματίζεται όταν καρβίδιο καλσίου αλληλεπενεργεί με νερό, είναι παράδειγμα υδρογονάνθρακα. Ο

ΟΚΤΑΝΙΟΝ

μοριακός τύπος της είναι C_2H_2 . Ο δομικός τύπος για την άστυλίνη δείχνει ότι τα άτομα άνθρακα σ' αυτήν ενώνονται μεταξύ τους με τριπλό δεσμό και ότι το καθένα από τα άτομα άνθρακα συνδέεται με δυο μόνον άλλα άτομα. Αν η άστυλίνη θερμανθεί με υδρογόνο κι' αν χρησιμοποιηθεί σαν καυαλτήρας, λεπτά, χωρίς να νικέλι, ο ένας από τους δεσμούς ανάμεσα στα άτομα άνθρακα σπάει και τότε κάθε άτομο άνθρακα χρησιμοποιεί το σπασμένο δεσμό για να συνδεθεί με ένα άλλο άτομο υδρογόνου. Το αποτέλεσμα είναι αϊθυλένιο, που ο μοριακός τύπος του είναι C_2H_4 . Στο αϊθυλένιο τα άτομα άνθρακα ενώνονται μεταξύ τους με διπλό δεσμό και κάθε άτομο άνθρακα συνδέεται με τρία άλλα άτομα. Αν το αϊθυλένιο ζεσταθεί με υδρογόνο, με παρυσμένο νικέλι, τα χωρισμένοι νικέλι, σπάει ένας άλλος δεσμός ανάμεσα στα άτομα άνθρακα και πάλι κάθε άτομο άνθρακα χρησιμοποιεί το σπασμένο δεσμό για να ενωθεί με ένα άλλο άτομο υδρογόνου. Το αποτέλεσμα είναι το αϊθάνιο: C_2H_6 , όπου τα δυο άτομα άνθρακα ενώνονται με ένα μόνο δεσμό και κάθε άτομο άνθρακα συνδέεται με τέσσερα άλλα άτομα. Στην αλλαγή από άστυλίνη σε αϊθυλένιο και αϊθάνιο, έχει αυξηθεί ο αριθμός των ατόμων με τα οποία συνδέονται τα άτομα άνθρακα. Ο αριθμός αυτός δεν μπορεί ν' αυξηθεί περισσότερο, γιατί ένα άτομο άνθρακα μπορεί να σχηματίσει μόνο τέσσερις δεσμούς και έτσι μπορεί να συνδεθεί με τέσσερα το πολύ άλλα άτομα. Το αϊθάνιο, όπου τα άτομα άνθρακα σχηματίζουν μόνο απλούς δεσμούς και συνδέονται με τόσα μόνο άτομα, ονομάζεται κορεσμένη ένωση. Το αϊθυλένιο και η άστυλίνη, όπου τα άτομα άνθρακα σχηματίζουν διπλούς ή τριπλούς δεσμούς ανάμεταξύ τους, ονομάζονται ακορεσμένα. Ο υδρογονάνθρακας, έπειδή τα άτομα άνθρακα σ' αυτούς συνδέονται με λιγότερα από τέσσερα άλλα άτομα το καθένα.

Η σειρά παραφίνης

ΚΟΡΕΣΜΕΝΟ υδρογονάνθρακας, το αϊθάνιο. Είναι μία ένωση ίσως αλυσίδας που ανήκει σε οικογένεια, γνωστή σαν σειρά παραφίνης.

ν ης, που τα μέλη της βρίσκονται ανάμικτα στο πετρέλαιο. Στο αϊθάνιο υπάρχουν δυο άτομα άνθρακα στην αλυσίδα. Η αλυσίδα μπορεί να είναι βραχύτερη με ένα μόνο άτομο άνθρακα σ' αυτή, όπως στο μεθάνιο, ή μακρύτερη, όπως στο οκτάνιο, που έχει 8 άτομα άνθρακα στην αλυσίδα. Αν τα μέλη της σειράς τοποθετηθούν σε σειρά σύμφωνα με το μήκος των αλυσίδων του άνθρακα τους, τα πρώτα τέσσερα είναι μεθάνιο, αϊθάνιο, προπάνιο και βουτάνιο. Τα άτομα στο βουτάνιο μπορούν επίσης να επανατοποθετηθούν ώστε να σχηματίσουν μία κλαδωτή αλυσίδα, όπως στο ισοβουτάνιο.

Απώθηση ηλεκτρονίων

Ο υδρογονάνθρακες είναι οι απλούστερες οργανικές ενώσεις. Μπορούν να σχηματισθούν απ' αυτούς άλλες ενώσεις με την αφαίρεση ατόμων υδρογόνου από τα μόρια και την αντικατάστασή τους με άλλα άτομα ή ομάδες ατόμων. Αν λ. χ. ένα άτομο υδρογόνου αντικατασταθεί από μιά ομάδα υδροξυλίου (OH), ή ένωση που προκύπτει ονομάζεται αλκοόλη. Όταν το OH αντικαθιστά ένα άτομο υδρογόνου στο μεθάνιο, προκύπτει μεθάνιο, αλκοόλη. Όταν το OH αντικαθιστά ένα άτομο υδρογόνου στο αϊθάνιο, προκύπτει αϊθάνιο, αλκοόλη.

Ο δεσμός ανάμεσα σ' ένα άτομο υδρογόνου και σ' ένα άτομο άνθρακα σ' έναν υδρογονάνθρακα σχηματίζεται από δυο ηλεκτρόνια που τα μοιράζονται. Όταν το OH αντικαθιστά το υδρογόνο στο μόριο, σπρώχνει το ζευγάρι αυτό ηλεκτρονίων πιο μακριά από το άτομο άνθρακα από ότι ήταν πριν. Όταν όμως ηλεκτρόνια τραβιούνται μακριά από ένα άτομο, το άτομο οξειδώνεται. Έτσι σχηματίζεται αλκοόλη από ένα υδρογονάνθρακα, ο άνθρακας σ' αυτή οξειδώνεται.

Ένα άτομο άνθρακα που σχηματίζει τέσσερις δεσμούς έχει τέσσερα ζευγάρια ηλεκτρονίων που μπορούν να τραβηχτούν μακριά απ' αυτό σε μεγαλύτερη απόσταση. Αν τραβηχθεί μακριά μόνο ένα ζευγάρι, το άτομο άνθρακα βρίσκεται στο πρώτο στάδιο της οξείδωσης. Αν τραβηχθούν μακριά δυο ζευγάρια, το άτομο άνθρακα βρίσκεται στο δεύτερο στάδιο της οξείδωσης. Αν τραβηχθούν μακριά τρία ζευγάρια, το άτομο άνθρακα βρίσκεται στο τρίτο στάδιο της οξείδωσης. Αν τραβηχθούν μακριά τέσσερα ζευγάρια, το άτομο άνθρακα βρίσκεται στο τέταρτο στάδιο της οξείδωσης. Οι αλκοόλες είναι ενώσεις, όπου ο άνθρακας βρίσκεται στο πρώτο στάδιο της οξείδωσης.

Μερικές αλκοόλες

ΟΤΑΝ σχηματίζονται αλκοόλες από υδρογονάνθρακες μακριάς αλυσίδας, έχει σημασία με ποιά άτομα άνθρακα συνδέεται ή ομάδα υδροξυλίου. Αν συνδέεται με άτομο άνθρακα στην άκρη της αλυσίδας, το αποτέλεσμα ονομάζεται πρωτογενής αλκοόλη. Αν συνδέεται με άτομο άνθρακα που βρίσκεται στη μέση της αλυσίδας, το αποτέλεσμα ονομάζεται δευτερογενής αλκοόλη. Αν συνδέεται με άτομο άνθρακα που βρίσκεται στο τέλος της αλυσίδας, το αποτέλεσμα ονομάζεται τριτογενής αλκοόλη.

λυσίδας, το αποτέλεσμα ονομάζεται δευτερογενής αλκοόλη. Υπάρχουν επίσης αλκοόλες όπου μία ομάδα OH συνδέεται με περισσότερα από ένα άτομα άνθρακα. Η γλυκερόλη λ. χ. έχει τρία άτομα άνθρακα, όπως και το προπάνιο. Έχουν μιά ομάδα OH στη θέση ενός ατόμου υδρογόνου και έτσι το καθένα από τα τρία άτομα άνθρακα βρίσκεται στο πρώτο στάδιο της οξείδωσης.

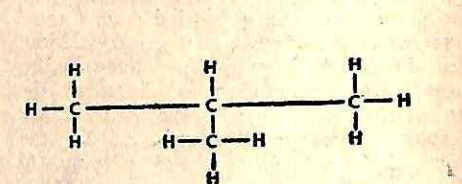
Υποκατάστατα για το OH

ΥΠΑΡΧΟΥΝ άλλες ομάδες ατόμων που μπορούν να πάρουν τη θέση της ομάδας OH (υδροξυλίου) όταν ο άνθρακας βρίσκεται στο πρώτο στάδιο της οξείδωσης. Μία από αυτές είναι η ομάδα αμινών, NH_2 . Όταν μία ομάδα υδροξυλίου αντικαθίσταται από ομάδα αμινών, το αποτέλεσμα ονομάζεται αμίνη. Οι αμίνες μπορούν να σχηματισθούν από την αντίδραση της αλκοόλης με την αμμωνία.

Το δεύτερο και τρίτο στάδιο

ΣΕ μιά πρωτογενή αλκοόλη το άτομο άνθρακα που ενώνεται με την ομάδα OH ενώνεται επίσης με δυο άτομα υδρογόνου. Αν αφαιρεθούν ή ομάδα OH κι' ένα από τα άτομα αυτά υδρογόνου, το άτομο άνθρακα αφήνεται με δυο σπασμένους δεσμούς με τους οποίους μπορεί ν' αγκιστρωθεί σε κάτι άλλο. Αν οι δεσμοί αυτοί ενωθούν με ένα άτομο οξυγόνου το αποτέλεσμα ονομάζεται αλδεΐδη. Σε μιά αλδεΐδη δύο ζεύγη ηλεκτρονίων τραβιούνται μακριά από το άτομο άνθρακα που βρίσκεται έτσι στο δεύτερο στάδιο της οξείδωσης. Αλδεΐδες είναι δυνατόν να παραχθούν από αλκοόλες αν υποβληθούν σε οξειδωτικό παράγοντα. Όταν οξειδώνεται η αϊθυλική αλκοόλη, σχηματίζεται ακεταλδεΐδη.

Σε μιά δευτερογενή αλκοόλη, το άτομο άνθρακα που ενώνεται με την ομάδα OH ενώνεται επίσης με ένα άτομο υδρογόνο. Αν οι δεσμοί της ομάδας OH και του ατόμου υδρογόνου σπάσουν κι' έπειτα ενωθούν με ένα άτομο οξυγόνου, το αποτέλεσμα ονομάζεται κετόνη. Σε μιά κετόνη, όπως σε μιά αλδεΐδη, το άτομο άνθρακα που ενώνεται με το άτομο οξυγόνου, είναι στο δεύτερο στάδιο της οξείδωσης. Κετόνες είναι δυνατόν να παραχθούν αν οξειδωθούν δευτερογενείς αλκοόλες.

ΙΣΟΒΟΥΤΑΝΙΟΝ

μάδα OH ενώνεται επίσης με ένα άτομο υδρογόνο. Αν οι δεσμοί της ομάδας OH και του ατόμου υδρογόνου σπάσουν κι' έπειτα ενωθούν με ένα άτομο οξυγόνου, το αποτέλεσμα ονομάζεται κετόνη. Σε μιά κετόνη, όπως σε μιά αλδεΐδη, το άτομο άνθρακα που ενώνεται με το άτομο οξυγόνου, είναι στο δεύτερο στάδιο της οξείδωσης. Κετόνες είναι δυνατόν να παραχθούν αν οξειδωθούν δευτερογενείς αλκοόλες.

Και στις αλδεΐδες και στις κετόνες ένα άτομο άνθρακα ενώνεται με διπλό δεσμό με ένα άτομο οξυγόνου. Το ένωμένο αυτό ζευγάρι ατόμων ονομάζεται ή ομάδα ατόμου μονοξειδίου οξυγόνου άνθρακα (CO). Σε ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 46

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ και ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΑ Προβλήματα

Ξαφνικά όλη η συντροφιά είχε πόψει να ενδιαφereται για ότι δήποτε άλλο. Οί λέξεις, ογδόντα χιλιάδες δολάρια, γύριζαν μέσα στη σκέψη τους.

— Είναι μιά πολύ δυσάρεστη στιγμή, είπε ο σερ Ντόναλντ. Καθένας μας ξέρει πώς και το ένα μόνον σκουλαρίκι κοστίζει μιά περιουσία.

— Αν αυτό το σκουλαρίκι δεν βρεθεί...

Ένα μαργαριτάρι με αξία

Διήγημα της ΑΓΑΘΑ ΚΡΙΣΤΙ

Η ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ πέρασε μιά πολύ κουραστική μέρα, ατέλειωτη. Ξεκίνησαν απ' το Άμμάν, πολύ νωρίς, το πρωί, με θερμοκρασία 98 υπό σκιά, κι' έφτασαν τελικά την ώρα που σκοτείνιαζε στον κάμπο, στην καρδιά αυτής της παραξενής πολιτείας, με τους πανύψηλους κόκκινους βράχους, σχεδόν φανταστικούς στο μεγαλείο τους — αυτής της πολιτείας που τ'ονόμαζαν Πέτρα.

Ήταν έπτά. Ο κ. Κάλεμπ Μπλουντελ, αυτός ο εθισμένος, ευτυχισμένος Άμερικανός ο μεγαλοπρεπής δημοφιλής γαμμάτος του Τζέιμ Χάρστ, ο σερ Ντόναλντ Μάρβελ, ένας κουρασμένος Άγγλος παλιός πολιτικός, ο δόκτωρ Κάρολ, ένας αλυσμένος αρχαιολόγος, ένας κομψός Γάλλος ο λοχαγός Ντυμπόσκ, ένας κάποιος Πάρεκρ Παίην, που έδειχνε ν' αναπνέει σε μιάν ατμόσφαιρα Βρετανικής μοναξιάς και, τέλος, ή μίς Κάρολ Μπλουντελ χαριτωμένη, και απόλυτα σίγουρη για τον έαυτό της, σαν μοναδική γυναίκα της συντροφιάς ανάμεσα σε μισή ντουζίνα άντρες.

Έφαγαν κάτω απ' τη μεγάλη τέντα, και μετά, προτού να πάει ο καθένας στο κρεβάτι του, άρχισαν μιά ζωρή συζήτηση γύρω απ' τα πολιτικά. Ο Άγγλος μιλούσε με επιφύλαξη, ο Γάλλος διακριτικά, ο Άμερικανός λίγο αδιάφορα, και ο αρχαιολόγος με τον κ. Πάρεκρ Παίην δεν μιλούσαν καθόλου. Προτιμούσαν φανερά το ρόλο του άκροατή — το ίδιο έκανε και ο Τζέιμ Χάρστ.

Κι' ύστερα, μίλησαν για την πόλη, όπου είχαν έρθει να επισκεφθούν.

— Είναι πολύ ρομαντικό, είπε ή Κάρολ. Και να σκέφτεται κανείς αυτούς... — πώς τους λένε αλήθεια; — τους κατοίκους αυτής της πολιτείας, τόσον καιρό πριν, προτού ακόμη ο χρόνος ν' αρχίσει να μετριέται!

— Από χιλιάδες χρόνια πριν, περίπου. Έκανε ο κ. Πάρεκρ Παίην χαμογελώντας.

— Πρέπει να ήταν ένας πολύ ρομαντικός λαός, συνέχισε κυττάζοντας την

ή Πέτρα έγινε ή αποθήκη των κερδών τους.

— Νομίζετε, λοιπόν, πώς ήτανε μόνονα ληστές; ρώτησε ή Κάρολ. Μονάχα κοινοί κλέφτες;

— Κλέφτες είναι μιά πολύ λίγο ρομαντική λέξη, μίς Μπλουντελ. Ένας κλέφτης επιχειρεί μιάν απλή, και ανώδυνη συχνά υπερεξαίρεση. Ένας ληστής, όμως, καταστρώνει ένα πιά σύνθετο σχέδιο.

— Ποιά ή γνώμη σας για ένα μοντέρνο «οικονομολόγο»; Έναν άνθρωπο που αποταμιεύει, άς πούμε... ρώτησε σκεπτικός ο Γάλλος.

— Ο άνθρωπος που φτιάχνει περιουσία άφειλε την ανθρωπότητα, είπε ο κ. Μπλουντελ.

— Η ανθρωπότητα! μουρμούρισε ο κ. Π. Π. Είναι τόσο άχαριστη, τόσο άγνώμων!

— Τι λένε σεις «τιμωρία»; Ρώτησε ξανά ο Γάλλος. Σε κάθε χώρα σημαίνει κι' άλλο πράγμα. Ένας Άραβας, άς πούμε δεν αισθάνεται ντροπή κλέβοντας. Σ' αυτόν, εκείνο που έχει σημασία, είναι από πούν κλέβει!

— Αχ, άκριβώς, λέγεται «διαφορά» ντροπίας, μάλιστα! συμφώνησε ο Κάρολ.

— Πού δείχνει για μιάν ακόμα φορά την υπεροχή της Δύσης, είπε ο Μπλουντελ. Όταν αυτοί οι πρωτόγονοι λαοί καλλιεργηθούν...

«Ω! μούπεσε το σκουλαρίκι μου...»

— 'Ο σερ Ντόναλντ τὸν διέκρινε.
— 'Η καλλιέργεια τοῦ πνεύματος, πολ-
λὲς φορές βλάπτει. Καὶ δὲν νομίζω πὼς
ἡ μόρφωση μπορεῖ νὰ μεταβάλλει τὸν χα-
ρακτήρα...

— Τί ἐννοεῖτε μ' αὐτό;
— Πῶς ἕνας κλέφτης, θὰ μείνει γιὰ
πάντα κλέφτης, δὲν ἀλλάζει!

— Συμφωνῶ μαζί σας, εἶπε ὁ ἀρχαιο-
λόγος — δηλαδή, ἕνας ἄνθρωπος, ἢ
εἶναι σίγουρα καὶ σταθερὰ τίμιος, ἢ δὲν
εἶναι. Αὐτὸ πιστεύω.

— Δὲν πιστεύετε δηλαδή, πὼς ἕνας
ξαφνικὸς πειρασμός, παραδείγματος χάρι
μπορεῖ νὰ κάνει ἕναν ἄνθρωπο τίμιον, νὰ
γίνει ξαφνικὰ ἐγκληματίας; ρώτησε ὁ κ.
Πάρκερ Παϊν.

— 'Αδύνατο! εἶπε ὁ Κάρβερ.

— Δὲν εἰμαι τόσο ἀπόλυτος, εἶπε συλ-
λογισμένος ὁ κ. Πάρκερ Π. Βλέπετε εἶ-
ναι τόσο παράγοντες ποὺ παίρνουν ὅλο
σ' αὐτὴ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ τίμιου ἀνθρώ-
που σὲ κλέφτη. Τὸ ἀνθρώπινο μυαλὸ δὲν
ἀντέχει σ' αὐτὴ τὴν ἐκρήση τιμωρίας,
ποὺ τὶς περισσότερες φορές, ἔχει σὰν ἀ-
φορμὴ κατὰ ἀσήμενο.

— Εἶναι ἡ ψυχολογία γιὰ τὴν ὁποία
μοῦ μιλοῦσατε, φίλε μου, εἶπε ὁ Γάλλος.

— 'Αν ἕνας ἐγκληματίας ἦταν καὶ ψυ-
χολόγος, τί ἐγκληματίας τότε θὰ μποροῦ-
σε νὰ εἶναι! εἶπε ὁ κ. Π. Π. 'Αλλὰ ἂς
μιλήσουμε γιὰ τὶς «περιπτώσεις» τῆς ψυ-
χολογίας ὡρισμένων τύπων. 'Ας πάρουμε
πρῶτα, τὸν «ἐυκόλοπιστο» — ἐπιμένετε καὶ
κεῖνος θὰ ὑπακούει. Εἶναι, ὅμως, καὶ ὁ
ἀντίθετος τύπος — καὶ σ' αὐτὸν θὰ προ-
πε νὰ ὑποδείξετε τὸ ἀντίθετο ἀπὸ κεῖνο,
ποὺ θὰ θέλατε νὰ κάνει. Κι' ὅσοι εἶ-
ναι ὁ ἄλλος ὁ πὺρ συνηθισμένος τύπος ἀπ'
ἄλλους. 'Εκεῖνος ποὺ ἀκούσε πὼς ἔγινε
κάποιο δυστύχημα, καὶ νομίζει πὼς εἶδε
κιάλας ἕνα μαχαίρι ματωμένο. Ποῦ εἶδε
ἕναν ταχυδρόμον, μόνον καὶ μόνον ἐπειδὴ ἄ-
κουσε τὸ θρόνισμα ποὺ κάνει τὸ κουτί τῶν
ἐπιστολῶν, ὅταν ἀνοίγει. 'Η ποὺ ἀκούσε
μιά πιστολιά, ἐπειδὴ τοῦ ἔπλαν πὼς θρό-
νηκε κάποιος ἄνθρωπος σκοτωμένος..

— 'Η Κάρολ σηκώθηκε ἀπότομα.

— Πηγαίνω γιὰ ὕπνον, εἰμαι πεθαμένη
ἀπ' τὴν κόρυση. Κι' αὐριο θὰ σηκωθῶμε
πολὺ πρωτὶ, γιατί πρέπει νὰ ξεκινήσουμε
γιὰ τὸ ναό — νομίζω πὼς ἐκεῖ εἶναι καὶ
τὸ θυσιαστήριον, ἔτσι δὲν μᾶς τὸ εἶπε ὁ
'Αββᾶς 'Εφέντι;

— Ναί, βέβαια — ἐκεῖ θυσίαζαν νέα
κι' ὁμορφα κορίτσια, εἶπε ὁ σερ Ντόναλντ.

— Φοβερό! Καλὴ νύχτα σ' ὅλους. 'Ω,
μοῦππεσε τὸ σκουλαρίκι μου..

— 'Ο λοχαγὸς Ντυμπόσκ τὸ μάζεψε ἀπὸ
χάμω καὶ τῆς τῶσε.

— Εἶναι ἀληθινὰ μαργαριτάρια; ρώ-
τησε ὁ σερ Ντόναλντ.

— Ναί, βέβαια, εἶναι ἀληθινὰ, εἶ-
πε ἡ Κάρολ.

— Μοῦ κόστισαν 80 χιλιάδες δολάρια,
εἶπε χαμογελώντας ὁ πατέρας της. Καὶ
τὴν ἀγαπᾷ τόσο, ποὺ μπορῶ νὰ τῆς
ἀγοράσω ἄλλα τρία τέτοια ζευγάρια,
χωρὶς νὰ λογαριάσω τὰ ἔξοδα! Καὶ κύ-
ταξε γύρω του μ' ἕνα χαμόγελο περιφρά-
νειας. 'Όσοι, τοὺς καληνύχτισε καὶ
βγήκε μαζί με τὸν γοαμματέα του.

— 'Εχουνε πολλὰ λεφτὰ αὐτοὶ οἱ 'Α-
μερικάνοι, εἶπε ὁ Ντυμπόσκ.

— Εἶναι δύσκολο νὰ ἐκτιμηθεῖ ἕνας
πλούσιος ἄνθρωπος ἀπὸ ἕνα φτωχό, εἶπε
ὁ κ. Πάρκερ Παϊν.

— Κακία καὶ ζήλεια, ἔροιξε ἕναν ὅποι-
νιγμὸ ὁ Ντυμπόσκ. 'Όλοι θὰ θέλαμε νὰ
μᾶστε πλούσιοι, κύριε, ὥστόσο.

— Κυττάξτε δῶ, ἀκούσαν τὸν δόκτο-
ρα Κάρβερ ξαφνικὰ.

— Τί εἶναι; ρώτησαν οἱ ἄλλοι τρεῖς
μαζί.

— Εἶναι ἕνας κύλινδρος, σὰν ἀρχαία
σφραγίδα, κι' ἔχει ἐπάνω σκαλιστὲς πα-
ραστάσεις — συγκεκριμένα εἶναι ἕνας Θε-
ός, ποὺ ὑποδεικνύει σ' ἕναν πιστὸ του
ἱκέτη, ἕναν πὺρ ἐνδιαφέροντα καὶ ἰσχυρὸ
Θεό, καθισμένον ἐπάνω σὲ θρόνον. 'Ο
ἱκέτης κρατᾷ ἕνα παιδί, ποὺ τῶχει φέ-
ρει ἀσφαλῶς γιὰ νὰ τὸ θυσιάσει, καὶ ὁ
Θεὸς ποὺ εἶναι στὸ θρόνον του, φαίνεται
νὰ μὴν ἀνησυχεῖ γιὰ τὶς μύγες, ποὺ τοῦ
τὶς διώχνει ἕνας δοῦλος μ' ἕνα εἰδικὸ
φερόν. Αὐτὴ ἡ παράσταση ὑπονοεῖ τὴν
ὑπαρξὴ τοῦ ἀνθρώπου ὑποταγμένη, «ἀ-
φιερωμένη» στὸν Χαμουραμπ — πρέπει,
λοιπόν, νὰνα κατασκευὴ πρωτόγονη,
κάπου 4 χιλιάδες χρόνια πρὶν.

Πῆρε μία πλαστικὴ ὄλη, ποὺ κουθα-
λοῦσε πάντα στὴν τσέπη του, ἔκοψε ἕ-
να κομμάτι κι' ὅσοι τὸ ἄλειψε μ' ἕνα
μύγμα βαζελίνης — πῆρε πάνω του τὴν
παλιὰ σφραγίδα κι' ὅσοι, μ' ἕνα μυτε-
ρὸ εργαλεῖο ἄγνωστο στοὺς ἄλλους, ἔ-
λευθέρωσε τὴν ἀνάγλυφον παράσταση πά-
νω στὴν πλαστικὴ ὄλη καὶ τοὺς τὴν ἔδειξε.

— Βλέπετε; τοὺς εἶπε.

— 'Η σκηνὴ ποὺ τοὺς εἶχε περιγραφῆ
ἀποκαλύφθηκε ἀνάγλυφον μπροστὰ στὰ
ἐκπληκτα μάτια τοὺς.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

εἶπατε τὴν τιμὴ τους, καί, χωρὶς με-
γάλη προσπάθεια, ὁ καθένας μας σήμερα
ἔχει πὼς καὶ τὸ ἕνα μονάχα σκουλα-
ρίκι, κοστίζει μιὰ μικρὴ περιουσία. Τώ-
ρα, λοιπόν, ἂν αὐτὸ τὸ ἕνα σκουλαρίκι
δὲν βρεθεῖ, ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς θάναί «ὑ-
ποπτος» γιὰ τοὺς ἄλλους δὲν εἶν' ἔτσι;

— Καὶ γι' αὐτό, ἀπαιτῶ νὰ μοῦ κά-
νετε μιὰ μικρὴ ἔρευνα πρῶτα ἔμένα.

Θύμωσε ὁ Ντυμπόσκ καὶ στάθηκε
μπροστὰ τοὺς, ἔτοιμος νὰ ξεσπάσει.

— Κι' ἐγώ, εἶπε ὁ Χάρσι.

— Καὶ ἐγώ, εἶπε ὁ κ. Π. Π.

— Θὰ λάβω μέρος κι' ἐγὼ στὴν ἔ-
ρευνα, εἶπε ὁ πατέρας τῆς Κάρολ. Καὶ
γυρίζοντας στὴν κόρη του: Πήγαινε παι-
δί μου με τοὺς δὴγούς, νὰ μᾶς περιμέ-
νεις...

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

— 'Εξείνη ὑπάκουσε, καὶ ἡ ἔρευνα ἄρχισε
συστηματικὰ, με προσοχὴ, σχεδὸν σχο-
λαστικῇ. 'Ενα πρῶγμα ἦταν σίγουρο:
Κανένας δὲν κρατοῦσε πάνω του τὸ σκου-
λαρίκι.

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΓΗΪΝΟΥ ΜΑΓΝΗΤΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ

Φαίνεται ὅτι ὁ βαθμὸς πηκτικότητος τοῦ αἵματος ὁρί-
σκεται σὲ συνάρτηση με τὶς ἐπιδράσεις, ποὺ μᾶς ἔρχονται
ἀπὸ τὸν ἀστρικὸ χῶρον. Μιὰ πολὺ εὐγλωττὴ ἐνδειξὴ γι' αὐ-
τό, ἀποτελοῦν οἱ συστηματικὲς παρατηρήσεις τοῦ Γάλλου
καρδιολόγου Πουμαγιού καὶ τοῦ ἐπίσης Γάλλου μετεωρο-
λόγου Βιάρ, ποὺ ἀσχολήθηκαν ἐπὶ δυὸ χρόνια με τὴν ἀνί-
χνευση τῆς ἐπιρροῆς τῶν διαταραχῶν τῆς ἡλιακῆς σφαίρας
πάνω στὶς καρδιοπάθειες κι' εἰδικώτερα στὴν περίπτωση ἐμ-
βολῆς τοῦ μυοκαρδίου. 'Ὡς γνωστόν, ἡ ἐμβολὴ ὀφείλεται,
ἀνάμεσα στὰ ἄλλα, καὶ σὲ μιὰ ἀπότομη αὐξηση τοῦ βαθμοῦ
πηκτικότητος τοῦ αἵματος.

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν πα-
ρατηρήσεων καὶ τῶν με-
τρήσεων, ποὺ διεξάγει
ὁ σοβιετικὸς ἐκσομικὸς στα-
θμὸς ἐδῶ καὶ λίγο καιρὸ, ποὺ
ἔχει ἐκτοξευθεῖ σὲ σημει-
κοντὶν πρὸς τὴ σελήνη, δὲν
ἀναμένονται μονάχα ἀπὸ τοὺς
ἀστρονόμους, τοὺς ἀστροφυ-
σικούς καὶ τοὺς μετεωρολό-
γους. Μὲ ἀνάλογο ἐνδιαφέ-
ρον ἀναμένονται ἐπίσης ἀπὸ
τοὺς βιολόγους, τοὺς γιατροὺς
καὶ τοὺς ψυχολόγους.

— 'Απὸ αἰῶνες γίνεται συχνὰ
— πυκνὰ λόγος γιὰ τὶς ψυ-

χουσμμάτων καρδιακῆς ἐμβο-
λῆς.

Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ἀμέ-
σως, ὅτι σ' αὐτὴ τὴν περι-
πτωση πρόκειται γιὰ ἐπιστη-
μονικὸ ὄλικ ἀπόλυτα ἐξακρι-
βωμένο, ποὺ πρέκειν ἀπὸ τὶς
προσωπικὲς παρατηρήσεις τοῦ
δόκτορος Πουμαγιού στὸ τμή-
μα καρδιολογίας τοῦ νοσοκο-
μείου «Σαιντ 'Αντουάν» τῶν
Παρισίων ἐπὶ δυὸ χρόνια.

ΓΑΛΛΟΣ καρδιολόγος
ἐξέκρινε ἀπὸ μιὰ δια-
πίστωση φαινομενικὰ ἀ-

Οἱ ἡλιακὲς κηλίδες ἐπιδροῦν στοὺς καρδιοπαθεῖς Οἱ πορατηρήσεις καὶ τὰ συμπεράσματα Γάλλων ἐπιστημόνων

χοσωματικὲς ἐπιδράσεις ποὺ ὁ
φύσεται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὶς
ἀκτινοβολίες τῶν οὐρανίων
σωμάτων. 'Αλλὰ σὲ ὅλο αὐ-
τὸ τὸ διάστημα, οἱ εἰδικοί δὲν
κατορθοῦν νὰ συμφωνήσουν
σὲ τίποτα.

Τώρα, γιὰ πρώτη φορά,
ποὺ ξεπέρασαν τὴν ἀπόσταση
τῆς — Σελήνης, ὑπάρχει
ἐλπίδα νὰ συλλέξουν καὶ νὰ
μᾶς μεταδώσουν ὀριστικὰ δε-
δομένα γιὰ τὰ φαινόμενα τοῦ
ἀστρικοῦ χῶρου καὶ πρὸ παν-
τὸς γιὰ τὶς κοσμικὲς ἀκτίνες.
Καὶ με αὐτὰ τὰ δεδομένα, νὰ
ἀποκρυπτογραφήσουμε κάπως
τὸ αἶνιγμα τῶν ὑπερκοσμίων
ἐπιδράσεων πάνω στὸν ἄνθρω-
πο.

Στὸ μεταξύ, αὐτὲς τὶς ἡ-
μέρες, ἔγινε στὴν ἱατρικὴ ἀκα-
δημία τῆς Γαλλίας μιὰ εἰσή-
γησι, ποὺ εἶναι συνδεδεμέ-
νη με τὸ θέμα αὐτὸ καὶ πα-
ροισαίνει ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέ-
ρον. 'Ο γνωστός Παρισινὸς καρ-
διολόγος Μαρσέλ Πουμαγιού,
με τὴν συνεργασία τοῦ μετεω-
ρολόγου Βιάρ, μελέτησε τὶς ἐ-
πιδράσεις ποὺ μπορεῖ νὰ ἔχουν
οἱ ἡλιακὲς κηλίδες σὲ συνδυα-
σμὸ με τὸν γήινο μαγνητι-
σμὸ πάνω στὴ συχνότητα

σημαντ. (Οἱ κρίσεις ποὺ ση-
μειώνονται στοὺς καρδιοπα-
θεῖς δὲν ἔχουν κανονικὸν ρυ-
θμὸ. 'Ατομα, με σοβαρὲς πα-
θήσεις, περνοῦν περιόδους ἡ-
συχες, κι' ἄτομα με ἐλαφρὴ
συμπτωματολογία μπαίνουν σὲ
τραγικὲς ὥρες, χωρὶς νὰ ὑ-
πάρχει φανερὸς σοβαρὸς λό-
γος. 'Αν ἦθελε κανεὶς νὰ ἐ-
ξηγήσει αὐτὸ τὸ φαινόμενον,
θὰ βρισκόταν ἀμέσως μπροστὰ
σὲ ἀδιέξοδο γιατί οἱ παράγον-
τες ποὺ παίρνουν ὄλο στὶς
καρδιοπάθειες, εἶναι ἐξαιρε

‘Η διήγηση της Βίβλου για τὸν κατακλυσμὸ καὶ τὴν Κιβωτὸ’ τοῦ Νῶε φαίνεται ὅτι βρίσκει τὴν ἐπιβεβαίωσή της μὲ τὴν ἀνακάλυψη ἑνὸς Γάλλου ἐξερευνητοῦ στὴν περιοχὴ τοῦ Ἀραράτ. Οὕτε λίγο οὕτε πολὺ, ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς βρῆκε, κάτω ἀπὸ ἓνα λεπτὸ στρώμα πάγου, τὸ σκαρὶ τῆς κιβωτοῦ κι’ ἀνέσυρε στὸ φῶς ἓνα ἀπὸ τὰ δοκάρια της! ‘Η ἐξέταση τοῦ ξύλου μὲ τὴ μέθοδο τοῦ ραδιενεργοῦ ἄνθρακος ὠδήγησε στὸν καθορισμὸ τῆς ἡλικίας του, ἡ ὁποία συμπίπτει, κατὰ σκανδαλῶδη ἀκριβῶς τρόπο, μὲ τὴν χρονολογικὴ τοποθέτηση τοῦ γεγονότος τοῦ Κατακλυσμοῦ ἀπο τὴ «Γένεση» τοῦ Μωϋσέως.

Η ΚΙΒΩΤΟΣ ΤΟΥ ΝΩΕ

**‘Ο Γάλλος ἐξερευνητὴς Φερνάν Να-
βαρρά ἀφηγεῖται πῶς ἀνεκάλυψε
τὸ σκαρὶ τῆς Κιβωτοῦ τοῦ Νῶε.**

Ο ΚΑΤΑΚΛΥΣΜΟΣ εἶναι, χωρὶς ἄλλο, ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ συγκλονιστικὰ θέματα τῆς Βίβλου. Αὐτὸ ποὺ κάνει ἐντύπωση στοὺς ἱστορικοὺς καὶ τοὺς ἐθνολόγους, εἶναι ὅτι ἡ ἀνάμνηση ἑνὸς τέτοιου γεγονότος ἀποτελεῖ κοινὴ κληρονομία τῶν πιὸ πολλῶν λαῶν τῆς οἰκουμένης. Ἀπὸ τὴν Ἀσία, ἔχουμε δοκαρεῖς σχετικῆς παραδόσεως. Ἀπὸ τὴν Εὐρώπῃ, τέσσερις. Ἀπὸ τὴν Ἀφρική, πέντε. Ἐννιά ἀπὸ τὴν Αὐστραλία. Καὶ τριάντα ἑπτὰ ἀπὸ τὸν Νέο Κόσμο.

Τὸ κείμενο τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἐπιβεβαιώνεται σχεδὸν καθ’ ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ἀπὸ μιᾶς ἄλλης ἀρχαίας διήγησης, ποὺ δὲν ἔχει καμμιά ὅμοια σχέση μὲ τὸν ἑβραϊκὸ λαό. Τὸ 1872, ἀνακαλύφθηκε, ἐκεῖ ὅπου βρισκόταν ἄλλοτε ἡ Νινευή, μιὰ «ἀναφορά», γραμμένη σὲ σφινκεϊδὴ γραφὴ, πάνω σὲ μιὰ πλίνθο. ‘Η διήγηση αὕτη εἶναι προϊόν τῆς χαλδαϊκῆς παραδόσεως. Ἐδῶ, ὁ Νῶε ὀνομάζεται Οὐτά Ναπιστιμ καὶ ἀφηγεῖται ὁ ἴδιος, σὲ πρῶτο πρόσωπο, τὴν τρομερὴ ἱστορία: «Ἐβαλα μέσα στὸ καράβι μου κάθε σπέρμα τῆς ζωῆς, ὅλη μου τὴ φαμίλια κι’ ὅλο μου τὸ συγγενολοῖ. Ὑστερα μπήκα κι’ ἐγὼ καὶ σφάλισα τὴν πόρτα...»

‘Η χαλδαϊκὴ ἐξιστόρηση συμπίπτει μὲ τὴ βιβλικὴ καὶ στὸ ὅτι ἡ κιβωτός, ἀφοῦ κόπασε ὁ κατακλυσμὸς καὶ κατέβηκαν κάπως τὰ νερά, κάθησε πάνω σ’ ἓνα βουνό. Ἀλλὰ σὲ ποῖο βουνό; Τὸ χρονικὸ τοῦ Οὐτά Ναπιστιμ λέει: «Τὸ καράβι σταμάτησε πάνω στὸ βουνὸ Νιζίρ.» ‘Η Γένεση, τοῦ Μωϋσέως, ὅπως ὅλοι ξέρουμε, ἀναφέρει τὸ Ἀραράτ.

Δὲν καταρρώθηκε ὥς τώρα νὰ ἐξακριβωθεῖ μὲ βεβαιότητα ἡ ταυτότητα τοῦ Νιζίρ. Ἔτσι, τὸ Ἀραράτ, ἦταν φυσικὸ νὰ διεκδικεῖ μόνο του αὐτὴ τὴ δόξα, στὴ φαντασίᾳ τῶν λαῶν. Ἀρκετὲς φορές κατὰ τοὺς νεώτερους χρόνους, διάφοροι εἰδικοί ἐξερευνητὲς

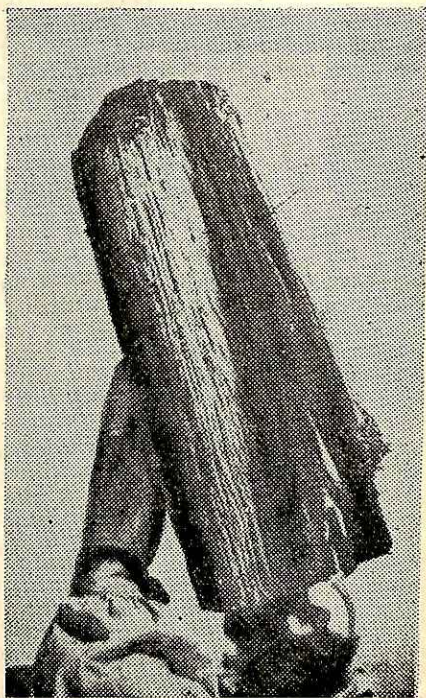
ἰσχυρίσθηκαν ὅτι ἀνακάλυψαν τὴν κιβωτὸ τοῦ Νῶε. Ἀλλὰ οἱ ἰσχυρισμοὶ τοὺς ξεχάσθηκαν γρήγορα, χωρὶς νὰ ἐπιβεβαιωθοῦν.

‘Ο πιὸ πρόσφατος ἀπ’ αὐτοὺς, ποὺ ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ ἀπασχολεῖ τὸ διεθνὲς ἐνδιαφέρον, ἐπιμένοντας ὅτι βρῆκε τὰ ὑπολείμματα τῆς κιβωτοῦ, εἶναι ἓνας Γάλλος, ὁ Φερνάν Ναβαρρά. Ἐκανε τρεῖς ἐξερευνήσεις στὸ Ἀραράτ, μιὰ τὸ 1952, μιὰ τὴν ἐπόμενη χρονιά καὶ μιὰ τὸ 1955. Ἄς ἀκούσουμε τὴ συναρπαστικὴ ἐξιστόρησή τῆς τελευταίας του ἐπιστημονικῆς ἀποστολῆς, ποὺ δημοσιεύθηκε τελευταία σ’ ἓνα σοβαρὸ γαλλικὸ περιοδικό.

Μόνος, μὲ τὸ μικρὸ μου γιό...

Ο ΔΡΟΜΟΣ τοῦ Ἀραράτ ἦταν ἀνοιχτὸς μπροστά μου. Κατίστρωσα ἓνα σχέδιο. Θὰ πηγαίναμε ὥς τὸ Καρακόξ, ποὺ ἀπέχει 80 χιλιόμετρα ἀπὸ τὶς ρίζες τοῦ βουνοῦ. ‘Η γυναίκα μου, μαζί μὲ τὰ μικρότερα παιδιὰ μας, τὸν Φερνάν καὶ τὸν Ζοζύ, ἀφοῦ μᾶς ἀκολουθοῦσαν ὥς ἓνα σημεῖο, θὰ γύριζαν σ’ αὐτὴ τὴν πόλη, ἐνῶ ἐγὼ, μὲ τὸν μεγάλο γιό μου τὸν Ραφαέλ, ἡλικίας 11 χρόνων, θὰ ἐπιχειρούσαμε τὴν κυρία ἀνάβαση.

Στις 9 τὸ πρωῒ, 30 χιλιόμετρα πρὶν ἀπὸ τὸ Καρακόξ, ἀντικρύσαμε τὸ Ἀραράτ, λουσμένο στὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Αὕτῃ ἡ θεὰ δὲν ἦταν γιὰ μένα καινούργια, ὅπως ἦταν γιὰ τὴ γυναίκα μου καὶ τὰ παιδιὰ μου. Ὡστόσο, εἶχα τὴν ἐντύπωση πῶς κι’ ἐγὼ ἐβλεπα τὸ περίφημο βουνὸ γιὰ πρώτη φορά. ‘Η ἐντύπωση ἀπ’ αὐτὸ, ὅσες φορές κι’ ἂν τὸ ἔχει δεῖ κανεὶς στὴ ζωὴ του, εἶναι πάντα παρθενική. Οἱ δύο ἐπιβλητικὲς κορφές του, ποὺ συγχέονται ἀπὸ μακριά, ἡ ἀρμονία τῆς κορμοστασιάς του, ποὺ καμμιά γεωλογικὴ διατάραξη δὲν τὴν ἔχει παρασλεύσει κι’ ὁ ἀσπίλος μανδύας τοῦ χιονιοῦ, ποὺ τὸ καλύπτει,

Τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ τρία κομμάτια τοῦ δοκαριοῦ.

ὅλα κάνουν τὸ διπλὸ αὐτὸ βουνὸ νὰ φαίνεται ὡς ἓνα καὶ μοναδικό.

Μετὰ ἀπὸ 4½ ὥρες, βρισκόμαστε σὲ ὕψος 2.500 μέτρων. Ἦταν τὸ σημεῖο, ὅπου εἶχαμε συμφωνήσει νὰ χωριστοῦμε. ‘Ο χωρισμὸς μας δὲν ἔγινε χωρὶς δάκρυα. Καταλάβαινα τώρα, ὅτι αὐτὸ ποὺ θὰ ἐπιχειρούσα ἦταν κάτι τὸ παράτολμο. Εἶχα φέρει σ’ ἐκείνη τὴν ἐρημιὰ τὰ πλάσματα ποὺ ἀγαποῦσα πάντα ἀπὸ κάθε τὶ στὸν κόσμο. Τὰ τρία ἀπ’ αὐτά, θὰ τὰ ἐγκατέλειπα καὶ θὰ γύριζαν μόνο τους στὸ Καρακόξ. Τὸ ἄλλο, τὸν πρωτότοκο γιό μου, θὰ τὸ ἐξέθετα σὲ ὅλους τοὺς κινδύνους μιᾶς ἀποστολῆς, ποὺ ὁ σκοπὸς τῆς, γιὰ τοὺς περισσότερους ἀνθρώπους, ἦταν σωστὴ χίμαιρα. Ἐνοίωσα τότε πόσο ἐγωίστης ἦμουν. Συνειδητοποίησα καθαρώτερα τὶς τρομερὲς συνέ-

πειες, ποὺ θὰ μπορούσε νὰ ἔχει τὸ ἐγχείρημά μου. Ἀλλὰ δὲν δίστασα οὕτε στιγμὴ. Ἀκόμα κι’ ἂν ἔβρισκε θέση μέσα μου ὁ δισταγμὸς, ἡ ἐμπιστοσύνη ποὺ μοῦ εἰδичνε ἡ γυναίκα μου, θὰ τὸν ἐξουδετέρωνε. Τὴ στιγμὴ ποὺ θὰ ξεκινούσα, μοῦ εἶπε ἀπλά:

— Εἶμαι βέβαιη, ὅτι θὰ πετύχεις. Μόνο νὰ προσέχετε...

Ἀγκαλιαστήκαμε, φιληθήκαμε κι’ ὕστερα, χωρὶς νὰ γυρίσουμε τὸ βλέμμα πρὸς τὰ πίσω, ἀρχίσαμε ἐγὼ κι’ ὁ γιός μου τὴν ἀνάβαση.

Πρὸς τὴ μυστηριώδη κορφή

ΣΤΙΣ 7½ τὸ πρωῒ τῆς 5ης Ἰουλίου τοῦ 1955, βρισκόμαστε στὴ βάση τῆς παγωμένης περιοχῆς τοῦ Ἀραράτ. ‘Η ὁμίλη, ποὺ περιπλανόταν ἀπὸ πάνω μας, ἔκανε τὴν ἀνηφοριὰ ἐφιαλτικὴ. Δὲν γνώρισα κι’ οὕτε ἴσως θὰ γνώρισα ποτὲ πιὸ ἀποκαρδιωτικὸ περιβάλλον. Νοιώσαμε ὡς νὰ εἶχαμε ἐγκαταλειφθεῖ ὅχι μόνον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ κι’ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ Θεό. ‘Ο ὄγκος τῆς κορφῆς, ὅπου θὰ ἐπιχειρούσαμε ν’ ἀνεβούμε, δὲν ἦταν ψηλότερος παραπάνω ἀπὸ 60 μέτρα. Ἀλλὰ ἔμοιαζε τώρα, πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια μας, ὡς τὴν πιὸ φοβερὴ ἐνσάρκωση τοῦ ἀπραγματοποίητου.

Δεθήκαμε ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλο καὶ χρησιμοποιώντας τὶς ἀρπάγες μας ἀρχίσαμε τὴν ἀναρρίχηση μὲ ὅλες τὶς δυνατὲς προφυλάξεις, στὶς κινήσεις μας. Κάθε τόσο, σταματοῦσα γιὰ νὰ ἀποθανατίζω μὲ τὴ φωτογραφικὴ μου μηχανὴ τὶς φάσεις αὐτῆς τῆς ἀνόδου. Σὲ ὀρισμένες ζώνες, τὸ χιόνι εἶχε μιὰ γαλάζια ἀπόχρωση ἀσυλληπτῆς ἀπὸ τὴ φαντασία διαφανείας. Ἀλλοῦ, ἦταν τόσο ἀσπρὸ, ὥστε ἡ λευκότης του θάμπωνε.

Χρειαστήκαμε δυὸ ὥρες γιὰ νὰ διαγύσουμε τὰ τελευταῖα τριάντα μέτρα. Ὅταν φτάσαμε στὴν κορφή, ἦταν πιὰ μεσημέρι.

Μπροστά μας, σὲ ἀπόσταση λίγων μέτρων, ἀνοίγε μιὰ χαράδρα, ἓνα εἶδος σχισμῆς, ποὺ θάρρους πῶς τὴν εἶχε κάνει κάποιος θεός, κτυπώντας μὲ ἓνα ὑπερφυσικὸ τσεκούρι, μανιασμένος, τὴν κορφή.

‘Η χαράδρα, στὸ βάθος τῆς, πλατυνόταν καὶ τοποθετημένοι ὅσο πιὸ πλάγια μπορούσαμε, διακρίναμε κάτω ἀπὸ τὸ ἐλαφρὸ στρώμα πάγου, ποὺ σκέπαζε τὸ βυθὸ τῆς, μιὰ σκιά, ποὺ θύμιζε σκαρὶ καραβιοῦ. Δὲ μπορούσε νὰ ἦταν παρὰ τὰ ὑπολείμματα τῆς κιβωτοῦ τοῦ Νῶε. Τὰ ἴδια ὑπολείμματα, ποὺ εἶχα διακρίνει πιὸ ἀμυδρά, ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς παρακείμενης κορφῆς, πρὶν ἀπὸ δυὸ χρόνια.

‘Η συνάντηση μὲ τὴν Κιβωτὸ

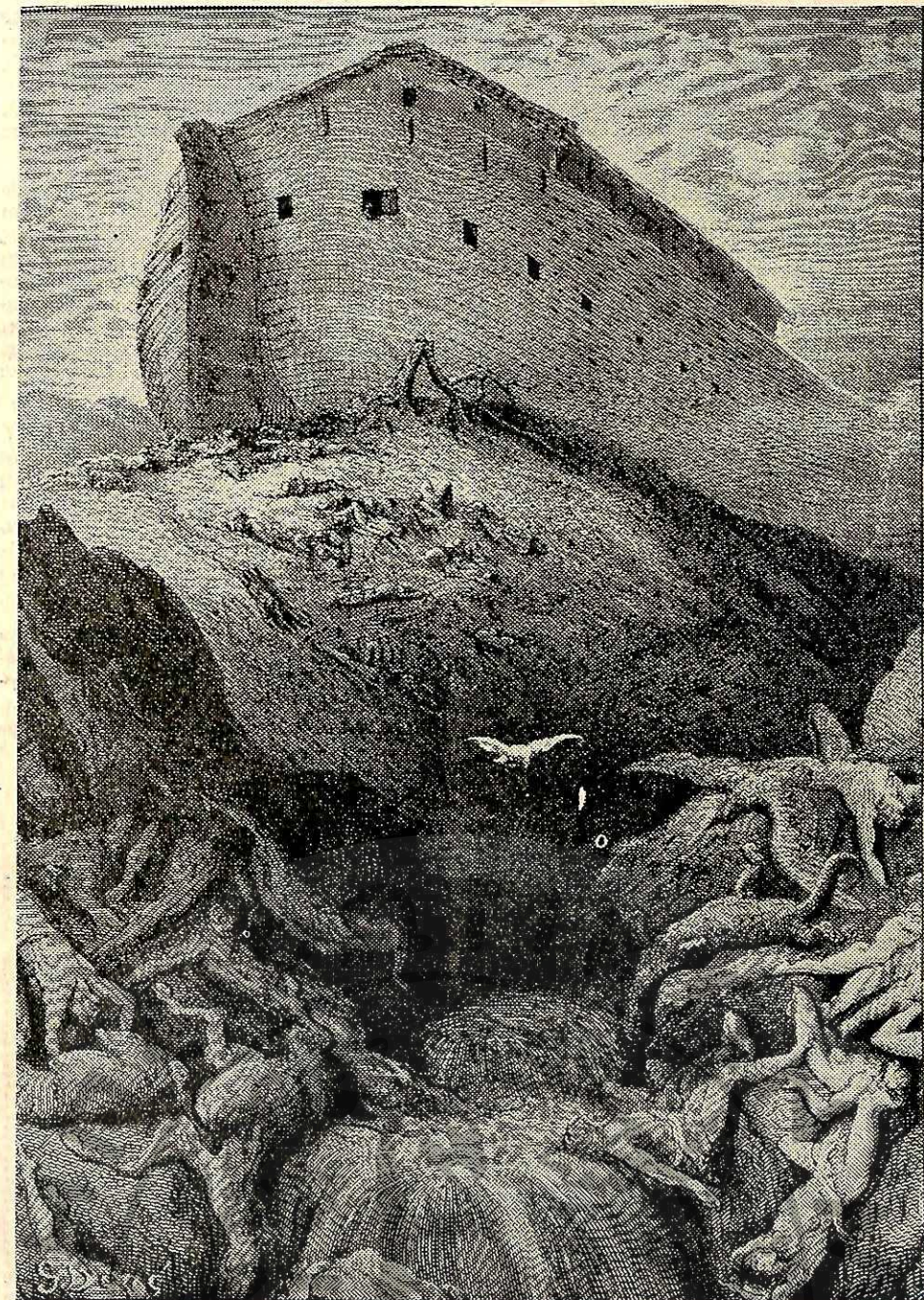
ΚΑΘΟΔΟΣ στὸ βάθος τῆς πελώριας σχισμῆς στάθηκε σχετικὰ εὐκόλη. Ἀλλὰ ὅταν κοντεύσαμε νὰ φτάσουμε, ξέσπασε μιὰ φοβερὴ χιονοβύελλα, ποὺ κόντεψε νὰ μᾶς ἀρπάξει καὶ νὰ μᾶς κάνει χίλια κομμάτια πάνω στοὺς παγωμένους μύτερους βράχους τῶν τοιχωμάτων τῆς χαράδρας. Εὐτυχῶς, διακρίναμε ἔγκαιρα μιὰ μικρὴ σπηλιά κοντά μας καὶ καταφύγαμε ἐκεῖ. Μείναμε μέσα σ’ αὐτὴ, δέκα τρεῖς ὁλόκληρες ὥρες!...

Στὸ μεταξύ τὸ χιόνι ἐπεφτε πυκνὸ

κι’ ἡ φωτιὰ ποὺ ἀναψα μὲ δυσκολία, γιὰ τὸ ὄξυγόνο ἦταν πολὺ ἀραιά, μόνις καὶ κατάρθωνε νὰ μᾶς κρατᾷ ζωντανούς.

‘Ο κίνδυνος νὰ παγώσουμε ἦταν μεγάλος. ‘Η νύχτα εἶχε πέσει πιὰ καὶ νοιώ-

Κατόπιν, ἄρχισε ἡ δεύτερη, ἡ κυρία φάση τῆς δουλειᾶς μας: τὸ σκάψιμο τοῦ πάγου. Τώρα ποὺ βρισκόμαστε πάνω σ’ αὐτόν, ὁ ἴσκιος τοῦ σκαριοῦ δὲν φαίνεται καθόλου. Μοῦ πέρασε γιὰ μιὰ στιγμὴ ἡ ἰδέα, ὅτι εἶχα πέσει θύμα ἐ-

‘Ο Νῶε ἀποστέλλει τὴν περισσότερὰ.

θαμε τώρα μιὰ παράξενη εὐφορία, ποὺ καθὼς εἶχα διαβάσει εἶναι τὸ κλασικὸ προμήνυμα τοῦ ἐπερχομένου θανάτου σὲ τέτοια περίπτωσι. Ἐπιδοθήκαμε στὸ νὰ τρίβουμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, νὰ τρέχουμε μέσα στὴ σπηλιά, νὰ κινούμεστε μὲ κάθε τρόπο.

Κατὰ τὶς 5 τὸ πρωῒ, ἡ θύελλα σταμάτησε καὶ βγήκαμε ἀπὸ τὴ σπηλιά. Πάνω στὸ λεπτὸ στρώμα τοῦ πάγου, στὸ βάθος τῆς χαράδρας, εἶχε σωριαστεῖ ἀρκετὸ χιόνι. Τὸ ἀναμερίσαμε, δουλεύοντας μὲ τὶς σκαπάνες καὶ τὰ φτυάρια γιὰ ἀρκετὴ ὥρα.

νὸς πολὺ πιθανοῦ ἀντικατοπτρισμοῦ, ὅταν κύτταξα τὸ βάθος τῆς χαράδρας ἀπὸ ψηλά. Ἀλλὰ αὕτῃ ἡ ἀπαισιόδοξη σκέψη δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ με ἀπαρρύνει. Ὑστερα ἀπὸ κάμποσες ὥρες σκάψιμο, βρήκαμε τὸ νερό, κάτω ἀπὸ τὴν κρούστα τοῦ πάγου. Νοιώθοντας ἓνα κόμπο στὸ λαιμὸ ἀπὸ τὴ συγκίνηση καὶ τὴν ἀγωνία, ἔτοιμος νὰ κλάψω ἀπὸ χαρὰ ἡ ἀπόγνωση, ἔπεσα μπρούμυτα κι’ ἔχωσα τὸ χέρι μου ὅσο πιὸ βαθειὰ μπορούσα στὴν τρύπα ποὺ εἶχα ἀνοίξει. Τὸ κίνησα πέρα-δῶθε μέσα στὸ κρύο νερό. Καὶ στὸ τέλος, τὰ δάχτυλά μου γαντζώθηκαν σὲ κάτι

το σκληρό. 'Η άφή μου δεν με γέλασε. Ήταν ξύλο!

Το παμπάλαιο δοκάρι

ΤΟ χούφτωσα γερὰ και τὸ τράβηξα με ὅλη μου τὴ δύναμη. 'Ενοίωσα ἀντίσταση. Φαίνεται πὼς ἦταν ἐνωμένο με ἄλλα. 'Αλλὰ ἡ ἀντίστασή του δὲν στάθηκε ὡς τὸ τέλος μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν προσπάθεια ποὺ κατέβαλα.

Ὅταν τὸ ἀπέσπασα καὶ τὸ τράβηξα ἐπάνω, εἶδα ὅτι ἦταν ἓνα μικρὸ δοκάρι, μήκους 1½ μέτρου. Τὸ ἰδιαίτερα μεγάλο βάρος του μοῦ ἔκανε ἐντύπωση. 'Αλλὰ κατάλαβα ὅτι ὠφειλόταν στὸ γεγονός ὅτι ἦταν διαποτισμένο σὲ μεγάλο βαθμὸ ἀπὸ τὸ νερὸ. Ὡστόσο, δὲ διαλύθηκε σὲ σκόνη, ὅπως φοβόμουν. 'Η συνεκτικότητα τῶν ἰνῶν του, παρὰ τὴ μακράνωση παραμονὴ του μέσα στὸ νερὸ, δὲν εἶχε καταλυθεῖ. Μήπως αὐτὸ ὠφειλόταν στὴν πίεση; Δὲν ἤμουν βέβαιος. Ὅπως ἔξακριβώσα ἀργότερα, ὁ λόγος ἦταν ἀκριβῶς αὐτός.

Ὅταν συνήλθα λιγάκι ἀπὸ τὴ ψυχική μου ταραχή, τὴν ταραχὴ μιάς ἀφάνταστης χαρᾶς, ποὺ νόμιζα ὅτι θὰ με σκότωνε, ἀγκάλιασα τὸ παιδί μου καὶ τὸ φίλησα. Δὲν μπορούσα νὰ ἀρθρώσω λέξη ἀπὸ τὴ συγκίνησή. Πέρασαν ἀρκετὰ λεπτὰ τῆς ὥρας — δὲν ξέρω πόσα — ὥσπου νὰ τοῦ ἀπαντήσω στὴς ἐρωτήσεις του, νὰ τοῦ ἐξηγήσω τὴ σημασία τῆς ἀνακαλύψεώς μας.

Δὲ θὰ διηγηθῶ τὰ σχετικά με τὴν ἐπιστροφή μας, παρ' ὅλο ὅτι δὲν ἐλείψαν οἱ περιπέτειες. 'Η μεταφορὰ τοῦ δοκαρίου, κατὰ τὴν ἀναρρίχηση ἀπὸ τὸ βάθος τῆς χαράδρας, ἦταν ἀδύνατη. 'Αναγκάστηκε, λοιπόν, ὕστερα ἀπὸ λίγες μάταιες προσπάθειες, νὰ τὸ κόψω σὲ τρία κομμάτια ποὺ τὰ τοποθετήσαμε στοὺς σάκκους μας. Κατὰ τὴν καθόδὸ μας ἀπὸ τὴν κορφή, ὁ γιός μου γλύστρησε καὶ παρὰ λίγο νὰ πληρώσουμε ἀκριβὰ κι' οἱ δύο μας τὴν τύχη ποὺ μᾶς χαμογέλασε. Τὸ παιδί μου ἀρπάχθηκε τὴν τελευταία στιγμή ἀπὸ μιά ἐξοχή, στὴν ἀκρὴ ἐνὸς βάρανθρου, κι' ἐνῶ τὸ σχοινὶ ποὺ μᾶς ἔνωσε εἶχε τενωθεῖ.

Τὰ πορίσματα τῶν ἐξετάσεων

Ὁ ἐξετάσεις, στὶς ὁποῖες ὑποβλήθηκαν ἀπὸ εἰδικούς ὀρισμένα ξεσκέδια ἀπὸ τὸ δοκάρι, καθὼς καὶ τὰ τρία καμμάτια του στὸ σύνολό τους, ἀδήγησαν στὰ ἐξῆς συμπεράσματα:

1) Τὸ ξύλο αὐτὸ ἀνῆκε σ' ἓνα εἶδος ὄξυς, ποὺ τὸ ἐπιστημονικὸ τῆς ὀνομίας εἶναι «ἐρκέρος ρόμπουρ» (δρύς ἡ εὐρωστός).

2) Τὸ ξύλο αὐτὸ ἦταν κατεργασμένο, χωρὶς ὅμως ὡς τώρα νὰ ἐξακριβωθεί με τί λογὴς ἐργαλεῖα.

3) 'Η ἡλικία του κυμαίνεται γύρω στὰ πέντε χιλιάδες χρόνια. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1958, ἡ ἐξέταση τοῦ 'Αμερικανοῦ εἰδικοῦ Κάρλτον Γιέρεξ, ποὺ ἔγινε με τὴ μέθοδο τοῦ ραδιενεργοῦ ἀνθρακός, ὡδήγησε στὸν καθορισμὸ 4.484 ἐτῶν. Με παρόμοια μέθοδο, ἐξετάσεις ποὺ θὰ γίνουν τώρα, πρόκειται νὰ ἐξακριβώσουν κατὰ πάσα πιθανότητα καὶ τὴν ὕλη τῶν ἐργαλείων ποὺ χρησιμοποιήθηκαν γιὰ τὴν κατεργασία τοῦ ξύλου, ἂν ἦταν δηλαδὴ σιδερένια, μπρούτζινα ἢ λίθινα.

'Η βιβλικὴ χρονολογία τοποθετεῖ τὸν

Κατακλυσμὸ 1656 χρόνια μετὰ τὴν δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδὴ στὸ ἔτος 2.528 π. Χ. 'Εχουμε ἔτσι τὸν ἀριθμὸ τῶν ἐτῶν ἡλικίας, ποὺ καθώρισε ὁ Κάρλτον Γιέρεξ. 'Εξ ἄλλου, ὁ κατακλυσμὸς τῆς Οὐρ, κατὰ τὴ χάλδαική ἀφήγηση, τοποθετεῖται στὰ μέσα τῆς 4ης χιλιετηρίδος π. Χ. Τέλος, κατὰ τοὺς πρόσφατους ἰσχυρισμούς τῶν ἱστορικών καὶ τῶν ἀρχαιολόγων, ὁ κατακλυσμὸς ποὺ ἔγινε με κέντρο μιάς ἀρχαιολογικῆς πόλεως τῆς Μέσης 'Ανατολῆς, τῆς Κίς, πρέπει νὰ τοποθετηθεῖ, κατὰ τὶς σχετικὲς ἀφηγήσεις, γύρω στὸ 2.800 π. Χ.

'Αν λάβει κανεὶς ὑπ' ὄψη του τὸν καθορισμὸ τῆς ἡλικίας τοῦ γεγονότος, τὸ περιθώριο διακυμάνσεως ἀνάμεσα σ' αὐτὲς τὶς διαφορετικὲς χρονολογίες πρέπει νὰ μᾶς φανεῖ πολὺ περιορισμένον. Μποροῦμε νὰ τὶς θεωρήσουμε συμπίπτουσες. Μποροῦμε ἐπίσης νὰ ποῦμε, ὅτι ἡ ἡλικία τοῦ ξύλου, ποὺ ἔφερα στὸ φῶς, ἀντιστοιχεῖ σ' ἐκείνη ποὺ ἔπρεπε νὰ εἶχε τὸ σκαρὶ τῆς κιβωτοῦ.

Τὸ ξύλο αὐτὸ, ποὺ ἡ κατεργασία κι' ἡ εὐθυγράμμισή του ἀποκλείουν τὴν ὑποψίαν ὅτι εἶναι ἓνας ἀπλὸς κορμὸς ἢ ἓνα ἀπλὸ κλαδί, δὲν μπορεῖ ν' ἀνήκει οὔτε σὲ οἰκοδομή. Πῶς εἶναι δυνατόν, πρᾶγματι, νὰ ὑποθέσουμε ὅτι θὰ χτιζόταν κατὰ τὸ ὕψος 5.000 μέτρων, ἔδω καὶ 5.000 χρόνια;

'Αν ἀπαντῶ, ὅτι τὸ ξύλο ἀνῆκε στὴν κιβωτὸ τοῦ Νῶε, δὲν τὸ κάνω συγχέοντας τὶς ἐπιθυμίες μου με τὴν πραγματικότητα. Εἶναι μιά διαβεβαίωση, ποὺ τὴν ὑπαγορεύει ἀποκλειστικὰ ἡ λογική.

ΦΕΡΝΑΝ ΝΑΒΑΡΡΑ

Ἔνα πολὺ ἀγαπημένο ἀνδρόγυνο, πίστευε στὴ μεταμφύωση. Κάποτε ὁ σύζυγος πέθανε. Κρατώντας τὸν λόγο ποὺ εἶχε δώσει τῆς γυναίκας του, ἐρχεται σ' ἐπικοινωνία μαζί της ἀπὸ τὸν 'Αλλο Κόσμο, κατὰ τὴ διάκριση μιάς πνευματικῆς συνεδρίασεως.

— Καλημέρα ἀγάπη μου, τῆς εἶπε τὸ πνεῦμα.

— Καλημέρα χρυσέ μου, ἀπάντησε ἐκείνη κατασυγκινημένη. Πές μου, πῶς εἶσαι; Εἶσαι εὐτυχισμένος;

— Ὅσο δὲν ἤμουν ποτέ... τὰ λειβάδια ἐδῶ εἶναι πρὶν πρᾶσινα... Μιὰ γελάδα στὸ διπλάνο κτήμα ἔχει πολὺ ὁμορφα μάτια...

— Μὰ πές μου γιὰ τὸν ἐαυτό σου, τὸν διακόπτει ἐκείνη. Μὲ σκέπτεσαι δίδου;

— Καὶ βέβαια. Κι' ὅπως σοῦ ἔλεγα αὐτὴ ἡ γελάδα ἔχει ὑπέροχο τρίχωμα...

— Μὰ γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ! τὸν διακόπτει ἐκείνη ἐκνευρισμένη. Ὅλο γι' αὐτὴ τὴ γελάδα θὰ μιλάς;

— 'Α, ναί! ἀπαντᾷ τὸ πνεῦμα. Ἐσχάσα νὰ σοῦ πῶ πῶς τώρα εἶμαι ταῦρος καὶ βρίσκομαι στὴν 'Ελβετία...

Τεχνητὴ βροχή

Χάρη στὰ πειράματα τῶν Αὐστραλῶν ἐπιστημόνων ἡ βροχοποιία ἔγινε ἀληθινὴ ἐπιστὴμη μ' ἐντυπωσιακὲς ἐφαρμογές.

ΑΠΟ τὰ πανάρχαια χρόνια οἱ ἀνθρώποι προσπαθοῦσαν νὰ «προκαλέσουν» βροχὴ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ γιὰ νὰ ποτίσουν τὰ σπαρτά τους. Οἱ πρωτογονοὶ χρησιμοποιοῦσαν — καὶ χρησιμοποιοῦν ἀκόμα — μαγικὲς ἱεροτελεστίες. Οἱ πολιτισμένοι, ἐδῶ καὶ μερικὲς δεκαετίες, χρησιμοποιοῦν διάφορες ἐπιστημονικὲς μεθόδους. 'Αλλὰ καὶ στὴ μὴ καὶ στὴν ἄλλη περίπτωση, τ' ἀποτελέσματα ἦταν ἀσήμαντα.

Πρόσφατα, ὥστόσο, ἀποδείχθηκε ὅτι γιὰ πρώτη φορὰ οἱ ἀνθρώποι ἀπέκτησαν μιὰν ἱκανοποιητικὴ «συνταγὴ» βροχοποιίας. Εἶναι μιὰ μέθοδος ποὺ τελειοποιήθηκε ἀπὸ τὸν «Ὄργανισμὸν 'Επιστημονικῆς καὶ Βιομηχανικῆς 'Ερεῦνης» τῆς Αὐστραλίας. Βασικά, οἱ Αὐστραλοὶ βροχοποιοὶ χρησιμοποιοῦν τὴν τεχνικὴ ποὺ χρησιμοποιεῖται σ' ὅλο τὸν κόσμον κατὰ τὰ τελευταία δεκαετίαι χρόνια: Μόρια ἰωδιούχου ἀργύρου ἐκσφενδονίζονται μέσα στὰ σύννεφα ἀπὸ ἀεροπλάνα, γιὰ νὰ προκαλέσουν τὸ σχηματισμὸ παγοκρυστάλλων ποὺ θὰ γίνουν — ὑποτίθεται — σταγόνες βροχῆς.

'Αλλ' αὐτὸ ποὺ ξεχωρίζει τὶς προσπάθειες τῶν Αὐστραλῶν εἶναι ἡ ἀκρίβεια τῆς τεχνικῆς, οἱ τεράστιες περιοχὲς ποὺ χρησιμοποιήθηκαν γιὰ τὰ πειράματα καὶ ἡ οικονομικὴ σημαντικὴ ποσότητα βροχῆς ποὺ παρήγαγε ἡ μέθοδος. Κατὰ τὰ τελευταία πέντε χρόνια τ' ἀεροπλάνα, φορτωμένα με ἰωδιούχον ἄργυρο, πασπάλιζαν τὰ σύννεφα ὀρισμένων περιοχῶν. Στὴ Νέα Νότια Οὐαλλία τὸ ἐτήσιο ὕψος τῶν βροχῶν (75 ἐκατοστὰ) αὐξήθηκε σ' ἓνα μέτρο — αὐξηση πρωτοφανῆς στὰ χρονικά τῆς βροχοποιίας.

Δὲ σημειώθηκαν σ' ὅλες τὶς περιοχὲς ἐξ ἴσου ἐντυπωσιακὲς ἐπιτυχίες, ἀλλ' ἀκόμα καὶ ἡ ἀποτυχία τῶν πειραμάτων ὑπῆρξε χρήσιμη γιὰ τοὺς ἐρευνήτες, ποὺ εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ βγάλουν πολὺτιμα συμπεράσματα γιὰ τὴ θερμοκρασία, τὸ ὕψος καὶ τὸ σχῆμα τῶν σύννεφων ποὺ προσφέρονται στὴ βροχοποιία.

Μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι γιὰ πρώτη φορὰ ἡ βροχοποιία ξεπέρασε τὸ ἐμπειρικό στάδιο κι' ἔγινε ἀληθινὴ ἐπιστὴμη ποὺ οἱ ἐφαρμογές της θὰ φέρουν ἐπανάσταση στὴ γεωγραφία. Οἱ βροχοποιοὶ δὲν μποροῦν ἀκόμα νὰ προκαλέσουν βροχὴ στὴν ἔρημο. 'Αλλὰ στὶς ξῶνες τῆς ξηρασίας — τὶς δυτικὲς 'Ηνωμένες Πολιτεῖες, τὶς μεσογειακὲς χῶρες καὶ τὴν Αὐστραλία — τὸ ὕψος τῶν βροχῶν μπορεῖ ν' αὐξηθεῖ, τὰ ὕδροηλεκτρικὰ ἀποθέματα θὰ ἐνισχυθοῦν, οἱ καλλιέργειες θ' ἀλλάξουν μορφή...

Κανένας ἄνδρας δὲν εἶναι 100 ο)ο ἀρσενικός καὶ καμμιά γυναίκα δὲν εἶναι 100 ο)ο δηλυκή. Κάθε ἄνδρας ἔχει μέσα του κάτι τὸ δηλυκὸ, κάθε γυναίκα ἔχει μέσα της κάτι ἀρσενικό... 'Η σύγχρονη βιολογία ἐπιβεβαιώνει τὸν ἑλληνικὸ μῦθο γιὰ τὴν ἑρμαφροδιτικὴ καταγωγὴ τοῦ ἀνθρώπινου γένους.

Τὸ ἄρρεν ἐμπεριέχει τὸ δηλυ

Ο ΑΡΧΕΓΟΝΟΣ ΕΡΜΑΦΡΟΔΙΤΙΣΜΟΣ

ΣΤΟ «Συνμπόσιο» τοῦ Πλάτωνος ἀναφέρεται ὁ μῦθος ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος ἦταν ἀρχικὰ ἐρμαφρόδιτο, μετὰ φυλετικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ τοῦ δηλυκοῦ μαζί. 'Η σύγχρονη βιολογικὴ ἐρευνα ἔχει ἀποδείξει τὴ βασικότητα αὐτοῦ τοῦ μῦθου.

Τὸ φύλο κάθε ἀνθρώπινου πλάσματος καθορίζεται ἀπὸ τὴ στιγμή τῆς συλλήψεως. Στὴν ὁμοταξία τῶν θηλαστικῶν, τὸ σπέρμα τοῦ ἄρρενος καθορίζει τὸ φύλο. 'Υπάρχουν δύο εἰδῶν σπερματοζωάρια ποὺ γονιμοποιοῦν τὸ θηλυκὸ κύτταρο. Τὸ ἓνα δίνει ἀρσενικοὺς καὶ τὸ ἄλλο θηλυκοὺς ἀπογόνους. 'Αν τίθεται, πρὸς ἄλλα ζωικά εἶδη, ὅπως τὰ πουλιὰ καὶ οἱ πεταλοῦδες, τὸ φύλο καθορίζεται ἀπὸ τὸ θηλυκὸ κύτταρο, τὸ ὄαριο.

'Αλλὰ μ' ὅλο ποὺ τὸ φύλο τοῦ ἐμβρίου καθορίζεται ἀπὸ τὴ στιγμή τῆς συλλήψεως, πολλὲς καιρὸς περνᾷ ὥσπου νὰ διαμορφωθοῦν τὰ φυλετικὰ χαρακτηριστικά του.

Αὐτὸ συμβαίνει γιὰ τὸ ἐμβρυον ἀρχίζει τὴ ζωὴ του με ἀρσενικὰ καὶ με θηλυκὰ ὄργανα. 'Επὶ πολλὰς ἑβδομάδες μετὰ τὴ σύλληψη εἶναι ἀδύνατον νὰ προβλέψουμε ἀπὸ τὴν ἐμφάνισή του ἂν τὸ ἐμβρυον θὰ ἐξελιχθεῖ σὲ ἀρσενικὸ ἢ σὲ θηλυκὸ. Κατόπιν, ἀφοῦ μείνει κάμποσο καιρὸ στὸ ἐρμαφροδιτικὸ στάδιο, τὸ ἐμβρυον θ' ἀρχίσει νὰ διαμορφώνεται ἀποφασιστικὰ πρὸς τὴ μιά ἢ τὴν ἄλλη κατεύθυνση. Τὰ ὄργανα τοῦ ἐνὸς φύλου ἀναπτύσσονται γρήγορα εἰς βάρος τῶν ὀργάνων τοῦ ἀντίθετου φύλου καὶ τὸ ἐμβρυον φαίνεται πλέον ἀρσενικὸ ἢ θηλυκὸ.

'Αλλ' αὐτὸ δὲ σημαίνει πᾶς τὰ ὄργανα τοῦ φύλου ποὺ ἐκπεράττει θὰ ἐξαφανίσουν ὁριστικὰ τὰ ὄργανα τοῦ «ἡττημένου» φύλου. Κάθε ἄλλο. Οἱ ἀρσενικοὶ μουςτακαλῆδες θὰ φράξουν ἀσφαλῶς ἀπὸ ἰσορροπία ἀγανάκτηση ὅταν μάθουν ὅτι μέσα στὸ κορμὶ τους, καὶ συγκεκριμένα στὸν προστάτη, ὑπάρχουν τὰ ὕπολειμμα ἀρσενικοῦ γυναικεῖου κώλου. Καὶ ἂν αὐτὸ δυσκολεύονται νὰ τὸ πιστέψουν, δὲν ἔχουν παρά νὰ

κυνταχθοῦν σ' ἓναν καθρέφτη: Στὸ εὐρύτερον ἀρρενωπὸ τους στήθος ὑπάρχουν ἀκόμα οἱ μαστοὶ με τοὺς ὁποίους οἱ ἐρμαφρόδιτοι πρόγονοι, πρὶν ἀπὸ ἑκατομμύρια χρόνια, θήλαζαν τὰ μορὰ τους! 'Αλλὰ καὶ ἡ πρὶν θηλυκὴ γυναίκα ξέρουμε πῶς ἔχει στὸ σῶμα της τὰ ὕπολοιμα ἀρσενικοῦ ὀργάνου, τὴν κλειτορίδα.

ΚΑΙ κάτι ἄλλο μᾶς διδάσκει ἡ μελέτῃ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρώπινου ἐμβρίου. Τὰ δύο φύλα, τὸ ἀρσενικὸ καὶ τὸ θηλυκὸ, δὲν εἶναι δύο σαφῶς καθωρισμένες ὁντότητες ποὺ στέκονται ἑξέχωρα καὶ μακριὰ ἢ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη. Εἶναι μᾶλλον δύο κατὰ τὰς εἰς ποὺ προσεγγίζουν ὅλο καὶ περισσότερο καὶ συμπλέκονται ἢ μιὰ με τὴν ἄλλη μέχρι ποῦ, σὲ ὁρισμένες περιπτώσεις, συγχέονται πέρα γιὰ πέρα σ' ἓνα «διαφυλετικὸν» ἄτομο. Με ἄλλα λόγια, κανένας ἄνδρας δὲν εἶναι 100% ἀρσενικὸς καὶ καμμιά γυναίκα δὲν εἶναι 100% θηλυκή.

ΣΤΟ πρῶτο κεφάλαιο τῆς Γενέσεως ἀναφέρεται πῶς ὁ Θεὸς ἔπλασε τὴν Ἔσθ ἀπὸ τὸ πλευρὸ τοῦ 'Αδάμ, δηλαδὴ, σύμφωνα με τὸν ἑβραϊκὸ αὐτὸ μῦθο, ἡ γυναίκα ἀπὸ τὸν ἄνδρα. Ὁ σύγχρονος βιολόγος εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ διαφανήσῃ: Τὰ στοιχεῖα τῶν ἐρευνῶν ἀποδεικνύουν πῶς ἡ πρωταρχικὴ καὶ βασικὴ μορφή τοῦ ἀνθρώπινου σώματος ἦταν τὸ θηλυκὸ σῶμα καὶ ὅτι τὸ ἄνδρικό σῶμα δὲν εἶναι παρά μιὰ ἐξέλιξη γυναικεῖου ποὺ δημιουργήθηκε με κάποια βιολογικὴ λειτουργία «ἀρρενωποποίησης». Στὴν ἀρχή, λοιπόν, ἦταν οἱ Ἔσθες, καὶ μερικὲς ἀπὸ τὶς Ἔσθες ἐξελιχθῆκαν σὲ 'Αδάμ. Πῶς ἔγινε αὐτό;

Εἴδαμε πῶς σὲ ὁρισμένο σημεῖο τῆς ἀναπτύξεώς του,

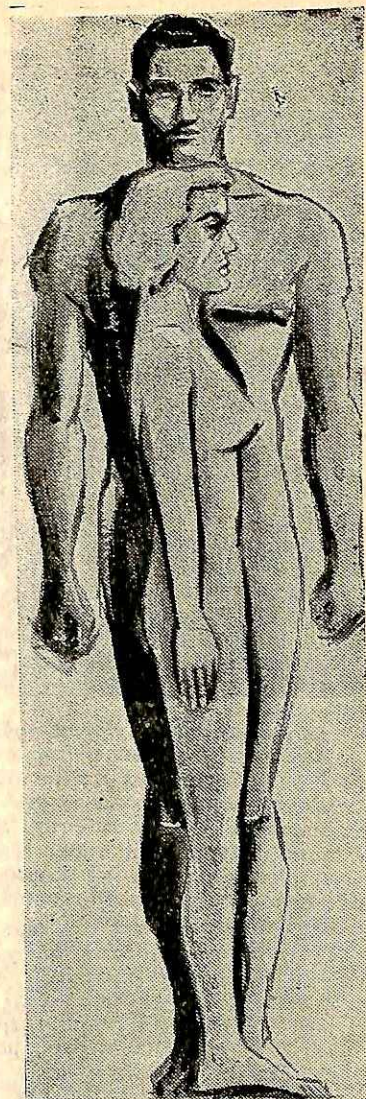
τὸ ἐμβρυον ἐγκαταλείπει τὴν οὐδέτερη μορφή του καὶ κινεῖται σταθερὰ πρὸς τὴν ἀρσενικότητα ἢ τὴ θηλυκότητα. Τὸ ἐμβρυον, με τὸν τρόπο αὐτό, ἀντιδρᾷ στὶς ἀρσενικὲς ἢ εἰς θηλυκὲς ὁρμὲς ποὺ ἐκκρίνονται ἀπὸ τοὺς ὄρχεις ἢ τὶς ὠοθηκὲς ἀντιστοίχως.

'Αν ἀφαιρέσουμε τοὺς γεννητικούς ἀδένες ἀπὸ ἓνα νεογέννητο ἀρσενικὸ ποντίκι καὶ θε προόδος πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς ἀρσενικότητας σταματᾷ. Ὅχι μόνο τὰ ἐξωτερικὰ γεννητικὰ ὄργανα παραμένουν ἀνεξέλικτα, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνάπτυξη τῶν δευτερευόντων φυλετικῶν ἀδένων, ὅπως ὁ προστάτης, διακόπτεται. Ἀπὸ τὸ σταμάτημα τῆς ἀναπτύξεως πρὸς τὴν ἀρσενικότητα εἶναι σαφέστατο στὰ ποντίκια γιὰτί, κανονικὰ, τὰ φυλετικὰ χαρακτηριστικά τους ἐξελλίσσονται πολὺ γρήγορα.

Δὲ συμβαίνει τὸ ἴδιο με τὰ θηλυκὰ ποντίκια. 'Αν ἀφαιρέσουμε τὶς ὠοθηκὲς ἀπὸ ἓνα νεογέννητο θηλυκὸ ποντίκι ἢ ἀνάπτυξή του πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς θηλυκότητας δὲν συνεχισθεῖ ὅποσοδήποτε, μόνο ποῦ, φυσικὰ, τὸ ποντίκι θὰ γίνῃ στείρο. 'Ετσι, με ἀδένες ἢ χωρὶς ἀδένες, τὸ θηλυκὸ ποντίκι εἶναι πάντα θηλυκὸ, ἐνῶ στὸ ἀρσενικὸ ἢ ἀφαιρέσει τὸν ἀδένον προκαλεῖ τὴ διακοπὴ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἀρσενικῶν χαρακτηριστικῶν καὶ σὲ πολλὰς περιπτώσεις τὸ εὐνοηχισμένο ποντίκι «ἐπιστρέφει» πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς θηλυκότητας.

Μὲ ἄλλα λόγια, παρατηροῦμε ὅτι στὴν ὁμοταξία τῶν θηλαστικῶν ἡ φύση ἀποβλέπει ἀρχικὰ στὴ δημιουργία τοῦ θηλυκοῦ καὶ μόνο ὑπὸ τὴν ἐπίδραση τῶν ἀρσενικῶν ὁρμῶν τὸ θηλυκὸ σῶμα ἐξελλίσσεται πρὸς τὸ ἀρσενικὸ.

ΑὐΤΟ ἐξηγεῖ τὴ φυσικὴ τάση τοῦ σώματος τοῦ ἀγορευτοῦ νὰ παίρνει περισσότερο τὴ θηλυκὴ παρὰ τὴν ἀρσενικὴ μορφή. 'Η οὐδέτερη αὐτὴ φάση λήγει κα-

νονικὰ στὴν περίοδο τῆς ἐφηβείας, ὅταν οἱ ὁρμονικὲς ἐκκρίσεις κατακλύζουν τὸ σῶμα καὶ τὸ σπρώχνουν πρὸς τὴν ἀρσενικότητα.

Γιὰ τὴν φυλετικὴ ἀνάπτυξη τοῦ σώματος ὑπάρχουν δύο ἀπαραίτητες προϋποθέσεις: πρῶτον, παρόρμησις ποὺ δίδεται πρὸς τὴ μιά ἢ τὴν ἄλλη κατεύθυνση ἀπὸ τὴν ἐνδοκρινικὴ λειτουργία, δευτέρον, ἡ ἀνταπόκριση τοῦ σώματος σ' αὐτὴ τὴν παρόρμηση. Μερικὲς φορὲς ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς δύο αὐτοὺς παράγοντες λείπει: ἢ ἡ ὁρμονικὴ λειτουργία εἶναι πολὺ ἀσθενής, ἢ τὸ σῶμα εἶναι ἀνίκανον ν' ἀντιδράσῃ ὅπως πρέπει. Τότε, σὲ μεγαλύτερο ἢ σὲ μικρότερο βαθμὸ, τὰ φυλετικὰ χαρακτηριστικά γίνονται συγκεχυμένα. 'Η τελεία ἰσορροπία δὲν ἐπιτυγχάνεται ποτέ, ἄλλωστε ἡ φύση δὲν ἐνδιαφέρεται πολὺ γι' αὐτήν. 'Ετσι, σὲ κάθε ἄνδρα ὑπάρχει πάντα κάτι θηλυκὸ καὶ σὲ κάθε γυναίκα ὑπάρχει πάντα κάτι ἀρσενικό....

KENNETH WALKER

Στά παλιά χρόνια οι άνθρωποι ρωτούσαν τ' άστρα και τ' αμαντεία για να μάθουν πόσα χρόνια θ' άζησουν. Σήμερα δε χρειαζόμαστε ώροσκόπια και χρησμούς. Ή στατιστική μ' ας δίνει μια σίγουρη άπάντηση. Άρκει ν' άπαντήσουμε στα παρακάτω έρωτηματολόγια — που έχουν συνταχθεί επί τη βάση των στατιστικών έρευνών του Ινστιτούτου Γκάλλοπ — και θ' αμάθουμε ποιες πιθανότητες έχουμε ν' αφτάσουμε σ' βαθεία γεράματα.

Πόσα χρόνια θ' αζησετε;

“Αν θέλετε ν' αμάθετε, άπαντήστε σ' αυτά ν' ατέσσερα έρωτηματολόγια

χόντουσαν από οίκογένειες μάλλον βραχύδιες.

Οί έρευνήτες, ώστόσο, ρωτώντας τους γέρους για τις συνήθειες και τον τρόπο της ζωής τους, άνεκάλυψαν έναν άλλο παράγοντα, έξ ίσου σημαντικό με την κληρονομικότητα — έναν παράγοντα που ο καθένας μας μπορεί ν' ατον έλέγξει και ν' προσθέσει χρόνια στη ζωή του. Θ' ατον άναφέρουμε στο τέλος αútης τής μελέτης.

Άπό τ' ατοιχεία που συνεκέντρωσαν οί έρευνήτες, έχουν συνταχθεί τ' ατέσσερα έρωτηματολόγια που δημοσιεύουμε π' αό κάτω. Αút' α θ' ας έπιτρέψουν ν' καθορίσετε την πιθανή διάρκεια τής ζωής σας. Τ' α πρώτο έρωτηματολόγιο έχει σχέση με την κληρονομικότητα, για την όποία, φυσικά, κανένας δ' αν εϋθύνεται. Άλλά σ' α υπόλοιπα τρία έρωτηματολόγια όλα τ' α στοιχεία που περιέχονται είναι μεταβλητά. Άπό σ' ας εξαρτάται ν' αλλάξετε τον τρόπο της ζωής σας, αν ενδιαφέρεστε για την μακροβιότητα.

Σ Ε όλες τις έρωτήσεις που ακολουθούν, για ν' άπαντήσετε μ' ένα «ναί» ή μ' ένα «όχι» πρέπει ν' απολογίσετε όλόκληρη τη ζωή σας, από την έποχή που ενηλικιώθηκατε, και όχι μόνο τις τωρινές σας συνήθειες. Ή μακροβιότητα δ' αν εξαρτάται μονάχα από τ' α κάνουμε σήμερα, αλλά και από τ' α τί κάναμε χθές.

Βαθμολογία: Κάθε «ναί» ή «όχι» ύ-

πολογίζεται ως ένας βαθμός. Σ' α κάθε έρωτηματολόγιο θ' ατε το σύνολο των «όχι» και αφαιρέστε το από τ' α σύνολο των «ναί». Τ' α υπόλοιπο είναι ή βαθμολογία σας. Φυσικά, όταν τ' α «όχι» είναι περισσότερα από τ' α «ναί» ή βαθμολογία σας είναι μηδέν.

Είδικ' α στο πρώτο έρωτηματολόγιο, που άφορ' α την κληρονομικότητα, πολλοί θ' α μηδενισθούν. Άλλά αút' α δ' αν π' απει ν' α τους άπελπίσει. Όπως έσημειώσαμε π' αό πάνω, ή κληρονομικότητα είναι ένας παράγων τής μακροζωίας, αλλ' όχι ο μόνος. Τ' α υπόλοιπα τρία έρωτηματολόγια έχουν ίσως πολύ μεγαλύτερη σημασία.

1. ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΑ

★ Ό πατέρας του πατέρα σας πέθανε μετά τ' α 80; (“Αν ζ' α ακόμα και έχει ξεπεράσει τ' α όγδόντα θ' άπαντήσετε «ναί». “Αν δ' αν έχει ξεπεράσει τ' α όγδόντα αλλ' ή κατάσταση τής υγείας του είναι καλή, θ' άπαντήσετε πάλι «ναί». “Αν είναι άρρωστος θ' άπαντήσετε «όχι»).

★ Ή μητέρα του πατέρα σας πέθανε μετά τ' α όγδόντα; (“Αν ζ' α ακόμα — διαβάστε τις έπεξηγήσεις στην προηγούμενη έρώτηση).

★ Ό πατέρας τής μητέρας σας πέθανε μετά τ' α 80; (“Αν ζ' α ακόμα — διαβάστε την πρώτη έρώτηση).

★ Ή μητέρα τής μητέρας σας πέθανε μετά τ' α 80; (“Αν ζ' α ακόμα — διαβάστε την πρώτη έρώτηση).

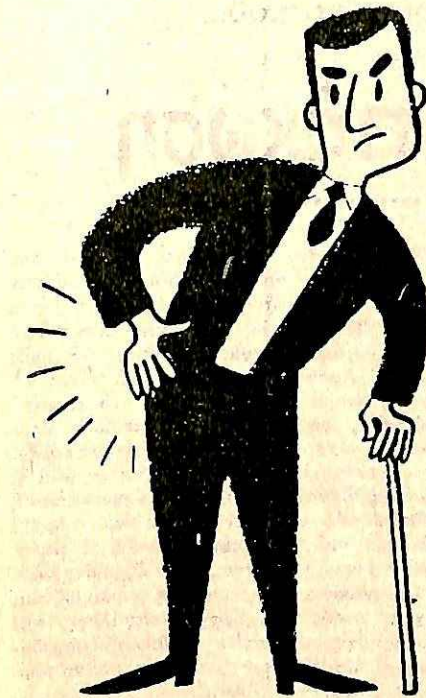
★ Ό πατέρας σας είναι πάνω από 60 χρόνια και υγιής; (“Αν έχει πεθάνει πάνω από 80 χρονών θ' άπαντήσετε «ναί». “Αν ζ' α ακόμα αλλ' ή κατάσταση τής υγείας του δ' αν είναι καλή, θ' άπαντήσετε «όχι»).

★ Ή μητέρα σας είναι σήμερα πάνω

από 60 χρονών και υγιής; (“Αν έχει πεθάνει πάνω από 80 χρονών θ' άπαντήσετε «ναί». “Αν ζ' α ακόμα αλλ' α δ' αν είναι υγιής θ' άπαντήσετε «όχι»).

Πρόσθετοι βαθμοί:

★ Προσθέσατε ένα «ναί» για κάθε γονέα, παππού ή γιαγιά που πέθανε

π' αν από την ηλικία που άναφέρουμε π' αό πάνω, αλλ' από δυστύχημα.

★ Προσθέσατε ένα «ναί» για κάθε θείο ή θεία (έξ αίματος) που έφτασε στην ηλικία των 80 χρονών.

Σύνολο «ναί»
Σύνολο «όχι»
Υπόλοιπο

2. ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΒΑΡΟΣ

★ Τρώτε συνήθως έλαφρά; Νομίζετε ότι τρώτε λιγώτερο από τους φίλους σας; (“Αν σερβίρεσθε συνήθως δεύτερο πιάτο πρέπει ν' άπαντήσετε «όχι»).

★ Τρώτε μονάχα κατ' α γεύματα, πρ' α, μεσημέρι, βράδυ; (“Αν «ακολουθείτε» μεταξύ των τακτικών γευμάτων πρέπει ν' άπαντήσετε «όχι»).

★ Σ' ας άρέσουν τ' α «άπ' α φαγητά»; (“Αν σ' ας άρέσουν τ' α πολύπλοκα, σπ' ανια ή «βαρεία» φαγητά, οί λιχουδιές, οί μεζέδες κτλ. πρέπει ν' άπαντήσετε «όχι»).

★ Σ' ας άρέσουν τ' α φρούτα και οί χυμοί των φρούτων; Τρώτε σχεδόν κάθε μέρα φρούτα;

★ Άπό τον καιρό που ενηλικιώθηκατε τ' α βάρος σας έχει μείνει σχετικά «σταθερό», χωρίς άποτομες αύξομ' αώσεις; (“Αν έξ αίτίας τής εργασίας ή τής υγείας σας χάσατε άπότομα περισσότερα από πέντε κιλά, ή αν έξ αίτίας τής άδρανείας ή για άλλο λόγο τ' α βάρος σας αύξήθηκε περισσότερο από πέντε κιλά, πρέπει ν' άπαντήσετε «όχι». “Επίσης, πρέπει ν' άπαντήσετε «όχι, αν σ' α οποιαδήποτε περίοδο τής ζωής σας ό γιατρός σ' ας συμβούλεψε ν' άδυνατίσετε).

Πρόσθετοι βαθμοί:

★ “Αν από τον καιρό που ενηλικιώθηκατε τ' α βάρος σας δ' αν ήταν ποτέ περισσότερο από δέκα κιλά πάνω από τ' α κανονικό, σημειώστε έξη πρόσθετα

«ναί». Άλλ' αν σ' α οποιαδήποτε περίοδο τής ζωής σας ήταν περισσότερο από δέκα κιλά πάνω από τ' α κανονικό, τότε σημειώστε έξη πρόσθετα «όχι».

Σύνολο «ναί»
Σύνολο «όχι»
Υπόλοιπο

3. ΙΔΙΟΣΥΓΚΡΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

★ Θεωρείτε τον έαυτό σας καλόκαρδο, πρ' α και άνεκτικό χαρακτήρα;

★ Προσαρμόζεσθε εύκολα στις καινούργιες καταστάσεις;

★ Ή ψυχική σας διάθεση είναι περίπου σταθερή;

★ “Αν εξαιρέσουμε τις μικροενοχλήσεις τής καθημερινής ζωής, νομίζετε ότι γενικά ή ζωή σας περνάει χωρίς μεγάλες στενοχώριες; (“Αν για όποιοδήποτε λόγο περάσατε μια μεγάλη περίοδο τής ζωής σας με συνεχείς στενοχώριες, πρέπει ν' άπαντήσετε «όχι»).

★ Περάσατε όλη σας τη ζωή χωρίς ν' α στενοχωρηθείτε για την υγεία σας;

★ Περάσατε όλη σας τη ζωή χωρίς μεγάλες χρηματικές ή έπαγγελματικές στενοχώριες;

★ Οί σχέσεις σας με τ' α οικογενειακό κι' έπαγγελματικό σας περιβάλλον ύπ' αηρξαν πάντοτε καλές;

★ Ύπ' αηρξατε πάντα εύθυμος, μπορείτε ν' α πείτε ότι «γλεντίσατε τη ζωή σας» άνάλογα με τις ευκαιρίες που σ' ας προσφέρθηκαν;

★ Θ' α θέλατε ν' α ζήσετε ως τ' α εκατό χρόνια;

Σύνολο «ναί»
Σύνολο «όχι»
Υπόλοιπο

4. ΣΥΝΗΘΕΙΕΣ, ΥΠΝΟΣ

★ Σ' ας άρέσει ή σωματική άσκηση; (έργασία, περίπατος, σπορ κτλ.).

★ Έργασθήκατε χειρωνακτικά κατ' α το μεγαλύτερο μέρος τής ζωής σας; (“Αν είσθε γυναίκα, άσχολείσθε συνεχώς με τ' α νοικοκυριό χωρίς ύπ' αηρτριες;)

★ Σ' ας άρέσει πάντα ή κίνηση και ή δράση;

★ Μπορείτε ν' α χαρακτηρίσετε τον έαυτό σας ως «ακούραστος» και σκληραγωγημένο;

★ Ξυπνάτε τ' α πρ' α ευδιάθετος και ξεκούραστος;

★ Μπορείτε ν' α πείτε ότι σ' α όλη σας τη ζωή κοιμηθήκατε τουλάχιστον όχτώ ώρες τ' α 24ωρο;

★ Μπορείτε ν' α πείτε ότι σ' α όλη σας τη ζωή περάσατε τουλάχιστον τις μισές ώρες από τις ώρες που είσθε εύπνιος έξω από τ' α σπίτι;

★ Σ' α όλη σας τη ζωή προσπαθήσατε ν' αποφεύγετε τ' α συχνά και μεγάλα γλέντια; (“Αν γλεντάτε συνήθως τ' α Σαββατοκύριακο με κρασοκατάλυση κτλ. πρέπει ν' άπαντήσετε «όχι». Άλλά πρέπει ν' άπαντήσετε «ναί» αν τ' α γλέντια σας περιορίζονται στις γιορτές, Χριστούγεννα, Πάσχα, στους γάμους κτλ.).

★ Κοιμάστε νωρίς τ' α βράδυ και ξυπνάτε νωρίς τ' α πρ' α;

★ Αποφεύγατε σ' α όλη σας τη ζωή τ' α τσιγάρο; (Ή έρώτηση αút' α άφορ' α μόνο τ' α τσιγάρο, όχι την πίπα και τ' α πούρα).

★ Αποφεύγατε σ' α όλη σας τη ζωή τ' α οίνοπνευματώδη ποτά; (“Αν πίνετε μέτρια μόνο κατ' α γεύματα ή πότε -

πότε σ' α γλέντια, μπορείτε ν' άπαντήσετε «ναί»).

Σύνολο «ναί»
Σύνολο «όχι»
Υπόλοιπο

Τ ΩΡΑ μπορείτε ν' α προσθέσετε τ' α υπόλοιπα των τέσσερων έρωτηματολογίων και ν' α βρείτε τη γενική σας βαθμολογία.

★ “Αν τ' α σύνολο τής βαθμολογίας είναι 17 βαθμοί και πάνω μπορείτε ν' α είσθε σχεδόν βέβαιος ότι θ' α ξεπεράσετε τ' α 80 χρόνια. (Φυσικά, οί πιθανότητες θανάτων από δυστυχήματα δ' αν υπολογίζονται).

★ “Αν τ' α σύνολο τής βαθμολογίας είναι 4 ως 16 βαθμοί, οί πιθανότητες σας ν' α ξεπεράσετε τ' α 80 χρόνια είναι περίπου 50%.

★ “Αν δ' αν έχετε συγκεντρώσει περισσότερους από 4 βαθμούς, δ' αν έχετε καμιά πιθανότητα ν' α φτάσετε τ' α 80 χρόνια. Άλλά μ' αν άπελπίζεσθε, συμβαίνουν κάποτε και θαύματα είς πέισμα τής στατιστικής ιδιαίτερα αν φροντίσατε ν' α αλλάξετε τον τρόπο τής ζωής σας.

Ή μέση βαθμολογία των 402 γέρων που μελετήθηκαν από τους έρευνήτες του Ινστιτούτου Γκάλλοπ ήταν 17,4 βαθμοί. Άπό τις άπαντήσεις τους διαπιστώθηκε ότι ο πρ' ατος παράγων τής μακροζωίας είναι ή κληρονομικότητα. Ό δεύτερος παράγων είναι ή μετριοπάθεια. Ή ζωή όλων αútων των γέρων δ' αν ήταν όμοιομορφη και συνεπώς δ' αν μπορούμε ν' α διατυπώσουμε σαφείς «κανόνες μακροζωίας» από τ' α παράδειγμά τους. Δ' αν μπορούμε ν' α πούμε «πρώτε αút' α» ή «μ' αν τρώτε εκείνο», «φερθείτε έτσι» ή «φερθείτε αλλοιώς». Διαπιστώνουμε, όμως, π' ας π' α δ' αν έκαναν οί άνθρωποι αút' αό που ξεπεράσαν τ' α 95 χρόνια, τ' α έκαναν με μέτρο. Πολ-

λοί από αútους έπιναν, αλλά έπιναν με μέτρο. Πολλοί κάπνιζαν, αλλά κάπνιζαν με μέτρο. Είχαν στενοχώριες, αλλά δ' αν τις έπαιρναν κατ' ακαρδα. Όλοι τους ήξεραν ένοτικτώδ' α αút' α που οί σύγχρονοι άνθρωποι έχουν ξεχάσει: τη μετριοπάθεια. Ήξεραν π' ας οί πρωταθλητές του δρόμου των 100 μέτρων άποτυγχάνουν οίκτ' α στο μαραθώνιο. Και ό μαραθώνιος τής μακροβιότητας θέλει άντοχή και ύπομονη κι' αίσιοδοξία.

Ίσως τ' α έρωτηματολόγια που διαβάσατε — και οί κακοί βαθμοί που πήρατε — σ' ας έπεισαν ν' α αλλάξετε τον τρόπο τής ζωής σας. “Αν συνέδη πράγματι αút' α, ν' α είσθε βέβαιος ότι όχι μόνο θ' α ζήσετε περισσότερα χρόνια, αλλά και θ' α ζήσετε μια καλύτερη, π' α ευχάριστη ζωή.

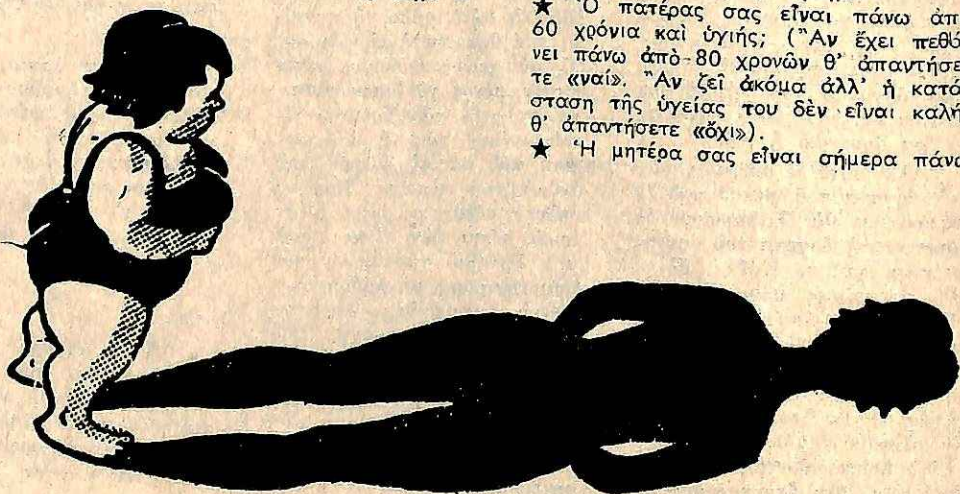
Τ Ο έρώτημα: «Πόσα χρόνια θ' αζήσω;» έχει ζωτική σημασία για όλους μας. Συνήθως άποφεύγουμε ν' α διατυπώσουμε γιατ' α όλοι μας, συνειδητά ή ύποσυνειδητά, έχουμε κάποια μοιρολατρική τάση. Νομίζουμε ότι δ' αν μπορούμε ν' α κάνουμε τίποτα για ν' άποφύγουμε τ' α πεπρωμένο...

Στην έποχή μας ή μέση διάρκεια ζωής είναι γύρω σ' α 65 χρόνια (68 στις Ήνωμένες Πολιτείες), αλλ' αút' α, φυσικά, δ' αν είναι παρ' α ένας μέσος όρος. Άλλοι ζ' ανε περισσότερο και άλλοι λιγώτερο. Ό καθένας μας εϋχεται κι' έλπίζει ν' ανήκει στην κατηγορία εκείνων που ξεπερνάνε τον μέσο όρο και φτάνουν σ' α όγδόντα, σ' α ενενήντα, ή γίνονται αιώνοβιοι.

Άλλά π' αό από τις εϋχές και τις έλπίδες, τί μπορούμε ν' α κάνουμε; Ύπαρχει τρόπος ν' α μάθουμε, έστω και κατ' α προσέγγιση, πόσα χρόνια θ' α ζήσουμε; Και ύπ' αρχει τρόπος ν' α παρατείνουμε τη ζωή μας;

Στά παλιά χρόνια οί άνθρωποι ρωτούσαν τ' αστρα και τ' αμαντεία για ν' α βρουν μ' αν άπάντηση σ' α αγωνιώδη αút' α έρωτήματα. Σήμερα δ' αν έχουμε ανάγκη από τ' α ώροσκόπια και τις Πυθίες. Ό δρ Τζωτζ Γκάλλοπ, ό ιδρυτής του περιφημου Ινστιτούτου Σφυγμομετρίας τής κοινής γνώμης, και ό Ήθαν Χίλ, Άμερικανός δημοσιογράφος και συγγραφέας, άνέλαβαν ν' α μάς δοθήσουν. Και ν' α μ' α ποιόν τρόπο:

“Έστειλαν μια ομάδα έρευνήτων σ' όλες τις πολιτείες τής Άμερικής για ν' α πάρουν συνεντεύξεις από 402 άνδρες και γυναίκες που είχαν ξεπεράσει τ' α 95 χρόνια. Πρ' ατα από όλα, οί έρευνήτες ρώτησαν όλους αútους τους γέρους πόσα χρόνια έζησαν τ' α άλλα μέλη τής οικογενείας τους, οί πρόγονοι και οί εκ του πλάγιου συγγενείς. Οί άπαντήσεις άπέδειξαν ότι ό κληρονομικός παράγων έχει ασφαλώς κάποια επίδραση στη μακροβιότητα, αλλ' ή μακροβιότητα των προγόνων και των συγγενών δ' αν είναι άπαραίτητη προϋπόθεση για ν' α φτάσει ένας άνθρωπος σ' α βαθεία γεράματα. Πολλοί από τους 402 γέρους που εξετάσθηκαν προερ-

Ο παπαγάλος είναι ο άνυπέρβλητος « μίμος » της φύσεως, αλλά δεν είναι ο μόνος στο φτερωτό βασίλειο. Πολλά είδη πουλιών έχουν την ικανότητα ν' απομιμούνται τους ήχους που ακούνε, χωρίς να τους καταλαβαίνουν... Τ' όνομα του παπαγάλου έχει συνδεθεί με μια φοβερή άρρώστεια. Άλλ' η ψιττάκωση, άρρώστεια πολύ διαδεδομένη στα πουλιά, δεν είναι θλιβερό προνόμιο του ψιττακού...

Ο παπαγάλος καὶ ἡ ψιττάκωση

Ο «μῖμος τῆς φύσεως» δὲν εἶναι μόνος ὑπεύθυνος γιὰ τὴν ἀρρώστεια

ΥΠΑΡΧΟΥΝ πολλά είδη πουλιών που μπορούν να μιμηθούν διάφορους ήχους, ανεξάρτητα από τους φυσικούς ήχους, που προσιδιάζουν στο ζωολογικό τους γένος. Τάραχουν πουλιά που απομιμούνται την ανθρώπινη ομιλία, ή τις κραυγές των άλλων πουλιών, ή καθαρά μηχανικούς ήχους. Οι παπαγάλοι, φυσικά, έχουν στο νου μας ως άξεπεράστοι «μίμοι» της φύσεως, αλλά δεν είναι οι μόνοι στο φτερωτό βασίλειο. Τα πουλιά της Αυστραλίας που λέγονται «λύρες», όρισμένα είδη της 'Αμερικής και η ευρωπαϊκή σουσουράδα περιλαμβάνονται σ' αυτή την κατηγορία των μιμητικών πτηνών. Ο πλήρης κατάλογος των πουλιών που έχουν μιμητικές ικανότητες είναι πολύ έκτεταμένος και περιλαμβάνει κυρίως μέλη της οικογενείας των ωδικών πτηνών, μεταξύ των οποίων πολλά κοινότατα είδη που διαδέχονται εύκολα ήχητο ρεπερτόριο. Παραδόξως, οι δονιολόγοι έχουν δώσει ελάχιστη προσοχή σ' αυτή την άποψη της συμπεριφοράς των πουλιών. Για να εξηγηθεί το φαινόμενο, διατυπώθηκε η θεωρία πως ο μιμητισμός έχει άμεση σχέση με τις αναπαραγωγικές λειτουργίες και παρατηρείται κυρίως στα πουλιά που ζουν σε πυκνά φυλλώματα. Τάραχει κάποιο ήχος αληθινός σ' αυτή την παρατήρηση, άλλ' η θεωρία δεν εξηγεί τα πάντα. Μιμητικές εκδηλώσεις σημειώθηκαν και σε πουλιά που δεν ζουν σε πυκνά φυλλώματα και διάφορα είδη πουλιών εκδηλώνουν αδιάπτωτη μιμητική διάθεση όλο το χρόνο και όχι μόνο στην περίοδο της αναπαραγωγής. Τποτίθεται, πάντως, ότι τα πουλιά χρησιμοποιούν αυτούς τους ξένους προς τη φυσική λαλιά τους ήχους στην περίοδο των έρωτων για να τρομάζουν και να διώξουν από την περιοχή τους τα ξένα είδη, ώστε να ζευγαρωθούν και να χτίσουν τη φωλιά τους με την ήσυχία τους.

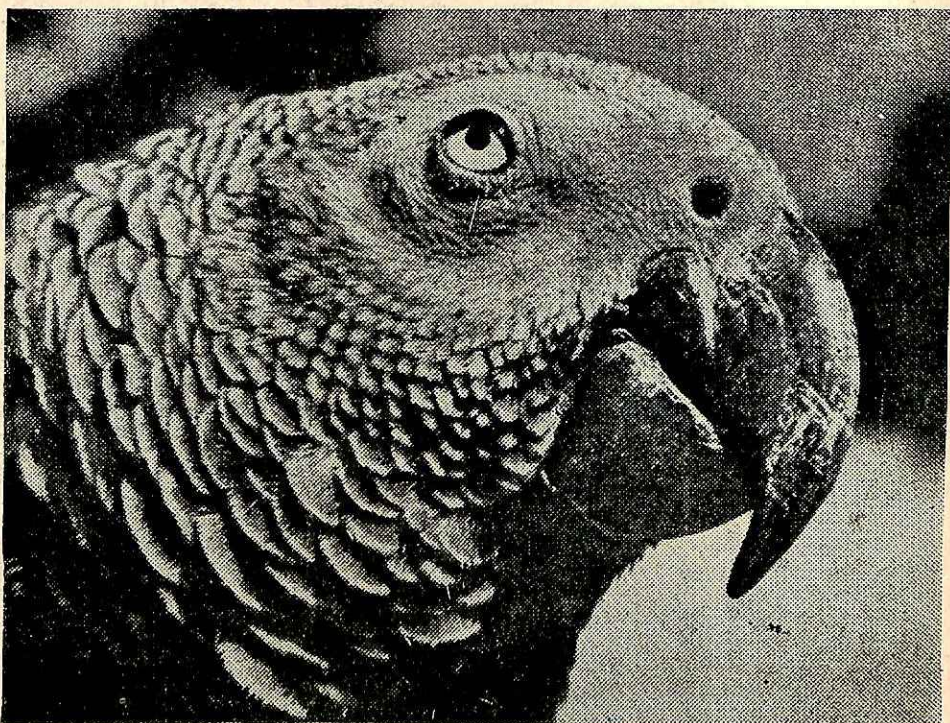
ΕΝΑΣ Άγγλος δονιολόγος μελέτησε ιδιαίτερα τις μιμητικές εκδηλώσεις του γένους των κορακοειδών (της τάξεως των ξηροδακτύλων). Είχε συγκεντρώσει στο πτηνοτροφείο του κοράκια, χαβαρόνια (σπερμολόγους), κουρούνες, κορακάδες (κίτσες) χουσοκορακάδες (κορακίς), κοροκατάκες, λύτερους, αετομάχους (διπλότσιχλες). Όλα αυτά τα πουλιά μπορούσαν ν' απομιμηθούν διάφορους ήχους συμπεριλαμβανομένης και της ανθρώπινης ομιλίας. Τα χαβαρόνια είχαν μάθει να προφέ-

ρουν πολύ καθαρά τ' όνομά τους. Οι κουρούνες απομιμούνται διττήποτε, μηχανικούς ήχους, κραυγές άλλων πουλιών, λέξεις και φράσεις αλλά δεν τους άρесе να επιδεικνύουν τις ικανότητές τους. Μιλάνε μονάχα όταν είναι βέβαιες πως δεν τις προσέχει κανείς. Γενικά όλα τα μιμητικά πουλιά, εκτός από τους παπαγάλους, δείχνουν αυτή την «αίδημοσύνη» μπροστά στους ανθρώπους. Ο παπαγάλος είναι πιο τολμηρός και δείχνει προτίμηση στην απομίμηση της ανθρώπινης ομιλίας — γι' αυτό και πολλοί άνθρωποι σχημάτισαν την εσφαλμένη αντίληψη πως είναι το μοναδικό πουλί που μπορεί να μιλήσει, φυσικά χωρίς να καταλαβαίνει τι λέει.

Ο ΠΩΣΑΝΗΠΟΤΕ, ή μιμητική ικανότητα των κορακοειδών είναι γενεώς αιδόμητη. Ο Άγγλος δονιολόγος που αναφέραμε πιο πάνω δεν έκανε καμμία προσπάθεια για να

«ειδάξει» τους ήχους στα πουλιά του πτηνοτροφείου του. Τα πουλιά άκουγαν κι' επανειλάμβαναν ό,τι τους έκανε εντύπωση. Επίσης, οι μιμητικές ικανότητες δε φαίνεται να είναι προνόμιο του ενός φύλου. Άρσενικά και θηλυκά είναι εξίσου φλύαρα κι' εκδηλώνουν το μιμητικό τους σε οποιαδήποτε περίοδο ανεξάρτητα από τον αναπαραγωγικό κύκλο. Τάραχει μια πολύ διαδεδομένη — και α πολύτως εσφαλμένη — αντίληψη πως η γλώσσα των πουλιών πρέπει να σχισθεί στα δυο για να διευκολυνθούν οι μιμητικές τους ικανότητες. Η άχρηστη αυτή χειρουργική επέμβαση εφαρμόζεται συχνά στους άτυχους παπαγάλους και κάποτε έχει το αντίθετο από το προσδοκώμενο αποτέλεσμα: οι παπαγάλοι σωμαίνουν μια για πάντα.

ΜΕ τ' όνομα του παπαγάλου έχει συνδεθεί μια φοβερή άρρώστεια, η ψιττάκωση. Το 1929 — 30 σημειώθηκε στην Εθρώπη μια σοβαρή επιδημία ψιττακώσεως, και από τότε πολλές ευρωπαϊκές χώρες (και η Ελλάδα) έχουν απαγορεύσει την εισαγωγή παπαγάλων στα έδάφη τους. Κρούσματα

Ο γκριζός αφρικανικός παπαγάλος έχει τη φήμη του πιο «όμιλητικού» πουλιού της φύσεως. Μαθαίνει εύκολα και προφέρει καθαρά τις λέξεις. Άλλ' είναι μάλλον ντροπαλός. Δέ μιλάει μπροστά σε ξένους, κι' ενοχλείται όταν τον περιεργάζονται.

ψιττακώσεως, ωστόσο, εξακολουθούν να σημειώνονται σποραδικά και αυτό συμβαίνει γιατί η ψιττάκωση δεν είναι θλιβερό προνόμιο των ψιττακών. Η επιδημία του 1929 — 30 έγινε άφορη να μελετηθεί συστηματικά η άρρώστεια, ν' ανακαλυφθεί ο ιός που την προκαλεί και να διαπιστωθεί πως είναι πολύ διαδεδομένος στη φύση. Ο ιός της ψιττακώσεως προσβάλλει τα περισσότερα, τους διάφορους, τις πάπιες, τις κόττες και τα θαλασσοπούλια, όπως και τον άνθρωπο, τα πρόβατα και τις γάτες. Η μόλυνση είναι τόσο διαδεδομένη στο φτερωτό βασίλειο, ώστε πολλοί επιστήμονες χρησιμοποιούν τον όρο «δρνίθωση» αντί του δυσσημιστικού για τους παπαγάλους «ψιττάκωση». Η άρρώστεια, ωστόσο, εκδηλώνεται με μορφές ελαφρά διαφορετικές στους παπαγάλους και σ' άλλα πουλιά, γι' αυτό και οι δυο όροι «δρνίθωση» και «ψιττάκωση» χρησιμοποιούνται παράλληλα.

ΚΟΜΑ και σε περιόδους «επιδημίας», ή ψιττάκωση μπορεί να θεωρηθεί ως άρρώστεια εξαιρετικά σπάνια. Σε πολλές περιπτώσεις παίρνει τη μορφή μιας γρίπης με θροχοπνευμονικές περιπλοκές. Σε άλλες περιπτώσεις ή συμπτωματολογία της θυμίζει τύφο. Η άρρώστεια εκδηλώνεται περίπου δέκα μέρες μετά τη μόλυνση, στην αρχή με μια γενική αδιαθεσία, ελαφρό πυρετό και πονόλαιμο, κατόπιν με ισχυρούς πονοκεφάλους, ζαλάδα, πόνους στο μυϊκό σύστημα. Ο άρρωστος δεν μπορεί να ύποφέρει το φως και συχνά εκδηλώνονται αιμορραγίες της μύτης. Ήπειτα από μερικές μέρες εκδηλώνονται διαταραχές του πεπτικού συστήματος και επίμονος βήχας. Ο ιός προσβάλλει κυρίως τους πνεύμονες όπου εγκαθίσταται σε πολλές «εστίες». Η ψιττάκωση δεν καταλήγει πάντα στο θάνατο άλλ' η θνησιμότητα είναι αρκετά μεγάλη, ιδιαίτερα αν δε γίνει εγκαίρως διάγνωση (και η διάγνωση δεν είναι εύκολη αφού τα συμπτώματα της άρρώστειας συγχέονται με της γρίπης, του τύφου και της θροχοπνευμονίας). Άλλα σήμερα η άρρώστεια θεραπεύεται με τ' αντιβιοτικά (τετρακυκλίνη κ. ά.). Μπορούμε να πούμε πως ο ιός της ψιττακώσεως είναι από τους ελάχιστους ιούς που νικήθηκαν από τ' αντιβιοτικά, τα οποία, όπως ξέρουμε είναι αποτελεσματικά μόνο κατά των μικροβίων. Έτσι, η ψιττάκωση δεν μπορεί πια να θεωρηθεί ως εξαιρετικά επικίνδυνη άρρώστεια και, όπως είπαμε, οι παπαγάλοι δεν είναι οι μόνοι υπεύθυνοι.

ΟΛΛΑ χρόνια πριν από την ανακάλυψη του ιού της ψιττακώσεως ήταν γνωστό στους επιστήμονες ότι οι παπαγάλοι προσβάλλονται από μια άρρώστεια που μεταδίδεται στους ανθρώπους. Το 1879 ένας Έλβετός γιατρός περιέγραψε τα κρούσματα που σημειώθηκαν σε μια συγγενική του οικογένεια. Τπήρχαν στο σπίτι μερικά παπαγάλια που άρρώστησαν και μετέδωσαν την άρρώστεια τους σε έφτά μέλη της οικογενείας εκ των οποίων τα τρία πέθαναν.

Επιστήμονες ήξεραν ότι πολλά είδη πουλιών προσβάλλονται από την άρρώστεια, υπέθεταν όμως ότι πάντα η ψιττάκωση μεταδίδεται από τους παπαγάλους. Νόμιζαν, δηλαδή, πως

οι «φυσικοί φορείς» του μικροοργανισμού που την προκαλεί είναι οι παπαγάλοι και ότι τ' άλλα πουλιά δεν προσβάλλονται παρά μόνο αν έρθουν σ' επαφή με τους παπαγάλους. Η ανακάλυψη του ιού της ψιττακώσεως κατέρριψε αυτή τη θεωρία, γιατί πολύ σύντομα διαπιστώθηκε η παρουσία του ίδιου μικροοργανισμού σε μια εύρωστη ποικιλία πουλιών. Σύμφωνα με στοιχεία που δημοσιεύθηκαν από την Παγκόσμια Οργάνωση Τγείας, κατά την περίοδο 1931 — 56 σημειώθηκαν 186 κρούσματα ψιττακώσεως στα νησιά Φάρο της Πορτογαλίας και ανακαλύφθηκε πως όλα είχαν προκληθεί από φραγκόκοττες. Τα 36 κρούσματα ήταν θανά-

Ο πράσινος παπαγάλος του Αμαζονίου, εξαιρετικός μίμος και γεννημένος «θεατρίνος». Του άρесе να μιλάει με στόμφο μπροστά σε πυκνό άκροατήριο. Όταν δεν τον προσέχουν σιωπάει.

σημα. Κατά την ίδια περίοδο στις Ηνωμένες Πολιτείες σημειώθηκαν 460 περιπτώσεις, με 12 θανάτους, που όφειλοντο σε ψιττάκωση από διάφορους, και 152 κρούσματα, με 87 θανάτους, που όφειλοντο σε μόλυνση από περιστέρια. Άλλες χώρες στις οποίες το περιστέρι αποδείχθηκε φορέας της ψιττακώσεως είναι η Ολλανδία (100 κρούσματα), Γαλλία (70), Ιταλία (59) και Μ. Βρετανία (11). Στην Τσεχοσλοβακία φορείς της ψιττακώσεως αποδείχθηκαν κυρίως οι πάπιες στις οποίες όφειλονται 139 κρούσματα, εκ των οποίων το ένα θανάσιμο.

Αριθμοί αυτοί, ωστόσο, δε δίνουν μιαν αληθινή εικόνα της διαδόσεως της άρρώστειας. Στα νοσοκομεία οι αναλύσεις αίματος (για άλλες αιτίες) απέκλυσαν πως η λανθάνουσα μόλυνση συστήματος, στην πραγματικότητα έχουν προσβληθεί από ήπια μορφή ψιττακώσεως και διαπιστώθηκε ότι πολλοί άρρωστοι που ύποφέρουν από σκοτεινής προέλευσεως μολύνσεις του αναπνευστικού

Στην Αγγλία, το 1956, διαπιστώθηκε ότι 171 άρρωστοι που είχαν εισαχθεί

στα νοσοκομεία για «πνευμονία», στην πραγματικότητα έπασχαν από ψιττάκωση. Στη Δανία, σε μια έρευνα μεταξύ 5.000 ατόμων, ανακαλύφθηκε ο ιός της ψιττακώσεως σε 370 περιπτώσεις (7,4%). Άλλ' η άρρώστεια μπορεί να παραμείνει σε λανθάνουσα κατάσταση επί χρόνια ή να μην εκδηλωθεί ποτέ. Στη Δανία π. χ. παρά το τρομακτικό ποσοστό που αναφέραμε πιο πάνω, τα κρούσματα της ψιττακώσεως δεν υπερβαίνουν τα 12 — 29 κάθε χρόνο. Το ίδιο συμβαίνει και στη Λιτική Γερμανία όπου η λανθάνουσα μόλυνση φτάνει σε ποσοστό 17,4% αλλά τα κρούσματα δεν υπερβαίνουν τα 71 κάθε χρόνο.

ΙΑ όλα αυτά τα κρούσματα υπεύθυνα είναι τα περιστέρια των πόλεων. Είναι γνωστό πως η δρνίθωση είναι συνηθέστατη (άλλα σπανίως θανάσιμη) μόλυνση στα περιστέρια και όσοι διατηρούν περιστέρια ή εργάζονται σε πτηνοτροφεία συχνά προσβάλλονται από την άρρώστεια. Φαίνεται πως ιδιαίτερα μεγάλη συχνότητα παρουσιάζει η μόλυνση στα «διακοσμνητικά» περιστέρια των πόλεων (όπως αυτά που υπάρχουν στην Αθήνα, στον Άγνωστο Στρατιώτη). Στο Όλο π. χ. εξέτασθηκε το αίμα 62 διακοσμνητικών περιστερών. Στα 32 απ' αυτά (52%), βρέθηκαν αντισώματα κατά της ψιττακώσεως. Ανάλογες έρευνες σε άλλες μεγάλες πόλεις δίνουν ένα ποσοστό μολύνσεως περίπου 30%. Σημειώσαμε πως η δρνίθωση των περιστερών σπανίως είναι θανάσιμη και όπως είπαμε, κατά τη γνώμη των έρευνητών του Όσλο, πολλές μολύνσεις του αναπνευστικού συστήματος, που αποδίδονται σε πολλές άλλες αιτίες, όφειλονται στον ιό της ψιττακώσεως. Είναι λοιπόν, προτιμότερο να μην αφήνουμε τα παιδιά να παίξουν με τα περιστέρια.

Η ΟΥΣΙΑ ΠΟΥ ΣΚΟΥΡΙΑΖΕΙ ΤΑ ΤΟΙΧΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΡΤΗΡΙΩΝ

Η χοληστερόλη είναι μια κρυσταλλική ουσία, που παράγεται στο συκώτι κι' επιστρέφει σ' αυτό, αφού κάνει, μέσα από τη χοληδόχο κύστη, τὰ έντερα και τὰ αίμοφορα άγγεία, τόν γύρο του οργανισμού. Τό ταξίδι της αυτό, ωστόσο, δεν όφείλεται σε άπλη... τουριστική διάθεση. Η χοληστερόλη χρησιμεύει σάν μεταφορικό μέσο, γιά τήν κυκλοφορία τών λιπών ούσιών. Η σύνθεση, όμως, αὐτῶν τών τελευταίων, όταν είναι κορεσμένη από άτομα υδρογόνου, δεν επιτρέπει τή συναρμολόγηση με τὰ μόρια τής χοληστερόλης. Έτσι, λίπη και χοληστερόλη, μαζεύονται τότε στα τοιχώματα τών αίμοφόρων άγγείων και παρουσιάζεται ή λεγόμενη άρτηριοσκληρώση, που ή πιό μοιραία συνέπειά της είναι ή έμβολή του μυοκαρδίου.

Η ΧΟΛΗΣΤΕΡΟΛΗ

‘Ο ύπ’ άριθ. 1 παράγων τās καρδιακής έμβολής

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΕΣΚΙΜΩΩΝ

Η ΚΑΡΔΙΑΚΗ έμβολή είναι σήμερα τὸ ύπ’ άρ. 1 μοιραίο «ατύχημα» ανάμεσα σε όσα έμφανίζονται μέσα στον έφιαλτικό κόσμο τών πιθανοτήτων, που ανακλύπτουν στον όρίζοντα τών καρδιοπαθειών.

Τί είναι ή καρδιακή έμβολή; Μιά αιφνιδιαστική έμφραξη τής άρτηρίας που τροφοδοτεί τήν καρδιά, άπαντὰ ή επίσημη λαογραφία. Άλλά αυτό τὸ άπότομο συμβάν έχει τήν αίτιολογία του, μία αίτιολογία που δεν είναι καθόλου στιγμιαία διάρκειας. Η μοιραία έμφραξη δεν έμφανίζεται σε άτομα, που υί άρτηρίες τους βρίσκονται σε καλή κατάσταση. Τὰ θύματα της είναι άρρωστα από πολύ καιρό. Η άρρώστεια τους είναι αὐτή που όλος ό κόσμος τήν ξέρει και τήν άναφέρει με τὸ όνομα άρτηριοσκληρώσεως. Πρόκειται γιά συσσώρευση λιπιδίων άποθεμάτων στα τοιχώματα τών άρτηριών.

Όταν εξετάζουμε με γυμνό μάτι μία άρρωστη άρτηρία, τὸ άπόθεμα παρουσιάζεται με τή μορφή μιάς κιτρινωπής πλάκας, που βρίσκεται μέσα στο άρτηριακό τοίχωμα. Καθώς άναπτύσσεται, προβάλλει στήν έσωτερική επιφάνεια τής άρτηρίας, τήν επικυλύπτει κι' έμποδίζει έτσι τή δίοδο του αίματος.

Τὰ άποθέματα αὐτὰ δεν σχηματίζονται παντού. Προτιμούν ιδιαίτερα τīs χοντρές άρτηρίες, όπως λόγου χάρι τήν αορτή ή τīs μπριαίες, καθώς κι' εκείνες που «άρδευουν» τīs πιό ζωτικές ζώνες του οργανισμού, δηλαδή τīs στεφανιαίες άρτηρίες και τīs άρτηρίες του έγκεφάλου.

Μετά άπ' αὐτὰ που είπαμε, ό κίνδυνος είναι κατανοητός. Η έμφραξη τών μπριαίων άρτηριών έπιφέρει τή γάγγραινα τών κνημών. Η έμφραξη τών άρτηριών του έγκεφάλου, έχει σαν έπακόλουθο διάφορες μορφές παραλύσεως. Η έμφραξη τών στεφανιαίων άρτη-

ριών είναι ή αίτία τής έμβολής του μυοκαρδίου. Άνάλογα με τή σπουδαιότητα του τμήματος τής καρδιάς που στερείται άπότομα τὸ αίμα, ή έμβολή οδηγεί στο άνατο ή σε άλλες σοβαρές συνέπειες.

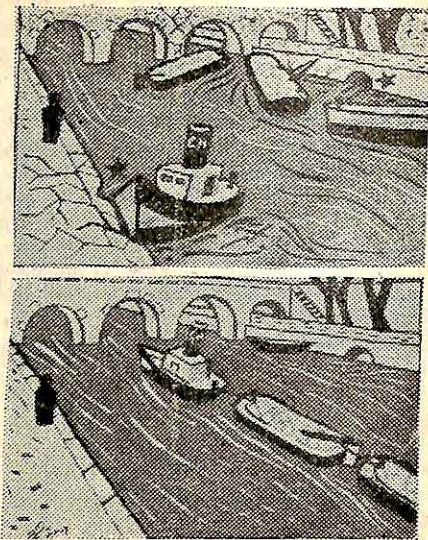
Τὸ ταξίδι τής χοληστερόλης

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ με τόν σχηματισμό του άποθέματος, παρατηρούνται μέσα στο αίμα δυό μεταβολές: αύξηση του ποσοστού τών λιπών κι' αύξηση του ποσοστού τής χοληστερόλης. Ξέρουμε, πράγματι, σήμερα, ότι ή χοληστερόλη, μία κρυσταλλική ουσία, που είναι άπαραίτητη στο αίμα, βρίσκεται ανάμεσα στους γενεσιουργούς παράγοντες τής άρτηριοσκληρώσεως, άρα και τής έμβολής.

Άπό που προέρχεται ή χοληστερόλη;

Γιά άρκετὸ καιρό, πίστευαν ότι έμπαινε στο αίμα από τīs καταναλισκόμενες τροφές. Είναι γεγονός, ότι οι καλοφαγάδες, ξεκίνη προ παντός που τὸ διαιτολόγιό τους είναι πλούσιο σε λίπη, έχουν συνήθως ύψωμένο ποσοστό χοληστερόλης. Άλλά κάθε άνοδος του ποσοστού χοληστερόλης δεν έχει αὐτή τήν αίτία. Η ουσία αὐτή, όπως εξακριβώθηκε κατόπιν, προέρχεται από τὸ συκώτι. Τὸ συκώτι είναι τὸ εργοστάσιο, όπου παράγεται. Άπό εκεί τήν προμηθεύεται κυρίως ό οργανισμός.

Άφου βγει από τὸ συκώτι, τί δρόμο ακολουθεί ή χοληστερόλη; Περνά άπό τή χοληδόχο κύστη, φθάνει στα έντερα, άνακατεύεται με τīs τροφές και κατόπιν άπορροφάται μαζί τους από τὰ έντερικά τοιχώματα. Περνά έτσι στο αίμα και με τὸ μεταφορικό αὐτὸ μέσο επιστρέφει στο συκώτι. Άφου παίζει έτσι τὸ ρόλο της σε πολλές χωνεύσεις, μεταμορφώνεται τέλος σε χολικά άλατα και παύει κατὰ τὸ πλεί-

ΑΝΩ: Τὰ λίπη που δεν έχουν πολλά άτομα υδρογόνου στή σύνθεσή τους, συνδέονται με μόρια χοληστερόλης και «πλέουν» κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο μέσα στο αίμα.

ΚΑΤΩ: Τὰ κορεσμένα από άτομα υδρογόνου λίπη δεν μπορούν νά «δεθούν» πίσω από τή χοληστερόλη. Έτσι δεν κατορθώνουν νά κυκλοφορήσουν μέσα στα αίμοφορα άγγεία, αλλά έξοκέλλουν στα τοιχώματα, δημιουργώντας επικίνδυνες έπισωρεύσεις.

στον νά έχει πιά τήν παραμικρή ώφελιμότητα. Λέμε κατὰ τὸ πλείστον, γιὰ τὴν ένα μικρὸ μέρος της είναι κατόπιν προσωρισμένο νά προσφέρει τīs υπηρεσίες του σ' ένα άπίθανο σκοπό: στήν παραγωγή τών ὁρμονῶν του φύλου!

Αὐτὸ τὸ κυκλικὸ ταξίδι, από τὸ συκώτι στα έντερα και πάλι στο συκώτι, ή χοληστερόλη δεν τὸ κάνει από άπλη... τουριστική διάθεση. Κατὰ τή διαδρομή της παίζει ένα σπουδαίο ρόλο: χρησιμεύει σαν μεταφορικό μέσο τών λιπών.

Οί λιπαρές ουσίες του οργανισμού κυκλοφορούν συνεχώς μέσα στο αίμα με σταθμούς τὰ έντερα, τὸ συκώτι, τους ιστούς όπου άποθηκεύονται, και τους ιστούς όπου χρησιμοποιούνται σαν καύσιμη ύλη.

Τί λένε οι στατιστικές

ΑΛΛΑ δεν κυκλοφορούν μέσα στο αίμα με τή συνθιτισμένη τους μορφή, δηλαδή σαν λαμπερές σταγονίτσες. Συνδέονται, κατὰ κάποιο τρόπο, όπως τὰ βαγόνια στήν ατμομηχανή, με τὰ μόρια τής χοληστερόλης. Αὐτὰ τὰ μόρια οδηγούν τīs λιπαρές ουσίες στον προορισμό τους.

Τὸ γεγονός αὐτὸ εξηγεί γιατί, όταν τὰ λίπη δεν χρησιμοποιούνται καλὰ άπό τόν οργανισμό, σχηματίζονται μέσα στο αίμα άποθέματα και δικά τους και χοληστερόλης.

Είναι εξακριβωμένο από τήν έπιστήμη, ότι μία διατροφή πλούσια σε θερμίδες και σε λίπη έχει κάποια αίσθητή αίτιολογική σχέση με τόν σχηματι-

σμό άποθεμάτων χοληστερόλης και λιπών. Κατὰ τήν περίοδο του τελευταίου παγκοσμίου πολέμου, στīs κατεχόμενες χώρες, όπου ό πληθυσμός τρέφταν υποτυπώδως, παρατηρήθηκε μία δαθμιαία μείωση στο ποσοστὸ κρουσμάτων άρτηριοσκληρώσεως. Μετά τήν άπελευθέρωσή, στīs χώρες αὐτές, τὸ ποσοστὸ ξανανέθηκε στα πρώτα του επίπεδα. Έρευνες που έχουν γίνει σε παχύσαρκα άτομα, απέδειξαν ότι ένα 48% ανάμεσα τους έπασχαν από άρτηριοσκληρώση. Τὰ αντίστοιχα ποσοστά στους ανθρώπους κανονικού βάρους και στους ισχνούς είναι 28% γιά τους πρώτους και 12% γιά τους δεύτερους.

Όρισμένοι πληθυσμοί, όπως οι Βορειοαμερικανοί κι' οι Σκανδιναυοί, που καταναλίσκουν πολλά λίπη στο διαιτολόγιό τους, παρουσιάζουν ύψωμένους δείκτες σε χοληστερόλη και έντυπωσιακή συχνότητα άρτηριοσκληρώσεως, ενώ οι Άφρικανοί κι' οι Ασιάτες, που τρώνε λιγώτερα λίπη, έχουν στο αίμα τους λιγώτερη χοληστερόλη και σπανία προσβολονται από άρτηριοσκληρώση.

Μία άβάσιμη διάκριση

ΚΑΙ μιά εξαίρεση: οι Έσκιμῶοι, που ενώ κανουν κατάχρηση σε λίπη, δεν ξερουν τί θα πει άρτηριοσκληρώση. Τὸ φαινόμενο εξηγείται κατὰ ένα μέρος από τὸ γεγονός ότι οι

Έσκιμῶοι πεθαίνουν συνήθως νέοι, πριν φθασουν σε ηλικία που ευνόει τήν έμφανιση της παθήσεως. Όρισμένοι, έξ άλλου, ειδικοί υποστηνουν ότι τὸ λάδι της φωκίας, από τὸ όποιο οι Έσκιμῶοι τρέφονται κυρίως, άνηκει στήν κατηγορία τών πιο άκίνδυνων λιπαρῶν ούσιων. Γιατί, αν με όσα λέμε εδώ, έχουμε κασισει τὰ λίπη στο εδάλιο του κατηγορουμένου, πρέπει νά κάνουμε τή διευκρινιση ότι ένα μέρος τους έχει νά παρουσιάσει σπουδαίο άλλοθι.

Υποστηρίχθηκε γιά άρκετὸ καιρό ότι τὰ φυτικά λίπη είναι λιγώτερο επιβλαβή από τὰ ζωικά. Έξακριβώθηκε, λοιπον, ότι, σε πολλές περιπτώσεις, προκειται γιά ένα αναμφισήτητο δεδομένο, γιά μία έπιστημονική αλήθεια, που δεν επιδέχεται άντιρρηση. Άλλά, γενικά, ή διάκριση ανάμεσα σε φυτικά και σε ζωικά λίπη από τήν άποψη του κινδύνου, άπορριπτεται σήμερα σαν έπιπλαστη. Πράγματι, τὰ λίπη μπορούν νά χωρισουν σε δυό όμίλους, τα υορογονωμένα, δηλαδή εκείνα που περιέχουν τὸ μαξιμουμ άτόμων υδρογόνου, και στα μη υδρογονωμένα. Άποδειχθηκε, λοιπον, ότι τὰ πρώτα, όταν βρίσκονται σε μεγάλο άριθμό μέσα στον οργανισμό, συνεπιφέρουν αύξηση τής χοληστερόλης του αίματος, ενώ τὰ δεύτερα προκαλουν τὰ αντίθετα άποτελέσματα.

Γιατί; Γιατί, άπλούστατα, τὰ μη κορεσμένα από άτομα υδρογόνου λίπη, στή θέση τών άτόμων που τους λείπουν, παίρνουν μόρια χοληστερόλης. Τὰ άλλα λίπη δεν μπορούν νά προσεταρισθουν τή χοληστερόλη. Έτσι, λίπη και χοληστερόλη, βρίσκονται σε κατάσταση έλεύθερη μέσα στο αίμα και σταματούν όπου βρουν, δηλαδή ειδί-

κά εκεί όπου μπορούν νά κάνουν τὸ περισσότερο κακό.

Είχε παρατηρηθεί από καιρό, ότι οι Άμερικανοί φαίνονται ιδιαίτερα εύπαθείς στήν άρτηριοσκληρώση. Τώρα τελευταία, ένας ειδικός μελέτησε έπιστομένως τὸ πρόβλημα, λαμβάνοντας ύπ' όψη του κυρίως τους διαφόρους τύπους λιπών, που κυκλοφορουν στο έμποριο, στīs Ηνωμένες Πολιτείες. Άπό τή μελέτη του, λοιπόν, διαπίστωσε ότι τὰ φυσικά λίπη υποβάλλονται από τήν άμερικανική διομηχανία σε μία συστηματική ύρδογόνωση προτου μεταβληθουν σε έμπορικά λίπη. Σκοπός αὐτῆς τής έπεξεργασίας είναι νά προληφεί τὸ τάγγισμα. Η ύδρογόνωση, όμως, συντελεί στο νά εξαφανισθουν ολοκληρωτικά όρισμένα ουσιαστικά συστατικά τών λιπών, δηλαδή όξέα που άποτελουν άκρίβως τους κρίκους συνδέσεως με τή χοληστερόλη. Όταν τὰ όξέα αὐτὰ λείψουν από τή μέση, τὰ λίπη γίνονται κορεσμένα, δεν μπορούν πιά νά συνδεθουν με τή χοληστερόλη κι' ή άρτηριοσκληρώση προβάλλει στο προσκήνιο.

Σε μάς, τὸ πρόβλημα είναι εξαίρετικά άπλοποιημένο. Έχει άποδειχθεί από πρόσφατες έρευνες, ότι τὸ λάδι τής έλιάς είναι τὸ ιδεωδέστερο στοιχείο γιά τήν άποτελεσματική άποτροπή τής άρτηριοσκληρώσεως.

Αν πάντως τὸ ποσοστὸ χοληστερόλης, που παρουσιάζεται στο αίμα σας, είναι ύψωμένο, δηλαδή πάνω από 2,5 γραμμάρια σε κάθε λίτρο αίματος, πρέπει ν' άποφεύγετε άπόλυτα τὰ ζωικά λίπη. Πρέπει επίσης ν' άποφεύγετε τους κροκούς τών αυγών, που είναι εξαίρετικά πλούσιοι σε χοληστερόλη, καθώς και τὸ γάλα.

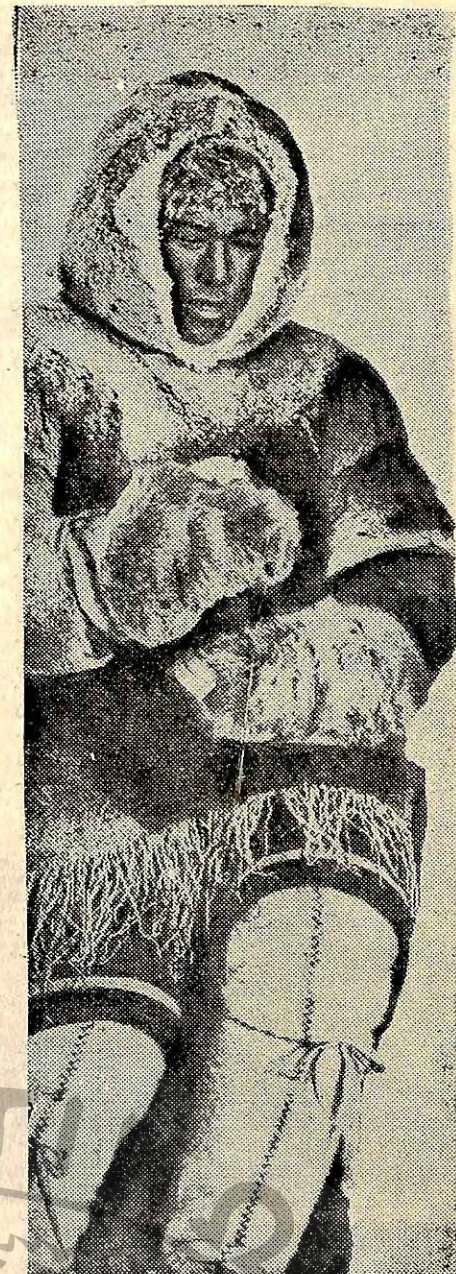
‘Ο ρόλος τών ενδοκρινῶν αοένων

ΕΝ πρέπει, ωστόσο, νά νομίζουμε ότι ή άρτηριοσκληρώση εξαρτάται άποκλειστικά από τὸ είδος διατροφής. Γιά τόν προσδιορισμό του ποσοστού της παίζουν άποκλειστικό ρόλο κι' άλλοι σπουδαίοι παράγοντες, όπως λόγου χάρι οι ένδοκρινες άσένες.

Η άνεπάρκεια του θυρεοειδούς συνδέεται συχνά από άρτηριοσκληρώση. ‘Ο ζαχαροδιαβήτης, άρρώστεια του παγκρέατος, μπορεί νά προξενήσει αύξηση τής χοληστερόλης μέσα στο αίμα. Τὸ ίδιο άποτέλεσμα δίνει κι' ή ύπερλειτουργία τών επινεφριδίων.

Οί ὁρμόνες του φύλου έχουν μία πιό μεγάλη επίδραση. Έχει διαπιστωθεί πως οι ὁρμόνες του γυναικείου φύλου θέτουν τροχοπέδη στήν αύξηση τής χοληστερόλης μέσα στο αίμα. Πραγματικά, τὸ άπόθεμα χοληστερόλης και λιπών είναι πολύ πιό συχνό στον άνδρα παρά στή γυναίκα. Οί στατιστικές δείχνουν ότι είναι ένα πολύ σπάνιο φαινόμενο κατὰ τή γόνιμη φάση τής γυναικείας ζωής. Απεναντίας, εμφανίζεται στή γυναίκα μετά τήν έμμηνοπαυση.

Η χορήγηση γυναικείων ὁρμονῶν άποτελεί άλλωστε ένα από τὰ κλασικά

Οί Έσκιμῶοι αποτελουν ένα έπιστημονικό μυστήριο. Είναι μεγάλοι καταναλωτὰ λίπους κι' όμως οι άρτηρίες τους βρίσκονται σε περιήμη κατάσταση.

μέσα γιά τήν καταπολέμηση τής χοληστερόλης.

Η υγιεινή ζωή κι' σωματικές άσκήσεις έχουν επίσης τή σημασία τους. Συγκριτικοί πίνακες, που καταρτίστηκαν με βάση τīs έξετάσεις που έγιναν σε 300 άθλητες και σε 300 άτομα που έκαναν καθιστική ζωή, όλα κάπως προχωρημένης ηλικίας, φανερώνουν ένα ποσοστὸ χοληστερόλης άρκετὰ πιό ύψωμένο στή δεύτερη κατηγορία.

Είναι, λοιπόν, έξω από κάθε άμφιβολία ότι τὸ καλύτερο μέσο γιά τήν άποτροπή τής άρτηριοσκληρώσεως και του κινδύνου τής έμβολής, είναι άφ' ενός ή άποφυγή τών ζωικών λιπών κι' άφ' έτέρου μία ζωή γεμάτη κίνηση, που συντελεί στήν καύση τών λιπών και δεν επιτρέπει τή δημιουργία άποθεμάτων χοληστερόλης στīs άρτηρίες.

‘Εδω κι’ εκατομμύρια χρόνια, τὰ ζῶα τρέφονται ἀπὸ τὰ φυτὰ — καὶ οἱ ἄνθρωποι θεωροῦν τὴν κατάσταση αὐτὴ φυσικὴ καὶ αὐτονόητη. Ἀλλὰ, σὲ ὠρισμένες περιπτώσεις, ἡ φυσικὴ τάξη τῶν πραγμάτων ἀνατρέπεται καὶ τὸ βασίλειο τῶν φυτῶν « ἐκδικεῖται » μὲ ἀγριότητα μοναδική στὴ φύση. Τὰ σαρκοβόρα φυτὰ διεγείρουν ἀπὸ χρόνια τὴν ἀνθρώπινη φαντασία καὶ ἀμέτρητοι θρύλοι ἔχουν πλεχθεῖ γύρω ἀπ’ αὐτὴ τὴν ποραδοξότητα τῆς φύσεως. Ἀλλὰ ποιά εἶναι ἡ ἀλήθεια;

ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΝΤΑΣ στὸ Βερολίνο τὸ 1878 ἐπείτα ἀπὸ μιὰν ἐπιστημονικὴ ἀποστολὴ στὰ δάση τῆς Μαδαγασκάρης, ὁ Γερμανὸς βοτανολόγος Κάρλ Λίχε δημοσίευσε μιὰν ἀπίστευτὴ ἀφήγηση ποὺ ἔκανε τοὺς ἀταξιδευτοὺς Εὐρωπαίους ν’ ἀνατριχιάσουν ἀπὸ φρίκη. Στὴ νοτιοανατολικὴ ἄκρῃ τοῦ νησιοῦ ὁ Λίχε παρευρέθηκε σὲ μιὰ τελετουργικὴ ἀνθρωποθυσίᾳ τῆς ἄγριας φυλῆς τῶν Μκόντο. Γιὰ νὰ ἐξευμενίσουν τοὺς θεοὺς, οἱ ἰθαγενεῖς ἔδιναν κάθε χρόνο μιὰ παρθένα στὸ ἀνθρωποφάγο δέντρο τῆς περιοχῆς. «Τὸ δέντρο αὐτό, ἔγραφε ὁ Λίχε, εἶναι περὶ τοῦ δυὸ μέτρα ψηλὸ καὶ ὁ κορμὸς του, σκεπασμένος μὲ φολίδες ὅπως τοῦ ἀνανά, καταλήγει σ’ ἕνα μεγάλο λευκὸ λουλούδι μὲ ὀκτὼ πέταλα γεμάτα ἀγκάθια ποὺ κρέμονται ἀδρανῆ γύρω στὸ μίσχο». Ἐπείτα ἀπὸ μιὰ παρατεταμένη μαγικοθρησκευτικὴ τελετὴ, μιὰ παρθένα τῆς φυλῆς διαλεγμένη μὲ κλῆρο τοποθετεῖται στὸν κορμὸ. Ἀμέσως οἱ στήμονες τοῦ λουλουδιοῦ μακραίνουν σὰν πλοκάμια, περιβάλλουν τὸ σῶμα τοῦ θύματος καὶ τὸ ἀνασηκώνουν ὡς τὸν κάλυκα.

«Τότε, συνεχίζει ὁ σοφὸς βοτανολόγος, τὰ πλοκάμια ἀπέθσαν τὸ σῶμα τῆς ἀτυχῆς παρθένας πάνω σ’ ἕνα ἀπὸ τὰ πέταλα ποὺ ἀναδιπλώθηκε ἀμέσως. Τὰ ἀγκάθια χώθηκαν βαθειὰ στὴ σάρκα τοῦ θύματος, τὸ αἷμα ἀνάδυσσε ὀλοπόρφυρο καὶ θερμὸ καὶ χύθηκε κατὰ μήκος τοῦ μίσχου ὡς τὶς ρίζες τοῦ φυτοῦ, ἐνῶ τὸ ἀγκυρωθὲν πέταλο ἐξακολουσοῦσε νὰ ζυμῶνι ἐπὶ πολλὴ ὥρα τὴν παρθενικὴ σάρκα... Ὅταν τὸ φυτὸ ἔπαψε νὰ σαλεύει, ὁ βασιλεὺς τῆς φυλῆς τῶν Μκόντο ἔβγαλε μιὰ μεγάλη κραυγὴ χαρᾶς. Γύρω ἀπὸ τὸ δέντρο οἱ ἰθαγενεῖς ἔστησαν ὀργιαστικὸ χορὸ ποὺ κράτησε ὡς τὸ σούρουπο. Κατόπιν οἱ ἄνδρες ἔβαλαν φωτιά στὸ διαβολικὸ φυτὸ καὶ τὸ κατέστρεψαν...»

Ὁ Λίχε εἶχε τὸ θάρρος νὰ δημοσιεύσει τὸ παραμῦθι τοῦ στη «Βισενσάφτλιχε Τσαίτουγκ» (Ἐπιστημονικὴ Ἐφημερίδα) τῆς Καρλσρούης. Τὸ ἀφήγημά του ἔκανε μεγάλῃ ἐντύπωση στὸ κοινὸ καὶ ἀναδημοσιεύθηκε σ’ ὅλες τὶς εὐρωπαϊκὰς ἐφημερίδες. Ἀλλ’ ἐννοεῖται ὅτι κανένας σοβαρὸς βοτανολόγος δὲν τὸ ἐπίστανε καί, φυσικὰ, μεταγενέστερες ἀποστολὲς στὴ Μαδαγασκάρη δὲ θῆκαν οὔτε ἴχνος αὐτοῦ τοῦ τρομεροῦ σαρκοβόρου δέντρου.

Παρὰ τὴ δυσπιστίαν τῶν ἐπιστημόνων τὰ σαρκοβόρα φυτὰ διεγείρουν τὴν ἀνθρώπινη φαντασία. Ἡδὴ ἀπὸ τὸν 16ο αἰῶνα οἱ ναυτικοὶ μιλοῦσαν πολὺ γιὰ κάποιο γιγαντιαῖο ἀνθρωποφάγο φυτὸ ποὺ θρῆσκταν στὸ λεγόμενον «Νησι τοῦ Θανάτου» στὸ νότιο Εἰρηνικόν. Ὁ ἀπερίσκεπτος ποὺ ὠφραίνονταν τὸ ἄρωμα τοῦ φυτοῦ ἔπαθε ἀνάσθητος στὰ πέταλά του ποὺ τὸν καταβρόχθιζαν ζωντανά. Παρόμοιοι θρύλοι κυκλοφοροῦσαν στὴν Ἀμερικὴ γύρω στὰ 1890. Ἐλεγαν γιὰ κάποιο πελώριο

Σαρκοβόρα Φυτὰ

ΑΝΑΤΡΙΧΙΑΣΤΙΚΟΙ ΘΡΥΛΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΑ ΤΕΡΑΤΑ ΤΟΥ ΦΥΤΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

δέντρο ποὺ ἄρπαζε μὲ τὶς περικεκκλᾶδες του τοὺς ὁδοιπόρους καὶ τοὺς ξεκοκκάλιζε. Γύρω ἀπ’ τὸ δέντρο ὑπῆρχαν λόφοι ἀπὸ τὰ κόκκαλα τῶν θυμάτων του καὶ ἡ δυσωδία ἦταν ἀνυπόφορη.

Κανένας σοβαρὸς φυσιολόγος δὲν ἐπιβεβαίωσε τοὺς ἐφιαλτικοὺς αὐτοὺς θρύλους. Ἀλλ’ αὐτὸ δὲ σημαίνει ὅτι τὰ σαρκοβόρα φυτὰ εἶναι ἀνύπαρκτα. Ὑπάρχουν — ὅπως περὶ τοῦ περιγράφηκαν ἀπὸ τόσοι εὐφάνταστοι ἐξερευνητὲς τοῦ παρελθόντος — ἀλλὰ μὲ μόνον τὴ διαφορά πὺς εἶναι πολὺ μικρὰ καὶ δὲν μποροῦν νὰ καταβροχθίσουν τίποτα μεγαλύτερο ἀπὸ ἕνα ἔντομο ἢ ἕνα σκουλήκι. Ὡστόσο, εἶναι ἀληθινὰ τέρατα τῆς φύσεως, συναρπαστικὰ ὅσο καὶ τὰ παραμῦθια τοῦ Λίχε...

Φυτὰ ποὺ τρῶνε αὐγά καὶ τυρὶ

ΣΤΗΝ τάξη τῶν μυκήτων συναντᾶμε τὰ πιδ πωτόγωνα σαρκοβόρα φυτὰ. Ἡ μικροσκοπικὴ τους ἐπιφάνεια συλλαμβάνει τὰ σκουλήκια καὶ τὶς προνύμφες τῶν ἐντόμων μ’ ἕνα ἑλδὸς γλοιώδους οὐσίας. Τὸ φυτὸ ξεπετάει ἕνα βλαστάρη ποὺ χώνεται στὴ σάρκα τοῦ ἀκίνητοποιημένου θύματος καὶ τὸ ἀπομυζᾷ.

Ἐνα ἄλλο εἶδος μύκητος ἔχει ἀκτινωτὰ πλοκάμια ποὺ καταλήγουν σὲ μικροσκοπικὰ σφαιρίδια. Τὰ σφαιρίδια περιέχουν μιὰ ζαχαρώδη οὐσία ποὺ προσελκύει τὰ μικρὰ ἔντομα καὶ τὰ σκουλήκια. Ἀλλ’ ὅταν πάρουν στὸ στόμα τους τὸ δόλωμα, τὸ σφαιρίδιο ἀρχίζει νὰ ἐξογκώνεται καὶ μπαίνει βαθειὰ στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ θύματος γιὰ νὰ τὸ χωνέψει ζωντανά.

Ἡ περίπτωση τῶν σαρκοβόρων μυκήτων δὲν εἶναι δύσκολο νὰ ἐξηγηθεῖ. Οἱ μύκητες εἶναι παρασιτικὰ φυτὰ καὶ δὲν ἔχουν τὴν ἱκανότητα νὰ φωτοσυνθέσουν τοὺς ὑδατάνθρακες καὶ ν’ ἀπορροφῶν τὶς ἀζωτοῦχες οὐσίες ἀπὸ τὸ ἔδαφος. Ἦ ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τους στοιχεῖα τὰ παίρνουν ἀπὸ τὴν ἀποσύνθεση τῶν ὀργανικῶν οὐσιῶν.

Γι’ αὐτὸ καὶ φυτρῶνουν συνήθως στὴν κοπριά ἢ ἀνάμεσα στὰ σάπια φύλλα. Οἱ σαρκοβόροι μύκητες παίρνουν τὰ στοιχεῖα ποὺ χρειάζονται ἀπ’ εὐθείας ἀπὸ τὴ σάρκα τῶν ζωντανῶν πλασμάτων.

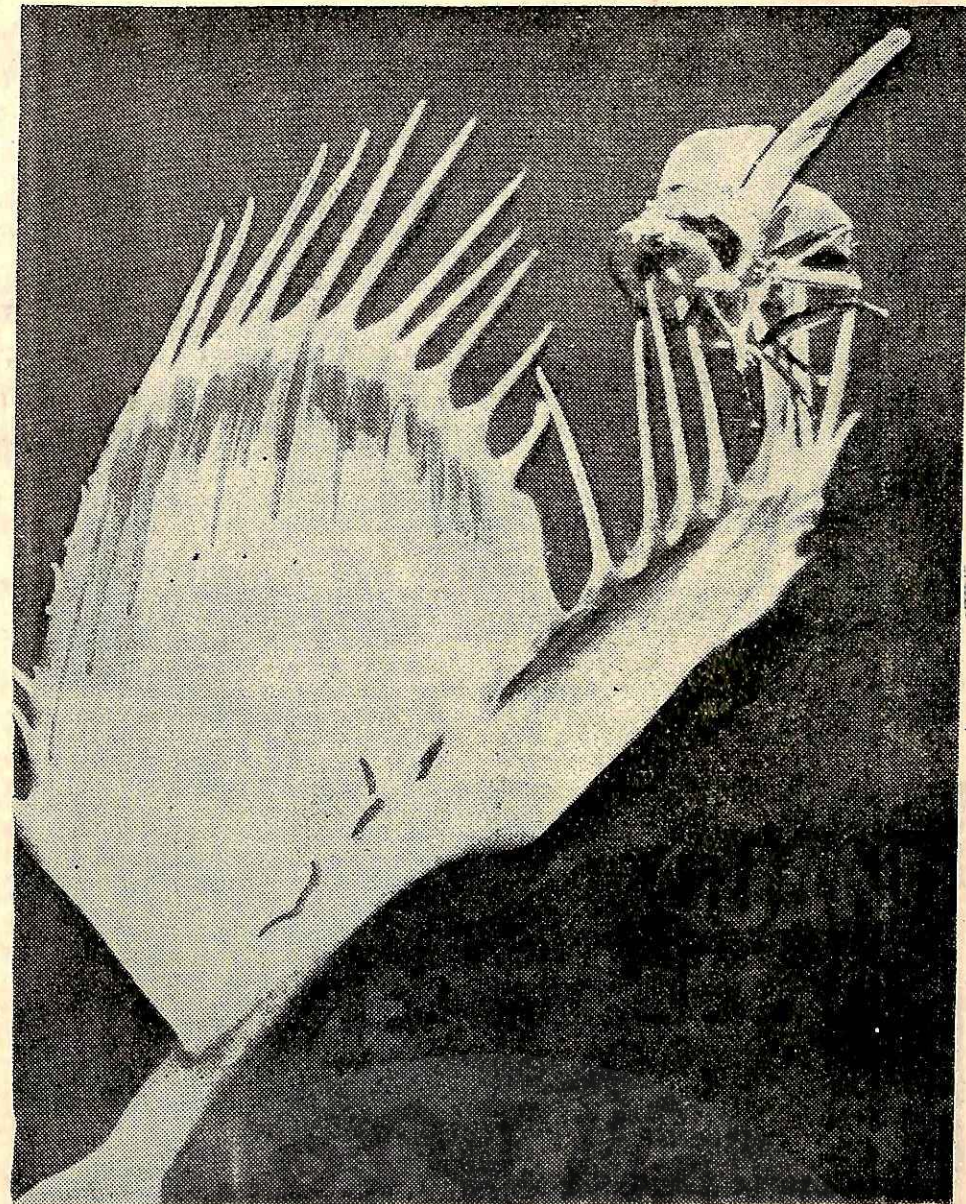
Ἀλλὰ τὸ σύστημα αὐτὸ τῆς θρέψεως εἶναι ἀκατανόητο στὰ πιδ ἐξελιγμένα φυτὰ ποὺ ἀνήκουν στὴν ὁμάδα τῶν δικτυληδόνων ποὺ ἔχουν ρίζες, ἄνθη καὶ φύλλα, ποὺ ἀναπαράγονται μὲ σπόρους καὶ διαθέτουν χλωροφύλλη ποὺ τοὺς χρησιμεύει γιὰ τὴ φωτοσύνθεση τῶν ὀργανικῶν οὐσιῶν. Καὶ ὅμως, ἀνάμεσα σ’ αὐτὰ τὰ ἐξελιγμένα φυτὰ ὑπάρχουν σαρκοβόρα ποὺ μποροῦν ν’ ἀφομοιώσουν ἀπ’ εὐθείας τὸ γάλα, τὸ κρέας, τ’ αὐγά καὶ τὸ τυρὶ!

Ἡ οἰκογένεια τῶν δροσερεϊδῶν περιλαμβάνει καμμιά ἑκατοντάδα φυτῶν ποὺ συναντῶνται στὰ ποώδη ὄρεϊνὰ ἐδάφη τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου, γιὰ τὴν χρειάζονται ὠρισμένη ὀξύτητα ποὺ τοὺς παρέχουν τὰ βρύα τῶν περιοχῶν αὐτῶν. Στὴν Ἑλβετία, στὴ Γαλλία καὶ στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες συναντᾶται κυρίως ἡ *Drosera Rotundifolia*, ποὺ ὀνομάζεται ἔτσι γιὰ τὴν τὰ φύλλα της εἶναι κυκλικὰ.

Στὴν ἄκρῃ κάθε φύλλου τῆς Δροσερᾶς ὑπάρχει ἕνα μισχίδιο — κάποι σὰ δεύτερο μικροσκοπικὸ φυλλαράκι — μήκος πέντε ὡς ὀκτὼ χιλιοστῶν, ποὺ περιλαμβάνει διακόσιες περὶ τοῦ ἀδενικὲς τρίχες ζωηρὸ κόκκινο χρώματος. (Ὁ Δαρβίνος, ποὺ περιέγραψε τὸ φυτὸ μὲ κάθε λεπτομέρεια, ὀνομάζει αὐτὲς τὶς τρίχες «πλοκάμους»). Οἱ ἀδενες αὐτοὶ ἐκκρίνουν ἕνα ζαχαρώδες ὑγρὸ. Οἱ κόκκινες σταγόνες τοῦ ὑγροῦ, ποὺ λάμπουν στὸν ἥλιο, πέφτουν πάνω στὸ φύλλο καὶ προσελκύουν τὰ ἔντομα.

Νὰ ἕνα μυγαράκι ποὺ σαγηνεύεται ἀπὸ τὸ χρώμα καὶ τὶς ἀναθυμιάσεις τοῦ ὀρεκτικοῦ ὑγροῦ! Σπένδει νὰ ρωφήξει τὸ νέκταρ — ἀλλὰ τὰ φτερά του κολλᾶνε στὸ παχύρευστο ὑγρὸ. Ἀμέσως, τὰ πλοκάμια ἀναδιπλώνονται πρὸς τὰ μέσα καὶ σφίγγονται πάνω στὴ

Ἡ τρομερὴ «Μυιοπαγίς Διοναία» φυτρώνει κυρίως στὴ Βόρειο Ἀμερικὴ, ἀλλ’ ἔχουν βρεθεῖ μερικὰ τέτοια φυτὰ καὶ στὴ Γερμανία. Διαθέτει ἕναν τέλειο παγιδευτικὸ μηχανισμό. Τὸ φύλλο της — ποὺ δὲν ὑπερβαίνει σὲ μήκος τὰ τρία ἢ τέσσερα ἑκατοστὰ (στὴ φωτογραφία εἶναι μεγενθυμένο) — κλείνει ἀπότομα καὶ παγιδεύει τὸ ἔντομο ποὺ προσελκύεται ἀπὸ τὸ εὐώδες νέκταρ.

λεῖα ποὺ θὰ χωνευθεῖ ζωντανή. Ἡ παγίδα λειτουργεῖ ἀργά, ἀλλ’ ἀμείλιτα. Τὸ φυτὸ δὲ βιάζεται, γιὰ τὸ ἔντομο εἶναι ἀδύνατο νὰ μετακινηθεῖ ἀπὸ τὸ σιρόπι ὅπου ἔχει κολλήσει. Ἀνάλογα μὲ τὶς περιπτώσεις, τὰ πλοκάμια θὰ συμπληρώσουν τὴν ἀναδίπλωσή τους σὲ εἴκοσι λεπτά, ἢ σὲ εἰκοσιτέσσερις ὥρες.

Ἡ «χώνευση» θὰ διαρκέσει τέσσερις ἢ πέντε μέρες. Στὸ τέλος, τὰ πλοκάμια θὰ χαλαρώσουν σιγὰ-σιγὰ καὶ ἡ παγίδα θ’ ἀποθλίβει τὰ μέρη τοῦ ἔντομου ποὺ δὲν ἀφομοιώνονται, ὅπως τὸ σκληρὸ τοῦ κελύφους, τὰ κεράτινα ἔλτρα κλπ. Τὸ σαρκοβόρο φυτὸ περιμένει ἕνα καινούργιο θῦμα.

Οἱ «αἰσθήσεις» τῶν φυτῶν

ΟΙ φυσιολόγοι προσπάθησαν ν’ ἀνακαλύψουν τὴ μυστηριώδη «αἰσθήση» ποὺ θέτει σὲ λειτουργίαν τὸν μηχανισμό τῆς παγίδας. Μέχρι στιγμῆς, οἱ ἐρευνες δὲν ἔχουν ἀποδώσει παρὰ πενιχροὺς καρπούς, γιὰ τὴν μελέτῃ τῆς εὐαισθησίας τῶν φυτῶν — ἂν καὶ ἀναγνωρίζεται σήμερα ἀπ’ ὅλους — βρίσκεται ἀκόμα στὰ πρῶτα τῆς δὴματα.

Μ’ ὅλο ποὺ τὰ φυτὰ δὲ διαθέτουν οὔτε νευρικὸ σύστημα, οὔτε αἰσθητήρια ὄργανα, τὰ πλοκάμια τῆς Δροσερᾶς παρουσιάζουν μιὰν ἀληθινὴ «ἀντανευστικὴ ἀντίδραση»: Ἀναδιπλώνονται πρὸς τὰ μέσα μόλις ἐρεθισθοῦν ἀπὸ μιὰν ἐπαφή. Οἱ φυσιολόγοι ὑποχρεώθηκαν νὰ παραδεχθῶν τὴν ὑπαρξὴ ἐνὸς «αἰσθητηριακοῦ δέκτη» ποὺ βρίσκεται κάπου μέσα στὸν πορφύρῳ ἀδενά, τοῦ ὁποῖου, ἄλλωστε, ἡ δομὴ θυμίζει τοὺς ἀδενες τῶν ζώων. Ὅταν ὁ πορφύρῳ ἀδενὸς καταστραφεῖ, τὸ φυτὸ παύει ν’ ἀντιδρᾷ.

Ἡ εὐαισθησία τοῦ παγιδευτικοῦ συστήματος εἶναι ἀπίστευτὴ: τὸ ἀγγιγμα ἐνὸς φτεροῦ θέτει σὲ κίνηση τὰ πλοκάμια. Ὁ Δαρβίνος πέτυχε τὸ κλείσιμο τῆς παγίδας τοποθετώντας πάνω

στὸ φύλλο μιὰ τρίχα βάρους λίγων χιλιοστῶν τοῦ χιλιοστογράμμου. Καὶ ὅμως, ὑπάρχει κάτι τὸ ἀκατανόητο σ’ αὐτὸ τὸ μηχανισμό: οὔτε οἱ σταγόνες τῆς βροχῆς, οὔτε τὸ ἀγγιγμα τῶν γειτονικῶν φυτῶν ποὺ κινούνται ἀπὸ τὸν ἄνεμο δὲ θέτουν σὲ λειτουργίαν τὴν παγίδα.

Ἄν ἐρεθίσουμε τὸ κέντρο τοῦ φύλλου τοποθετώντας ἐπάνω του ἕνα κομματάκι κρέας, ἡ παγίδα κλείνει. Ὑπολογίσθηκε πὺς ἡ «αἰσθήση» μεταδίδεται ὡς τὰ τριχοειδῆ πλοκάμια μὲ ταχύτητα δυὸ χιλιοστωμέτρων κατὰ δευτερόλεπτο (στὸ ζωικὸ βασίλειο ὁ νευρικός ἐρεθισμὸς μεταδίδεται μὲ ταχύτητα 20 ὡς 100 μέτρων κατὰ δευτερόλεπτο).

Ἡ κίνησις τῶν πλοκαμιῶν δὲν ὀφείλεται σὲ συστολὴ τῶν κυττάρων ποὺ τ’ ἀποτελοῦν. Οἱ φυσιολόγοι δὲ γνωρίζουν ἀκόμα τὸν ἀκριβῆ μηχανισμό τῆς κινήσεως. Μερικοί, ὅπως ὁ Ἑλβετὸς βιολόγος Φλουὰν Καζαντέ, υποθέτουν πὺς ὁ μηχανισμὸς λειτουργεῖ χάρις σὲ μιὰ ὀρμόνη, τὴν «αὐξίνη», οὐσία ποὺ συντελεῖ στὴν ἀνάπτυξη τοῦ φυτοῦ καὶ ἐκκρίνεται τὴ στιγμὴ ποὺ οἱ αἰσθητηριακοὶ δέκτες ἐρεθίζονται ἀπὸ τὴν παρουσία ἐνὸς ἔντομου.

Ἄλλοι, ὅπως ὁ Γάλλος Πῶλ Ἐμίλ Πιλῆ, ἀποδίδουν τὸν μηχανισμό στὴ λε-

γόμενη «μετατραυματικὴ» ὀρμόνη, ποὺ ἐκκρίνεται μόλις τὸ φυτὸ δεχθεῖ κάποιο πλήγμα, καὶ τῆς ὁποίας ἡ χημικὴ σύνθεσις ἀνακαλύφθηκε πρόσφατα (C12 H20 O4). Ὅπωςδήποτε ἡ «ἐντολή» φαίνεται ὅτι μεταδίδεται μὲ κάποιο χημικὸ παράγοντα καὶ ἡ παγίδα λειτουργεῖ ὅπως περὶ τοῦ οἱ συνθησμένοι «τροπισμοὶ» τῶν φυτῶν — τὸ λουλούδι ποὺ στρέφεται πάντα πρὸς τὸν ἥλιο, τὸ βλαστάρη ποὺ φυτρώνει ἀντίθετα πρὸς τὴν ἔλξη τῆς γῆς κτλ.

Μιὰ ἰδιορρυθμία αὐτῆς τῆς ἀξιοθαύμαστης παγίδας εἶναι ὅτι δὲ λειτουργεῖ περισσότερο ἀπὸ τρεῖς ἢ τέσσερις φορὲς σ’ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ζωῆς τοῦ φυτοῦ καὶ μόνο κατὰ τὴ νεότητά του, ὅσο τὰ πλοκάμια μένουν εὐλύγιστα. Ἀργότερα σκληρύνονται καὶ ἡ παγίδα ἀχρηστεύεται.

Τὸ στομάχι τῆς Δροσερᾶς

ΟΤΑΝ ἡ Δροσερὰ παγιδεύει ἕνα ἔντομο, τὰ κύτταρα τῶν πλοκαμιῶν αὐξάνονται σὲ ὄγκο καὶ ἡ κυκλοφορία τοῦ χυμοῦ ἐπιταχύνεται. Τότε οἱ ἀδενες τοῦ φυτοῦ ἀρχίζουν νὰ ἐκκρίνουν δραστηκώτατα πεπτικὰ ὑγρὰ ποὺ τὸ χρώμα τους εἶναι ἐπίσης κόκκινο. Μιὰ λεπτομέρεια ἐξέπληξε ἰδιαίτερα

Το πεπτικό υγρό της Δροσεράς, ενός από τα πιο γνωστά σαρκοβόρα φυτά, μπορεί να διαλύσει και τα όστα. Γενικά, η παγίδα των σαρκοβόρων φυτών έχει τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του στομάχου. Κάποτε, έχει και δυσπεψία. Η χώνευση παρατείνεται για μέρες.

τους βοτανολόγους: Μόνο οι άζωτο-υ-χες ουσίες προκαλούν την έκκριση του πεπτικού υγρού της Δροσεράς, κρέας, γάλα, τυρί κλπ. Οι μη άζωτούχες ουσίες — ζάχαρη, λάδι, κυτταρίνη — δεν αφομοιώνονται. Η παγίδα ανοίγει και τις αποβάλλει ανέπαφες.

Τα εξελιγμένα σαρκοβόρα φυτά διαθέτουν τέλεια χλωροφυλλική λειτουργία που τους επιτρέπει να φωτοσυνθέτουν τους υδατάνθρακες (ζάχαρη κλπ.). Κανονικά, το φυτό πρέπει ν' αναζητήσει τις άζωτούχες ουσίες από το έδαφος. Άλλα το σαρκοβόρο, μ' όλο που

διαθέτει τέλειες ρίζες γι' αυτή τη δουλειά, προτιμάει ν' άντλει το άζωτο από το σώμα των παγιδευμένων εντόμων.

Το πεπτικό υγρό της Δροσεράς διαλύει ακόμα και τα όστα. Περιέχει πολλά ένζυμα ανάλογα μ' αυτά που βρίσκονται στο ανθρώπινο στομάχι, όπως η πεψίνη. Η παγίδα του σαρκοβόρου φυτού έχει όλα τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του στομάχου: Έρεθισμός και έκκριση των πεπτικών αδένων, δξυνο περιβάλλον, τέλεια άσπηση.

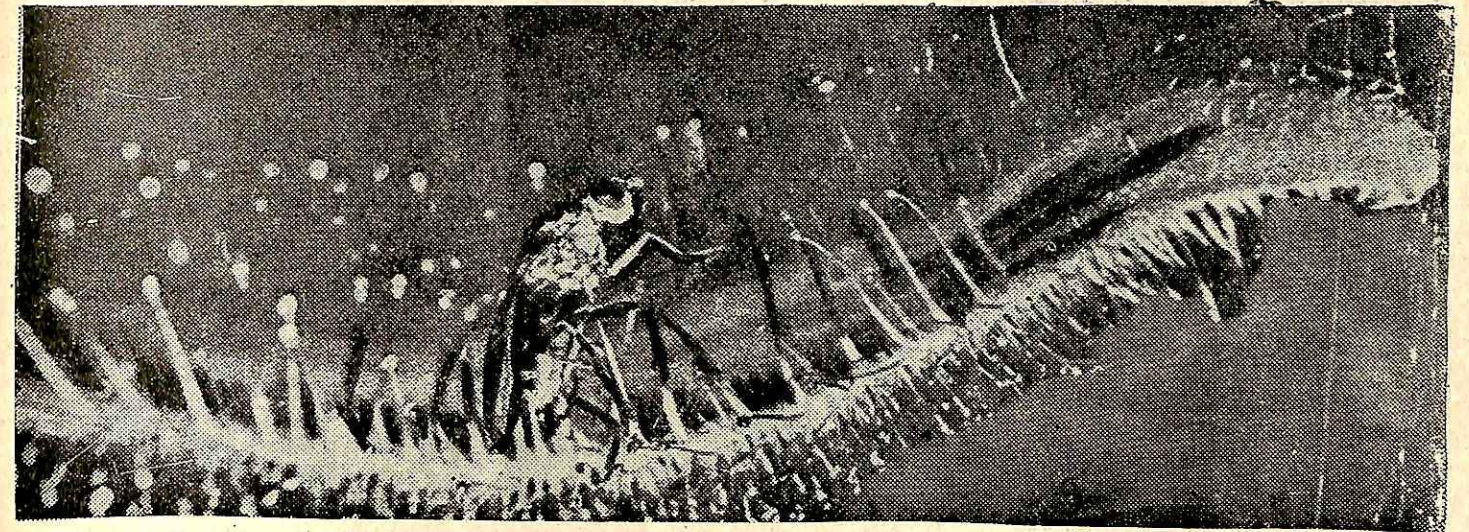
Τα πειράματα απέδειξαν ότι ένα κομμάτι κρέας τοποθετημένο στην παγίδα της Δροσεράς παραμένει τελείως άσπηση, δηλαδή όχι μολυσμένο από μικρόβια, μ' όλο που η αφομοίωση διαρκεί πολλές ημέρες. Κανονικά, η αποσύνθεση του κρέατος αρχίζει σε λίγες ώρες.

Η τροφή διαλύεται άργα επί τέσσερις ή πέντε μέρες (όταν η Δροσερά έχει... δυσπεψία ή χώνευση μπορεί να παραταθεί άλλες τόσες μέρες) και μετασχηματίζεται σ' ένα είδος θρεπτικού χυλού που απορροφάται από ειδικούς πόρους του φυλλού. Στην περίοδο της πέψης, ο κόκκινος χυμός της Δροσεράς γίνεται μαθής, άσφαλώς εξ αίτιας των άζωτουχών ουσιών που απορροφώνται από το φυτό υπό μορφήν αμινοξέων.

Παγιδευτικοί μηχανισμοί

Το Δροσόφυλλο, ένα άλλο σαρκοβόρο φυτό της ίδιας οικογένειας των δροσεροειδών αλλά πολύ πιο σπάνιο, συναντάται στις άνυδρες ζώνες της Βόρειας Αφρικής και της Ισπανίας. Τα όμορφα φύλλα του στολισμένα με κατακόκκινες κηλίδες φτάνουν σε μήκος 20 ως 30 εκατοστών και είναι αληθινές μυγοπαγίδες. Δεν υπάρχει, ωστόσο, παγιδευτικός «μηχανισμός» όπως στη Δροσερά: Τα έντομα προσελκύονται από τις εκκρίσεις και κολλάνε σε μιαν ιξώδη ουσία (ένα μίσχο με γλοιώδη ουσία). Οι σάρκες τους διαλύονται σιγά-σιγά από το πεπτικό υγρό του φυτού πάνω στο φύλλο που δεν παρουσιάζει καμιά κινητική αντίδραση.

Άλλ' η Μυγοπαγής Διοναία (Dionaea Muscipula) που φυτρώνει κυρίως στη Βόρεια Καρολίνα των Ηνωμέ-

Η «Δροσερά» είναι ένα σαρκοβόρο φυτό που συναντάται στην Έλβετία, στη Γαλλία και στη Βόρεια Αμερική. Τα πλοκάμια του φύλλου της παγιδεύουν το έντομο. Κατόπιν το φύλλο θ' αναδιπλωθεί γύρω από το θύμα για να το καταβροχθίσει ζωντανό.

νων Πολιτειών, διαθέτει έναν τέλειο παγιδευτικό μηχανισμό. Είναι ένα φύλλο μήκους τριών ή τεσσάρων εκατοστών, διπλωμένο στο μέκος του σε γωνία περίπου 45 μοιρών, που μοιάζει με μια μισάνοιχτη άκισδα. Μόλις καθίσει επάνω μια μύγα ή μια μέλισσα το φύλλο κλείνει απότομα με την εκπληκτική για το φυτικό βασίλειο ταχύτητα των λίγων δευτερολέπτων.

Οι άκρες αυτού του φύλλου καταλήγουν σε κρόσια που, όταν το φύλλο κλείσει, συμπλέκονται σφιχτά. Κάθε έσωτερική πλευρά του φύλλου έχει από τρία μυτερά άγκάθια. Αρχικά οι φυσιολογικές υπέθεταν ότι τ' άγκάθια χρησίμευαν για να διατρύπουν το σώμα του εντόμου. Στην πραγματικότητα, δεν είναι παρά οι «μοχλοί» που θέτουν σε λειτουργία το μηχανισμό.

Όταν οι μύγες και οι μέλισσες έρχονται να ρουφήξουν το μεθυστικό νέκταρ που είναι απλωμένο στην επιφάνεια του φύλλου, είναι αδύνατον να μην άγγιξουν ένα από τα έξη άγκάθια. Αυτός είναι ο έρεθισμός που προκαλεί το κλείσιμο της παγίδας και συγχρόως την ύπαρξη των εκκρίσεων από τους πεπτικούς αδένες του φύλλου.

Τα Άποστακτικά Νηπενθί (Nepenthes Distillatoria) είναι σαρκοβόρα φυτά των Όλλανδικών Ινδιών και της Μαδαγασκάρης, που αναρριχώνται στα δέντρα όπως οι περικοκλάδες. Το «στομάχι» τους αποτελείται από μεγάλα φύλλα μήκους περίπου τριάντα εκατοστών, τυλιγμένα σε σχήμα ύδρας μ' ένα καπάκι από πάνω.

Η παγίδα τους δεν είναι μηχανική. Οι εξερευνητές που είδαν για πρώτη φορά αυτό το φυτό ισχυρίστηκαν ότι το καπάκι κλείνει απότομα μόλις το θύμα εισχωρήσει στο φύλλο. Τίποτα τέτοιο δε συμβαίνει. Κατά τη νεότητα του Νηπενθούς το καπάκι μένει κλειστό και, κατά κάποιον τρόπο, του εξασφαλίζει κάποια παρθενικότητα από τη διείσδυση των εντόμων. Κατόπιν όταν το φυτό ώριμάσει, το καπάκι ανοίγει και δεν ξανακλείνει πια ποτέ.

Τα έντομα πέφτουν μέσα στην «υδρία» γιατί προσελκύονται από το εύωδες νέκταρ που περιέχει. Δεν μπορούν πια να ξαναβγούν γιατί κολλάνε στο γλοιώδες υγρό κι' εκτός αυτού, τα έσωτερικά τοιχώματα του φύλλου έχουν άμετρητες σκληρές τρίχες που φιλτράρουν από πάνω προς τα κάτω και δεν επιτρέπουν στο έντομο ν' ανέβει. Το νέκταρ αυτό που χρησιμεύει για δόλωμα περιέχει όξέα και χρησιμεύει συγχρόνως για πεπτικό υγρό.

Άμείλικτος απορροφητήρας

Το πιο παράδοξο απ' αυτά τα τέρατα της φύσεως είναι ίσως το Κοινό Άσκόφυλλο (Utricularia Vulgaris) που αναπτύσσεται στα έλη.

Στα γλυκά νερά των τροπικών περιοχών όπου ζει το Άσκόφυλλο, μόνο τα λουλούδια του φαίνονται πάνω από την επιφάνεια του έλους. Αντί για ρίζες έχει πολυάριθμα φύλλα που βρίσκονται πάντα κάτω από το νερό. Κάθε φύλλο έχει άμετρητα άσκιδια, ή μισφαιρικές κύστες διαφανείς διαμέτρου δυο ή τριών χιλιοστών. Και κάθε άσκιδιο είναι μια μικροσκοπική παγίδα με λεπτές τρίχες στο έσωτερικό του και μια προδοτική πόρτα που ανοίγει μόνο προς τα μέσα.

Τα θύματα του άσκόφυλλου είναι οι προνύμφες των κουνουπιών τα σκουλήκια και κάθε μικρό υδρόβιο έντομο. Όταν μελέτησε την παγίδα αυτού του σαρκοφάγου φυτού ο Δαρβίνος υπέθεσε ότι τα θύματα έμπαιναν στο άσκιδιο και δεν μπορούσαν να ξαναβγούν, γιατί η πόρτα-βαλβίδα δεν ανοίγει προς τα έξω.

Άλλ' ο Φλουάν Καζαντέ παρατηρεί πως έχουν βρεθεί έντομα που είχαν μπει στις παγίδες... με την όπισθεν. Αυτό σημαίνει ότι δεν «μπήκαν» αλλά απεργρήθησαν από την παγίδα! Ο Δαρβίνος έκανε πολλά πειράματα για να καταλάβει το μηχανισμό της. Άλλα κάθε φορά που τοποθετούσε ένα κομ-

μάτι κρέας κοντά στην πόρτα, το κρέας εξαφανιζόταν τόσο γρήγορα ώστε ο Δαρβίνος δεν καταλάβαινε τί είχε γίνει.

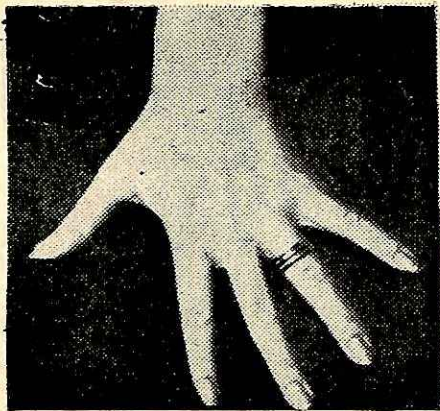
Οι σύγχρονοι φυσιολογικοί έρευνουν τη λειτουργία του παράξενου άσκιδίου: Το ζαχαρώδες υγρό που χρησιμεύει για δόλωμα βρίσκεται κοντά στην είσοδο της παγίδας, στην έξωτερική της επιφάνεια. Το έντομο έρχεται ν' άπαιμύσει το μέλι και συνήθως άγγίζει την πόρτα. Η πόρτα ανοίγει απότομα με την πίεση του νερού και του εντόμου, γιατί το έσωτερικό του άσκιδίου είναι κενό. Έτσι, το έντομο «απορροφάται» στην παγίδα. Κατόπιν η πόρτα ξανακλείνει με την ίδια της την ελαστικότητα. Το έντομο δε διαλύεται από πεπτικά υγρά, άπλως αποσυντίθεται και αφομοιώνεται.

Ένα σφάλμα της δημιουργίας;

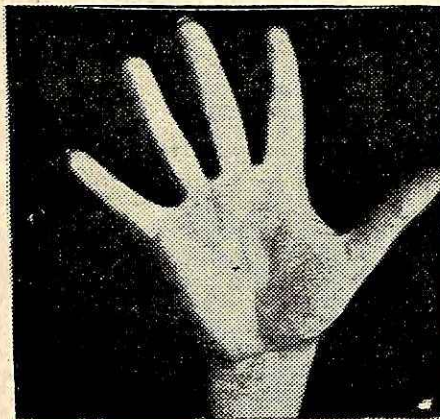
Ο βιολόγος δεν έχουν ακόμα εξηγήσει αυτή την παραδοξότητα της φύσεως, τα σαρκοβόρα φυτά. Η ύπαρξή τους, φαίνεται σαν «τραγικό σφάλμα» της Δημιουργίας, άκατανόητη παραδοξότητα της φύσεως. Τα πιο εξελιγμένα απ' αυτά τα φυτά είναι έφωδιασμένα με τα κανονικά όργανα (φύλλα, ρίζες) που τους επιτρέπουν να τραφούν από το έδαφος, την ατμόσφαιρα και τις ακτίνες του ήλιου, όπως τ' άλλα φυτά. Γιατί προτιμούν να τρέφονται με ζωντανά πλάσματα;

Ωστόσο, χαρακτηρίζουμε το φαινόμενο ως «παραδοξο» γιατί έχουμε συνηθίσει να θεωρούμε ως αυτόνομο το ζώο τρέφοντάς από τα φυτά, όχι τα φυτά από τα ζώα. Άλλα τίποτα δεν είναι αδύνατο στη φύση. Η ύπαρξη των σαρκοβόρων φυτών άποδεικνύει άπλως ότι στο διάστημα των δυο δισηκατομμυρίων έτών κατά το οποίο τα ζωντανά πλάσματα εξελίσσονται και πολλαπλασιάζονται πάνω στη Γη, η φύση έχει δώσει πολλές άπίστευτες λύσεις στο πρόβλημα της διατροφής.

CLAUDE EDELMANN

Τὰ χέρια: τὸ δαῦμα τῆς δημιουργίας

ΧΩΡΙΣ ν' αλλάξετε στάση, ρίξτε μια ματιά στα χέρια σας: Πώς κρατάτε αυτό το τεῦχος του «Κόσμου»; Τό έχετε διαλυμένο στα δύο για να διαβάσετε τη σελίδα ή τὸ έχετε αλλωμένο σ' ὅλο του τὸ πλάτος; Τό κρατάτε σφιχτά με τὸ ένα χέρι ή τὸ κρατάτε χαλαρά με τὰ δύο χέρια;

Ἡ θέση και ή ένταση τῶν χειρῶν σας είναι συχνά μιὰ ένδειξη τῶν εσωτερικῶν ὁσ ἀντιδράσεων και συναισθημάτων. Ὅταν κρατάτε ένα βιβλίο σφιχτά και σταθερά, αὐτό σημαίνει πὼς εἴσθε ἀποροφημένος ἀπὸ τὸ περιεχόμενό του και δὲν θέλετε νὰ σὰς διακόψουν τὴν ὥρα πὸν διαβάσετε. Ἄν τὸ κρατάτε ἄτονα, σημαίνει πὼς τὸ βιβλίο σὰς φαίνεται ἀνιάρθ και εἴσθε ἔτοιμος νὰ τὸ παρατήσετε σὲ πρώτη εὐκαιρία.

ΕΠΙ ἑκατοντάδες χρόνια, σοφοί και ἀπατεῶνες μελετοῦν τὸ ἀνθρώπινο χέρι και διατυπώνουν θεωρίες πὸν ὑποτίθεται πὼς ἀποκαλύπτουν τὰ μυστικά του. Τὸ χέρι, λένε, δείχνει τὴν προσωπικότητα, τὴς συνήθειες, ἀκόμα και τὸ μέλλον τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ χειρομαντεία είναι μιὰ πανάρχαια ψευδοπιστήμη.

Ἀλλά και οἱ ἀληθινοὶ ἐπιστήμονες γιατροὶ και ψυχολόγοι, ἔχουν ἀσχοληθεῖ με τὸ χέρι και ἀπέδειξαν ὅτι τὸ ἀξιοπαισμὸ αὐτὸ μέλος τοῦ ἀνθρώπινου σώματος είναι ἀποκαλυπτικό. Πρὶν ἀπὸ πέντε χρόνια, ὁ Ἀμερικανὸς δρ Μπερτζουστὲλ, καθηγητὴς τῆς ψυχολογίας και τῆς κοινωνικῆς ἀνθρωπολογίας στὸ πανεπιστήμιο τοῦ Δουβούλ, συγκέντρωσε στοιχεῖα πὸν δείχνουν ὅτι τὸ χέρι είναι ένα σημαντικό ἐκφραστικό μέσο και ή χει-

Τὰ χέρια, τὰ πιὸ καταπληκτικὰ ὄργανα ἀκριβείας τῆς φύσεως, ἀποκαλύπτουν τὴς γενικὲς τάσεις τοῦ χαρακτήρα και τῆς ψυχικῆς διαθέσεως. Δὲν ἔχουμε παρὰ νὰ κυττάξουμε γύρω μας, για νὰ διαπιστώσουμε πόσο ἐκφραστικὰ είναι τὰ χέρια, πόσο ἀποκαλυπτικὰ τῶν κρυφῶν συναισθημάτων τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ πάντα ἐκφράζονται με τὰ χέρια, ἔστω κι' ἂν τὰ χεῖλια λένε ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο...

ρονομία είναι ένα εἶδος παγκόσμιας γλώσσας.

Οἱ ἔρευνες τοῦ Ἀμερικανοῦ καθηγητῆ ἀπεκάλυψαν μεταξὺ ἄλλων, ὅτι τὸ χεῖρ μα τῶν μαλλίων με τὸ χέρι δείχνει ἐπιστομασία. Τὸ τράδηγμα τοῦ μανικιοῦ με τὸ ένα χέρι δείχνει ἀνταρσία. Τὰ χέρια πὸν κρέμονται ἀγγιστρωμένα ἀπὸ τὴ ζώνη δείχνουν ἀνθρώπο ἱκανοποιημένο ἀπὸ τὴ δουλειά του. Τὸ χέρι στὸ στόμα δείχνει σκεπτικισμό. Ἀχαμπτα δάχτυλα ἀποκαλύπτουν ὑπεροψία. Τὸ ξόσιμο τῆς μύτης με τὸ δάχτυλο σημαίνει ἀνηση ή ἀποστροφή.

ΔΕΝ ἔχετε παρὰ νὰ κυττάξετε γύρω σας για νὰ διαπιστώσετε πόσο ἐκφραστικά είναι τὰ χέρια, πόσο ἀποκαλυπτικά τῶν κρυφῶν συναισθημάτων τοῦ ἀνθρώπου. Ὁργή, χαρά, ἀντομοιοψία, λύπη, ἀπογοήτευση, τὰ πάντα ἐκφράζονται με τὰ χέρια, ἔστω κι' ἂν τὰ χεῖλια λένε ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο.

Πρόσφατα δημοσιεύθηκε σ' ένα ἱατρικὸ περιοδικὸ ή ἀνακοίνωση τοῦ Ἀμερικανοῦ ψυχολόγου δρος Σάμιαν, πὸν ὑποστηρίζει ὅτι τὰ χέρια ἀποκαλύπτουν τὴς γενικὲς τάσεις τοῦ χαρακτήρα και τῆς ψυχικῆς διαθέσεως. Ἄν τὸ μεσαῖο δάχτυλο π. χ. είναι πὸν κοντὸ ἀπὸ τὴν παλάμη, αὐτὸ ἀποκαλύπτει χαρακτήρα μᾶλλον ἐλαφρὸ και ἀνέμελο. Ἄν τὸ μεσαῖο δάχτυλο είναι μακρότερο ἀπὸ τὴν παλάμη, πρόκειται για εὐαίσθητο και κάπως σχολαστικὸ χαρακτήρα. Ἐπίσης, γράφει ὁ δρ Σάμιαν, ένας ἀνθρώπος με ἄκαμπτα δάχτυλα συνήθως είναι συνεσταλμένος και ἐπιφυλακτικὸς, ἐνῶ τὰ εὐλύγιστα δάχτυλα δείχνουν ἀνθρώπο ἀμέριμνο, πὸν προσαρμόζεται εὐκόλα σ' ὅλες τὴς καταστάσεις.

Τὰ χέρια ἀποκαλύπτουν ἐπίσης ὀρισμένες ἀρρώστιες. Π. χ. τὰ τρεμουλιαστά και ἱδρωμένα χέρια είναι σύμπτωμα τῆς καρδιοπάθειας. (Ἀλλά ή ἐφίδρωση τῶν παλαμῶν μπορεί νὰ ὀφείλεται και σὲ μιὰ ζωηρὴ συγκίνηση, φόβο, ἀγωνία κλπ). Τὰ κρύα και ξηρὰ χέρια δείχνουν ἀνωμαλίες τοῦ θυρεοειδοῦς. Ἡ κινιρίλα τῶν χειρῶν, συνδυασμένη με δυσάρεστη ὀσμή, μπορεί νὰ είναι σύμπτωμα τῆς τυφοειδοῦς πυρετοῦ, ἐνῶ οἱ κηλίδες στὸ δέρμα ἀποκαλύπτουν διαταραχὲς τῶν ἐπινεφριδίων.

ΚΑΝΕΝΑ χέρι δὲν μοιάζει ἀπολύτως μ' ένα ἄλλο χέρι, ἀλλά βασικά ὅλα τὰ χέρια είναι ἴδια. Ἀποτελοῦνται ἀπὸ 27 κόκκαλα και 19 μῦς.

Εἶναι τὰ πιὸ καταπληκτικὰ «ὄργανα ἀκριβείας» τῆς φύσεως, μ' ένα ἀπίστευτα περίπλοκο σύστημα ἀρθρώσεων, νεύρων, τενόντων, αἱμοφόρων ἀγγείων. Τὰ δύο χέρια μαζί διαθέτουν ὄχι λιγότερες ἀπὸ 1.500.000 αἰσθητήριες νευρικὲς ἀπολήξεις (τὸ ένα τρίτο τοῦ συνόλου τῶν αἰσθητηρίων νευρικῶν ἀπολήξεων πὸν ὑπάρχουν στὸ σώμα). Χάρη σ' αὐτὴ τὴν εὐαίσθησία, με τὸ ἴδιο χέρι μπορούμε νὰ πιάσουμε ένα αὐγὸ χωρὶς νὰ τὸ σπάσουμε ή νὰ σκρᾶσουμε ένα βάρος πηνίγα κιλών.

Ὁ ἀνθρώπος ξεπέρασε τὰ ζῶα ὄχι μόνο χάρη στὸν ἐγκέφαλό του, ἀλλά και χάρη στὸ χέρι του πὸν μπορεί νὰ ἐκτελέσει ἄπειρες χρήσιμες και δημιουργικὲς κινήσεις. Ἐπολογίζεται πὼς ὑπάρχουν περισσότεροι ἀπὸ ἑκατὸ τρισεκατομμύρια δυνατοὶ συνδυασμοὶ κινήσεων τῶν δακτύλων.

Ἐνας μέσος ἀνθρώπος, στὴν καθημερινή του ζωὴ ἐκτελεῖ περίπου χίλιες διαφορετικὲς κινήσεις με τὰ χέρια του. Ἀλλά φυσικά, ὑπάρχουν ἀνθρώποι περισσότερο ή λιγότερο ἐπιδέξιοι και είναι ἀπίστευτο τὸ τί μπορεί νὰ κάνει ένα καλογυμνασμένο χέρι. Π. χ. μιὰ κινηματογραφικὴ μηχανὴ ταχείας λήψεως ἀπεκάλυψε ὅτι τὰ δέκα δάχτυλα τοῦ διασημοῦ πιανίστα Παντερέφσκυ μπορούσαν νὰ χτυπήσουν 120 νότες κατὰ δευτερόλεπτο (ή 12 νότες τὸ δευτερόλεπτο με κάθε δάχτυλο.)

ΗΕΠΙΣΤΗΜΗ δὲν ἔχει ἀκόμα διαλευκάνει τὸ μυστήριο τῶν ἀριστερῶν. Οἱ περισσότεροὶ ἀνθρώποι χρησιμοποιοῦν εὐκολότερα τὸ δεξιὸν χέρι. Γιατί μερικοὶ χρησιμοποιοῦν τὸ ἀριστερό; Τὸ μόνο πὸν ξέρουμε είναι πὼς ὑπάρχουν σήμερα περισσότεροι ἄνδρες παρὰ γυναῖκες ἀριστερόχειρες. Σὲ τέσσερις γυναῖκες ἀντιστοιχοῦν ἑπτὰ ἄνδρες ἀριστερόχειρες. Σ' ὅλο τὸν κόσμο τὸ 6,6% τῶν ἀνδρῶν και τὸ 3,8% τῶν γυναικῶν χρησιμοποιοῦν εὐκολότερα τὸ ἀριστερό τους χέρι.

Ἐνα παράδοξο φαινόμενο ἔχει σημειωθεί τὰ τελευταῖα χρόνια: Τὰ χέρια τῶν ἀνδρῶν ἔχουν τὴν τάση νὰ γίνονται μικρότερα ἐνῶ τὰ χέρια τῶν γυναικῶν γίνονται μεγαλύτερα. Αὐτὸ παρατηρήθηκε ἀπὸ τοὺς βιομηχανικοὺς χειροκτιῶν. Πρὶν ἀπὸ μιὰ γενεὰ οἱ ἄνδρες ἀγόραζαν μεγαλύτερα γάντια, οἱ γυναῖκες μικρότερα. Τώρα τὰ ἐνομήμερα τελίζουν νὰ ἐξισωθοῦν. Κανείς δὲν μπόρεσε νὰ ἐξηγήσει αὐτὸ τὸ φαινόμενο.

ΤΟ ΧΑΜΕΝΟ ΚΟΣΜΟΣ

ΑΡΘΡΟΥ ΚΟΝΑΝ ΝΤΟΥ

ΜΕΤ. ΝΙΚΟΥ Α. ΓΚΟΥΜΑ

ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Ὁ καθηγητὴς Γεώργιος Ἐδουάρδος Τσάλλεντζερ, διάσημος ζωολόγος, ἱσχυρίζεται πὼς ἀνεκάλυψε σ' ένα ταξίδι του μιὰ περιοχή τοῦ Ἀμαζονίου γεμάτη προϊστορικὰ μεγαθήρια. Στὸ Λονδίνο, κανείς δὲ θέλει νὰ τὸ πιστέψει, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ νεαρὸ δημοσιογράφο Ἐδουάρδο Μαλόου, ὁ ὁποῖος, μαζί με τὸ λόρδο Ρόξτον και τὸν καθηγητὴ Σάμμερλη, προσφέρεται νὰ λάβει μέρος σὲ μιὰ ἐπιστημονικὴ ἀποστολὴ πὸν ξεκινάει για τὴ Νότιο Ἀμερικὴ με σκοπὸ τὴν ἐπιβεβαίωση τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ Τσάλλεντζερ. Ἡ ἀποστολὴ φθάνει στὴν ἀπρόσιτη περιοχή πὸν περιβάλλεται ἀπὸ ψηλὸ τεῖχος βασαντικῶν βράχων. Δυὸ μιγάδες ὁδηγοί, για νὰ ἐκδικηθοῦν τὸ λόρδο Ρόξτον, παγιδεύουν τὴν ἀποστολὴ στὸν ἐχθρικό χαμένο κόσμο. Οἱ τέσσερις ἄνδρες προχωροῦν πρὸς τὸ ἐσωτερικό, συναντοῦν οἰκογένειες δεινοσῶν και σμήνη πτεροδακτύλων. Στὰ φυλλώματα ἐνὸς δέντρου ὁ Μαλόου ἀποφασίζει νὰ ἐξερευνησε μόνος του τὴν περιοχή τῆς Κεντρικῆς Λίμνης, ἀλλ' ὅταν ἐπιστρέφει, οἱ σύντροφοί του ἔχουν ἐξαφανισθεῖ. Ὁ Ρόξτον ἐξαγύρισε και ἀφηγήθηκε στὸ Μαλόου πὼς οἱ πιθηκάνθρωποι τοὺς συνέλαβαν. Ὁ Ρόξτον και ὁ Μαλόου ἀπελευθερώνουν τὸν Τσάλλεντζερ και τὸν Σάμμερλη και κρύβονται ὅλοι στοὺς θάμνους μαζί με μερικοὺς ἱθαγενεῖς πὸν τοὺς ἀκολουθοῦσαν. Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἱθαγενεῖς πὸν εἶχε πάει νὰ φέρει νερὸ δρίσκεται νεκρὸς κοντὰ στὸ ποτάμι. Ὁ Μαλόου ἀνακαλύπτει τὸ πτώμα του...

17ον

ΟΛΑΙΜΟΣ του ἦταν στριμμένος και τὸ πρόσωπό του φαινόταν νὰ κινεῖται πάνω πὸν ὄμο. Φώναζε για νὰ εἰδοποιήσω τοὺς συντρόφους μου. Ὁ καὶ συνέβαινε. Ἀπὸ κάποια ἐνστικτώδης ἀνησυχία σήκωσα τὸ κεφάλι μου πρὸς τὰ φυλλώματα. Ἐκενὴ τῆς στιγμῆς πρόσεξα τὰ μεγάλα μαλλιαρὰ χέρια πὸν κατέβαιναν ἀργὰ πρὸς τὸ λαμὸ μου. Κινήθηκαν ἀπότομα πρὸς τὰ πῶς, ἀλλά τὰ χέρια πρόφτασαν νὰ μ' ἀρπάξουν ἀπὸ τὸ σῆρο και τὸ πρόσωπο. Κατόπιν δὲ θυμᾶμαι ἀκριβῶς τὴ συνέδη. Ἐνοιωσα ν' ἀνιψώνομαι σιγά — σιγά πρὸς τὰ κλαδιὰ τοῦ δέντρου, τὸ κρανίο μου συμπιεζόταν ἀπόρητα ἀπὸ κάτι σκληρὸ, ἔκτοτε μιὰ ἐκπυρσοκρότηση και σωριασθήκα στὸ ἔδαφος ἀνίσθητος.

Ὅταν συνήλθα βρισκόμουν πάλι ἐκπλημένος σὲ κοινοῦ γέγο μὰς ἀνάμεσα στοὺς θάμνους και ὁ Ρόξτον μὸν ἔβλεπε τὸ κεφάλι με νερὸ ἀπὸ ένα κοσσοβοκούτι. Ὁ Τσάλλεντζερ και ὁ Σάμμερλη προσπαθοῦσαν νὰ με ἀνασκόσω. Φαίνεται πὼς δὲν εἶχα πάθει τίποτα σοβαρὸ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ λαχτάρα, και σὲ μισὴ ὥρα εἶχα ἐντελὸς συνέλθει.

— Φθινὰ τὴ γλύτωσε, φιλαράκο μου! εἶπε ὁ Ρόξτον. Ὅταν σὲ ἄκουσα νὰ φωνάζεις, ἔτρεξα και σὲ βοήθα κραμένο ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ πιθηκάνθρωπου πὸν ἐτοιμαζόταν νὰ σοὶ στρίψει τὸ λαμὸ. Πυροβόλησα, ἀλλά στὴ διασύντη μου δὲν τὸν πέτυχα. Ἐξαφανίστηκε στὰ κλαδιὰ τῶν δέντρων. Μὰ τὴν πίστη μου, ἂν εἶχα πενήνη ἄνδρες με τρυφία θὰ ξεκαθάριζα αὐτὸ τὸ καταραμένο δάσος σὲ εἰκοσιτέσσερις ὄρες...

ΤΩΡΑ ἦταν φανερὸ πὼς οἱ πιθηκάνθρωποι εἶχαν ἐπιστρέψει τὸ κοινοῦ γέγο μὰς και μὰς παρακολουθοῦσαν ἀπὸ κάθε πλευρὰ. Δὲν εἶχαμε κανένα φόβο κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἡμέρας, ἀλλά τὴ νύχτα θὰ τολμοῦσαν ἴσως νὰ μὰς ἐπιτεθοῦν. Ἐπρεπε νὰ φύγουμε τὸ ταχύτερο.

Ἀπὸ τὴς τρεῖς πλευρὲς τοῦ κρυφῶν μὰς ὑπῆρχαν δάση, και στὰ δάση οἱ πιθηκάνθρωποι ἦταν ἀκαταμάχητοι. Ἡ τέταρτη πλευρὰ ἀνοιγόταν πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς Κεντρικῆς Λίμνης και ή βλάστηση ἦταν χαμηλὴ. Ἦταν ὁ δρόμος πὸν εἶχα ἀκολουθήσει στὴ νυχτερινή μου ἐξερεύνηση και ἤξερα ὅτι ἀπὸ κει μπορούσαμε εὐκόλα νὰ φτάσουμε στὴς σπηλιὲς τῶν ἱθαγενῶν.

Ἦταν ἀργὰ τὸ ἀπόγευμα ὅταν ξεκινήσαμε. Ὁ νεαρὸς ἀρχηγὸς βάδιζε πρὸς μὰς σὰν ὁδηγὸς, ἀλλ' ἀρνήθηκε νὰ μεταφέρει ὁποιοδήποτε φορτίο. Πῶς του βάδιζαν οἱ δύο ἄλλοι ἱθαγενεῖς με τὰ λίγα ἐφόδια πὸν μὰς εἶχαν ἀπομείνει. Ἐμεῖς οἱ τέσσερις ἐρχόμαστε πίσω με τὰ τουφέκια μὰς ἔτοιμα. Καθὼς ξεκινούσαμε ἀκούσθηκε ἀπὸ τὸ δάσος μιὰ φοβερὴ λαχὴ πὸν ἔβγαине ἀπὸ τὰ στόματα ἐκατοντάδων πιθηκάνθρωπων. Οἱ πιθηκάνθρωποι πανηγύριζαν για τὴ φυγὴ μὰς. Αὐτὸ μὰς καθυσάχεσε γιατὶ σήμαινε ἀσφαλῶς ὅτι δὲν ἐπρόκειτο νὰ μὰς καταδιώξουν. Τοὺς ἀρκοῦσε πὸν μὰς ἔδιωξαν ἀπὸ τὴν περιοχή τους.

Βάδιζα τελευταῖος ἀπ' ὅλους και καθὼς ἐκπταξα τοὺς συντρόφους μου ή περιορήνηση τῶν πιθηκάνθρωπων μὸν φαινόταν λιγότερο ἀνεξήγητη. Εἴμαστε μιὰ βλιθερὴ φάλαγγα. Ὁ Τσάλλεντζερ και ὁ Σάμμερλη κούτσαιναν ἐλαφρὰ, ὁ Ρόξτον βάδιζε σκυφτὸς και κοιροασμένος, εἴμαστε ὅλοι δαμάκοι, ἀξέριστοι και κουρελιασμένοι. Ἀκόμα και οἱ ἱθαγενεῖς πὸν βάδιζαν πρὸς μὰς γύριζαν πῶς — πῶς τὰ κεφάλια τους και μὰς κίτταζαν με ὀκτο.

Ἀργὰ τὸ ἀπόγευμα φτάσαμε στὴς ὁχθὲς τῆς λίμνης και, βγαίνοντας ἀπὸ τὴς πυκνὲς καλαμῖες, μὸς ἀντικράσαμε τὴν ὄρη ἐπιφάνεια πὸν ἀπλωνόταν πρὸς μὰς, οἱ ἱθαγενεῖς, με κραυγὲς χαρὰς, μὰς ἔδειχναν κάτι στὸ βάθος τοῦ ὄριζοντα: Ἦταν συνάραπαστικό θέαμα, δόκλιηρος σὸλος πλοίαρχα ἐρχόταν πρὸς τὸ μέρος μὰς ἀπὸ τὴν ἀπέναντι ὁχθὴ τῆς λίμνης. Κοιπλητοῦσαν γόγγισα και σὲ λί-

γο εἶχαν φτάσει ἀρκετὰ κοντὰ για νὰ διακρίνουν τὰ πρόσωπά μὰς. Τότε, οἱ καπληάτες σήκωσαν τὰ κουπιά τους σὲν ἀέρα και φώναζαν κάτι ὅλοι μαζί. Φαίνεται πὼς ἦταν χαρτερσμός, γιατὶ μὸς πῆδηξαν στὴν ἀμμουδερὴ ὁχθὴ ἔσπευσαν νὰ γονατίσουν πρὸς τὸ νεαρὸ ἱθαγενὴ ἀρχηγό. Τέλος, ένας γέρος ἱθαγενὴς πὸν φοροῦσε περιδέραιο και βραχιόλια ἀπὸ μεγάλες γυάλινες χάνδρες και εἶχε ριγμένη στοὺς ὤμους του μιὰ κίτρινη προδιά, πλησίασε τὸ νεαρὸ και τὸν ἀγκάλιασε με στοργή. Κίτταξε πρὸς τὸ μέρος μὰς και τὸν ρώτησε κάτι. Ὁ νεαρὸς ἀπάντησε με ζωηρὲς χειρονομίες. Τότε, ὁ γέρος, με πολλὴ ἀξιοπρέπεια, ἤρθε και μὸς ἀγκάλιασε ὅλους με τὴ σειρά. Κατόπιν, σ' ένα νεῦμα του, δόκλιηρη ή φυλὴ γονάτισε πρὸς μὰς. Αὐτὲς οἱ ἐκδηλώσεις εὐγνωμοσύνης με στενοχωροῦσαν, και φαντάζομαι ὅτι τὸ ἴδιο θὰ ἐνοιώθαν ὁ Ρόξτον και ὁ Σάμμερλη. Ἀλλά ὁ Τσάλλεντζερ εἶχε φουσκώσει σὰ δῖανος και ἀκτινοβολοῦσε ἀπὸ χαρὰ. Ἴσως φανταζόταν πὼς οἱ λατρευτικὲς ἐκδηλώσεις ἀπευθύνονταν ἀποκλειστικά στὴ μεγαλοφυΐα του.

— Δὲν είναι παρὰ μιὰ πρωτόγονη φυλὴ, εἶπε ὁ Τσάλλεντζερ χαϊδεύοντας τὰ γένεια του, ἀλλά ξέρουν ν' ἀναγνωρίζουν τοὺς ἀνωτέρους τους! Με τὸ ἐνστικτὸ τους αἰσθάνονται τὴν παρουσία τῆς μεγαλοφυΐας και ξέρουν πὼς πρέπει νὰ δείξουν σεβασμό. Ἡ συμπεριφορὰ τους είναι εὐγενέστερη ἀπὸ μερικὸν Ἑυρωπαῖον πὸν θέλουν νὰ λέγονται πολιτισμένοι...

ΗΤΑΝ φανερὸ πὼς οἱ ἱθαγενεῖς εἶχαν ἔρθει προετοιμασμένοι για πόλεμο. Κάθε ἄνδρας εἶχε τὸ δόρυ του — ένα μακρὸ μπαμποῦ με κοκκάλινη ἀγκυρὴ — τὸ τόξο και τὰ βέλη του κι' ένα εἶδος πέτρινο κεφαλοθραύστη. Ἐρχοιχαν ὅλοι θυμωμένα βλέμματα πρὸς τὰ δάση κι' ἐπανελάμβαναν συχνὰ τὴ λέξη «Ντόντα» πὸν ὑποθέταμε ὅτι σήμαινε «πιθηκάνθρωποι». Φαίνεται πὼς εἶχαν ἔρθει για νὰ σώσουν ή νὰ ἐκδικηθοῦν τὴν ἀπαγογὴ τοῦ νεαρὸ ἱθαγενεῖς πὸν τώρα εἴμαστε βέβαιον πὼς ἦταν γιὸς τοῦ ἀρχηγὸ τῆς φυλῆς. Στὸ τέλος, σχημάτισαν ὅλοι ἕναν κύκλο και κήθησαν στὸ χορτάρι. Ἐμεῖς ἀνεδίκαμε σ' ένα βόαχο για νὰ παρακολουθήσουμε τὸ πολεμικὸ συμβόλαιο. Ὁ νεαρὸς σήκωθηκε και ἄρχισε νὰ μιλάει. Δὲν καταλαβαίναμε τὴ γλώσσα του ἀλλ' οἱ χειρονομίες του ἦταν ἀρκετὰ εὐγλωττες. Φαίνεται ὅτι τὸ θέμα πὸν ἀντιμετώπιζε τὸ πολεμικὸ συμβόλαιο ἦταν: Νὰ ἐπιστρέψουν στὸ κοινοῦ τους ή νὰ συνεχίσουν τὴν προέλαση και νὰ ἐπιτεθοῦν κατὰ τῶν πιθηκάνθρωπων;

Ὅταν ὁ νεαρὸς τελείωσε τὴν ὁμιλία του οἱ πολεμιστὲς ἔξωσαν σ' ἐτευφημίες και κοινοῦσαν τὰ ὅπλα τους σὲν ἀέρα. Ἀλλ' ὁ γέρος ἀρχηγὸς δὲν εἶχε ἀκόμα μιλήσει. Σηκώθηκε και μὰς πλησίασε και ἄρχισε νὰ μὰς ρωτᾶει μ' ἐκφραστικὲς χειρονομίες. Ἦταν φανερὸ πὼς ὁ συνετὸς ἀρχηγὸς προσπαθοῦσε νὰ ἐξασφα-

λίσει την ύποστηρίξη μας και μᾶς ρωτοῦσε ἂν πρόκειται νὰ γίνουμε σύμμαχοί του. Ὁ Ρόξτον τοῦ ἔκανε νόημα νὰ περιμένει λίγο τὴν ἀπάντησή μας καὶ γύρισε πρὸς τὸ μέρος μας.

— Λοιπόν, τί θ' ἀποφασίσουμε; Ἐγὼ προσωπικὰ ἔχω ἐκκρεμεῖς λογαριασμοὺς μ' αὐτοὺς τοὺς πιθηκάνθρωπους καὶ θὰ κάνω ὅ, τι μπορῶ γιὰ νὰ τοὺς ἐξασφάνισω ἀπὸ τὸ πρόσωπο τῆς γῆς. Θὰ πάω μαζί με τοὺς ἰθαγενεῖς καὶ θὰ τοὺς βοηθήσω στὴν ἐπίθεσή. Τί λὲς ἐσύ, Μαλόουν;

— Ἐρχομαι κι' ἐγώ.

— Τσάλλεντζερ;

— Εἶμαι πρόθυμος νὰ συνεργασθῶ.

— Σάμμερλη;

— Μοῦ φαίνεται πὼς ἀπομακρυνόμεστε πολὺ ἀπὸ τὸν ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τῆς ἀποστολῆς μας. Ὅταν ἐγκατέλειπα τὴν καθηγητικὴ μου ἔδρα στὸ Λονδίνο γιὰ νὰ ἐρῶ πρὸς Ἀμαζόνιο, δὲ φανταζόμουν ὅτι θὰ χρειασθεῖ νὰ συμμαχήσω με τοὺς ἀγρίους γιὰ νὰ πολεμήσω κατὰ τῶν πιθηκάνθρώπων!

— Ἡ μύρα μας ἦταν νὰ ὑποστοῦμε αὐτὸ τὴν ἔκπερσο! εἶπε εἰρωνικά ὁ λόρδος Ρόξτον. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα εἶναι: τί ἀποφασίζετε;

— Δὲν ἐγκρίνω τὴν συμμαχία με τοὺς ἀγρίους, ἀπάντησε με πέσιμα ὁ Σάμμερλη, ἀλλὰ ναι καὶ ἀποφασίζετε ὅλοι νὰ συνεργασθῶμε εἰμαι ὑποχρεωμένος ν' ἀκολουθήσω.

— Τότε, εἵμαστε ὅλοι σύμφωνοι, εἶπε ὁ Ρόξτον.

Στράφηκε πρὸς τὸν ἀρχηγὸ καὶ τοῦ ἔδειξε τὸ τουφέκι του καὶ τὰ δικά μας τουφέκια. Ὁ ἀρχηγὸς κατάλαβε ὅτι δεχόμεστε τὴν συμμαχία. Ἀφοῦ μᾶς ἔσφιξε τὸ χεῖρ εἶπε στὸς πολεμιστὲς, ποὺ ἐπεφυήσαν ζωνταῖοι. Τὸ πολεμικὸ συμβούλιο διαλύθηκε. Ἦταν πολὺ ἀργά γιὰ νὰ προχωρήσουμε ἐκεῖνη τὴ νύχτα καὶ οἱ ἰθαγενεῖς στρατοπέδωναν στὶς ὄχθες τῆς λίμνης ἀνάβοντας ἀμέτρητες φωτιές. Μία μικρὴ ομάδα ξεκίνησε γιὰ τὴ ζούγκλα καὶ σὲ λίγο ἐπέστρεψε φέροντας ἕνα μετρίου μεγέθους χορτοφάγο δεινόσαυρο.

Τὸ ζῶο, ὅπως ἔλα τ' ἄλλα ποὺ εἶχαμε ἰδεῖ, εἶχε ἕνα μαῦρο σημάδι ἀσφάλτου στὸ δέρμα του. Μόνο τότε, δὲν εἶδαμε ἕναν ἀπὸ τοὺς ἰθαγενεῖς νὰ προχωρεῖ με θῆρος ἰδιοκτητὴν καὶ νὰ δίνει τὴν συγκατάθεσή του γιὰ τὸ σφάξιμο τοῦ ζώου, καταλάβαμε πὼς οἱ χορτοφάγοι δεινόσαυροι ἀνῆκαν στοὺς ἰθαγενεῖς καὶ τὰ σημάδια ποὺ εἶχαν ἐπάνω τους ἦταν σημάδια ἰδιοκτησίας. Αὐτὰ τὰ πελώρια, ἀλλὰ κοινὰ καὶ ἡμερὰ ζῶα ἦσαν τὰ κοπάδια τῶν ἰθαγενῶν, ποὺ τ' ἄφηναν ἐλεύθερα νὰ βόσκουν σ' ὅλη τὴν περιοχή. Σὲ λίγα λεπτά ὁ δεινόσαυρος εἶχε τεμαχισθεῖ καὶ πελώριες φέτες κρέατος πῆνυντο στὶς φωτιές τοῦ στρατοπέδου, μαζί με τὰ ψάρια τῆς λίμνης ποὺ ἄλλες ομάδες ἰθαγενῶν εἶχαν φερέσει με τὸ καμάκι.

Ὁ Σάμμερλη ἔξελωσε καὶ κοιμήθηκε πάνω στὴν ἄμμο, ἀλλ' ἐμεῖς οἱ ἄλλοι περπατήσαμε λίγο στὴν ὄχθη προσπαθώντας νὰ μάθουμε ὅσα μπορούσαμε περισσότερα γιὰ τὴν παράξενη αὐτὴ χώρα. Σὲ δύο σημεία βρήκαμε τρύπες με γαλάζιο πηλὸ ὅπως αὐτὸς ποὺ εἶχαμε δεῖ στὴ φωλιά τῶν πτεροδακτύλων. Ἦταν παλαιοὶ ἡφαιστειακοὶ κρατήρες καί, γιὰ κάποιον ἄγνωστο λόγο, προκαλοῦσαν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ λόρδου Ρόξτον. Ὁ Τσάλλεντζερ ἔπαιξε σὰν παιδί κοντὰ σ' ἕνα λασπερὸ γκάμπερ ποὺ ἡ ἐπιφάνειά του φαινόταν

σὰ νὰ κόχλαζε ἀπὸ τὶς φυσαλίδες ἐνὸς παρὰξενου ἀερίου. Ὁ καθηγητὴς ἔχωσε στὴ λάσπη ἕνα καμάκι καὶ ἀνάβοντας ἕνα σπῆρο προκαλοῦσε μιὰ μικρὴ ἔκρηξη με ζωντὴ φλόγα στὴν ἄκρη του.

— Τὸ ἀέριο εἶναι εὐφλεκτό καὶ ἐλαφρότερο ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα, εἶπε ὁ Τσάλλεντζερ με τὸ συνηθισμένον του διδακτικὸ τόνο. Θὰ περιέχει ἀσφαλὺς μεγάλο ποσοστὸ ἐλεύθερου ὕδρογόνου. Ἦσως κάποτε μᾶς χρησιμεύσει σὲ κάτι.

— Λέ βλέπω σὲ τί μπορεῖ νὰ μᾶς χρειασθεῖ τὸ ὕδρογόνο στὴ ζούγκλα, εἶπε ὁ Ρόξτον.

— Ποιὸς ξέρει... εἶπε ὁ Τσάλλεντζερ χαμογελώντας πονηρά.

Φαίνεται πὼς τοῦ εἶχε κατέβει κάποια μεγάλη ἰδέα ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ μᾶς μιλήσει γι' αὐτήν.

Κανένα ζῶο δὲ φαινόταν γύρω ἀπὸ τὴ λίμνη. Ὁ θόρυβος καὶ οἱ φωτιές τῶν ἰθαγενῶν εἶχαν διώξει κάθε ζωντανὸ πλάσμα ἀπὸ τὴν περιοχή, ἐκτὸς ἀπὸ μερικοὺς πτεροδακτύλους ποὺ πετοῦσαν ψηλὰ πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια μας περιμένοντας τὴν εὐκαιρία ν' ἀρπάξουν ἕνα κομμάτι κρέας. Ἀλλὰ τὰ νερὰ τῆς Κεντρικῆς Λίμνης ἔσφουζαν ἀπὸ ζωὴ. Γκριζες ῥάχες μεγάλων ζώων ἔσπετιδόνταν ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειά της, ἐνῶ στὴν ἀμμουδιὰ κυκλοφοροῦσαν γιγαντιαῖες χελώνες καὶ παράξενα σαυροειδῆ. Ἐδῶ καὶ κεῖ φιλοῖσιν κεφάλια ἔβγαιναν ἀπὸ τὸ νερό. Ἐνα ἀπ' αὐτὰ τὰ ζῶα πλησίασε στὴν ὄχθη καὶ ἀναδύθηκε σιγά — σιγά. Τὸ φιδίσιο κεφάλι καὶ ὁ μακρὸς λαμὸς ἔρχονταν σὲ κομικὴ ἀντίθεση με τὸ πελώριο κυλινδρικὸ σῶμα. Ἦταν ἕνας πλησιόσαυρος τοῦ γλυκοῦ νεροῦ, μᾶς ἐξήγησε ὁ Τσάλλεντζερ.

★

Τὰ ἡμερώματα οἱ πολεμιστὲς ἄρχισαν νὰ ἐτοιμάζονται καὶ μιὰ ὥρα ἀργότερα ἡ στρατιὰ εἶχε ξεκινήσει. Τὴ νύχτα εἶχε φτάσει ἀκόμα μιὰ ομάδα ἰθαγενῶν ἀπὸ τὰ σπήλαια καὶ ἡ συνολικὴ μας δύναμις ἦταν περίπου πενήντα ἄνδρες. Οἱ ἀνιχνευτὲς προχώρησαν μπροστὰ καὶ οἱ ἄλλοι ἀκολουθῶσαν σὲ πυκνὴ φάλαγγα. Ὁ Ρόξτον καὶ ὁ Σάμμερλη κάλυπταν με τὰ τουφέκια τους τὴ δεξιὰ πλευρά, ὁ Τσάλλεντζερ κι' ἐγὼ εἶχαμε τοποθετηθεῖ ἀριστερά. Ἐτσι, με τὰ τέσσερα τουφέκια μας, ἀρσιουργήματα τοῦ σύγχρονου τεχνολογικοῦ πολιτισμοῦ, συνωδεύσαμε μιὰ ὁρδὴ πολεμιστῶν τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς! Ἦσως ὁ Σάμμερλη δὲν εἶχε ἄδικο νὰ γκρινιάζει. Ἡ κατάστασή μας ἦταν ἀπίθανα κομική.

Ὁ ἔχθρος δὲν ἄργησε νὰ φανεῖ.

Οἱ πολεμικὲς ἱαχὲς τῶν πιθηκάνθρώπων ἀκούσθηκαν μὲ τὴν φάλαγγα τῶν ἰθαγενῶν πλησίασε στὸ δάσος. Φαίνεται πὼς οἱ πιθηκάνθρωποι εἶχαν ἀποφασίσει νὰ μὴν ἀφήσουν τοὺς ἰθαγενεῖς νὰ μποῦν, στὸ δάσος, τὸ ὁποῖο θεωροῦσαν ἴσως ὡς δική τους ἀπαρτίδα περιοχή. Μιὰ μεγάλη ομάδα πιθηκάνθρώπων ὄπισθεν μὲ πέτρες καὶ ρόπαλα, ἐξεύχθηκε ἀπὸ τὰ δέντρα καὶ ἤρθε νὰ συγκρουσθεῖ με τοὺς ἰθαγενεῖς στὸ ἀνοιχτὸ ἔδαφος. Ἦταν σφάμια ποὺ δὲν τιμοῦσε τὴν πιθηκίσια νοημοσύνη τους. Ὁρμούσαν ἀφρίζοντας καὶ οὐρλιάζοντας καὶ ποσοπαθοῦσαν νὰ χτυπήσουν τοὺς ἰθαγενεῖς, ἀλλὰ τὰ σφαῖρα καὶ κοντὰ τους πῦρ δὲν τοὺς ἐπέτρεπαν νὰ τρέξουν ἀρκετὰ γρήγορα. Τὰ βέλη τῶν ἰθαγενῶν

σκόρπιζαν τὸ θάνατο. Ἐνας πελώριος πιθηκάνθρωπος πέρασε κοντὰ μου με πέντε — ἕξι βέλη μπηγμένα στὸ στήθος καὶ στὰ πλευρὰ του. Τὸν πυροδόλησα ἀπὸ οἶκτο καὶ σωριόσθηκε ἀνάμεσα στὰ πῦρματα τῶν συντρόφων του. Αὐτοὺς ἦταν ὁ μόνος πυροβολισμὸς ποὺ ἀκούσθηκε σ' αὐτὴ τὴ φάση τῆς μάχης γιατί ἦταν φανερό πὼς οἱ ἰθαγενεῖς δὲν εἶχαν τὴν ἀνάγκη μας. Ἡ ἐπίθεση ἀποκρούσθηκε πολὺ σύντομα κι' ἐλάχιστοι ἀπὸ τοὺς πιθηκάνθρώπους πρόφτασαν νὰ καταφύγουν καὶ πάλι στὸ δάσος. Οἱ ἰθαγενεῖς δὲν εἶχαν καμμιά ἀπώλεια.

Ἀλλὰ τὰ πράγματα ἦταν πολὺ πρὸς δυσκολία ὅταν μπήκαμε στὸ δάσος. Ἀνάμεσα στὰ δέντρα, οἱ πιθηκάνθρωποι ἦταν στὸ στοιχεῖο τους. Ἐπὶ μιὰ ὥρα περίπου ἡ μάχη συνεχίσθηκε ἀπεγνωσμένα, σῶμα με σῶμα, καὶ οἱ ἰθαγενεῖς με μεγάλη δυσκολία κατάφεραν ν' ἀντιμετωπίσουν τὶς ὁρμητικὲς ἐφόδους τῶν πιθηκάνθρώπων. Σπεηδίσαν πλῆθος ἀπὸ κάθε κορυφὸ δέντρου καὶ πρόφταναν νὰ σκοτώσουν με τὰ ρόπαλά τους δύο ἢ τρεῖς ἰθαγενεῖς πρὸς τὸ πῦρ τῶν τροπικῶν ἀπὸ ἕνα βέλος ἢ μιὰ σφαῖρα. Ἐνας πιθηκάνθρωπος ἄρπαξε τὸ τουφέκι τοῦ Σάμμερλη καὶ τὸ ἔσπασε στὰ δύο. Ἐντυχῶς ἕνας ἰθαγενὴς πρόφτασε νὰ τοῦ πετάξει τὸ δόρυ του, ἀλλοῶς ὁ Σάμμερλη ἦταν χαμένος. Ἄλλοι πιθηκάνθρωποι ἀπὸ τὰ κλαδιά τῶν δέντρων πέταγαν πέτρες καὶ ξύλα ἢ ἔσπεφταν ἀνάμεσα στὶς γραμμές μας καὶ πάλειναν ἄγρια με τοὺς ἰθαγενεῖς. Σὲ μιὰ στιγμὴ νομίσαμε πὼς οἱ σῖμαχοί μας ἦταν ἔτοιμοι νὰ τὸ βάλουν στὰ πόδια. Τὰ τουφέκια μας ἔσπασαν τὴν κατάστασή. Ὁ γέρος ἀρχηγὸς συγκέντρωσε τοὺς φοβισμένους πολεμιστὲς του καὶ διέταξε γενικὴ ἐξοδό. Οἱ πιθηκάνθρωποι, ἀποδεκατισμένοι, ἄρχισαν νὰ ὑποχωροῦν. Ὁ Σάμμερλη ἦταν ἄοπλος, ἀλλ' ἐγὼ ἄδειαζα καὶ ξαναγέμιζα τὸ τουφέκι μου ὅσο πρὸς γρήγορα μπορούσα. Ὁ Ρόξτον καὶ ὁ Τσάλλεντζερ ἔβγαν ἀπὸ τὸ ἴδιο ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά. Κατόπιν, σὲ λίγες στιγμές, ὁ πανικός διαδόθηκε στὶς τάξεις τῶν πιθηκάνθρώπων καὶ ἡ κατάρρευση ἦταν γενικὴ. Οἱ πιθηκάνθρωποι ἔτρεχαν ἀπ' ὅλες τὶς μεριεὶς καὶ προσπαθοῦσαν νὰ φύγουν πρὸς τὴν κατεύθυνση τοῦ χωριοῦ τους. Ἀλλὰ κανεὶς δὲν μπορούσε νὰ ξεφύγει ἀπὸ τοὺς ἐκκίνητους ἰθαγενεῖς. Τὰ βέλη καὶ οἱ σφαῖρες τοὺς ἔφθαναν ἀκόμα καὶ στὰ φυλλώματα τῶν δέντρων. Με τὴν ἀγριότητα καὶ τὸ συμπακνωμένο μῖσος ἀμέτρητων γενεῶν, ὅλες οἱ διαφορὲς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πιθηκάνθρώπων ἐπρόκειτο νὰ ξεκαθαρισθοῦν. Ὀριστικά σὲ μιὰ καὶ μόνη μέρα. Ἐπὶ τέλος, ὁ ἄνθρωπος ἐπρόκειτο νὰ κυριαρχήσει σ' αὐτὴ τὴν ἀπομονωμένη περιοχή τοῦ κόσμου, τὸ κτήνος ἐπρόκειτο νὰ ὑποταχθεῖ. Τὸ δάσος ἀντηχοῦσε ἀπὸ τὶς θριαμβευτικὲς κραυγὲς τῶν ἰθαγενῶν καὶ τὶς κραυγὲς πόνου τῶν πιθηκάνθρώπων ποὺ τὰ βέλη τοὺς κατέβαζαν τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον, σὰν ὄρμιους καπούς, ἀπὸ τὰ τελευταῖα τους καταφύγια, τὰ δέντρα.

Ἀκολουθοῦσα ἀπὸ κάποια ἀπόσπασή τους ἰθαγενεῖς ὅταν εἶδα τὸ Ρόξτον, τὸν Τσάλλεντζερ καὶ τὸ Σάμμερλη νὰ ἔρχονται πρὸς τὸ μέρος μου.

— Τέλειωσε τὸ πανηγύρι! εἶπε ὁ Ρόξτον. Ἄς τοὺς ἀφήσουμε νὰ συμπληρώσουν τὴν ἐκκαθάριση.

Ἡ ΣΤΝΕΧΕΙΑ Στὸ ἐπόμενο.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐγνώριζαν τὴ μύρα, ἀλλὰ τὴν περιφρονοῦσαν, δίνοντας τὰ πρωτεῖα στὸ κρασί. Ὁ Αἰσχύλος, στὴν τραγωδίᾳ του «Ἰκέτιδες», παρουσιάζει τὸ βασιλεῖα τοῦ Ἀργούς νὰ φοβερίζει τὸν πρέσβη τῶν Αἰγυπτίων, λέγοντας: «Ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα θὰ βρεῖτε κατοίκους, ἄνδρες σωστοὺς, κι' ὄχι ἀνθρώπους ποὺ πίνουν ἐκ κριθῶν μέθυ, δηλαδὴ ζῦθο, ποὺ κάνει νωθροὺς τοὺς ἀνθρώπους». Γιατί, στὴν Αἴγυπτο, γινότανε μεγάλη χρῆση ζύθου στὶς κατώτερες κοινωνικὲς τάξεις.

ΚΡΑΣΙ "Η ΜΠΥΡΑ;

Οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες περιφρονοῦσαν τὴ μύρα

Τοῦ κ. Κ. ΚΑΙΡΟΦΥΛΛΑ

Ἡ ἱστορία τῆς μύρας χάνεται στὸ σκοτάδι τῶν προϊστορικῶν χρόνων. Ἀπὸ περσικὰ καὶ ἀπὸ παπύρους μαθαίνουμε ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Βαβυλώνιοι, πρὶν ἐπὶ χιλιῶδες χρόνια, ἔφτιαναν «ζῦθον», ὅπως ὀνόμαζαν τὴ μύρα, ἀρχικῶς στὰ σπίτια των, ἀργότερα δὲ καὶ σὲ ὀργανωμένα ἐργοστάσια, κατὰ τὸν ἀκόλουθο τρόπο! Μάζευαν διαλεκτὰ σπυρὶα κριθάρι, καὶ ἀφοῦ τὰ μούσκευαν ἀρκετὰ, ὥστε ν' ἀρξίσει νὰ φυτρώει, τὸ ἔπλωναν στὸν ἥλιο γιὰ νὰ στεγνώσει, ἔπειτα τὸ ἄλθαν, καὶ μ' αὐτὸ τὸ ἄλεφρι ἔπλαθαν ψωμί. Ὅταν τὸ ψωμὶ αὐτὸ ἔλκε ὑποστὲ ζύμωση, τὸ ἄφηναν λίγο καιρὸ κι' ἔπειτα τὸ ἔβαζαν νὰ μουςκέψει σὲ ὀρισμένη ποσότητα νεροῦ, γιὰ νὰ τὸ φιλτράρουν στὸ τέλος. Με τὴ διαδικασία αὕτη κατασκευάζονταν ἡ μύρα, ἡ ὁποία διαδόθηκε σ' ὅλη τὴν Ἀνατολή, ἔως τὴν Ἀρμενία. Ἡ μεγαλύτερη κατανάλωσή της ἦταν στὴν Ἀλγυπτία, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ διάφορα στοιχεῖα ὅπου ἀναφέρεται μετὰ τὸ ὄνομα ζύθος. Τὸ ἑλληνικὸ, λοιπόν, ὄνομα ἔχει ἀλγυπτιακὴ προέλευση καὶ λεγότανε εἴτε «ὁ ζῦθος» εἴτε «τὸ ζῦθος». Καταναλωτὰ του ἦταν κυρίως φτωχοὶ καὶ ἀμόρφωτοι Αἰγύπτιοι.

★

Ὁ ΠΡΟΔΟΤΗΣ, στὴν ἱστορία του, λέει, ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ἔφιαχναν ζῦθο, γιατί στὸν τόπο τους, δὲν εἶχαν ἀμπέλια γιὰ νὰ κατασκευάσουν κρασί, οἱ δὲ πλούσιοι Αἰγύπτιοι τὸ ἀγόραζαν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ποὺ εἶχε παραγωγή μεγάλη ἀπὸ τὰ ἐκλεκτὰ τῆς σταφύλια.

Κατὰ τὸν Ἀθήναιο, ὁ αἰγυπτιακὸς ζῦθος ἦταν φιαγμένος με μέλι καὶ κριθάρι ἢ καὶ σκέτος χωρὶς μέλι.

★

Ὁ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ Ξενοφῶν, ποὺ ἀκολούθησε τὸν Κύρο στὸν πόλεμο κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀρταξέρξη, ἐπὶ κεφαλῇ τῶν περιγραφῶν Ἑλλήνων μισθοφόρων, διηγεῖται στὸ ἔργο του «Κύρου Ἀνάβας» ὅτι, προχωρώντας στὴν Περσία, ἔφτασαν σ' ἕνα χωριό, στὸ ὁποῖο τοὺς πρόσφεραν νὰ πιῶν ζῦθο μέσα σὲ κρατῆρες ποὺ ἦσαν «κάλαμοι, οἷς ἔδει ὁπότε τις διψῇ, λαβόντα εἰς τὸ στόμα μυσῶν». Ἐπομένως, τὸ σύστημα ποὺ συνηθίζουμε νὰ πίνουμε ροφώντας τὴ γρανίτα με τὸ κα-

λάμακι, εἶναι πανάρχαιο καὶ γνωστὸ ἀκόμη καὶ στὰ Περσικὰ χωριά.

Στὴν Αἴγυπτο ὁ ζῦθος προσεφέρετο καὶ στοὺς νεκροὺς ἢ στὶς θυσίες πρὸς τοὺς θεοὺς, καθὼς καὶ σὲ μαγικὰ τελετὰ. Ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο πέρασε ἡ χρῆσις τοῦ ζύθου καὶ στὴν Ἑλλάδα. Ὁ Ἀγγλος σοφὸς ἐρευνητὴς Ἐδνας, ποὺ ἔκαμε τὶς ἀνασκαφὲς τῆς Κνωσοῦ, στὸ σῶγγραμμά του «Τὸ παλάτι τοῦ Μίνως» βεβαιώνει ὅτι, πιθανῶτα, οἱ Κρητικοὶ τῆς Μινωικῆς ἐποχῆς ἐγνώριζαν τὸ ζῦθο, γιατί στὶς ἀνασκαφὲς του βρέθηκε ἀγγεῖα ποὺ εἰκόνιζαν ἀνάγλυφα στάχυα ἀπὸ κριθάρι, μαζί με κάτι ἐνδείξεις ποὺ κάνουν πιθανὴ τὴν ὑπόθεσις ὅτι καὶ στὴν Κρήτη κατασκεύαζαν μύρα.

Ὁ Πλούταρχος, στὰ «Ἠθικά» του, γράφει ὅτι στὴν Αἴγυπτο, γιὰ νὰ ἐξημερώσουν καὶ δαμάσουν τοὺς ἐλέφαντες, τοὺς ἔδιναν νὰ πιῶν μύρα. Τὸ ἴδιο βεβαιώνει καὶ ὁ βοτανολόγος Διοσκορίδης, ὁ ἰδρυτὴς τῆς φαρμακολογίας. Καὶ στὴν ἱατρικὴ ἐφαρμοστοῦντο γιὰ τὴ θεραπεία διαφόρων νοσημάτων, κυρίως δὲ γιὰ τὸ κέντημα σκορπιού, ποὺ ἦταν συνηθισμένο κακὸ στὴν Αἴγυπτο.

★

ἘΠΙΜΕ προηγουμένως ὅτι, κατὰ τὴ Μυκηναϊκὴ περίοδο, ἐπιθανολογεῖτο ἡ χρῆσις τῆς μύρας. Τὸ γεγονός εἶναι ὅτι ἀργότερα διαδόθηκε πολὺ περισσότερο. Αὐτὸ, ὅμως, δὲν σημαίνει ὅτι οἱ πιστοὶ στὸ θεὸ Βάκχο Ἕλληνες δὲν ἐτιμοῦσαν καὶ προτιμοῦσαν τὸ νέκταρ ποὺ χύεται ἀπὸ τὸν καρπὸ τῆς σταφύλης. Εἶδαμε παραπάνω τί λέει ὁ Αἰσχύλος στὶς «Ἰκέτιδες». Ἀπὸ ἄλλες πληροφορίες μαθαίνουμε ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι τὸν αἶθρα Δειναρχο, ποὺ προσπαθοῦσε νὰ μιμηθεῖ τὸν ὁρμητικὸ καὶ ἐπιθετικὸ ὄψος τοῦ Διὸς, γιὰ νὰ τὸν ἐρωτευθοῦν τὸν ἔλεγαν κριθῖνο Διὸς. Ἐπίσης ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο ἐπίγραμμα τοῦ Ρωμαίου αυτοκράτορος Τουλίου τοῦ Ἀποστάτη (332 — 363 μ. Χ.), ποὺ εἶχε σπουδάσει στὴν Ἀθήνα κι' ἔγραψε σὲ θαυμαστὰ ἑλληνικὰ γλῶσσα, πληροφοροῦμε πόσο κατώτερο ποτὶ ἐθεωρεῖτο ὁ ζῦθος ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες. Ἰδοὺ τὸ ἐπίγραμμά του, μεταφρασμένο στὴ δημοτικὴ γλῶσσα:

Ποῖός; Κι' ἀπὸ ποῦθε, ὦ Διόνυσε; Γιατί δὲν σὲ γνωρίζω;

μὰ τὸν κύρ Βάκχο. Μοναχὰ τὸ γιὸ τοῦ (Δία) ξέρω. Νέκταρ αὐτὸς μοσχοβολᾷ κι' ἐστὶ βρωμιάς τραγίλα. Κέλται ἀπὸ στάχυα σ' ἐφκίαν, σταφύλια σὰν δὲν εἶχαν (φύλλα) σὺν δὲν εἶχαν. Δημήτριον κι' ὄχι Διόνυσον νὰ σ' ὀνομάζουσιν πρέπει.

Γιὸς τοῦ Δία ἦταν ὁ Διόνυσος, ὁ θεὸς τοῦ κρασιοῦ, ποὺ, κατὰ τὸ ρωμαῖο σύστημα, ἡ ὁποία μὲς βεβαιώνει ὅτι ἀσφαλῶς τὰ πρωτεῖα ἔχει τὸ κρασί. Ἐτσι ἡ ἀρχαιότερη Ἀγία Γραφή τῶν Ἑβραίων, μᾶς ἱστορεῖ ὅτι ὁ πατριάρχης Νῶε ἔπινε τόσο πολὺ κρασί, ὥστε μιὰ μέρα τὰ παιδιὰ του νὰ ντροπιασμένον τὸν σκέπασαν με τὸ πανωφόρι τους γιατί ἦταν δολόγυμος. Αὐτὸ ὅμως δὲν τὸν ἐμπόδισε νὰ ζήσει 950 χρόνια, κατὰ τὶς Γραφές, ἀποδείξει ὅτι τὸ θεῖο αὐτὸ νέκταρ δὲν βλάπτει στὴν ὄψει.

Ἀπὸ πότε ἀρχίσει νὰ βάσουν οἱ Ἕλληνες ρετσίνοι στὸ κρασί δὲν εἶναι γνωστό. Πρῶτος μᾶς μιλεῖ γιὰ τὸ ρετσίνο τὸ ὁ ἀρχαῖος βοτανολόγος Διοσκορίδης, γιὰ τὸν ὁποῖο μιλήσαμε παραπάνω, καὶ ὁ ὁποῖος στὴ περίφημη φαρμακολογία του, στὸ πέμπτο βιβλίο τοῦ κεφάλαιον 33, ἔγραψε τὸν πρῶτο αἰῶνα μετὰ Χριστὸν τὰ ἀκόλουθα:

«Ὁ δὲ ρητινῆς κατὰ ἔθνη σκευάζεται ποικίλως, πλεονάζει δὲ ὁ ἐν Γαλιταίᾳ, διὰ τὸ ἀποξύνεσθαι τὸν οἶνον ἀπὸ πάντων μενσούσης τῆς σταφύλης διὰ τὴ φύσιν, εἰ μὴ παρασπασθεῖ πενκίνη ρητινῇ. Κόπτεται δὲ σὺν τῷ φλοιῷ ἡ ρητινὴ καὶ τῷ κερᾶτι μίγνυνται ἡμικότυλλον».

Ἐπομένως οἱ Γαλάται ἔβαζαν, κατὰ τὸ Διοσκορίδη, στὸ κρασί των ρετσίνο γιὰ νὰ μὴ ξυνίσει, ἐπειδὴ τὰ σταφύλια δὲν ὀρμαζάν ἐκεῖ καλὰ, ἐξ αἰτίας τοῦ κρύου κλίματος τοῦ τόπου των. Σιγὰ — σιγὰ τὸ ρετσίνο εἶχε γίνε συνήθεια ἀκόμη καὶ στὴν Ἑλλάδα, ὅπου τὸ κλίμα ἦταν ζεστὸ καὶ ἐπρόσθεταν στὸ μυστὸ καὶ διάφορα ἀρωματικὰ βότανα.

★

ΔΙΑΣΗΜΟΣ Ἕλλην βοτανικὸς καὶ ποιητὴς Θεόδωρος Ὁρφάνιδης ἔγραψε πρὶν ἀπὸ ἕνα περίον αἰῶνα, «ἀνέκαθεν καὶ σήμερον καθ' ἅπασαν σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα κατασκευάζουσι τὸν κοινὸν οἶνον, οἷνοντες ρητινὴν πεύκης εἰς τὸ γλεύκος, πρᾶγμα ὕπερ παρ' ἡμῖν τὰ πάλα καὶ ἄλλα ἔθνη, ἰδίως δὲ οἱ Γαλάται, ἑσραττον, σήμερον δὲ οὔτε αὐτοί, οὔτε ἄλλο κοινὸν ἔθνος τῆς Εὐρώπης κάμνει διὰ καὶ μόνον οἱ σήμερον Ἕλληνες γνωρίζουσι τὸν ρητινῆν οἶνον, δι' οὗ καθ' ἑκάστην σπένδωσι τῷ Βάκχῳ. Ἀλλὰ σώζεται παρ' ἡμῖν καὶ ἑτερόν τι ἐπίσης ἀρχαῖον. Πολλοὶ τῆς Ἑλλάδος οἰνοποιοί, ἀντὶ πενκίνης ὀπνίνης, βάλλουσιν ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 44

Λίγα μυθιστορήματα έχουν γνωρίσει την έπιτυχία και τη φήμη του «Έγκληματος και Τιμωρίας». Κάθε φορά που η κριτική αναθεωρεί τη γνώμη του παρελθόντος και αλλάζει τη σειρά αξίας των καθιερωμένων αριστουργημάτων, το έργο αυτό του Ντοστογιέφσκι είναι ένα από τα ελάχιστα που μένει σταθερά στη θέση του: ανάμεσα στα δέκα μεγαλύτερα μυθιστορήματα της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Ποτέ ίσως άλλοτε, κανένας συγγραφέας δεν είχε εισδύσει τόσο βαθιά στην ανθρώπινη σκέψη και ψυχή, όσο ο Ντοστογιέφσκι στο «Έγκλημα και Τιμωρία». Είναι ένα έργο που δεν θα γεράσει, δεν θα πεθάνει ποτέ, όσο ο άνθρωπος θα έχει ψυχή και σκέψη.

ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΤΙΜΩΡΙΑ

ΤΟ ΑΘΑΝΑΤΟ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑ
ΤΟΥ ΦΕΟΝΤΟΡ ΝΤΟΣΤΟΓΕΦΣΚΙ

Τοῦ ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ

ΠΛΗΣΙΑΖΟΥΝ ἑκατὸ χρόνια ἀπὸ τότε πὺν ὁ Ντοστογιέφσκι ἔγραψε τὸ «Ἐγκλημα καὶ Τιμωρία» καὶ δὲμως τὸ περίφημον αὐτὸ μυθιστόρημα — ἓνα ἀπὸ τὰ ἀριστουργήματα τῆς παγκόσμιας λογοτεχνίας — ἐξακολούθει νὰ διατηρεῖ ὅλη τὴν ζωντάνια καὶ τὴν ἐπικαιριότητά του. Τὸ 1866, ὅταν ἔγραψε τὸ «Ἐγκλημα καὶ Τιμωρία», ὁ Ντοστογιέφσκι ἦταν 45 χρόνων καὶ βρισκόταν στὸ ἀπώγειο τῆς δημιουργικῆς του δραστηριότητος. Ἦταν ἥδη διάσημος· εἶχαν ἐκδώσει μερικά ἀπὸ τὰ πρῶτα αὐτὰ ἔργα του, πὺν εἶχαν κάνει βαθεῖα ἐντύπωση καὶ τὸν εἶχαν τοποθετήσει πλὰι στὸν Τουρκένιεφ καὶ τὸν Τολστόη.

Ὁ Φεοντόρ Ντοστογιέφσκι γεννήθηκε — τὸ 1821 — καὶ μεγάλωσε στὴ Μόσχα. Ὅταν ἦταν ἀκόμα μαθητὴς ἐξή-
σε ἕνα φοβερὸ δράμα: ὁ πατέρας του
δολοφονήθηκε ἀπὸ τοὺς δούλους του.
Μολοντοῖ ἀπὸ μικρὸς ἔδειξε ἐνδιαφέ-
ρον γιὰ τὴ λογοτεχνία, ὥστόσο δὲν ἀ-
σχολήθηκε μ' αὐτὴν παρὰ μόνον ἀφοῦ
ἔκανε τὴ στρατιωτικὴ θητεία του καὶ
σπούδασε σὲ στρατιωτικὴ σχολή. Μόνο
τότε, σὲ ἡλικία 25 χρόνων — τὸ 1846
— ἔκανε τὴν πρώτη ἐμφάνισή του μὲ
ἕνα σύντομο μυθιστόρημα, τοὺς «Φτω-
χοὺς» ποὺ σημεῖωσε ἀμέσως μεγάλὴ ἐ-
πιτυχία.

Ὁ νεαρός ἐπαναστάτης

ΟΝΤΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΙ σχετίσθηκε, ὅταν ἦταν νέος με μιὰν ομάδα ἀπὸ οὐτοπιστὲς καὶ πολιτικούς ἐπάναστάτες. Ὡστόσο οἱ δεσμοὶ τοῦ μὴ αὐτοῦ δὲν εἶναι βέβαιο ἂν ἦσαν πραγματικὰ στενοί. Ἀκόμα καὶ σήμερα συνεχίζεται μιὰ ἀτέλειωτη συζήτηση γιὰ τὸ ποιά ἦταν ἐπακριβῶς τὰ κίνητρά του, γιὰ τὸ ὥς ποὺ σημεῖο ὑπῆρξε πραγματικὰ ἐπαναστάτης καὶ συνωμότης ἢ ἂν ἀπλῶς ἐνδιαφερόταν θεωρητικὰ γιὰ τὶς νέες ἰδέες, γιὰ τὸ πόσο σοβαρὲς ἦταν οἱ συνωμοσίεις τῆς ομάδος καὶ ἂν τὸ πῶς τὸ ἐπεισόδιό αὐτὸ τῆς νεανικῆς του ζωῆς συμβιβάζεται με τὸν κατοπινὸν συντηρητισμὸ του. Ὅταν, ὥστόσο, ἡ ἀστυνομία τοῦ Τσαρου συνέλαβε τὰ

μέλη τῆς ομάδας αὐτῆς, ὁ Ντοστογιέφ-
σκι δικάσθηκε μαζί τους καὶ καταδι-
κώθηκε κι' αὐτὸς σὲ θάνατο. Εἶναι
γνωστὸν ὅτι οἱ κατάδικοι ὠδηγήθηκαν
μπροστὰ στὸ ἐκτελεστικὸ ἀπόσπασμα
καὶ ὅτι τὴν τελευταία στιγμή — λίγα
δευτερόλεπτα πρὶν δοθεῖ τὸ παράγγελ-
μα: «πῦρ!» — ἔφθασε ἓνας ἀγγελια-
φόρος φέροντας τὸ μήνυμα ὅτι ὁ Τσά-
ρος εἶχε δώσει χάρη. Λέγεται ὅτι ὁ
Τσάρος εἶχε σκηνοθετήσει ὅλη αὐτὴ τὴν
σκηνὴ γιὰ δυὸ λόγους: γιὰ νὰ τρομο-
κρατήσει τοὺς καταδίκους — ποὺ ἦσαν
στὴν πραγματικότητά ἀκίνδυνοι — καὶ
γιὰ νὰ φανεῖ μεγάλῃσιν στὸ ρωσικὸ
λαό. Ὁ Ντοστογιέφσκι, ὥστόσο, ἐ-
ξωρίσθηκε στὴ Σιβηρία ὅπου ἐργάσθη-
κε πέντε χρόνια σὲ καταναγκαστικὰ ἔρ-
γα καὶ κατόπιν ὑποχρεώθηκε νὰ ὑπη-
ρετήσῃ πάλι στὸ στρατό. Μόνο τὸ
1859 — ὅταν ἦταν 38 χρόνων — ξα-
ναβρῆκε πραγματικὰ τὴν ἐλευθερίαν του.
Οἱ σκληρὲς αὐτὲς περιπέτειες καὶ πρὸ
πάντων ἡ ἀγωνία μπροστὰ στὸ ἐκτελε-
στικὸ ἀπόσπασμα καὶ τὰ καταναγκα-
στικὰ ἔργα στὴ Σιβηρία, ἐπέδιδναν
τὴν κατὰστασιν τῆς ὑγείας του, ἔκαναν
πιὸ συχνὲς τὶς κρίσεις ἐπιληψίας — ἀπὸ
τὴν ὁποία ἔπασχε ἐκ γενετῆς — καὶ
τὸν γέμισαν πικρία καὶ ἀπαισιοδοξία.
Τὸ παράδοξο ὅστόσο εἶναι — μολο-
νόντι ἐξηγείται ὥς ἓνα βαθμὸ ἀπὸ τὴν
μυστικιστικὴν ιδιοσυγκρασίαν του — ὅτι
δέχθηκε τὴ φυλακὴν σὰ μιὰν εὐκαιρίαν νὰ
ἐξιλεωθεῖ γιὰ τὶς ἀμαρτίες του. Ἡ πε-
ποίησιν του ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ
τιμωρεῖται καὶ νὰ μετανοεῖ, ὅτι ἡ δυσ-
τυχία ὀδηγεῖ στὴ λύτρωση, ἦταν σχε-
δὸν ἔμμονη ιδέα — μιὰ ἔμμονη ιδέα
ποὺ κυριαρχεῖ στὰ μυθιστορήματά του.

Ἕνα τεράστιο ἔργο

Η ΠΕΙΡΑ, του από τη Σιθηρία καθαρευρίτζεται στα μυθιστορημάτα του «Τὸ φέουδο τοῦ Στεπαντίσκοβο» (1859) καὶ στὸ τραγικὸ «Σπίτι τῶν Νεκρῶν» (1862). Τὰ δύο αὐτὰ ἔργα τὸν βοήθησαν ν' ἀνακτήσει τὸ κοινὸ του καὶ κάποια καλλιτέρευση τὸ οἰκονομικὰ του τὸν ἐπέτρεψε νὰ ταξιδέψει στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη. Σὰν τὸ σύγ-

χρονό του Τολστόη, δὲν ἔμεινε ἱκανοποιούμενος ἀπὸ ὅ,τι εἶδε στὴ Δύση καὶ ἀπὸ τότε ἄρχισε ν' ἀντιδρᾷ στὴν κίνησιν γιὰ τὴ «δουτικοποίηση» τῆς Ρωσίας. Ἔγινε πανσλαβιστής, στενά καὶ φανατικά ἐθνικιστής, μὲ τὴν ἀκλόνητη πεποίθησιν ὅτι ὁ ρωσικὸς λαὸς καὶ ἡ ὁρθόδοξη πίστις του θὰ ἦταν ἡ σωτηρία τοῦ κόσμου.

Τὰ ἐπόμενα δέκα χρόνια ὑπέφερε ἀπὸ πραγματικὴ φτώχεια. Ἡ λογοτεχνικὴ ἐπιθεώρηση «Χρόνος» ποὺ ἐξέδιδε καὶ ὅπου πρωτοδημοσίευσε τὰ περίφημα μυθιστορήματά του «Ταπεινοὶ καὶ Καταφρονεμένοι» (1861) καὶ «Τὸ σπῆτι τῶν Νεκρῶν», ἔκλεισε τὸ 1863. Καὶ ὅταν τὸ νέο περιοδικὸ του «Ἐποχὴ» ἀπέτυχε, τὸ 1864 ὁ Ντοστογιέφσκι ἔμεινε μὲ μεγάλα χρέη. Τὰ ἐπόμενα μυθιστορήματά του «Σημειώσεις ἀπὸ τὸ ὑπόγειο» (1866), «Ἐγκλημα καὶ Τιμωρία» (1866) καὶ «Ἡ Οὐ Παίκτης» (1867) γράφθηκαν μὲ ἀπίστευτὴ γρηγοράδα — ὅπως μερικὰ ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Οὐάλτερ Σκότ καὶ τοῦ Μπαλζάκ — γιὰτὶ ὁ Ντοστογιέφσκι προσπαθοῦσε νὰ κερδίσει ἀρκετὰ χρήματα γιὰ νὰ πληρώσει τοὺς δανιστὲς του. Ὁ «Παίκτης» βασιζόταν στὴν προσωπικὴ πείρα τοῦ Ντοστογιέφσκι, ποὺ εἶχε ἔνα νοσηρὸ πάθος γιὰ τὴ χαρτοπαιξία. Τὸ «Ἐγκλημα καὶ Τιμωρία» βασιζόταν στὴν ἐσωτερικὴ ζωὴ ἐνὸς δολοφόνου, στὴν ψυχολογικὴ πλευρὰ ἐνὸς εγκλήματος. Τὰ μυθιστορήματα, ὅμως, δὲν ἀπέδωσαν ἀρκετὰ ὥστε νὰ πληρωθοῦν οἱ δανιστὲς κι' ὁ Ντοστογιέφσκι ταξίδεψε ἄλλα τέσσερα χρόνια στὴ Δυτικὴ Εὐρώπῃ (1867—71). Στὴν περίοδο αὕτη — τραγικὲς ἀθλιότητες φτώχειας καὶ ἀρρώστειας — ὁ μεγάλος συγγραφέας εἶχε τὴ δύναμιν νὰ γράφει δυὸ ἀπὸ τὰ κορυφαῖα ἔργα του, τὸν «Ἡλίθιο» (1869) καὶ τοὺς «Δαιμονισμένους» (1871).

Μετά την επιστροφή του στη Ρωσία ή κριτική και το κοινό των τοποθέτησαν πλάι στον Τουργκένιεφ και τον Τολστόη. Έξεδωσε τότε ένα συντηρητικό περιοδικό, τον «Πολίτη», όπου έγραφε το άρθρο και αργότερα εξέδωσε το «Ημερολόγιο ενός Συγγραφέα». Ο πολιτικός συντηρητισμός του κατέκτησε την εύνοια και αυτού του Τσάρου. Ή προσωπικότητά του, ωστόσο, εξακολουθούσε να υποφέρει και να επηρεάζεται τραγικά από τη συνειδηση της διπλής προσωπικότητάς του και από μίαν έσω-τερική πάλη ανάμεσα στο καλό και στο κακό, που είχε άρchiσει να διαφαίνεται από το 1846. Η σύγκρουση αυτή παίρνει όλο το δραματικό χαρακτήρα του στα δυο θάνατα άριστοσυργημάτων του, στο «Έγκλημα και Τιμωρία» και στους «Αδελφούς Καραμαζώφ» (1880). Το

Ἔργο αὐτό — τὸ τελευταῖο του — μολοντί δὲν ἔχει τὴν ἀγωνιώδη ἀτμόσφαιρα τοῦ «Ἐγκλήματος καὶ Τιμωρίας», ζωντανεῖ, ὥστόσο, ὅπως ἐκεῖνο, ἕνα πλῆθος ἀπὸ δραματικὸς χαρακτήρες καὶ κορυφώνεται σὲ μιὰ τυπικὴ ντοστογιεφσκή δολοφονία μὲ τὰς πολλαπλὰ καὶ ἀβέβαια ἀνθρώπινα κινήτρά τους.

Ἡ δύναμη τῶν δυὸ αὐτῶν μυθιστορημάτων — ἡ ἀνάλυση τῶν πρὸς μυχὸν σκέψεων καὶ ἡ ἀποκάλυψη τῶν ἐκπληκτικῶν ἀντιφάσεων στὴν ψυχὴ καὶ στὴν προσωπικότητα τῶν ἀνθρώπων — εἶναι ἡ ὑπέρτατη ἐκδήλωση τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Ντοστογιέφσκι.

«Ἐγκλημα καὶ τιμωρία»

ΑΠΟ τὰ δύο αὐτὰ μυθιστορήματα, τὸ «Ἐγκλημα καὶ Τιμωρία» εἰ-
ναι γενικά τὸ πιὸ γνωστό. Τὸ
ψυχολογικὸ αὐτὸ ἔργο — τὸ ἐνδιαφέρον
τοῦ Ντοστογιέφσκι γιὰ τὴν πολλαπλὴ
προσωπικότητα, γιὰ τὰ σκοτεινὰ καὶ
ὑπερδεδεμένα κίνητρα τῶν ἀνθρώπων
πραξεῶν — συνδυάζεται μὲ τὸ δεύτερο
κύριο. Θέμα: τὴν ἡθικὴ λύτρωση διὰ
μέσου τῆς δυστυχίας.

‘Ο κεντρικός ἥρωας τοῦ μυθιστορήματος, ὁ περιφημος Ρασκολνίκωφ, εἶναι ἕνας μονήρης, διανοούμενος καὶ μεγαλοχρικός φοιτητής, ποὺ δολοφονεῖ μιά γριὰ, μιὰν ἀνελεγήτη τοκογλυφὸν ποὺ ὁ θάνατός της ἀσφαλὺς δὲν ἀποτελεῖ ἀπώλεια γιὰ τὴν κοινωνία. ‘Ο Ρασκολνίκωφ ἔχει γράψει ἤδη ἕνα ἔξοχο ἄρθρο ποὺ ὑποστηρίζει ὅτι τὰ ἀνώτερα πρῶτα εἶναι ἐπάνω ἀπὸ τοὺς κοινούς νομούς κ’ ἀπὸ τὰ ἡθικά μέτρα καὶ ἔχει πείσει — ἢ προσπαθεῖ νὰ πείσει — τὸν εαυτό του ὅτι εἶναι τέτοιο ἀνώτερο πρῶτο. Σύνταμα χρειάζεται χρήματα γιὰ τὶς σπουδὲς του καὶ προβάλει τὸ ἐπιχείρημα ὅτι θὰ κάνει καλὸ στὴν κοινωνία μὲ τὸν πλοῦτον ποὺ ἔχει ἀποκτήσει τόσο ἀπάνθρωπα τὸ θυμὰ του. Ἀκόμα περισσότερο, περιπλοκὲς ποὺ ἀποκαλύπτονται σὲ γράμματα ἀπὸ τὴν πατέρα του, τὸν πιάζουν ν’ ἀνεξαρτητοποιηθεῖ ἀπὸ τὴν οἰκογένειά του. ‘Ο φόβος ὁ ἴδιος εἶναι κ’ αὐτὸς τόσο μπερδεμένος ὅσο καὶ τὰ κίνητρά του. Μολονότι εἶχε σχεδιασθεῖ μὲ πολλὴ προσοχὴ, εἶχε σχεδιασθεῖ σὰν ἕνα εἶδος ὀπτασίας στὴν ὁποία δύσκολα πιστεύει ὁ ἴδιος ὁ Ρασκολνίκωφ καὶ τὸ σχέδιον ἐκτελεῖται τελικὰ μὲ μιὰ παρόρμηση καὶ σχεδὸν μηχανικὰ, μὲ ἕνα μῆγμα πονηρίας καὶ νευροπάθειας. Δ. ν. ὁ Ρασκολνίκωφ

ἔρχαν να κλείσει την πόρτα ενώ ψάχνει
τὸ διαμέρισμα τοῦ θυμωτός του καὶ
τὸ ψευδὸς ποὺ εἶναι τόσο πανικόβλητο,
ὥστε τὰ περισσότερα χρήματα μένουν
ἀνέπαφα. Τὰ χρήματα καὶ τὰ κοσμήμα-
τα ποὺ παίρνει, τὰ κρύβει ἀργότατα
χωρὶς νὰ τὰ μετρήσει ἢ νὰ τὰ ἐ-
ξετάσει. Ὁ χαρακτήρας του τὸν στρώ-
χνει νὰ παίξει ἕνα εἶδος παιχνιδιού με-
τὴν ἀστynomία, νὰ ἐξάψει τὶς ὑπόνοιές
της καὶ κατόπιν νὰ προσπαθήσει νὰ
τὴν ξεγελάσει. Σὲ λίγο ὅμως, ἀντιμε-
τωπίζει τὸν Πορφύρη, ποὺ ἀναζητᾷ τὴ
λύση στὴν ἐκδηλῶ ψυχολογία τοῦ ἐγκλη-
ματία μάλλον, παρὰ στὶς ὑλικὲς λε-
πτομέρειες ποὺ σχετίζονται μετ' ἐγκλη-
μα. Κι' ὁ Πορφύρης παίξει τὸ δι-
κό του παιχνίδι — ἕνα κρυφτούλι —
ὑποψίων καὶ ὑπαινιγμῶν, βέβαιος ὅτι
ἔχει βρεῖ τὸ δολοφόνο καὶ — ἐφ' ὅσον
δὲν ἔχει ἀποδείξεις γιὰ τὴ δίκη — ὅτι
θα κατορθώσει τελικὰ νὰ τὸν σπρώξει

σὲ ὁμολογία ἢ νὰ τὸν ἀναγκάσει νὰ παρατραβῇ τὸ σκοινὶ καὶ νὰ προδοθεῖ. Ἀπὸ μιὰν ἄποψη, λοιπόν, τὸ μυθιστόρημα εἶναι μία συναρπαστικὴ ἀστρνομικὴ ἱστορία ποὺ κερδίζει πολὺ σὲ ἐνταση καὶ δραματικότητά της μὲ τὸ νὰ γίνεται ἡ ἀφήγησή του ἀπὸ τῆς σκοπιάς τοῦ ἐγκληματίου — γιὰτὶ ὁ ἐγκληματίας διακυβεύει πάντοτε περισσότερα παρὰ ὁ ἀστρνομικός.

Ἡ ἡθικὴ ἀναγέννησις

ΑΠΟ την αρχή σχεδόν και πολύ πριν, μάλιστα, ο Ρασκολνίκωφ ανέληφθη τη συμβαίνει, ότι μυθιστόρημα είναι μια ιστορία μιας ήλικης αναγέννησης. Μόνο πολύ μετά την όμολογία του, ο Ρασκολνίκωφ είναι ικανός να παραδεχθεί, σά μια διανοητική πρόταση, ότι το έγκλημά του ήταν άδικο. Οί πηγές της όμολογίας και της άπαλλαγής του βρίσκονται πιό βαθειά από τη λογική του και είναι σχεδόν τόσο

ΦΕΟΝΤΟΡ ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΥ

μπερδεμένες και σκοτεινές όσο και τὰ κίνητρα του ἐγκλημάτος του. Ὁ Ρασκολνίκωφ εἶναι ἀδισσώμενος ἀπὸ μιὰ ζωὴ πού εἶναι γεμάτη ψέματα, φόβους καὶ ἐπαγρύπνηση, καὶ σινάμα ἐξαντλημένος ἀπὸ τὴν προσπάθειά να ζεῖ μιὰ τέτοια ζωὴ. Πρὶν μὲν ποτεῖσαι νὰ ἀπαρνηθεῖ τὴ θεωρίαν του γιὰ τοὺς ἀνώτερους ἀνθρώπους καὶ τὴν κοινὴ ἡθικὴ, βάλεται ὁ ἴδιος ἀπ' αὐτὴ, γιὰτὶ ἀντιλαμβάνεται τὸ γεγονός, ἀκριβῶς ὅτι φάνηκε ἄδελφος καὶ ἀνέξιος, ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἴδιος δὲν εἶναι ἓνα τέτοιο ἀνώτερο πρόσωπο, γιὰτὶ ἀν τὸ ἐγκλημα ἦταν πραγματικὰ κατὰ ἀσῆμαντο, γιὰ ἓναν ἀνθρώπου τοῦ ἀναστήματος του, θὰ ἦταν ἱκανὸς νὰ τὸ θεωρῇσι ἀσῆμαντο.

Τέλος, η σχεδόν άγία πόρνη Σόνια που κάνει, φερόντας τον μιά κακιά ζωή, σέ μιάν απεγνωσμένη και ελκρινή προσπάθεια νά βοηθήσει άλλους, και που, δεχομένη ότι έχει άδικο, κάνει κακό μέ πνεύμα αὐτοθυσίας μάλλον παρά ιδιοτελείας, είναι ένα παράδειγμα που κάνει τόν Ρασκόλνίκωφ νά αντιληφθεί πόσο λανθασμένες είναι οί αξιώσεις του, ενώ συνάμα ή Σόνια του δίνει τόν άνθρωπινό οίκο που αὐτός δὲν δέχεται από άλλους γιατί είναι πὸν περήφανος. Πραγματικά, ή πίστη τῆς Σόνιας σ' αὐτὸν τὸν σπάρωνε στην τελική ὁμολογία, όταν ἔχει σχεδὸν ἔγκα-

ταλείψει τὴν πρόθεσίν του νὰ ἀποκρύψει τὸ ἔγκλημά του.

Τὰ ἄλλα πρόσωπα

ΥΦΑΣΜΕΝΟΙ μέσα στην ιστορία του Ρασκολνίκωφ και του έγκλημάτος του, υπάρχουν και πολλοί άλλοι χαρακτήρες, καθώς και πολλά νήματα δράσεως. Ἡ οἰκογένεια τοῦ Ρασκολνίκωφ κι' ὁ φίλος του Ραζουμikh, ἡ δραματική οἰκογένεια τῆς Σόνιας, ἀρκετοὶ αστυνομικοὶ, ὁ ἐπίδοξος γελογιστὴς τῆς ἀδελφῆς τοῦ Ρασκολνίκωφ καὶ ὁ ἀπίστευτα προσθλητικὸς ἀρραβωνιαστὴς τῆς — ὅλοι αὐτοὶ κάνουν τὸ μυθιστόρημα μιὰ πλατεῖα εἰκόνα τῆς ζωῆς τῆς μικροαστικῆς καὶ τῆς μεσοαστικῆς τάξεως στὴ Ρωσία στὸ δεύτερο ἡμισιὸ τοῦ 19ου αἰῶνα. Αὐτὰ ὅμως εἶναι ἐπεισοδιακά. Ἡ πραγματική λειτουργία τους εἶναι νὰ προμηθεύουν μιὰ σκηνογραφία, ἓνα περίγυρο τοῦ Ρασκολνίκωφ τόσο γιὰ νὰ τὸν δείξουν καὶ σὲ ἄλλους ρόλους, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ρόλο τοῦ ἐγκληματία, ὅσο καὶ γιὰ νὰ δείξουν πῶς τὸ ἐγκλήματ' αὐτοῦ — πρὶν γίνῃ καὶ ἀφοῦ γίνῃ — εἶναι συνυφασμένο μὲ πολλὰς ζωὲς καὶ μοίρες.

Τὸ πῶς ἀξιοσημείωτο χαρακτηριστικὸ τοῦ μυθιοτορήματος οὗτου εἶναι ὁ τρόπος πὺν ἀναγκάζει τὸν ἀναγνώστη νὰ σκεφθῇ σοβαρὰ γιὰ τὰ πολυάριθμα προβλήματα πὺν παρουσιάζει. Τὸ κάνει αὐτὸ πρῶτα-πρῶτα μὴ ἐπιτρέποντας καμμίαν ἀπὸ τίς συνηθισμένες ὑπεραπλουστεύσεις μὲ τίς ὁποῖες συχνὰ ἀντικατασταίνουμε τὴ σκέψη. Πάρτε, λ. χ. τὴ συχνὴ σύγχυση πὺν κάνουμε ἀνάμεσα στὴν ἠθικὴ μὲ τὴν ὑπόληψη.

Ὁ μόνος τέλεια ἀγαθὸς χαρακτήρας στὸ «Ἐγκλημα καὶ Τιμωρία» εἶναι ἡ πόρνη Σόνια, πού εἶναι καὶ ὁ μόνος φανερά ἀνυπόληπτος χαρακτήρας. Τὸ μόνον πρόσωπο πού εἶναι ἀπολυτά μοχθηρὸ, εἶναι ὁ ἀρραβωνιαστικὸς τῆς Ἀδελφίς τὸν Ροσκολνίκωφ, πού εἶναι ὅλο-στος ὁ πιὸ εὐπόληπτος χαρακτήρας στὸ βιβλίο. Τὸ μυήτοισμα — μελοντικὴ δὲν βλέπουμε τὸ πραγμα — μ' αὐτὴν ἀκριβῶς τῇ μορφῇ — μᾶς ὑποχρεώνει νὰ ἴδουμε ὅτι ἡ ἥθικὴ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ τί εἶναι ἓνα πρόσωπο κ' ἡ ὑπόληψη ἀπὸ τὸ πῶς ἐμφανίζεται καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀναγκαστικὴ σχέση ἀνάμεσά τους. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο τὸ θαυτάτο αὐτὸ σὲ ψυχολογικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάλυση ἀριστοῦργημα τοῦ Ντοστογιέφσκυ μᾶς ἀναγκάζει — ἂν τὸ διαβάσουμε μὲ προσοχὴ — νὰ σκεθούμε γιὰ τὸ χρήμα, γιὰ τὴν κοινωνικὴ, γιὰ τὴν διανοητικὴ ὑγεία καὶ ἀρρώστεια, καί, πρὸ πάντων γιὰ τὸ ἔγκλημα καὶ τὴν τιμωρία καὶ τὰ θέματα παρουσιάζονται μὲ τόση ἐνάργεια καὶ πειστικότητά, ὥστε ὁ ἀναγνώστης νὰ μὴ μπορεῖ ν' ἀποφύγει τὴ θαυτέτερη ἐξέτασή τους. Μὲ τὸ «Ἐγκλημα καὶ Τιμωρία» ὁ Ντοστογιέφσκυ, ἔδωσε μιὰν εὐκαιρίαν στὸν ἄνθρωπο νὰ μελετήσῃ πιὸ σοβαρὰ μερικὰ ἀπὸ τὰ πιὸ σημαντικὰ προβλήματα τῆς ζωῆς του.

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

«Τὸ γαργάλισμα εἶναι... γαργαλιστικό», εἶπε ἓνας Ἀγγλος φυσιολόγος στοὺς φοιτητές του. Αὐτό περίπου εἶναι τὸ μόνο πού ξέρουμε γιὰ τὸ μυστηριώδες φαινόμενο πού μάταια προσπαθοῦν οἱ ἐπιστήμονες νὰ τὸ ἐξηγήσουν μὲ διάφορες θεωρίες...

Α ΜΕΤΡΗΤΕΣ εἶναι οἱ θεωρίες πού προσπαθοῦν νὰ ἐξηγήσουν τὸ φαινόμενο τοῦ γαργαλισμοῦ, ὅπως ἡ μέτρηση εἶναι τὰ σημεῖα τοῦ σώματος πού παρουσιάζουν εὐαισθησία στὸ ἀνάλαφρο ἄγγιγμα. Παρ' ὅλες τῆς θεωρίες ἡ παρὰξενη αὐτὴ ἀντίδραση τοῦ σώματος εἶναι ἀκόμη ἓνα ἀπὸ τὰ πῦρ ἐνδιαφερόντων μυστήρια τῆς λατρικῆς.

Ἐδῶ καὶ περισσότερο ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια οἱ Ἀγγλοι ἐπιστήμονες εἶχαν εὐνοήσει τὴν θεωρία πὼς οἱ εὐαίσθητες στὸ γαργάλισμα περιοχές τοῦ δερματος, ὅπως τὰ πλευρὰ, τὰ γόνατα καὶ πέλματα τῶν ποδιῶν, παρουσιάζουν αὐτὴν τὴν εὐαισθησία ἀκόμα πρὶν ἀπὸ τὴ γέννηση. Μὲ τὴν ἀντίδραση αὐτὴ ἡ φύση ἀποβλέπει στὴ διατήρηση τῆς κανονικῆς στάσεως τοῦ ἐμβρύου στὴ μήτρα. Αὐτὸ ἐξηγεῖ καὶ τὸ γεγονός ὅτι δὲν γαργαλιάσαστε ἔχοντες τὴν τάση νὰ κουλουριάζομαστε ὅπως τὸ ἔμβρυο. Ἀλλ' ἀφοῦ κανεὶς ποτε δὲν κατάρθωσε νὰ γαργαλίσει ἓνα... ἔμβρυο, ἡ θεωρία παραμένει ἀναπόδεικτος.

Στὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα μας ὁ Ἀγγλος δρ Λούις Ρόμπινσον ἦταν ὁ πρῶτος πού ἀσχολήθηκε σοβαρὰ μὲ τὸ φαινόμενο τοῦ γαργαλισμοῦ. Ξεκινώντας ἀπὸ τὴν ὑπόθεση ὅτι ὁ γαργαλισμὸς εἶναι μιὰ φυσιολογικὴ ἐπίδραση πού κληροδοτήθηκε στὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τοὺς προϊστορικοὺς προγόνους τοῦ πού χρησιμοποιοῦσαν ὡς μόνον ὅπλα τὰ δόντια καὶ τὰ νύχια τους, ὁ δρ Ρόμπινσον ἄρχισε νὰ γαργαλᾷ συστηματικὰ ὅλους τοὺς τροφίμους τοῦ Ζωολογικοῦ Κήπου τοῦ Λονδίνου. Ἀπὸ τὴ μελέτη αὐτὴ ἔβγαλε τὸ συμπέρασμα πὼς οἱ εὐαίσθητες στὸ γαργάλισμα περιοχές ἀντιστοιχοῦν περίπου μὲ τὰ ζωτικὰ σημεῖα τοῦ σώματος, τὰ πῦρ εἰσώματα, πού πρέπει νὰ προστατευθοῦν μὲ μιὰ ἀντανεκαστικὴ ἀντίδραση ὅταν τὸ ζῶο παλεύει μ' ἓνα ἄλλο ζῶο. Ἡ θεωρία εἶναι ἀρκετὰ λογικὴ. Ὁ γαργαλισμὸς εἶναι μιὰ ἀντανεκαστικὴ ἀντίδραση. Ὅπως ὅταν ἀγγίζουμε ἓνα καμμένο σίδερο τραβάμε ἀδέλγητα τὸ χέρι μας, ἔτσι καὶ ὁ γαργαλισμὸς εἶναι μιὰ ζωηρὴ ἀντίδραση πού προστατεύει αὐτομάτως μιὰ εὐρωπητὴ περιοχή π. χ. τὰ πλευρὰ. Ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ θεωρία δὲν μπορεῖ νὰ ἐξηγήσει γιὰ τὸ γαργαλισμὸς στὶς πατούσες τῶν ποδιῶν πού καλύπτονται ἀπὸ σκληρὸ δέμα καὶ δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ καμμιὰ προστασία.

★

ΓΙΑ τοὺς νευρολόγους ὁ μηχανισμὸς τῆς φυσιολογικῆς αὐτῆς ἀντιδράσεως εἶναι πολὺ ἀπλός: Ἐνὰ ἐλαφρὸ ἄγγιγμα στὶς περιοχές τοῦ δερματος ὅπου ὑπάρχουν πολλὲς συγκεντρωμένες νευρικές ἀπολήξεις, ὅπως στὰ πέλματα τῶν ποδιῶν, ἡ σὲ περιοχὲς πού συνήθως προστατεύονται ἀπὸ τὰ ρούχα, ὅπως τὰ πλευρὰ, μεταδίδεται ἀπὸ τὸ περιφερειακὸ νευρικὸ σύστημα στὸν φλοιὸ τοῦ ἐγκεφάλου. Ἡ ἀντανεκαστικὴ ἀντίδραση πού παράγεται εἶναι ἓνα σπασμωδικὸ γέλιο καὶ μιὰ ζωηρὴ μυϊκὴ κίνηση γιὰ ν' ἀποφύγουμε τὸν ἐρεθισμὸ τοῦ γαργαλισμοῦ.

★

ΛΑ τὰ ζῶα γαργαλιῶνται, ἀλλ' ὁ βαθμὸς τῆς εὐαισθησίας διαφέρει στὰ διάφορα εἴδη. Κατὰ τὸν Ρόμπινσον, τὰ πῦρ εὐαίσθητα σημεῖα τοῦ σώματος τῶν ζῶων εἶναι τὰ ἑξῆς:

α) Ἡ ἄνω ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τῶν μπροστινῶν ποδιῶν καὶ τὰ γειτονικά σημεῖα τοῦ θώρακος.

β) Οἱ πλευρές, ἰδιαίτερα ἐκεῖ πού ἀρχίζει ἡ κοιλία.

γ) Τὸ πρόσθιο καὶ τὰ πλάγια τμήμα-

τα τοῦ λαιμοῦ, ἰδιαίτερα λίγο πάνω ἀπὸ τὴν κλεῖδα.

δ) Ἡ μέση λίγο πάνω ἀπ' τὴ λεκάνη.

ε) Ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τῶν μηρῶν.

στ) Οἱ ἀγκῶνες καὶ οἱ κούρτες πίσω ἀπὸ τὰ γόνατα.

Αὐτὰ περικλοῦνται γιὰ τὸν ἄνθρωπο.

Στὸ παιχνίδι τους, τὰ κουτάβια τὰ γατάκια καὶ ἄλλα νεαρὰ ζῶα προσπαθοῦν νὰ δαγκώσουν ἐλαφρὰ τὰ εὐαίσθητα αὐτὰ σημεῖα. Ἴσως μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ μαθαίνουν νὰ προστατεύουν ἐνστικτωδῶς τὰ εἰσώματα μέλη τοῦ σώματός τους, γιὰ τὴν ἀλλήθην μάχη ἓνα τραῦμα σ' αὐτὰ τὰ σημεῖα θὰ εἶχε σοβαρὲς συνέπειες. Τὸ ἴδιο κάνουν καὶ τὰ παιδιὰ ὅταν παίζουν προσπαθώντας νὰ γαργαλίσουν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο.

Γενικά, οἱ ἐπιστήμονες σήμερα καταμερίζουν τὴν κλασικὴ θεωρία τοῦ Ρόμπινσον πού ἐκθέσαμε πῦρ πάνω, τονίζοντας ἰδιαίτερα ὅτι ὁ γαργαλισμὸς δὲν εἶναι ἀπὸλυτὸς ἀίσθημα. Πολλοὶ θεωροῦν ἀναμφισβήτητο πὼς εἶναι μιὰ φυσιολογικὴ ἀντίδραση πού ἔχει σχέσεις μὲ τὴν ἐρωτικὴ διέγερση. Εἴδαμε πῦρ πάνω ὅτι πολλὰ ζῶα αἰσθάνονται ζωηρὴ εὐχαρίστηση ὅταν τὰ γαργαλᾷ. Μερικὰ εἶδη ψαριῶν μποροῦν νὰ ἐξημερωθοῦν ἀνὰ τὰ γαργαλίσουμε λίγο κάτω ἀπ' τὸ σαγόνι. Ἀκόμα καὶ οἱ χοῖροι πού θεωροῦνται γενικά μᾶλλον ἀναισθητοί, συχνὰ συνθιζοῦν στὸ γαργάλισμα καὶ κλυοῦνται στὸ ἔδαφος γευλιζόντας ἀπὸ εὐχαρίστηση.

Τὰ παιδιὰ ἐπίσης αἰσθάνονται εὐχαρίστηση στὸ γαργάλισμα καὶ οἱ ψυχολόγοι ἔχουν παρατηρήσει πὼς ὅταν ἡ εὐχαρίστηση αὐτὴ συνοδεύεται ἀπὸ συναισθήματα ἐνοχῆς, συχνὰ ἐκδηλώνονται συμπτώματα τραυλισμοῦ.

Ἀκόμα καὶ ἡ εὐχαρίστηση πού αἰσθάνονται μερικοὶ ἄνθρωποι ὅταν νὰ γαργαλιῶνται, ἀλλὰ νὰ γαργαλίσουν, ἴσως εἶναι λιγώτερο ἀπλὴ ἀπ' ὅσο φαίνεται. Στὸ ἐρωτικὸ παιχνίδι, τὸ γαργάλισμα εἶναι ἓνα διεγερτικό.

Πάντως τὸ φαινόμενο παραμένει μυστηριώδες. Ἐνας Ἀγγλος φυσιολόγος εἶπε κάποτε στοὺς φοιτητές τους: «Τὸ μόνο πού ξέρουμε γιὰ τὸ γαργάλισμα εἶναι πὼς εἶναι... γαργαλιστικό!».

κὸ τῶν ρουθουνιῶν καί, κάποτε τὰ πέλματα τῶν ποδιῶν.

Πρόσφατες ἐρευνες ἐπεξέτειναν τὴ μελέτη τοῦ φαινομένου ἀκόμα καὶ στὰ θαλάσσινα ζῶα καὶ στὰ ψάρια. Ὁ δρ Κλάουντ Σίμσον, τοῦ πανεπιστημίου Μπῶ-φαλο (ΗΠΑ), ἀνεκάλυψε ὅτι οἱ φώκες γαργαλιῶνται στὰ πλευρὰ καὶ οἱ γαργαλισμοὶ τοὺς ἀρέσουν.

Οἱ σκύλοι γαργαλιῶνται λιγώτερο ἀπὸ τίς γάτες, ἀλλ' αἰσθάνονται μεγάλη εὐχαρίστηση ὅταν τοὺς γαργαλᾷ στὰ πλευρὰ. Οἱ κόττες καθαρίζουν ὅταν τίς γαργαλίσουμε κάτω ἀπ' τὸ λαιμὸ καὶ ὅλα τὰ πούλια φαίνεται πὼς ἔχουν εὐαίσθη-σὶα στὴ ράχη ἀνάμεσα στὰ φτερά. Ὁ Χάρβεϋ, ὁ διάσημος Ἀγγλος φυσιολό-γος, γαργάλισε ἓναν παπαγάλου στὴ ρά-χη καὶ ὁ παπαγάλος ἐξεδήλωσε τὴν εὐ-χαρίστησή του... γεννώντας ἓνα αὐγὸ, μ' ὅλο πού τὸν θεωροῦσαν ἀρσενικό!

Οἱ σκύλοι γαργαλιῶνται λιγώτερο ἀπὸ τίς γάτες, ἀλλ' αἰσθάνονται μεγάλη εὐχαρίστηση ὅταν τοὺς γαργαλᾷ στὰ πλευρὰ. Οἱ κόττες καθαρίζουν ὅταν τίς γαργαλίσουμε κάτω ἀπ' τὸ λαιμὸ καὶ ὅλα τὰ πούλια φαίνεται πὼς ἔχουν εὐαίσθη-σὶα στὴ ράχη ἀνάμεσα στὰ φτερά. Ὁ Χάρβεϋ, ὁ διάσημος Ἀγγλος φυσιολό-γος, γαργάλισε ἓναν παπαγάλου στὴ ρά-χη καὶ ὁ παπαγάλος ἐξεδήλωσε τὴν εὐ-χαρίστησή του... γεννώντας ἓνα αὐγὸ, μ' ὅλο πού τὸν θεωροῦσαν ἀρσενικό!

Οἱ σκύλοι γαργαλιῶνται λιγώτερο ἀπὸ τίς γάτες, ἀλλ' αἰσθάνονται μεγάλη εὐχαρίστηση ὅταν τοὺς γαργαλᾷ στὰ πλευρὰ. Οἱ κόττες καθαρίζουν ὅταν τίς γαργαλίσουμε κάτω ἀπ' τὸ λαιμὸ καὶ ὅλα τὰ πούλια φαίνεται πὼς ἔχουν εὐαίσθη-σὶα στὴ ράχη ἀνάμεσα στὰ φτερά. Ὁ Χάρβεϋ, ὁ διάσημος Ἀγγλος φυσιολό-γος, γαργάλισε ἓναν παπαγάλου στὴ ρά-χη καὶ ὁ παπαγάλος ἐξεδήλωσε τὴν εὐ-χαρίστησή του... γεννώντας ἓνα αὐγὸ, μ' ὅλο πού τὸν θεωροῦσαν ἀρσενικό!

Οἱ σκύλοι γαργαλιῶνται λιγώτερο ἀπὸ τίς γάτες, ἀλλ' αἰσθάνονται μεγάλη εὐχαρίστηση ὅταν τοὺς γαργαλᾷ στὰ πλευρὰ. Οἱ κόττες καθαρίζουν ὅταν τίς γαργαλίσουμε κάτω ἀπ' τὸ λαιμὸ καὶ ὅλα τὰ πούλια φαίνεται πὼς ἔχουν εὐαίσθη-σὶα στὴ ράχη ἀνάμεσα στὰ φτερά. Ὁ Χάρβεϋ, ὁ διάσημος Ἀγγλος φυσιολό-γος, γαργάλισε ἓναν παπαγάλου στὴ ρά-χη καὶ ὁ παπαγάλος ἐξεδήλωσε τὴν εὐ-χαρίστησή του... γεννώντας ἓνα αὐγὸ, μ' ὅλο πού τὸν θεωροῦσαν ἀρσενικό!

Οἱ σκύλοι γαργαλιῶνται λιγώτερο ἀπὸ τίς γάτες, ἀλλ' αἰσθάνονται μεγάλη εὐχαρίστηση ὅταν τοὺς γαργαλᾷ στὰ πλευρὰ. Οἱ κόττες καθαρίζουν ὅταν τίς γαργαλίσουμε κάτω ἀπ' τὸ λαιμὸ καὶ ὅλα τὰ πούλια φαίνεται πὼς ἔχουν εὐαίσθη-σὶα στὴ ράχη ἀνάμεσα στὰ φτερά. Ὁ Χάρβεϋ, ὁ διάσημος Ἀγγλος φυσιολό-γος, γαργάλισε ἓναν παπαγάλου στὴ ρά-χη καὶ ὁ παπαγάλος ἐξεδήλωσε τὴν εὐ-χαρίστησή του... γεννώντας ἓνα αὐγὸ, μ' ὅλο πού τὸν θεωροῦσαν ἀρσενικό!

Οἱ σκύλοι γαργαλιῶνται λιγώτερο ἀπὸ τίς γάτες, ἀλλ' αἰσθάνονται μεγάλη εὐχαρίστηση ὅταν τοὺς γαργαλᾷ στὰ πλευρὰ. Οἱ κόττες καθαρίζουν ὅταν τίς γαργαλίσουμε κάτω ἀπ' τὸ λαιμὸ καὶ ὅλα τὰ πούλια φαίνεται πὼς ἔχουν εὐαίσθη-σὶα στὴ ράχη ἀνάμεσα στὰ φτερά. Ὁ Χάρβεϋ, ὁ διάσημος Ἀγγλος φυσιολό-γος, γαργάλισε ἓναν παπαγάλου στὴ ρά-χη καὶ ὁ παπαγάλος ἐξεδήλωσε τὴν εὐ-χαρίστησή του... γεννώντας ἓνα αὐγὸ, μ' ὅλο πού τὸν θεωροῦσαν ἀρσενικό!

Οἱ σκύλοι γαργαλιῶνται λιγώτερο ἀπὸ τίς γάτες, ἀλλ' αἰσθάνονται μεγάλη εὐχαρίστηση ὅταν τοὺς γαργαλᾷ στὰ πλευρὰ. Οἱ κόττες καθαρίζουν ὅταν τίς γαργαλίσουμε κάτω ἀπ' τὸ λαιμὸ καὶ ὅλα τὰ πούλια φαίνεται πὼς ἔχουν εὐαίσθη-σὶα στὴ ράχη ἀνάμεσα στὰ φτερά. Ὁ Χάρβεϋ, ὁ διάσημος Ἀγγλος φυσιολό-γος, γαργάλισε ἓναν παπαγάλου στὴ ρά-χη καὶ ὁ παπαγάλος ἐξεδήλωσε τὴν εὐ-χαρίστησή του... γεννώντας ἓνα αὐγὸ, μ' ὅλο πού τὸν θεωροῦσαν ἀρσενικό!

Οἱ σκύλοι γαργαλιῶνται λιγώτερο ἀπὸ τίς γάτες, ἀλλ' αἰσθάνονται μεγάλη εὐχαρίστηση ὅταν τοὺς γαργαλᾷ στὰ πλευρὰ. Οἱ κόττες καθαρίζουν ὅταν τίς γαργαλίσουμε κάτω ἀπ' τὸ λαιμὸ καὶ ὅλα τὰ πούλια φαίνεται πὼς ἔχουν εὐαίσθη-σὶα στὴ ράχη ἀνάμεσα στὰ φτερά. Ὁ Χάρβεϋ, ὁ διάσημος Ἀγγλος φυσιολό-γος, γαργάλισε ἓναν παπαγάλου στὴ ρά-χη καὶ ὁ παπαγάλος ἐξεδήλωσε τὴν εὐ-χαρίστησή του... γεννώντας ἓνα αὐγὸ, μ' ὅλο πού τὸν θεωροῦσαν ἀρσενικό!

Οἱ σκύλοι γαργαλιῶνται λιγώτερο ἀπὸ τίς γάτες, ἀλλ' αἰσθάνονται μεγάλη εὐχαρίστηση ὅταν τοὺς γαργαλᾷ στὰ πλευρὰ. Οἱ κόττες καθαρίζουν ὅταν τίς γαργαλίσουμε κάτω ἀπ' τὸ λαιμὸ καὶ ὅλα τὰ πούλια φαίνεται πὼς ἔχουν εὐαίσθη-σὶα στὴ ράχη ἀνάμεσα στὰ φτερά. Ὁ Χάρβεϋ, ὁ διάσημος Ἀγγλος φυσιολό-γος, γαργάλισε ἓναν παπαγάλου στὴ ρά-χη καὶ ὁ παπαγάλος ἐξεδήλωσε τὴν εὐ-χαρίστησή του... γεννώντας ἓνα αὐγὸ, μ' ὅλο πού τὸν θεωροῦσαν ἀρσενικό!

Οἱ σκύλοι γαργαλιῶνται λιγώτερο ἀπὸ τίς γάτες, ἀλλ' αἰσθάνονται μεγάλη εὐχαρίστηση ὅταν τοὺς γαργαλᾷ στὰ πλευρὰ. Οἱ κόττες καθαρίζουν ὅταν τίς γαργαλίσουμε κάτω ἀπ' τὸ λαιμὸ καὶ ὅλα τὰ πούλια φαίνεται πὼς ἔχουν εὐαίσθη-σὶα στὴ ράχη ἀνάμεσα στὰ φτερά. Ὁ Χάρβεϋ, ὁ διάσημος Ἀγγλος φυσιολό-γος, γαργάλισε ἓναν παπαγάλου στὴ ρά-χη καὶ ὁ παπαγάλος ἐξεδήλωσε τὴν εὐ-χαρίστησή του... γεννώντας ἓνα αὐγὸ, μ' ὅλο πού τὸν θεωροῦσαν ἀρσενικό!

Οἱ σκύλοι γαργαλιῶνται λιγώτερο ἀπὸ τίς γάτες, ἀλλ' αἰσθάνονται μεγάλη εὐχαρίστηση ὅταν τοὺς γαργαλᾷ στὰ πλευρὰ. Οἱ κόττες καθαρίζουν ὅταν τίς γαργαλίσουμε κάτω ἀπ' τὸ λαιμὸ καὶ ὅλα τὰ πούλια φαίνεται πὼς ἔχουν εὐαίσθη-σὶα στὴ ράχη ἀνάμεσα στὰ φτερά. Ὁ Χάρβεϋ, ὁ διάσημος Ἀγγλος φυσιολό-γος, γαργάλισε ἓναν παπαγάλου στὴ ρά-χη καὶ ὁ παπαγάλος ἐξεδήλωσε τὴν εὐ-χαρίστησή του... γεννώντας ἓνα αὐγὸ, μ' ὅλο πού τὸν θεωροῦσαν ἀρσενικό!

Οἱ σκύλοι γαργαλιῶνται λιγώτερο ἀπὸ τίς γάτες, ἀλλ' αἰσθάνονται μεγάλη εὐχαρίστηση ὅταν τοὺς γαργαλᾷ στὰ πλευρὰ. Οἱ κόττες καθαρίζουν ὅταν τίς γαργαλίσουμε κάτω ἀπ' τὸ λαιμὸ καὶ ὅλα τὰ πούλια φαίνεται πὼς ἔχουν εὐαίσθη-σὶα στὴ ράχη ἀνάμεσα στὰ φτερά. Ὁ Χάρβεϋ, ὁ διάσημος Ἀγγλος φυσιολό-γος, γαργάλισε ἓναν παπαγάλου στὴ ρά-χη καὶ ὁ παπαγάλος ἐξεδήλωσε τὴν εὐ-χαρίστησή του... γεννώντας ἓνα αὐγὸ, μ' ὅλο πού τὸν θεωροῦσαν ἀρσενικό!

Οἱ σκύλοι γαργαλιῶνται λιγώτερο ἀπὸ τίς γάτες, ἀλλ' αἰσθάνονται μεγάλη εὐχαρίστηση ὅταν τοὺς γαργαλᾷ στὰ πλευρὰ. Οἱ κόττες καθαρίζουν ὅταν τίς γαργαλίσουμε κάτω ἀπ' τὸ λαιμὸ καὶ ὅλα τὰ πούλια φαίνεται πὼς ἔχουν εὐαίσθη-σὶα στὴ ράχη ἀνάμεσα στὰ φτερά. Ὁ Χάρβεϋ, ὁ διάσημος Ἀγγλος φυσιολό-γος, γαργάλισε ἓναν παπαγάλου στὴ ρά-χη καὶ ὁ παπαγάλος ἐξεδήλωσε τὴν εὐ-χαρίστησή του... γεννώντας ἓνα αὐγὸ, μ' ὅλο πού τὸν θεωροῦσαν ἀρσενικό!

Οἱ σκύλοι γαργαλιῶνται λιγώτερο ἀπὸ τίς γάτες, ἀλλ' αἰσθάνονται μεγάλη εὐχαρίστηση ὅταν τοὺς γαργαλᾷ στὰ πλευρὰ. Οἱ κόττες καθαρίζουν ὅταν τίς γαργαλίσουμε κάτω ἀπ' τὸ λαιμὸ καὶ ὅλα τὰ πούλια φαίνεται πὼς ἔχουν εὐαίσθη-σὶα στὴ ράχη ἀνάμεσα στὰ φτερά. Ὁ Χάρβεϋ, ὁ διάσημος Ἀγγλος φυσιολό-γος, γαργάλισε ἓναν παπαγάλου στὴ ρά-χη καὶ ὁ παπαγάλος ἐξεδήλωσε τὴν εὐ-χαρίστησή του... γεννώντας ἓνα αὐγὸ, μ' ὅλο πού τὸν θεωροῦσαν ἀρσενικό!

ΠΙΕΡ ΛΑ ΜΥΡ

ΜΕΙ. ΣΥΛΒΑΣ ΑΚΡΙΤΑ

Μουσικὴν Ροῦζ

Ἡ Ζωὴ τοῦ ΛΩΤΡΕΚ

ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Ὁ Ἀνρὺ Τουλὸυζ Λωτρεκ ἐπιβάλ-λεται στὸν κόσμο τῆς τέχνης μὲ τὴ νέα πνοὴ τῆς τεχνικῆς πού παρου-σιάζει στὰ ζωγραφικὰ του ἔργα. Ἡ ἐπιτυχία πού εἶχε ἓνα σκίτσο του, πού δημοσιεύθηκε στὸ ἐξώφυ-λο ἐνὸς μουσικοῦ κομματιοῦ τῆς μόδας, τὸν ἔκανε διάσημο. Ἐγκα-τεστημένος ὀριστικὰ στὴ Μονμάρ-τη ζεῖ τὴν ἰδιόρρυθμη ζωὴ του, ζω-γραφίζοντας εἰκόνες τῆς ζωῆς ἡ πί-νοντας στὸ καμπαρὲ Μουλὲν Ροῦζ ὅπου περνᾷ ἄρες ἀξέχαστες κουβεν-τιάσσοντας μὲ φίλους, ζωγράφους, κρι-τικούς τῆς τέχνης καὶ γυναῖκες πού πούλανε ἡδονή.

Στὴν ἐπιπόλαια αὐτὴ ζωὴ πού ρί-χθηκε μὲ πάθος προσπαθεῖ νὰ λη-σμονήσει τὸν πόνο τῶν παραμορφο-μένων ποδιῶν του καὶ τὴ φοβερὴ του ἀσκήμια.

18ον

Ὁ Ἀνρὺ ἔγινε ἔξω φρενῶν! Τὸ γουρού-νι, ἔλεγε ἀπὸ μέσα του. Ὁ, νάμουνα ψηλὸς καὶ δυνατός! Ν' ἄρπαξα τοῦτο τὸ χτήνος ἀπ' τὸ σβέρ-κο καὶ νὰ ἔλυωνα μὲ τὴ γροθιά μου τὸ ἡλί-θιο χοντρομόντρο του.

Ζαλισμένη ἀπ' τὸ χτύπημα, ἡ γυναίκα δὲν εἶχε σαλέψει. Ἐτρίβε τὸ μάγου-λό της, κυττάζοντας θολὰ τὸ ἀδειανὸ μπουκάλι. Ἡ ἀποβλακωμένη τῆς φάτσα ἦ-τανε γκριζωπὴ ἀπ' τὸ μεθύσι.

Ἐκεῖνος τράβηξε γοργὰ ἀπ' τὴν τσέ-πη του ἓνα μολύβι καὶ ἓνα φύλλο χαρτιοῦ. Ἀν στεκότανε γιὰ λίγο ἔτσι...

— Σὲ παρακαλῶ, μὴ σαλέψεις...

Ἐσερνε πυρετώδους τὸ μολύβι. Σὲ λίγα λεπτά τὸ χτηνώδικο προφίλ, πῆρε ζωὴ. Τὰ θαμπὰ, ἀνακατωμένα μαλλιά, τὰ γυαλῆνια, θολὰ μάτια, τὰ καρφωμένα στὸ μπουκάλι... Μὲ μιὰν κίνηση ἀπαλῆ, ἡ γυναίκα ἔπεσε στὸ τραπέζι βαθεῖα κοι-μισμένη.

Ὁ Ἀνρὺ πλήρωσε τὸ ποτὶ του.

— Κι' αὐτὰ γιὰ ἓνα μπουκάλι κρασί, Δῶστο σ' αὐτὴν.

Περὶμενε, ὥσπου φέρονται τὸ κρασί στὴ γυναίκα. Ὅσοι γόγγυσε τρεκλίζοντας ἀπ' τὸ «μπιστρό».

Ὁ παγερός ἀνέρας τὸν ἔκανε νὰ ριγίσει. Ἀνασήκωσε τὸ βελούδινο γιακά τοῦ παλτοῦ του, καὶ ἄρχισε νὰ προχωρεῖ μὲ κό-πο, λυγίζοντας ἀπ' τὸν ἄνεμο. Ψηλὰ στὸν ὄρανον ἓνα χλωμὸ, χερμαϊνιτικὸ φεγγά-ρι κολιμποῦσε ἀνάμεσα στὰ βαρεῖα σύγ-νεφα. Στὴ γωνία ἀναστήθηκε μὲ τὸ βλέμμα του κανένα ἄμαξι, ἀλλὰ ἡ πλατεῖα ἦταν ἄδεια, βουβή. Συνέχισε τὸ δρόμο του σέροντας τὰ πόδια του, ἀγκομαχώντας.

Εἴκοσι λεπτὰ ἀκόμη καὶ θὰ βρισκότανε στὸ κοεβᾶτι του...

★

ΕΙΧΕ πιά ξεπεράσει τὸ Μουλὲν Ροῦζ, ὅταν ἄκουσε ξαπῶσα του γοργὲς ἀ-νάλαφρες περπατησιές.

Τὸν πλησίασε μιὰ κοπέλλα.

— Σὰς παρακαλῶ, κύριε, τοῦ ψιθύ-ρises λαχανιαστά. Σὰς παρακαλῶ πέστε πὼς εἶμαι μαζί σας.

Τώρα ἀκούγονταν κι' ἄλλα βήματα. Ἐ-να χέρι ἀντικρὺ φανερώθηκε ἀπ' τὸ σκο-τάδι κι' ἄρπαξε τὴν παλάμη τῆς κοπέλ-λας.

— Δεῖξε μου τὴν καρτέλλα σου!

Ἐκεῖνη κλωτσούσε, ἔσπαρνε, δαγκώνον-τάς του τὸ χέρι. Ὁ ἄλλος ἀφήνοντας μιὰ πινητὴ βρισιά, στραμπούλιξε ἄγρια τὸ μπράτσο της. Ἡ νέα ἔμπηξε μιὰ φωνή, σκύβοντας ἀπ' τὸν πόνο.

— Λοιπόν, τίς εἶπε, θάρρεις; Ἡ θέ-λεις ὅρι;

— Ἀσε τὸ χέρι της, μπήκε στὴ μέ-ση ὁ Ἀνρὺ. Δὲν θέλεις, πὼς τὴν πο-νᾷς;

Ἡ ἄνθρωπος στράφηκε.

— Τὴν εἶδα πὸς διπλάρωνε κάποιον καὶ δὲν ἔχει καρτέλλα. Δίχως καρτέλλα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ βγῇ στοὺς δρόμους. Ἐξ ἄλλου, ἐσύ τί ἀνακατεύεσαι;

— Καὶ πὼς μποροῦσε νὰ διπλάρωνε ἄλ-λον, ἀφοῦ βρίσκεται μαζί μου ὅλο τὸ βρά-δυ; Τὸ ψέμα ξεπηθῆσε φυσικώτατα ἀπ' τὰ χεῖλιά του.

— Ὅλο τὸ βράδυ; Μὴ πᾶς νὰ μοῦ τὴ σκάσεις. Σοῦ λέω, πὼς τὴν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου. Ὁ ἄγνωστος σταμάτησε καὶ πρόσθεσε μὲ σεβασμὸ. Εἴστε ὁ κύριος Του-λοῦζ, δὲν εἶναι;

— Ναι. Καὶ θὰ σ' ἀναφέρω στὴν ἄ-στυνομία, ἀν ἐξακολουθεῖς νὰ ἐνοχλεῖς τὸν κόσμο.

— Στὴν ἀστυνομία; Καλὸς κι' ἐτοῦτος. Μὰ, ἐγὼ εἶμαι ἀστυνομικός.

— Καὶ πὼς τὸ ξέρω ἐγώ; Γιὰ τὴν δὲ φορὰ στολή; Δεῖξε μου τὸ σῆμα σου.

Ὁ ἄγνωστος μὲ δυσφορία τὸ χέρι τοῦ κοριτοῦ κι' ἄρχισε νὰ ξεκουμπώνει τὸ παλτό του.

— Εἶμαι ὁ λοχίας Μπαταζάρ Πατοῦ. Στὸν τομέα τῆς δουλειᾶς μας δὲν φοροῦ-με στολές.

— Δὲν πειράζει. Σὰς πιστεύω. Ἐχω ἀκούσει πολλὰ γιὰ σὰς στὸ Ἑλὺ. Λένε, πὼς εἶσαστε ὁ πῦρ εὐσυνείδητος ἀξιωμα-τικός τῆς περιοχῆς. Πιστέψτε με, ὅμως, πὼς γλιέστε γιὰ τούτῃ τὴν κοπέλλα. Βρί-σκότανε, σ' ἀλήθεια, μαζί μου ὅλο τὸ βράδυ.

— Μὰ σὰς λέω, πὼς τὴν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου.

— Σ' αὐτὸ τὸ σκοτάδι πὼς μπορεῖτε νὰ εἰστε τόσο σίγουρος. Κι' ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς εἶδα, τώρα δά, μιὰ γυναίκα

νὰ τρέχει πρὸς τὰ ἐκεῖ. Θὰ εἶν' αὐτὴ πού ζητάτε.

— Εἴδατε τὴ φάτσα της;

— Πὼς μποροῦσα. Πέρασε τρέχοντας.

— Εἶπατε πὼς ἔτρεχε κατὰ καί;

— Ναι. Ὁ Ἀνρὺ στράφηκε στὴν κο-πέλλα. Τὴν εἶδες κι' ἐσύ. Δὲν εἶναι ἔτσι. χερσὶ μου;

— Καὶ δέβαια, μουρμούρισε ἐκεῖνη, τρίβοντας τὸ χέρι της. Τράβηξε σ' ἐτοῦτο τὸ δρόμο.

Ἀναποφάσιστος ὁ ἀστυνομικὸς ἐστρι-ψε τὸ μουστάκι του, κυττάζοντας μιὰ τὸν ἓνα, μιὰ τὴν ἄλλη.

νά κοροϊδεύεις την αστυνομία. Είσαι ά τσίδας έσύ.

Καί πάλι ή ίδια άδιαφορία στη φωνή της. Δέν τόν ευχαριστούσε, ούτε τόν κο- λάρευε, εξέφραζε μοναχά τó γεγονός πως αυτός ήτανε «άτσίδα».

Ψτάσανε στη γωνιά τού δρόμου και κεί- νος στάθηκε κάτω από ένα φανάρι.

— Κύττα, υπάρχει εδώ ένα ξενοδο- χείο. Είναι άνοιχτό όλη τη νύχτα και μπορείς να θρείς δωμάτιο. Έχεις λεφτά;

— Δέν θέλω να πάω σέ ξενοδοχείο. Πρώτο, δέν σέ μπάζουνε, άν δέν έχεις την άκρτα σου έντάξει. Καί να σ' ά- φήσουνε, σου βάζουν διπλή τιμή, και τó πρώτ φωνάζουν την αστυνομία, μόνο και μόνο για να πάρουν ένα δεκάφραγκο ά- μοιδή.

Γιά πρώτη φορά, μόρεσε να δει τó πρόσωπό της. Ήτανε ξανθεία και πολύ πιό μικρή από ότι είχε φανταστεί. Δεκαο- χτώ, δεκαεννιά τó πολύ. Στό σκοτάδι τά μάτια της ήσαν λαδοκάστανά, ίσως πρα- σινωπά στό φώς της μέρας. Τό στόμα άεικλίνητο, μεγάλο, βαμμένο άδέξια. Δέ φορούσε ούτε καπέλλο, ούτε παλτό, κι' αυτός ύποψιάστηκε πως κάτω άπ' τó φου- στάνι της δάτανε όλόγυμνη. Κι' όμως δέν έδειχνε να κρυώνει. Τό λεπτό θφα- σμα κρεμότανε στό μυτερά της στήθη, δι- αγράφοντας τις καμπύλες τους, όπως στ' άρχαία Έλληνικά αγάλματα. Ήταν άγροί- κα, σερπετή, επικίνδυνη, κι' άφάνταστα λαχταριστή.

— Έσύ κάθισαι εδώ γύρω;

— Ναί. Έχω ένα έργαστήρι, λίγο πιό πανω.

— Άσε με να μείνω μαζί σου. Για πρώτη φορά όπήρχε ίκεσία στη φωνή της κι' αυτό τού έφερε ένα ρίγος ήδο- νης. Δέν δά σ' ένοχλήσω και τó πρώτ τó στρίδω.

Τούρριξε μιá ματιá κάτω άπ' τις βλε- φαρίδες της.

— Κι' άν με θές, μπορείς να με κά- νεις δικιά σου. Στά τζάμπα. Δίχως πεν- τάρα. Έχεις τσιγάρο;

Τής έδωσε τή χρυσή του ταμπакιέρα. Έκείνη την καλοκύτταξε, τή χάιδεψε και τού την ξανάδωσε, άφού πήρε ένα τσιγάρο.

— Δείχνει άληθινó μάλαμα. Μιά φορά, μου χάρισε κάποιος ένα ζευγάρι χρυσά σκουλαρίκια, αλλά τάχασα. Έχεις σπύρτο; Τής άναψε ένα κι' αυτή έσκυψε χου- φτιάζοντας τή φλόγα.

— Παναγία μου, άσκημος ποδισάι μουρ μούρισε φυσώντας, κυττάζοντάς τον.

Τό αίμα χάθηκε άπ' τά μάγουλά του.

— Στριόε, ούρλιασε. Δίνε του κι' ά- σεμε ήσυχο! Δέ σέ δέλω...

— Ά, ναι, με θέλεις.

Έσβυσε ήρεμα τó σπύρτο και ρούφηξε τó τσιγάρο της.

— Τό βλέπω στό μάτια σου.

— Παράτα με. Παράτα με, άλλωώς δά σέ δώσω στην αστυνομία.

— Μα γιατί φουρκίζεσαι έτσι; Σ' άρώ- τησα μονάχα, άν μ' άφηνες να κοιμη- θώ στην κάμαρά σου, αυτό είν' όλο. Δέ δά σου κλέφω τίποτε. Κι' άν σου γου- στάρω, κάνε με δικιά σου. Δέ σκοτίζο- μαι πού είσαι σακάτης. Να δεις τι καλή πού είμαι, σά θέλω.

Έκείνος έξακολουθούσε τó δρόμο του βουβός, ενώ αυτή προχωρούσε στό πλευ- ρό του, ξεφυσώντας τόν καπνό άπ' τά ρουθούνια της, σταματώντας ύποτε στε- κότανε κι' αυτός.

— Άφού έχεις στούντιο, πά να πει πως είσαι καλλιτέχνης, τού παρατήρη-

σε, ενώ πλησιάζανε στό σπίτι. Ήξερα κάποιον, πού ζωγράφιζε άγγελάκια σέ πιότα της σούπας.

Μπαίνοντας στό διαμέρισμα της μαν- τάμ Λουμπέ, άρχισανε ν' άνεβαίνουν τις σκάλες. Οί λάμπες τού γκαζιού, ά- χνοφωτίζανε, ρίχνοντας στους τοίχους τρεμουλιάρικες σκιές.

— Δέν κλειδώνεις την πόρτα σου;

— Γιατί να την κλειδώσω; Δέν ύ- πάρχει τίποτε για κλέψιμο. Περίμενε, ώσπου ν' άνάψω τó φώς.

Τό βλέμμα της πλατύθηκε νοηελικά.

— Τι μεγάλη κάμαρα! Κι' ή σόμπα καίει ακόμα. Την έχεις κι' άνάβει συνέ- χεια;

Πλησίασε στό παράθυρο, κάθησε στό ντιβάνι κι' άρχισε να γδύνεται έξγνοια- στή.

Έκείνος την παρακολουθούσε κρατών- τας στό δάχτυλό τó καμένο σπύρτο. Ή πρώτη γυναίκα πού δά περνούσε τή νύ- χτα στό έργαστήρι του!.. Πόσο ήτανε χαριτωμένη! Άκόμη κι' οί σκιές τών κι- νήσεών της πού πέφτανε στους τοίχους ήσαν άξιολάτρευτες. Γιατί τόν έρέθιζε τόσο; Μήπως έπειδή δέν τόν είχε εύχα- ριστήσει; Όχι, ήταν ή άδιαφορία της, ή ήρεμη σιγουράδα πως την ποθούσε. Πώς τó μάντεψε; Δέν βρισκότανε εδώ περισσότερο από 5 λεπτά και γδύνότανε κι' όλας σά νάτανε σπύτι της. Οί κοπέλλες τού μπορντέλου κουβεντιάζανε βγάζοντας τά ρούχα τους, σέ φωνάζανε εχρυσό μου. Έστω και ψεύτικα. Αυτό τó θηλυκό δέν γνοιαζότανε, ούτε καν να προσποιηθεί.

— Τι κυττάξεις; τού είπε, σηκώνοντας τά γατίσια της μάτια. Δέν είδες ποτές να γδύνεται μιá κοπέλλα;

Έβγαλε τ' άποτσιγάρο άπ' τó στόμα της και τδούσε στό πάτωμα.

— Για ζωγράφο, δέ μιλάς και πολύ. Έκείνος πού σου είπα πως ζωγράφιζε πιότα, ά! αυτός ήταν σπουδαίος. Λιηγό- τανε πάντα άστειές ιστορίες.

Ένοιωσε ένα τσίμπημα ξήλειας για τó ζωγάφο πού ήξερε πως να τή διασκεδά- ζει, για όλους τούς άντρες πού την εί- χανε δει γυμνή, πού την είχανε χαρεί.

Τώρα ή κοπέλλα στεκότανε μπροστά του φορώντας μονάχα ένα διάφανο μι- σοφόρι στολισμένο με φτηνή δαντέλλα.

— Πού είναι ή τουαλέτα;

Όχι, δέν δά την άφηνε να χορημο- ποιήσει τ' όραίο του μπάνιο. Άστηνα να ψάχνει στό σπύτι, άστηνα να πουντιάζει. Αυτό δά της μάθαινε να φέρεται..

— Στό τέλος τού διαδρόμου.

— Δέ θάθελες να μου δώσεις τά σπύρ- τα, ξ; Δέν ξέρω τó σπύτι.

— Έλα, πάρ' τή λάμπα.

Μετάνοιωσε άμέσως. Ήτανε τόσο άξιο- λύπητη. Θάπρεπε, όμως, να τής είχε πετάξει τά σπύρτα.. Αυτό δά κάμνανε οί άλλοι άντρες. Έτσι τής φερνόντανε αυ- τηνής, τής αλήτισας. Δέν χαλούσανε τó χουζούρι τους για τó χατήρι της. Δέν ήσαν συννηθισμένη στην καλωσύνη, δέν μπορούσε να την καταλάβει...

Δίχως να πει λέξη εκείνη, τού πήρε τή λάμπα και βγήκε άπ' τó δωμάτιο.

Ήταν μόνος στό γαλázio σκοτάδι. Άν έκαμνε γοήγορα, δά κατάφερνε να χω- δει στό κρεβάτι, προτού γυρίσει αυτή. Έ- ται δέν δά μπορούσε να δει τά πόδια του. Δόξα τω Θεώ, πού τó ντιβάνι ήτανε στρωμένο...

Μόλις είχε πλαγιάσει κι' άκουσε τις θημαιοιές τών γυνών της ποδιών.

— Έπεσε κι' όλας; Μωρέ, βλέπω, δέ χασομεράς έσύ.

Άκούμπησε τή λάμπα στό τραπέζι κι' έβγαλε τó μισοφόρι της.

— Θές φώς;

— Όχι σδύστο.

Ή νέα έσκυψε να σβύσει τή λάμπα με μιá κίνηση συναρπαστικής όμορφιάς. Ό Άγνό πρόσεξε φευγαλέα τις γραμμές τού προφίλ της, τή στοργγυλάδα τού λαι- μού, τó λευκορόδινο στήθος της. Τότερα χάθηκε, μιá κινήτη σκιά στό σκοτάδι.

— Φοβάσαι μπάς και δώ τά πόδια σου;

— Φύγε! ούρλιασε αυτός, τρέμοντας άπ' την όργη. Φύγε, πού να σέ πάρει ό διάβολος! Βάλε τά ρούχα σου κι' άδειασέ μου τή γωνιά! Δέ σέ θέλω. Δέν σου ζήτησα νάρθεις.

Ό, άν ήτανε ψηλός και δυνατός! Να μπορούσε να τήν χαστουκίσει, να τής στραμπουλήσει τó χέρι σαν τόν Πατού!

— Δέν πλάγιασες ποτές σου με σα- κάτω; Κοιμήθηκες με κάθε είδους άν- τρες!

Ήρεμη εκείνη, άνοιξε τά σεντόνια και γλώστησε στό κρεβάτι. Ένοιωσε πάνω στό κορμί του τó μεταξένιο της δέρμα.

— Μην ξεφωνίζεις έτσι, τού είπε γλυ- κά, δά ξεπνήσεις όλο τó σπύτι. Είπα μο- νάχα, πως δέ θέλεις να δώ τά πόδια σου. Καί τι με νοιάζει έμένα για τά πόδια σου; Κι' άν είσαι σακάτης, σκο- τούρα μου. Στάπα, πως άν μ' άφηνες να μείνω, θάμουνα καλή μαζί σου. Θέ- λεις να μείνω, έτσι;

Τά λόγια της πέφτανε με καφτή ανά- σα στό λαιμό του. Οί άκρες τών δαχτύ- λων της σφρδήχανε στό μεριά του. Ή φωνή της ήχοισε σαν ψιθύρος.

— Θα τó δεις, θάμαι καλή μαζί σου. Μπορώ νάμαι καλή, άμα θέλω.

Άνασκηώθηκε με μιá φιδίσια χάρη, τόν άγκάλιασε και κόλλησε τά χείλη της στό δικά του.

Και ξαφνικά, δέν ύπήρχε πιá παρά ή γυμνή της άγκάλια, τά φλογερά τους φιλιá.

Και ψηλά στό παράθυρο, τó φεγγάρι.

★

Ο ΤΑΝ έστύπησε, μάντεψε άπ' τó τρί- ξιμο τής φωτιάς στη σόμπα, πως είχε έρθει ή μαντάμ Λουμπέ. Μπή- κε και βγήκε σιωπηλή, δυσραροτημένη.

Σήκωσε προσεχτικά τó κεφάλι του και κυττάξε την κοπέλλα δίπλα του. Κοιμό- τανε με τó μάγουλο άκουμπισμένο στό μπράτσο της, τά χείλη μισάνοιχτα, τó στή-θος γυμνό. Παρά τó θαμμένο της στό- μα και τις μολυβιές τών ματιών της, τού θύμισε τις μικρές παρδένες τού Κλουέ. Πόσο γαλήνιος ήταν ό άπνος της. Θα μπορούσε ν' άποκοιμηθεί τó ίδιο βαρειά σέ όποιοδήποτε κρεβάτι... Άκόμη και σ' ένα δημόσιο παγκάκι. Ή κουλουριασμέ- νη σέ κανένα διάδρομο.. Ή τύχη την εί- χε οδηγήσει κι' εδώ για λίγες ώρες. Σά λίγο θα ξυπνούσε, δά ντυνότανε και θά- φευγε. Πού; Ένας Θεός ήξερε. Θα πε- ριπλανότανε στη βροχή, δά κυλιότανε στό θρωμερά σκακία, δά κρυβότανε άπ' τούς άστυνομικούς. Τό σούρουπο δά περιέμενε στό σκοτάδι, προσφέροντας τó κορμί της σέ ξένους για πάντα, τέσσερα, τρία φράγκα, ίσως μονάχα για ένα κρεβάτι, όπως είχε κάνει μαζί του. Άπόψε ίσως κάποιος άλλος να τήν παρακολουθούσε καθώς γδύνότανε, να χαιρότανε τó λείο, άγριο κορμί της. Κάποιος άλλος θάνοιω- θε τó άγγιγμα τών χειριών της, τήν δ-

πέροχη γλύκα τών χειλιών της. Θα δι- νότανε με την ίδια έγκατάλειψη την ίδια φλόγα πού τόν είχε μεθύσει κι' αυτόν, δίχως έ ρ ω τ α, δίχως τρυφεράδα, μονάχα γιατί ήτανε γεννημέ- νη πρόστυχη, γεννημένη με ένα ταλέντο άκοσάσις.

Ίσως... ίσως... άν τηνε πλήρωνε... άν την πλήρωνε καλά... Μην είσαι τρε- λός! Άστη να φύγει! Άστηνε να φύγει! Είναι ένα βρωμοθήλυκο, ένα τρα- χύ, φτηνό, ήλθίο βρωμοθήλυκο... Μιά κοπέλλα, σαν έτούτη, θάτανε μονάχα με- λές...

Σάν έστύπησε εκείνη, αυτός ζωγράφι- ξε.

— Καλημέρα, τής είπε. Κοιμήθηκες καλά;

Άνακάθησε, τυλίγοντας τά γόνατα με τά μπράτσα της. Μ' ένα τίναγμα τού κεφαλιού της έρριξε πίσω μιá τούφα άπ' τά κίτρινά της μαλλιά.

— Έχεις τσιγάρο;

Ένοιωσε να τόν πνίγει και πάλι ό θυ- μός. Μα γιατί δέν μπορούσε νάναι λιγά- κι εύγενικός; Δέ βαρύνει, σύντομα θά- φρευγε... Προχώρησε, κουτσαίνοντας στό ντιβάνι.

— Δέ σηκώνεσαι πιá; Είναι περασμέ- νο μεσημέρι κι' έχω δουλειά.

— Σάίτο έχεις; Τούτες όλες τις ζω- γραφίες έσύ τις κάνεις; Καί τι τις θές; Για πούλημα;

Με την άκρη τού μπαστουνιού του σή- κωσε άπ' τó πάτωμα την κυλόττα της και την άφησε στό κρεβάτι.

— Φόρεστο αυτό και σήκω. Θέλω να δουλέψω.

Αιτή δέ σάλεψε κι' έξακολούθησε να καπνίζει.

— Διάολε! Ξαναβρέχει. Ξανάδες τό- ση βροχή;

Τό άνασκηωμένο της πρόσωπο λουζότανε στό γκοιζωπό φώς της μέρας. Πρόσεξε πως τά μάτια της ήσαν άνοιχτοπαράσινα, καθάρια. Οί σκιές τών ώμων της πέφτα- νε άχνογάλαζες.

— Τι έχεις στό κεφάλι σου; τόν ρώ- τησε γελώντας.

— Τό σκορφο της δουλειάς μου, τής απάντησε ένωχλημένος. Σκουπίζω έπάνω τά πινέλα μου. Τόχω συνήθεια.

— Καλό κι' αυτό.

— Σά δέ σ' άρέσει, μη τó κυττάς. Άν- τε, μάζεψε τά πράματά σου και δρόμο. Δέν σέ περιμένει κάτω ό Πατού κι' έγώ θέ- λω να δουλέψω.

— Θυμώνεις εύκολα, έτσι; Όλο ξε- φωνίζεις και με διώχνεις. Τι με νοιά- ζει για τó σκορφο σου. Μονάχα πού σέ κάνει άστείο, αυτό είν' όλο. Μα τι είν' αυτού;

— Η κάμαρά μου και τó μπάνιο μου.

— Μάνιο!

Σάν την άστραγγή, σηκώθηκε άπ' τó κρε- βάτι κι' ώρμησε προς τά κεί. Τήν άκουγε να ξεφωνίζει άπό χαρά στη θέα της μπα- νιέρας.

— Σέ παρακαλώ, σέ παρακαλώ, άσε με να κάνω ένα μπάνιο. Θα τó καθαρί- σω ύστερα. Μα τó Θεό.

— Καλά, άφού θέλεις. Μην άργήσεις όμως.

Σέ λίγο ξαναβγήκε μουσκεμένη.

— Έλα σέ παρακαλώ. Δέν μπορώ να τó κλείσω. Τό νερό ξεχειλίζει.

Η ΣΤΥΝΕΧΕΙΑ: Στό επόμενο

ΤΟ ΚΥΝΗΓΙ ΤΟΥ ΓΕΤΙ

Μιά βρεταννική άποστολή θα προσ- παθήσει να διαλευκάνει τó μυστήριο τού χιονανθρώπου τών Ίμαλαίων.

Ο ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΗΣ της νέας βρε- ταννικής άποστολής πού ξεκίνησε πρόσφατα για τά Ίμαλαία θα εί- ναι ένα τουφέκι — ένα τουφέκι μονα- δικό στό είδος του. Τό βεληκεές του δέν υπερβαίνει τά πενήντα μέτρα αλλά τó βλήμα του θα είναι μιá βελόνα μή- κους τριάντα έκατοστών πού συνδέ- εται με μιá κάψουλα γεμάτη κουράριο, ένα δηλητήριο πού προκαλεί προσωρι- νή παράλυση. Ό σέο "Έντμοντ Χίλλα- ρυ και τά πέντε μέλη της άποστολής του φρόντισαν να ξαλαφρώσουν τά ύ- λικά πού θα πάρουν μαζί τους άπό κά-

ζώου στό χιόνι και στους βράχους. Άλ- λά τά σκυλιά δέν άνεκάλυψαν ίχνη τού Χιονανθρώπου.

Μαρτυρίες για τήν ύπαρξη τού Χιο- νανθρώπου τών Ίμαλαίων βρίσκουμε στίς άφηγήσεις τών Εύρωπαίων έξε- ρεινητών άπό τó 1820. Έδώ και πολ- λούς αιώνες, ό Χιονάνθρωπος άποτε- λεί κεντρικό θέμα τών λαϊκών θρύλων της Ίνδίας, της Μαλαισίας, της Βιρ- μανίας, της Κίνας, ακόμα και της Ρω- σίας. Υπό διάφορα όνόματα — «Γέτι» στό Νεπάλ, «ράσι» στό Σικκίμ, «μί- γκο» στό Παμίρ, «δάν μανάς» στό Κα- σμίρ — τροφοδοτούσε τή φαντασία ό- λων τών άσιατικών λαών. Είναι αδύ- νατο να μην ύπάρχει ένα ίχνος αλήθειας κάτω άπ' όλους αυτούς τούς θρύ- λους.

Ή άποστολή Χίλλαρυ θα φτάσει σέ δυό μήνες στίς πλαγιές τού Μακαλού, σέ ύψος 6.000 μέτρων, όπου ύποτίθε- ται ότι ζει ό Χιονάνθρωπος. Ή άπο- στολή θα διαχειμάσει σ' αυτό τó ύψος, άπό τó Δεκέμβριο ως τόν Άπρίλιο, άλ- λά προηγουμένως θα μείνει για σύντο- μα χρονικά διαστήματα σ' ένδιάμεσα ύψη, για να συνθηθούν οί άνδρες βαθ- μιά στίς συνθήκες διαμονής στό με- γάλο ύψόμετρο. Μέχρι σήμερα οί άπο- στολές πού άνέβαιναν στό Ίμαλαία δέν έμειναν σ' αυτά τά ύψη περισσότε- ρο άπό τέσσερις ως έξη έβδομάδες. Ή παρατεταμένη διαμονή μπορεί να έχει άπροσδόκητες συνέπειες για τήν ύ- γεία τών όρειβατών.

Για να μείνουν επί πέντε μήνες στην πλαγιά τού Μακαλού, οί Βρεταννοί ό- ρειβάτες θ' άνεβάσουν ως εκεί τημημα- τικά ένα όλόκληρο λυόμενο σπύτι πού θα θερμαίνεται με πετρέλαιο. Ή έσω- τερική του θερμοκρασία θα είναι 25 βαθμοί, ενώ έξω θα κάνει κρύο 50 βαθ- μών υπό τó μηδέν. Θα ύπάρχουν έξη κρεβάτια και ένα... ποδήλατο πού προορίζεται όχι για τó κυνήγι τού Χιο- νανθρώπου, αλλά για τή μέτρηση της καρδιακής λειτουργίας σέ τόσο μεγά- λο ύψος, χάρη σέ ειδικά μηχανήματα συνδεδεμένα με τούς τροχούς του πού κινούνται στό κενό.

Τό κυνήγι τού Γέτι έχει όργανα- θεϊ έκ τών προτέρων. Μεταλλικά σύρ- ματα θα τευταθούν σέ όλα τά πύρμα- τα θα είναι συνδεδεμένα με κινηματο- γραφικές μηχανές πού θα τεθούν σέ λει- τουργία μόλις ό Γέτι άγγίξει τήν πα- γίδα. Τότε θ' άρχίσει ή καταδίωξη και άν οί όρειβάτες συναντήσουν τó Χιο- νάνθρωπο θα τόν παραλύσουν με τά ειδικά τουφέκια τους. Κατόπιν, άφού τόν μελετήσουν θα τόν αφήσουν ελεύ- θερο γιατί θά ήσαν άπάνθρωπο να τόν μεταφέρουν σ' ένα ζωολογικό κήπο της Δύσεως.

θε περιττό γραμμάριο θάρους. Άλλ' όταν θα φτάσουν στό Κατμαντού της Ίνδίας θα έχουν μαζί τους τρία του- φέκια αυτού τού τύπου με δώδεκα γε- μιστήρες πού περιέχουν άπό τρεις δε- λόνες. Θα τούς χρησιμεύουν για τó κυνήγι τού Γέτι, τού Χιονανθρώπου τών Ίμαλαίων.

Είναι ή πρώτη φορά πού Δυτικοί όρειβάτες ξεκινάνε για τά Ίμαλαία με άντικειμενικό σκοπό τήν καταδίωξη και τή σύλληψη τού Χιονανθρώπου. Έ- δώ κι' ένα χρόνο, οί Ρώσοι είχαν όργα- νώσει μιá μεγάλη άποστολή με μονα- δικό σκοπό τή διαλευκάνση αυτού τού μυστηρίου. Είχαν φέρι μαζί τους πά- νω άπό έκατό κυνηγετικά σκυλιά, λυ- κόσκυλα της Σιβηρίας συννηθισμένα ν' άκολουθούν τ' άχνάρια όποιοδήποτε

Ο Φερνάνδος Μαγγελάνος (Πορτραίτο της εποχής).

Ο Φερνάνδος Μαγγελάνος στάθηκε ο πιο γενναίος απ' όλους τους μεγάλους ποντοπόρους του 16ου αιώνα, αλλά κι' ο πιο αγαπημένος της τύχης. Τό παράλογό του θάρρος τον βοήθησε να περάσει από ένα σωρό αφάνταστες περιπέτειες και να επιχειρήσει πρώτος το γύρο της Γης. Αλλά, σε μιάν ώρα, που κανείς δεν το περίμενε, η ιδιότροπη θεά της τύχης του απέσυρε ξαφνικά την εύνοιά της. Κι' ο Μαγγελάνος τέλειωσε την πολυτάραχη ζωή του μ' ένα βέλος ιθαγενούς σφηνωμένο στο στήνι του, στην άκρογιαλιά του νησιού Μακτάν των Φιλιππίνων.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΑΓΓΕΛΑΝΟΥ

Αυτός που δάμασε τους ωκεανούς, πνίγηκε στά ήρεμα νερά μιās άκρογιαλιάς.

ΜΕΣΑ στη χλιαρή και σχεδόν διάφανη νύχτα, του μικρού νησιού Μακτάν, που βρίσκεται στο αρχιπέλαγος των Φιλιππίνων, προχωρούσε με την πλώρη προς τη στεριά, ένας στολίσκος από έξη σαλούπες. Οι άνταγχειες των φαναριών άποσπούσαν από το σκοτάδι σιλουέτες πολεμιστών, που ήταν ντυμένοι με θώρακες που κρατούσαν από ένα άρκεβούζιο. Ανάμεσά τους έχασκαν με τα στόμιά τους προς τα έξω οι μομπάρδες, ενώ λίγο πιο πέρα από την καθεμιά ήταν σωριασμένες σε σχήμα πυραμίδας οι μάλλες τους.

Στη σαλούπα που ήταν επικεφαλής, ένας άντρας καθόταν κάτω από το πλωριό κατάρτι. Ήταν μικροκαμωμένος, με μαύρη γενειάδα που του έκρυβε ένα μέρος από το ισχνό πρόσωπο. Κάθε τόσο, το βλέμμα του θυτιζόταν έπιμονα μπροστά, προσπαθώντας να μαντέψει μάλλον παρά να διακρίνει τη στεριά, που ακόμα δε φαινόταν.

Ένας Μαλαισιός, που όλο — όλο το φόρεμά του ήταν ένα πανί τυλιγμένο στα σκέλια του, ήταν ο μοναδικός άνδρωπος που βρισκόταν κοντά του. Οι σύντροφοί του έμεναν σ' απόσταση, σεδόμενοι τους στοχασμούς και το όνειροπόλημα του αρχηγού τους, που δεν ήταν άλλος από τον Φερνάνδο ντε Μαγγελάν, πλοίαρχο του βασιλιά της Ισπανίας Καρόλου Κουίντο.

Η συμμαχία με το βασιλιά της Σεμπού

Ο ΜΑΓΓΕΛΑΝΟΣ σκεφτόταν τη μοίρα του. Ποιό ήταν το νόημα της ζωής του ως τώρα, που είχε βαστάξει μισό αιώνα και κάτι; Οι έχθροί του τον χαρακτήριζαν σαν ένα πολεμιστή που έπεσε σε τυχοδιώκτες. Δεν έδλεπαν σ' αυτόν παρά τον Πορτογάλο εόγενή, που είχε άπαρηνηθεί την πατρίδα του κι' είχε τεθεί στην ύπηρεσία της Ισπανίας. "Οτι ήταν ένας πολεμιστής από τους πιο άξιους ο Μαγγελάνος, δεν υπήρχε καμιά άμφιβολία. Τό είχε δείξει όταν άκολούθησε στις Ίνδιες τον Λουορένσο Άλμέιντα κι' ύστερα τον Άλμπουκέρκε. Είχε κάνει έντύπωση σε όλους

ή γενναιότητά του σε φοβερές κι' άγριες μάχες. Από τότε, όμως, που ένα άκόντιο του είχε αφήσει μισοπαράλυτο τό ένα πόδι, άναγκάστηκε ν' άπαρηνηθεί τις δάφνες του πολέμου. Είχε αφήσει τό σπαθί για τόν άστρολάβο. Είχε γίνει ένας τυχοδιώκτης των θαλασσών.

Πριν από ένα χρόνο κι' έξη μήνες, είχε σαλπάρει από την Ισπανία, έπι κεφαλής πέντε άλλων καραβιών, με σκοπό την ανακάλυψη ενός καινούργιου δρόμου για τη μεταφορά των τροφίμων, που θα έβρισκε τις Ίνδιες με την Εύρωπη μέσω της θάλασσας του Νότου. Κι' είχε πετύχει. Είχε βρεί ένα στενό, στην άκρη της άμερικανικής ήπειρου, κι' ύστερα από ένα ταξίδι 110 ήμερών, έφτασε στα εύφορα νησιά της Μαλαισίας. Τώρα, γύριζε στην Εύρώπη. Θά ήταν ο πρώτος που θα είχε κάνει τό γύρο της Γης.

Ο Μαγγελάνος δεν φιλοδοξούσε να φέρει στον Κάρολο Κουίντο μόνο γεωγραφικές ανακαλύψεις. Ήθελε, έπίσης, να καθιερώσει καινούργιους δρόμους για τό Ισπανικό έμπόριο. Για τόν σκοπό αυτό ήταν άνάγκη να συνάψει συμμαχίες με τούς φυλάρχους των νησιών. Η πρώτη απ' αυτές, με τό βασιλιά της Σεμπού, είχε πραγματοποιηθεί. Σε αντίλλαγμα, ο Μαλαισιός αυτός ήγεμόνας είχε ζητήσει από τόν Μαγγελάνο βοήθεια, για να χτυπήσει ένα έχθρό του, που κατείχε τό γειτονικό νησί Μακτάν. Για τούς Εύρωπαίους, χάρη στα όπλα τους, ή έπιχείρηση αυτή έμοιαζε με παιγνίδάκι. Ο Μαγγελάνος είχε δεχθεί και, τη νύχτα της 26ης του Άπριλ του 1521, είχε ξεκινήσει για τό Μακτάν.

Τό νησί ήταν τώρα κοντά. Κάτω από τό φως των άστρων, άρχισε να διακρίνεται ή ράχη του, στο βάθος του ορίζοντα. Τότερα, από λίγο, άκούονταν κι' ήχος των τών — τών.

Ο ΜΑΓΓΕΛΑΝΟΣ δεν έχει κάτω άπό τις διαταγές του παρά έξη ήντα στρατιώτες. Πόσοι τάχα θα είναι οι έχθροί; Χωρίς άμφιβολία, άρκετές εκατοντάδες. Άλλ' αυτό είχε λίγη σημασία. Ο Μαγγελάνος είναι σίγουρος για τη νίκη. Οι ιθαγενείς δεν θ' άντέξουν στα άρκεβούζια και στις μομπάρδες του. Νά, τό Μακτάν!

Η άγγή δεν έχει ακόμα άσπασει τις άκρες του ορίζοντα, όταν οι καρίνες των μικρών καραβιών σέρνονται έυστά πάνω στους κοράλλινους εμπάγκους, που άπλώνονταν κάτω από τό παράκτια νερά. Ο Μαγγελάνος προτάζει τούς στρατιώτες του να είναι έτοιμοι, αλλά να μη κινηθούν. Μόνο ένας άνδρωπος βγαίνει στην παραλία. Φέρνει ένα τηλεόγραφο στον φύλαρχο του Μακτάν. Έ'Αναγνώρισε την κυριαρχία της Ισπανίας ύποτάξου στο βασιλιά της Σεμπού και πλήρωνέ του φόρο. Έτσι, θα είσαι φίλος μας. Άλλοιώς, θα δοκιμάσεις τη δύναμη των όπλων μας.

Ο μαντάτορας γυρίζει ύστερα από λίγο με μιιά παράξενη άπάντηση. Οι ιθαγενείς δέχονται τόν πόλεμο. Παρακαλούν, όμως, να.. μίν άρχίσει ή έπίθεση πριν ο ήλιος σηκωθεί γιατι περιμένουν ένισχύσεις.

Ο Μαγγελάνος ύψώνει τούς ώμους. Δεν είναι τόσο κοντός να ξεγελασθεί απ' αυτό τό χοντρό τέχνασμα. Φυσικά, ή έπίθεση δεν θα γίνει πριν φέξει, αλλά και μόνο για να μη πέσουν οι στρατιώτες του στους σκεπασμένους με φυλλάματα λάκκους, που έτοιμάσαν οι ιθαγενείς και που με τόση άφέλεια άποκάλυψαν την ύπαρξή τους.

Ο φόρυβος των τών — τών γίνεται δλοένα πιο έντονος. Ο οδρανός παίρνει ένα ροδόχρυσο χρώμα άνατολικά. Ο Μαγγελάνος κάνει ένα νεύμα. Άσπάζει τα όπλα του και καί πετιέται πρώτος

πό τη σαλούπα του στη θάρα. Προχωρεί προς τη στεριά, άκολουθούμενος άπό τούς άνδρες του. Φθάνουν σε λίγο στην άκρογιαλιά.

Ο κινούμενος φράκτης

ΤΑ τών — τών τώρα σταμάτησαν. Η σιγαλιά βαθαίνει πάνω στο νησί. Ο ήλιος άναβαίνει, φανερόνοντας τούς ιθαγενείς που είναι κομμένοι πίσω από τούς θάμνους. Μιά πνιγερή ζέστη άρχίζει να διαχύνεται από τόν ούρανό. Ούτε παραμικρή πνοή αύρας δεν ταράζει τη θαθεία άτμόσφαιρα. Άκόμα κι' ή φύση φαίνεται σαν να βρίσκεται σε κάποιαν άναμονή, με κοιμένη την άνάσα.

Ο Μαγγελάνος τοποθέτησε τούς άνδρες του στις κατάλληλες θέσεις, στα θράχια της άκρογιαλιάς. Ο σκοπός του είναι να τραθήξει τούς έχθρους πιο κοντά, ώστε να τούς φθάνουν οι μάλλες, που θα οίξουν οι μομπάρδες. Είναι βέβαιο, ότι, μόλις πέσουν οι πρώτες απ' αυτές, οι ιθαγενείς θα διαλυθούν.

Κυλά ένα τέταρτο της ώρας. Ξάφνου, ένα σφύριγμα, ύστερα ένα άλλο, ένα τρίτο. Τόια βέλη φυτεύονται στην άμμο, ή σπάνε στις πέτρες, λίγα μέτρα μπροστά από τούς Ισπανούς. Είναι φανερό, ότι οι ιθαγενείς προσπαθούν να φέρουν τόν έχθρό στη γραμμή της άμυνάς του. Ο Μαγγελάνος καταλαβαίνει τότε, ότι οι αντίπαλοι δεν θα θγούν από τις κρυψάνες τους, αν δεν άνοίξει πύρ.

Δίνει μιιά προσαγή. Μιά όμοβροντία από πυροβολισμούς δονεί ξαφνικά την άτμόσφαιρα. Οι ιθαγενείς πηδούν έξω ούρλιαζοντας και ξεχύνονται προς τούς Ισπανούς, κραδαίνοντας τα κοντάρια τους και προσπαθώντας να φυλαχθούν από τις σφαίρες με τις άσπίδες τους. Είναι γυμνοί. Έκτός από τις άσπίδες τους τίποτ' άλλο δεν τούς προστατεύει, ενώ οι Ισπανοί είναι ακόμα ταμπουρωμένοι και δεν κάνουν άλλο παρά να σκοπεύουν και να πυροβολούν. Μέσα άπό τούς καπνούς της μαρούτης, βλέπει κανείς πελώρια μελαψά κορμιά, να άκινητούν ξαφνικά, σαν κεραυνόπληκτα και να πέφτουν ύστερα χάμου. Μιά πρώτη γραμμή από πτώματα, στρώνεται κατά μήκος της άκρογιαλιάς.

Θά τελειώνουμε γρήγορα, λέει ο Μαγγελάνος.

Πρόκειται μάλλον για μιιά έλπίδα, παρά για μιιά βεβαιότητα, γιατί στη μάχη έμφανίστηκαν μονάχα κάπου έκατό ιθαγενείς, ενώ είναι γνωστό ότι ο φύλαρχος του Μακτάν διαθέτει πολλούς πολεμιστές. Άλλά που είναι αυτοί;

Οι Ισπανοί δεν άργησαν να τό μάθουν. Σε μιιά στιγμή, καινούργια ούρλιαχτά, πολύ περισσότερα από πριν, άντήχησαν πίσω από τούς θάμνους. Οι στρατιώτες του Μαγγελάνου τά έχασαν και δεν πυροδότησαν άμέσως. Τό διάζωμα των θάμνων, που άπλωνόταν στο βάθος της άκρογιαλιάς, ξεαφανίστηκε. Στη θέση του τώρα είχε ύψωθεί ένας κινητός φράκτης, που κυμάτιζε, έκανε πού και πού δίπλες, κι' όλοένα άπλωνόταν, με τη φανερά πρόθεση να τυλίξει από δεξιά κι' άριστερά τούς Ισπανούς. Τό φράχτη αυτόν τόν άποτελού-

σαν κάπου δυό χιλιάδες ιθαγενείς, που οι Ισπανοί διέκριναν τις θαμμένες κι' όλο άπαισιες γκριμάτσες ύφους τους. Μιά βροχή από σάιτες κάθε μεγέθους, από άκόντια κι' από πέτρες έπεφταν τώρα πάνω στους επιδρομείς, που προσπαθούσαν να ύποχωρήσουν προς τη θάλασσα.

Ανώφελη βοήθεια

ΤΙΣ μομπάρδες, φώναξε ο Μαγγελάνος. Οι μάλλες έπεσαν μέσα στο σωρό των ιθαγενών, με θεαματικά άποτελέσματα.

Άλλά, σε λίγο, ο Μαγγελάνος σκυθρώπασε. Κατάλαβε, ότι οι μομπάρδες δεν θα τούς έβιναν τη βοήθεια που περίμενε. Δεν είχε ύπολογίσει τούς κοράλλινους εμπάγκους, που άνάγκασαν τις σαλούπες του να μένουν κάπου πενήντα μέτρα μακριά από την άκρογιαλιά. Άπ' αυτή την άπόσταση, τό άποτέλεσμα των βο-

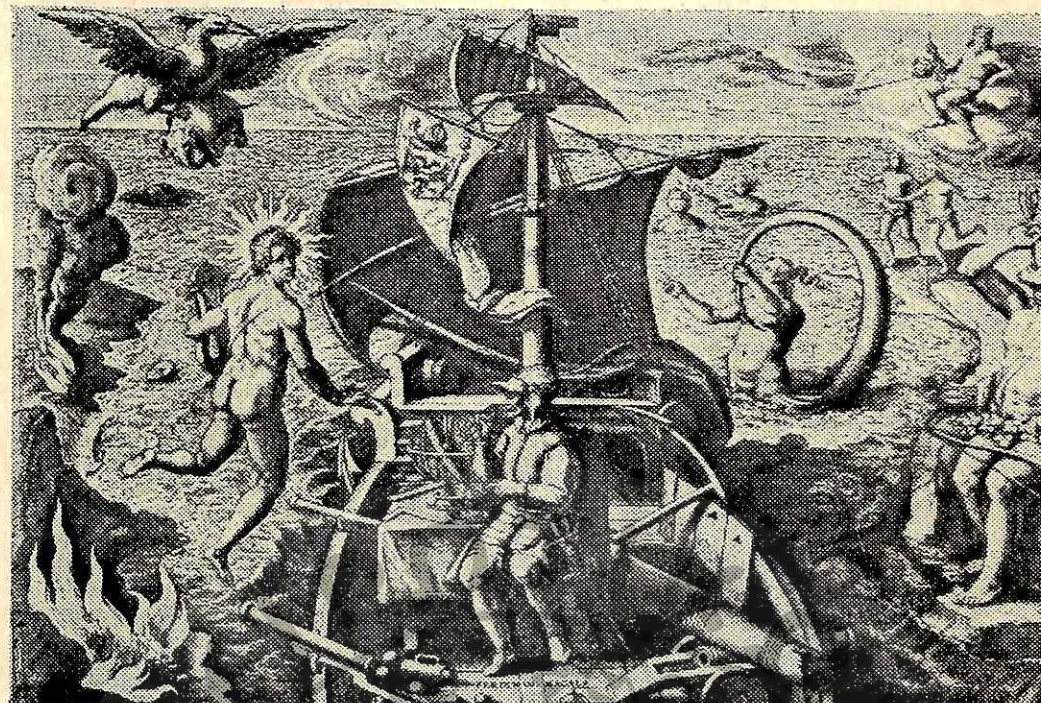
καν να προβάλλουν αντίσταση και σκόρπισαν. Ένας απ' αυτούς, που έπεσε λαβωμένος, άποτελειώθηκε με έγχειρίδιο άπό ένα Ισπανό, που ξαφνικά ύμως έβγαλε μιιά κρυφή πόνου. Ένα βέλος τού είχε διαπεράσει την κνήμη.

— Τράβα το κι' άκολούθησέ με! φώναξε ο Μαγγελάνος.

Ο στρατιώτης σωριάστηκε χάμου. Πριν τελειώσει τη φράση του ο Μαγγελάνος, δυό άλλα βέλη είχαν χωθεί στην άλλη κνήμη τού άτυχου Ισπανού.

Τραγική διάψευση

Ο ΜΑΓΓΕΛΑΝΟΣ κατάλαβε μονομιάς. Οι ιθαγενείς είχαν προσέξει ότι ή θωράκιση των Ισπανών σταματούσε λίγο πιο πάνω από τό γόνατο. Έρριχναν, λοιπόν, τα βέλη τους σε ύψος μερικών πόντων πάνω από τό έδαφος,

Άλληγορική παράσταση των θριάμβων του Μαγγελάνου (Γκραβούρα της εποχής).

λάν ήταν περιορισμένο. Οι πιο πολλές μάλλες έπεφταν μακριά από τούς ιθαγενείς κι' υπήρχε, άπεναντίας κίνδυνος να χτυπήσουν τούς Ισπανούς.

Έξ άλλου, ο Μαγγελάνος ύπολόγιζε στο ψυχολογικό άποτέλεσμα των πυροδόλων όπλων του. Λοιπόν, για ένα άνεξήγητο λόγο, οι ιθαγενείς του Μακτάν δεν έδειχναν τρόπο μπροστά στα άρκεβούζια και τις μομπάρδες. Στην άρχή της μάχης, είχαν ύποχωρήσει, αλλά κατόπιν χόθησαν μπροστά με ξεφρενή όρμη.

Ο Μαγγελάνος έχασε την ύπομνησή του. Κατάλαβε ότι τό γόητρό του παιζόταν κορώνα γράμματα μπροστά στο βασιλιά της Σεμπού. Έπρεπε με κάθε τρόπο να νικήσει.

Όρμησε έπι κεφαλής των άνδρων του. Αυό βέλη έσβυναν πάνω στην άσπίδα του. Ένα άλλο πάνω στον θώρακά του. Σέρνοντας τό μισοπαράλυτο πόδι του, με την όλη συσπασμένη, κραδαίνοντας τό σπαθί του, έπεσε πάνω σ' μιιά ομάδα ιθαγενών, που δεν σκέφθη-

σκοπεύοντας τις γυμνές κνήμες, για να άκινητούν έτσι τούς επιδρομείς.

— Μη χωρίζεστε! φώναξε ο Μαγγελάνος στους άνδρες του.

Οι ιθαγενείς, άπεναντίας, είχαν χωριστεί. Ήταν διηρημένοι σε τρεις ομάδες. Η μιιά πολεμούσε κατά μέτωπο κι' άλλες δυό προσπαθούσαν να περικυκλώσουν τούς Ισπανούς που πολεμούσαν με λάσ-σα, διειδυώντας σ' ένα από τα πλευρά τού έχθρου και έφθασαν τέλος μπροστά σ' ένα χωριό.

— Βάλτε φωτιά! ούρλιαξε ο Μαγγελάνος.

Οι φλόγες κι' οι καπνοί τύλιξαν τις άχυροκαλύδες. Οι ιθαγενείς δοκίμασαν έκπληξη, άστισαν κι' ο Μαγγελάνος βοήκε την εύκαιρία να συσπειρώσει τούς άνδρες του.

Τό μυαλό του, στο μεταξύ, δούλευε. Πραγματικά, δεν περίμενε τέτοια αντίσταση. Νόμιζε πως θα έβρισκε μπροστά του μιιά άγρια όρδη, μιιά φύχτα άνι-

δεων υπανθρώπων, που θα τους έκανε καλά με λίγους πυροβολισμούς.

Αντί γι' αυτό, είχε την εντύπωση τώρα ότι βρισκόταν μπροστά σ' ένα πραγματικό στρατό, που υπάκουε σε μια δαιμόνια τακτική και που, επί πλέον, δεν τον τρούμαζαν τα πυροβόλα. Έξ' άλλου, οι ασπίδες των Ιθαγενών είχαν αποδειχθεί ανθεκτικές στις σφαίρες. Τέλος, ο αριθμός τους ήταν πολύ πιά μεγάλος από εκείνου των Ισπανών. Από κάθε σημείο της ακρογιαλιάς και της ενδοχώρας ξεφύτρωναν κάθε στιγμή καινούργιοι απ' αυτούς τους μελαφρούς δαίμονες και παρ' όλες τις μεγάλες απώλειές τους φαινόταν ότι δεν μικραίνει ο αριθμός τους.

Μετά την πρώτη εκπληξή τους από την πυρκαϊά, ξαναβρίσκονταν οι πολυμύς μένος και ξεχύθηκαν με πιά πολλή όρμη εναντίον των Ισπανών. Ο Μαγγελάνος πήρε γρήγορα την απόφασή του.

Η υποχώρηση

ΣΤΙΣ βάρκες! φώναξε. Είχε καταλάβει ότι, εκείνη τη μέρα, η τύχη τον είχε εγκαταλείψει. Η τύχη αυτή, που τον είχε αναδείξει σε μεγάλο αντιστάτη, που τον είχε οδηγήσει στην ανακάλυψη νέων θαλασσίων οδών και τον είχε σώσει από ένα σαρδ αφάνταστες περιπέτειες, σήμερα δεν έννοοσε να τον αναγνωρίσει δικό της. Δεν είχε έρθει στο ραντεβού της μαζί του. Ο μέγας Μαγγελάνος είχε κατατροπωθεί από λίγες εκατοντάδες άγριων. Και το χειρότερο, κινδύνευε η ίδια η ζωή του. Η δόξα τον περιέμενε στην

— Τί έμαθα; Πάντρεμες την κόρη σου με τον γιό του Παπαδόπουλου; Μά με τον Παπαδόπουλο δεν είσατε άσπονδοι έχθροι;

— Ακριβώς. Θέλησα να τον εκδικηθώ.

Φαντάσου, ότι ο γιός του θα κάνει πεθερά τη γυναίκα μου!...

Ο τροχονόμος στην ωραιότερη σωφερίνα:

Δεν με είδατε που σάς έκανα νόημα να σταματήσετε;

— Πώς! Άλλά, ξέρετε, όταν οδηγώ δεν συνήθίζω να φλερτάρω...

Σ' ένα μπάρο κάποιος πελάτης κυττάζει επίμονα έναν άλλον πελάτη. Άρκετά ένωχλημένος ο τελευταίος, τον ρωτά:

— Μά γιατί με κυττάτε έτσι;

— Γιατί μοιάζετε υπερβολικά με την μακαρίτισσα τη γυναίκα μου...

— Μά τη γυναίκα σας;

— Ναί. Έκτός από τα μουστάκια...

— Μά εγώ, δεν έχω μουστάκια...

— Σείς, ναί... Η μακαρίτισσα όμως είχε!

Ισπανία, με ξεδιπλωμένα τα φτερά. Κι' ενώ έκανε κιάλας με τη φαντασία του τις λαχές του πλήθους, τις πανηγυρικές κωδωνοκρουσίες των ναών και τις δοξολογίες, υπήρχε τώρα μια πολύ μεγάλη πιθανότητα να τον βρεί ένα δηλητηριασμένο βέλος και να σωριασθεί νεκρός στην άμμουδιά ενός άσημου νησιού, ύστερα από μια ένδοξη μάχη.

Οι σκέψεις αυτές ξετυλίγονται με μεγάλη ταχύτητα στο νου του, ενώ προσπαθεί, μένοντας τελευταίος, να καλύψει την υποχώρηση των συντρόφων του. Οι Ιθαγενείς έχουν αντιληφθεί στο μεταξύ ότι αυτός είναι ο αρχηγός και προσπαθούν να τον βγάλουν επωσδήποτε από τη μέση. Ένα κοντάρι τον βρίσκει κατακέφαλα και του πετά την περιεφραλαία κατά γης. Ο Ένριχο, ο Μαλαίσιος υπηρέτης του, που πολεμά πάντα στο πλευρό του, τη μαζεύει. Ο Μαγγελάνος την ξαναφορά. Άλλά ένα δεύτερο κοντάρι, που την ξαναπετά χάρμυ.

Ο Μαγγελάνος, με ακάλυπτο το κεφάλι, εξακολουθεί να αγωνίζεται. Τό σπαθί του είναι κατακόκκινο από το αίμα. Έχει φθάσει τώρα στο νερό. Ακούει πίσω του πλαταγίσματα που κάνουν τα πόδια των συντρόφων του, καθώς πάνε ν' ανεβοούν στις βάρκες.

Ένα βέλος στο σαγόνι

ΣΕ λίγο, ίσως η ζωή του θα βρισκείται εκτός κινδύνου. Ο Ένριχο, ξαφνικά, βγάζει μια κραυγή πόνου. Ένα βέλος τον βρίσκει στο μπράτσο. Ο Μαγγελάνος δεν έχει καιρό να τον βοηθήσει. Ένας Ιθαγενής τον έχει πλησιάσει και σηκώνει το κοντάρι του για να του το φυτέψει. Σκύβει γρήγορα και προλαβαίνει να του χώσει το σπαθί στην κοιλιά. Ο Ιθαγενής, με αναστενάζοντες τοις βολβούς των ματιών, διπλώνεται στα δύο. Το πτώμα του πέφτει στο νερό με τη ράχη προς τα πάνω. Ο Μαγγελάνος προσπαθεί να ξαναπαίρει το σπαθί του. Άλλά δεν προλαβαίνει. Πρέπει ν' αντιμετωπίσει δυο άλλους Ιθαγενείς που τον κυκλώνουν. Τώρα δεν διαθέτει άλλο όπλο παρά το έγχειρμένο του, ζωγραφισμένο άρραδονογμήματα στο γαλάγιο φόντο του ούρανο, καθώς χτυπά έδω κι' εκεί.

Άλλά τώρα, ο ούρανός έπαψε να είναι γαλάσιος για τον Μαγγελάνο. Είναι κόκκινος. Μια πορφύρα, αιλία κατεβαίνει μπροστά στα μάτια του. Περνά την άριστερή παλάμη του πάνω στο πρόσωπό του. Ένα βέλος έχει τυφώσει το μάγουλό του. Η αλχημή χώθηκε μέσα στο κόκαλο του σαγονιού.

Ο Μαγγελάνος προσπαθεί να τραβήξει το βέλος. Δεν το κατορθώνει. Τα βέλη τώρα πέφτουν βροχή πάνω του. Άλλά δεν τα νοιώθει πιά. Ο θάνατος άνεβαίνει μέσα του σαν την πλημμυρίδα του άκεανού.

Τό κεφάλι του βαθαίνει. Τό κορμί του δόλκιμο έχει γίνει τώρα σαν από μάρμαρο κι' ανήνεται σαν ένα καταματωμένο άγαλμα πάνω από αυτή τη θάλασσα που την είχε δαμάσει και που ο φιλόστροφος θωπεύει τις κνήμες του. Τό άγαλμα αυτό μένει για λίγο ακόμα στη λωμένο. Τότε, ξαφνικά, πέφτει και χάνεται κάτω από τό νερό.

ΜΙΣΣΕΛ ΜΩΛ

ΜΑΘΕΤΕ ΟΤΙ...

Τόν περασμένο μήνα οργανώθηκε στο Άρμάν της Ιορδανίας ο πρώτος καμηλόδρομος (κατά το έπιδόρομο) του κόσμου. Στις δυο πρώτες καμηλόδρομίες νικήτριες αναδείχθηκαν οι θηλυκές καμήλες Σάλλα και Σέλα. Φαίνεται πως αντίθετα απ' ό,τι συμβαίνει στ' άλλα οί θηλυκές καμήλες είναι ταχύτερες από τις άρσενικές. Οι άποστάσεις ήταν 1600, 1800 και 2000 μέτρα. Σ' αυτές τις σχετικά μικρές άποστάσεις οι καμήλες είναι κάπως βραδύτερες από τ' άλλα, άλλ' έχουν μεγαλύτερη άντοχή και σε άποστάσεις μεγαλύτερες από 3.000 μέτρα, αφήνουν τ' άλλα πίσω. Όπως και τ' άλλα, οι καμήλες ζουν περίπου 25 χρόνια και ή άποδοτικότερη ήλικία τους είναι μεταξύ τριών και πέντε έτών.

Οι «αυτόματες άγορές», άφου διαδύθηκαν στην Αμερική, πρέκνεται να εισαχθούν και σε μια ευρωπαϊκή χώρα, την Άγγλία. Τα οργανωμένα με τό αυτόματο σύστημα καταστήματα εκδέκουν τα είδη τους σε μεγάλες αίθουσες χωρίς ύπαλληλους. Ο άγοραστής παίρνει μια διάτρητη καρτέλλα που βρίσκεται δίπλα στο είδος που θέλει ν' άγοράσει και την τοποθετεί σε μια μηχανή. Τό βάρος ή μέγεθος και ή τιμή του είδους σημειώνονται αυτόματα. Κατόπιν ο άγοραστής περνάει απ' τό ταμείο και πληρώνει. Ο ταμίας πατάει τό κατάλληλο κουμπί και διαβιβάζει μια ηλεκτρική έντολή στην άποθήκη του καταστήματος. Στην άποθήκη αυτόματα μηχανήματα συσκευάζουν τό είδος που διέλεξε ο πελάτης και τό προωθούν στην παραλαβή. Η όλη διαδικασία δέ διαρκεί παραπάνω από 15 δευτερόλεπτα. Έννοείται ότι τό σύστημα δεν μπορεί να εφαρμοσθεί παρά μόνο σε τυποποιημένα έμπορεύματα. Ο άγοραστής δεν παίρνει τό είδος που τό άρέσει από την έκθεση του καταστήματος, άλλ' απλώς διαβιβάζει μια έντολή στην άποθήκη για να τό παραδοθεί ενα προϊόν ακριβώς όμοιο.

Τό Τσερραπόντζι της Ινδίας είναι τό ύψότερο μέρος του κόσμου. Τόν Ιούνιο τού 1956 τό ύψος των βροχοπτώσεων έφτασε τό 5.50 μέτρα — δηλαδή δέ σταμάτησε καθόλου να βρέχει.

Στη Νέα Τόρκη τό γυάλισμα των παπουτσιών από τούς ύπαίθριους σιλιβωτές κοστίζει περίπου έξη δραχμές. Οι σιλιβωτές της Νέας Τόρκης κερδίζουν 55 — 75 δολάρια την εβδομάδα, δηλαδή γύρω στίς 8.000 δραχμές τό μήνα.

ΜΙΚΡΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑΣ

“Όσοι δέν αγάπησαν, δέν δά μπορέσουν νά μέ νοιώσουν, κι' άν άκόμη τούς γράψω κατεβατά όλόκληρα, για τίς έξαισίες συγκινήσεις που μπορουν τα νοιώσουν δυο έρωτευμενα πλάσματα, μεσα στο μυστήριο της νύχτας, κάτω από τή φωτεινή μοτιά των άστεριών..

Σ' ένα μικρό σταθμό...

Διήγημα του W. ARLANDO

ΕΙΧΑ πολλές περιπέτειες στη ζωή μου, περισσότερες απ' όσες δά μπορώ σε να φανταστεί κανείς. Γύρισα, αλήθεια, σ' Άνατολή και Δύση, πήρα μέρος σε πολέμους, γνώρισα κάθε λογής άνθρώπους, κι' οι γυναίκες δεν είχαν πολλά μυστικά για μένα.

Ξέρω καλά ότι πολλοί είχανε τη γνώμη πως ήμουν ένας άνθρωπος «του σκουπιού και του παλονικιού». Λέω «είχανε» αυτή τη γνώμη, γιατί σήμερα σκέπτονται άλλωθως για μένα. Σήμερα είμαι για όλους ένας αξιοσέβαστος κύριος, γιατί έχω τόν τρόπο μου με τό παραπάνω. Βλέπετε, τό πολλά λεφτά χρησιμοποιούν σαν ένα είδος άμνηστίας. Δες κι' ερχεται ένα διάταγμα που λέει: “Ό,τι έχει κάνει αυτός, είναι καλά κατωμένο. Τά έλαττώματά του είν' άρετάς. Οι πράξεις του όλες έχουν γίνει για καλό. Άάθος έκαναν οι άνθρωποι που τίς έβλεπαν διαφορετικά.

Σήμερα έχω στην τσέπη μου — ή καλύτερα στίς Τράπεζες — τό συνηγορητικό που μου επιτρέπει την είσοδο στον παράδεισο του κόσμου τούτου. Κι' επειδή καταλαβαίνω πως δεν πρόκειται να ζήσω πολύ ακόμα, νοιώθω την άνάγκη να σάς διηγηθώ μια παράξενη ιστορία, που άντι να με στείνει φυλακή, μουδωσε την εδύγχια και μ' ανέβασε και στίς κορφές της κοινωνικής ιεραρχίας, όπως λένε οι γραμματισμένοι.

ΣΕ κάποιο ταξίδι μου, κατέβηκα σ' ένα σταθμό να ξεκουραστώ λίγο. Τό τραίνο δά ξανάφευγε σε πέντε λεπτά. Ήταν μια μικρή πόλη κι' από μια ματιά που έριξα γύρω, τό περιβάλλον μου άρεσε. Στο μάκρος του δρόμου φαίνονταν γύρω σπία ολόκαθα, με τούς κήπους τους, με τά δέντρα τους. Άνάσαινες μιά ηρεμία άτιμόσφαιρα και με την αλήθεια είχα άνάγκη από λίγη ηρεμία.

Μά ξαφνικά τό ξέχασα όλα τούτα. Πέρασε μπρός μου αλαφροπατώντας και μ' ένα μικρό λίκνισμα, τόσο χαριτωμένο κι' ελκυστικό, μια νέα κοπέλλα που μ' άφρησε κατάπληκτο. Τά όλόξανθα μάλιά τόις άστράφτανε σόν ήλιο τόν πρωτό και στά μεγάλα μάτια της λές κι' έκαιγε μια πράσινη φλόγα. Μούριξε μια ματιά που με διαπέρασε όλόκληρον — έ, διάβολε, ήμουνά τότε καμιά τρανταπενταριά χρονών, ψηλός, στήθος και γεροδεμένος και δέν πέραγα άπαρατήρητος. “Ας είναι. Οι άναμνήσεις αυτές με κάνουν να μελαγχολώ. Ιδιαίτερα σάν κυ-

τάζομαι καμιά φορά σόν καθρέφτη και βλέπω τώρα τά σκαμμένα μάγουλά μου, τά βαθουλωμένα κι' άτονα μάτια μου και τίς μεγάλες ρυτίδες που αιλάζωνουν τό πρόσωπό μου.

Η ζωή με είχε μάθει να παίρνω άποφάσεις σε μισό δευτερόλεπτο. Άίχως δεύτερη σκέψη πήδησα πάνω στο βαγόκι, έριξα τίς δυο βαλίτσες μου απ' τό παράθυρο κι' όσο που πρόφτασα να κατεβώ απ' τό τραίνο που ξεκινούσε. Οι συνταξιδιώτες μου είχαν μείνει κατάπληκτοι και δγίχαν χειρονομώντας στά παράθυρα. Άίχως άλλο με είχαν πάρει για τρελλό — κι' ίσως δέν είχαν πολύ άδικο.

Έριξα τίς βαλίτσες μου στο καφενείο του σταθμού κι' έτρεξα στο δρόμο. Εύτυχώς. Έκεί μπροστά μου, σε κάποια άπόσταση, είδα αυτό τό ήγεμονικό περπάτημα, με τό ελαφρό λίκνισμα. Και τό σπουδαίο είναι, ότι ή πράσινη εκείνη φλόγα των ματιών ξανάστραψε, γιατί ή κοπέλλα γύρισε τό κεφάλι της να κυττάξει πίσω. Ήταν φανερό πως ήθελε να βεβαιωθεί άν την ακολουθούσα.

Δέν ξέρω πόσο ακριβώς περπατήσαμε έτσι. Οι κυνηγοί διατρέχουν όλόκληρες άποστάσεις, περπατώντας ώρες άτέλειωτες δίχως να νοιώθουν κόπωση, έτσι που κι' οι ίδιοι παραξενεύονται έπειτα άν καθίσουν μπρός στο χάρτι και δούν ως που έφτασαν. Κι' έπειτα μόν έρχνάντε πως έτσι είναι πάντα, τό μεγάλο ένδιαφέρον καταργεί τό χρόνο. Ίσως λοιπόν, ή πορεία μας αυτή να κράτησε δέκα λεπτά ίσως κι' ώρα όλόκληρη — ό, ύστερα ήξερα πολύ καλά πόση ακριβώς ήταν ή άπόσταση — όπονη ή κοπέλλα έφτασε μπροστά σε μια μεγάλη καγκελλόπορτα. Δέν τίς είχα μιλήσει καθόλου. Παράξενο πράγμα για μένα, που όλοι με λέγανε θρασύ με τό παραπάνω, αλλά έτσι έγινε. Έφτασε λοιπόν μπροστά στην πόρτα αυτή, έβγαλε απ' την τσάντα της ένα κλειδί, και οίχνοντάς μου ακόμα μια ματιά, που μά τη αλήθεια με συγκλόνισε, μπήκε μέσα.

Είδα πως είχαμε πιά βγει απ' την πόλη — τη μικρή αυτή πόλη — και πως γύρω μου ήταν μεγάλες έκτάσεις από καλλιεργήμενα κτήματα. Πώς ένα μεγάλο μέρος ήταν περιφραγμένο και πως ύψωνόταν εκεί δεξιά μου μια όραιότερη βίλλα, χτισμένη με πολύ γούστο σε πρωτότυπο ρυθμό. Η μεγάλη καγκελλόπορτα άνιξε στην έστυλη αυτή. “Όταν έφτασα μπρός στην πόρτα, μια ταμπέλα κολλημένη άπάνω της τραβήξε την προσοχή μου. Έγραφε μονάχα τά λό-

για τούτα: «Ζητείται έπιστάτης των κτημάτων».

ΑΤΤΑ τά λόγια, τά γραμμένα πάνω σ' ένα μικρό κομμάτι άσπρο χαρτόνι, στάθηκαν άποφασιστικά για όλη την ύστερη ζωή μου. Μόλις τά είδα δίχως καθόλου να διστάσω, χτύπησα τό κουδούνι, που άντήχησε δυνατά μέσα στη γύρω ήσυχία. Στο άναμεταξύ ή κοπέλλα είχε μπει στο σπίτι.

Σ' ένα λεπτό ένας ύπνρτης έφτασε τρέχοντας στην πόρτα. Τού δήλωσα πως ένδιαφέρομαι για τη θέση του έπιστάτη. Πρέπει ακόμα να σάς πω ότι σάν όλους τούς τυχοδιώτες, είχα τότε στά νιάτα μου τό χάρισμα να έμπνέω άμέσως έμπιστοσύνη στους ανθρώπους. Τού άφεντικά πολλή ευγενικά, τού έδωσα ταγήδρο και σ' ένα λεπτό μέσα είχα μάθει τ' όνομα του ιδιοκτήτη και μερικες άλλες άπαραίτητες λεπτομέρειες. Τό άφεντικό λοιπόν ήταν ο κύριος Άλφρέδος Βιατάρ, ένας πάμπλουτος άνθρωπος, που άριζε ένα μεγάλο μέρος της περιουχίς κι' ή κοπέλλα ήταν ή άνεψιά του, ή Λίζα, που είχε έρθει να μείνει κοντά του για λίγο διάστημα. Άκόμα έμαθα πως ο κ. Βιατάρ ήταν ένας ήλικιωμένος άνθρωπος με πολύ δύσκολο χαρακτήρα και πως θάπρεπε νάμαι πολύ προσεκτικός μαζί του, άν ήθελα να τά πηγαίνουμε καλά.

Σέ λίγη ώρα ο κ. Βιατάρ με δέχτηκε. Στεκόταν όρθιος στο βάθος ενός μεγάλουωματίου, βαρεία επιπλωμένο. Ήταν ένας ψηλός και χοντρός άνθρωπος, με κάπως άγριο μάτι. Απ' τόν τρόπο που σου μιλούσε καταλάβαινες ότι ήταν συνήθισμένος μια ζωή όλόκληρη να δίνει διαταγές. Με κυττάζε απ' την κορφή ως τά νύχια κι' άρχισε να με ρωτάει διαφορα πράγματα.

Τού διηγήθηκα ένα όλόκληρο παραμύδι για τό τι ήμουν και για τό πως έφτασα εκεί κι' έμαθα πως ζητούσε έπιστάτη. Για καλή μου τύχη, ήξερα καλά άπό κτήματα, γιατί πριν άρχίσω τίς περιουδείες μου σόν κόσμο, είχα άσχοληθεί με μια αρκετά μεγάλη οικογενειακή μας ιδιοκτησία κι' έτσι τά πράγματα αυτά κάθε άλλο παρά ξένα μου ήταν.

ΜΙΑ καινούργια ζωή άρχισε για μένα. Σέ πολύ λίγες μέρες είχα άποκτήσει την άπόλυτη έμπιστοσύνη του άφεντικού μου, που φαίνεται μάλιστα πως άρχισε να μ' εκτιμάει γιατί δέν μου φερόταν όπως σ' ένα παρακατιανό πρόσπο. Μου έδωσε θέση στο τραπέζι του και τό βράδυ, έπειτα απ' τόν τρομερό κόπο όλης της ήμέρας, παίξαμε μαζί σάκι ή διαβάσαμε κανένα βιβλίο. “Όταν λέω διαβάσαμε, έννοώ πως τού διάβαζα εγώ, γιατί έδειχνε πως τόν εύχαριστούσε ή άναγνωσή μου και τά σχόλια που έκανα πάνω σε κείνα που τού διάβαζα.

Ένωμθα σά νάχα γίνει όλότελα διαφορετικός άνθρωπος. Καί έχω γίνει διαφορετικός. Δούλευα σάν τό σωλή όλημερίς, μ' άπόλυτη εύσυνειδήσία, κι' άρχισα από την πρώτη κι' όλας εβδομάδα να φαίνεται πως καινούργιοι και ζωντανό αίμα είχε έρθει εκεί. Τά βράδια ένωμθα μια άλλωστη εύχαριστηση στην ήρεμη άτμόσφαιρα της βίλλας του κ. Βιατάρ.

Μήπως διοπτεύεστε την αϊτία αὐτῆς τῆς παράξενης μεταβολῆς; Μήπως, ἀγαπητέ μου ἀναγνώστη, πῶς ἀπ' τῆς γραμμῆς αὐτῆς διαβάσεις κάποιον ἄλλο ὄνομα; "Ε, ναι, λοιπόν, αὐτὸ εἶναι. Εἶναι τὸ ὄνομα Λίτσα. Ἡ Λίτσα καὶ τὰ πρῶτα μάτια της καὶ τὰ δλόξανθα μαλλιά της, αὐτὰ ἦταν ἡ αἰτία τῆς μεταμορφώσεώς μου. Καὶ πρέπει νὰ σὰς ὁμολογήσω καὶ κάτι: Δοκίμασα μερικὰ συναισθήματα γιὰ πρώτη φορὰ στὴ ζωὴ μου. Ὁ κυνηγὸς εἶχε ἐπὶ τέλους πιαστὲι σὰ δόχτυα πὺν τόσο συχνὰ ἔστηνε. Ποτὲ ὡς τότε δὲν εἶχα δεῖ τὴ γυναικα παρὰ σὰν ἕνα μέσο μῆς στυγμίας, μῆς λιγούμενης χαρῆς. Ἦταν γιὰ μένα κάτι τὸ περαστικό καὶ τὸ ἐναλλάσσόμενο. Καὶ νὰ πὺν τώρα ἔνοιωθε γιὰ τὴ Λίτσα, πὺν καθόταν πλάι μῆς σιωπηλὴ καὶ μῆς παρακολουθοῦσε καθὼς παίζομε σκάκι, ἢ πὺν ἀκούγε μὲ μεγάλη προσοχὴ τὸ διάβασμά μου, μὲ καρφωμένα τὰ μάτια της ἀπάνω μου, καὶ πὺν δὲν μπορούσα, ἢ καλύτερα, δὲν ἤθελα νὰ τὸ προσδιορίσω τότε. Ναι, ντρεπόμουν νὰ ὁμολογήσω σὺν ἐναντὶ μου πὺς ἤμουνα ἐρωτευμένος σὰν παιδί τοῦ Γυμνασίου, κατὰ τὸν πὺν ἀνόητο καὶ χαριτωμένο τρόπο τὸν κόσμου.

Ἔπρεπε νάμαστε πολλὺ προσεχτικοί. Ὁ γέρος εἶχε τὰ μάτια του πᾶνω μῆς καὶ ἦταν ὁλοφάνερο πὺς, μὲ τὰ παλιά μυαλά του, θὰ προτιμοῦσε νὰ σκοτώσει κόσμο ὁλόκληρο, παρὰ ν' ἀφήσει νὰ γίνιει μὲρὸς στα μάτια του μιὰ ἐρωτικὴ ἱστορία ἀνάμεσα στὴν ἀνεψιὰ καὶ τὸν ἐπιστάτη του. Κι' ἦταν, ὅπως μοῦ τὸν εἶχε περιγράψει ὁ ὑπὲρτης, ἀληθινὰ δύσκολος καὶ ἀνάποδος χαρακτήρας. Ἰκοίνιασε μ' ὅλο τὸν κόσμο, γινόταν ἔξω φρενῶν μὲ τὸ παραμικρο, κοκκινίζε σὰν ἄσκακος καὶ ἔβριζε ὅλον τὸν κόσμο, ἐκτὸς ἀπὸ μένα, γιὰτὶ κατὰ κάποιον τρόπο εἶχα κυριαρχήσει ἀπάνω του. Εἴμαστε, λοιπόν, πολλὺ προσεχτικοὶ καὶ μονάχα κλεφτὰ κάποιες ὁραυες ὁρκοκόμαστε μὲ τὴ Λίτσα σὺν κηπο. Μὰ τὴν ἀλήθεια, οἱ στιγμὲς ἐκείνες θὰ μοῦ μείνουν ἀξέχαστες. Δὲ λέω τίποτα περισσότερο. Ἐκείνοι πὺν ἀγάπησαν στὴ ζωὴ τους θὰ μὲ καταλάβουν καλὰ μ' αὐτὴ μονάχα τὴν φράση μου. Ὅσοι δὲν ἀγάπησαν, δὲν θὰ μποροῦν νὰ μὲ νοήσουν, καὶ ἂν ἀκόμη τοὺς γράψω κατεβὰτὰ ὁλόκληρα γιὰ τῆς ἐξαισες συγκινησεις, πὺν μποροῦν νὰ νοήσουν δυο ἐρωτευμένα πλάσματα μέσα στο μυστήριο τῆς νύχτας, κατω ἀπ' τὴ φωτεινὴ ματιά των ἀστειων.

★
ΑΦΝΙΚΑ κάποιον ἀπόγευμα, γυρίζοντας ἀπ' τὰ κτήματα, ἐνοιωσα στὴ σιλλα μιὰ παράξενη ἀτμόσφαιρα. Ὁ γέρος μόλις καὶ μὲ δία μου εἶπε ἐκαλησπερὰ καὶ τραβήχτηκε νὰ κλειστὲι σὺν δωμάτιό του. Χίλιες σκέψεις πέρασαν ἀπ' τὸ μυαλό μου καὶ ἀναζητήσα ἀμέσως τὴ Λίτσα. Τὸ δωμάτιό της ἦταν ἄδειο. Φώναξα ἀμέσως τὸν ὑπὲρτη. Ἐκείνος μοῦ εἶπε πὺς ἡ δεοποινὶς Λίτσα εἶχε βιαστικά διατάξει νὰ τῆς ἐτοιμάσουν τῆς βαλτίτσες της καὶ εἶχε φύγει μὲ τὸ μεσημεριανὸ τραῖνο, γυρίζοντας στοὺς γονεῖς της. Μόλις βγήκε αὐτὸς ἀπ' τὸ δωμάτιο, ἀφήνοντάς με σ' ἑξῆς κατὰσταση, ἀκούστηκε στὴν πόρτα μου ἕνα δειλὸ χτύπημα. Μὲ ἤτησε τὸ κοριτσάκι ἐνὸς ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους πὺν δούλευαν σὰ κτήματα, πὺν ἤξερα πὺς ἡ Λίτσα τ' ἀγαποῦσε πολὺ. Ντροπαλὰ ἔτρεξε κοντὰ μου, ἔβγαλε ἀπ' τὴν τσέπη τῆς ποδιάς της ἕνα τοσαλκωμένο σημεῖωμα, μοῦ τῶδωσε καὶ τῶβαλε σὰ πόδια. Ἦταν ἀπ' τὴ Λίτσα:

«Αγαπημένε μου», ἔλεγε σὺν σημειώ-

μα αὐτὸ, βιαστικά γραμμένο, «φεύγω. Δὲ μπορὺ νὰ κάνω ἄλλοιως. Θὰ σοῦ γράψω. Μὴ φύγεις σὺν ἀναμεταξὺ ἀπὸ ἐδῶ. Ἀγάπα με πάντα. Ἀπειρα φιλιὰ. Λίτσα».

Δυὸ μέρες πέρασε κλεισμένος ὁ γέρος σὺν δωμάτιό του. Ὁ ὑπὲρτης δὲν ἤξερε τίποτα. Τοῦ ἔκανα ἐξαντλητικὴ ἀνάκριση καὶ τὸ μόνο πὺν ἤξερε ἦταν ὅτι τὸ πρῶτον ἐκεῖνο εἶχε καλέσει σὺν δωμάτιό του τὴ Λίτσα καὶ πὺς κλειστήκαν ἐκεῖ γιὰ πολλὴ ὥρα, Πὺς ἀκούστηκαν μεγάλες φωνές, φωνὲς δηλαδὴ τοῦ κ. Βιατάρ. Καὶ πὺς ἡ Λίτσα εἶχε βρεῖ χλωμὴ καὶ δακρυσμένη ἀπὸ κῆ καὶ εἶχε δώσει διαταγὴ νὰ τῆς ἐτοιμάσουν τῆς βαλτίτσες.

Μὲ εἶχαν ξῶσει τὰ μὺθρα φίδια, ὁσὸτον τὴν τρίτῃ μέρα μὲ κάλεσε ὁ κ. Βιατάρ σὺν σαλόνι. Εἶχε μπροστὰ του κ. τοῖμο τὸ σκάκι.

«Ἔλα νὰ παίξουμε, Πέτρο», μοῦ εἶπε μὲ ἡρεμία, πὺν ἦταν ὁλοφάνερο πὺς ἦταν προσποιητὴ. Ἐγὼ δὲ μίλησα καθόλου. Ἐβλεπα πὺς δὲν ἦταν κατὰλληλὴ ἡ στιγμὴ καὶ πὺς δὲν θὰ τοῦπαίνα λόγια. Ἄλλως τε περίμενα ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ τὸ γράμμα τῆς Λίττας, πὺν θὰ μοῦ τὰ ἐξηγοῦσε ὅλα. Σὲ λίγο ὁ γέρος ἔδωσε μιὰ καὶ ἔρριξε κάτω ὅλα τὰ πιόνια.

«Ἀκούσέ με», μοῦ εἶπε. «Ὅλοι οἱ ἀνθρώποι εἰν' ἄτιμοι. Ὅλοι κινεῖται νὰ μὲ θρωποῖ εἰν' ἄτιμοι. Ὅλοι κινεῖται νὰ μὲ γελᾶσουν πῶς ἀπ' τὴν πλάτη μου. Οἱ πὺν στενοὶ μου συγγενεῖς φάνηκαν ἀνάξιοι. Δὲν ἔχω παρὰ μονάχα ἐσένα πὺν σὺν κόσμῳ. Ὡς τώρα φάνηκες ἴσιος καὶ τίμιος. Κύντα καλὰ. Ἄν δῶ πὺς καὶ σὺ μοιάξεις μ' ἐκεῖνους... Καὶ δίχως νὰ τελειώσει τὴν φράση του σηκώθηκε βιαστικά καὶ πῆγε σὺν δωμάτιό του.

★
ΤΗΝ ἄλλη ἑραυὸν ἔγιναν οἱ μεγάλες καὶ ἀποφασιστικὲς γιὰ τὴ ζωὴ μου ἱστορίες. Δὲν εἶχα προφτάσει νὰ πῶ σὺν δωμάτιό μου, γυρίζοντας ἀπ' τὴ δουλειὰ, ὅταν εἶδα τὸ γέρο νὰ φτάνει σὰ σίφουνας. Ἐκείσε καλὰ τὴν πόρτα καὶ μ' ἔξαλλο ὅπως μοῦ εἶπε:

— Κτῆνος! Τώρα θὰ λογαριαστοῦμε. Εἶσαι πὺν ἄτιμος ἀπ' τοὺς ἄτιμους..

Τὸν κύταξα ἔκπληκτος.

— Διάβασε, παλιάνθρωπε, τὸ γράμμα αὐτό. Περιμένο!

Μοῦ πέταξε κατὰμυοντρα ἕνα χαρτί. Ἦταν τὸ γράμμα τῆς Λίττας πὺν περίμενα.

— Νομίζετε πὺς θὰ μὲ γελᾶσετε. Γραμμένος ὁ φάκελλος μ' ἀντρίκο χέρι καὶ ἀντρίκο ὄνομα ἀποστολέως. Ἀλλὰ ἡ τύχη εἶναι μεγάλη. Βρῆκα τὸν ταχυδρόμο στὴν πύλη καὶ μοῦ τῶδωκε. Τὸ ἄρωμα τῆς Λίττας σὰς πρόδωσε. Γι' αὐτὸ τᾶνοιξα. Ποῦ νὰ φανταστῶ, τώρα μόλις τὸ πῆρα, τώρα τούτῃ τὴ στιγμῇ. Ἄτιμε, θὰ μοῦ τὸ πληρώσεις! Διάβασε, ὅμως, διάβασε πρῶτα νὰ τὸ χαρεῖς.

Τρέμοντας τὸ διάβασα. Μοῦλεγε πὺς ὁ θεὸς της μάλλωσε μὲ τὸν πατέρα της γιὰ περιουσιακά ζητήματα καὶ πὺς τὴν ἔδωκε ἀπ' τὸ σῆτι, γι' αὐτὸ ἔφυγε ἔτσι βιαστικά. Κι' ἔπειτα μὲ λυρικὸ τόνο μοῦ θύμιζε ὅλα τὰ περιστατικά ἀπ' τὴν πρώτη συνάντησή μας σὺν σταθμὸ ὡς τὸ τέλος καὶ μιλοῦσε μὲ τὰ ποιητικότερα λόγια γιὰ τῆς θανατικὲς ἐρωτικὲς μας στιγμὲς. Τέλος, μοῦλεγε ὅτι θάπρεπε νὰ σκεφθοῦμε πὺς θὰ ρυθμίσουμε τὰ παράγματα, χωρὶς νὰ πάρει εἰδηση ὁ γέρο — δράκος».

— Κτῆνος, ἐξανόχισε μόλις τέλειωσα τὸ γράμμα ὁ ἑξάλλος γέρος, ἀπ' τὴν πρώτη στιγμῇ ἔκανε ἀπάτη σὲ βάρος μου. Ὅλα πῶς ἀπ' τὴν πλάτη μου. Ἀπατε-

ῶνες, ὅλοι σας, ἀπατεῶνες!

Καὶ μόλις τὸ εἶπε αὐτὰ σήκωσε τὸ μπαστούνι του καὶ μοῦδωσε ἕνα γερὸ χτύπημα σὺν πρόσωπο. Χωρὶς νὰ σκεφτῶ τίποτα, ἐντελῶς αὐτόματα, ἔκανα ἕνα πῆδημα πρὸς τὰ πίσω, ξεκρέμασα τὸ δίκαννο πὺν κρεμόταν ἐκεῖ καὶ τὸν σημάδεψα, ἔτοιμος νὰ τραβήξω τὴν σκανδάλη. Πρὶν ὅμως γίνιει αὐτό, τὸν εἶδα νὰ σωριάζεται κάτω. Ἄφησα τὸ ὅπλο καὶ πῆγα κοντά του. Ἦταν τέλεια ἀκίνητος. Μὲ κατὰπληξη καὶ φρίκη εἶδα πὺς ἦταν νεκρός.

★
ΜΕ δυὸ λόγια θὰ σὰς πῶ τὴ συνέχεια. Ὁ γιατρός πὺν ἦρθε διαπίστωσε συγκοπή. Τὴν ἐπόμενη μέρα μὲ κάλεσε ὁ συμβολαιογράφος. Μοῦ ἀνακοίνωσε ὅτι δυὸ μέρες πρὶν ὁ κ. Βιατάρ ἔκανε διαθήκη καὶ μὲ ἀφήνε μοναδικὸ του κληρονόμο, ἀνακαλώντας κάθε προηγούμενη. Ἦταν μετὰ τὴ μεγάλη φασαρία, πὺν ἔδωξε τὴ Λίτσα, καὶ τὴν ἀποκλήρωσε καὶ αὐτὴν καὶ τοὺς γονεῖς της. Αὐτὸ λοιπὸν σήμαινε ἡ φράση πὺν εἶχε πεῖ: «Μονάχα ἐσένα πὺν ἔχω σὺν κόσμῳ».

Χρειάζεται νὰ σὰς πῶ τὴ συνέχεια; Τί νομίζετε ὅτι θάκανε ἕνας τρελλὰ ἐρωτευμένος ἀνθρώπος, καὶ μάλιστα ὅταν ἔαφνικά βρίσκεται νὰ παίρνει σὰ χέρια του τὰ χρήματα πὺν ἀνῆκαν στὴν ἀγαπημένη του;

Οἱ εὐτυχημένοι δὲν ἔχουν ἱστορία. Καὶ τώρα πὺν χαράξω τῆς γραμμῆς αὐτῆς, ἡ Λίτσα, μὲ ἀσημένια τώρα μαλλιά, μὲ κυτταίει χαμογελώντας ἀπ' τὴν πολυθρόνα της..

W. ARLANDO

ΚΡΑΣΙ "Η ΜΠΥΡΑ;

ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 33

Εἰς τὸ γλεῦκος κόνους πύτους τεθαλασμένους, οὐς καὶ κ ο υ ν ο υ κ α λ ο ὡ σ ι ν, ἕνα δώσωσι αὐτῷ γεῖσιν ἀρωματικὴν καὶ εὐχαρίστη, ἄνευ πικρίας μεγάλης, ἢν ἐπιφέρει ἡ ρητίνη, καὶ μάλιστα ἡ πολλή. Τὸ τελευταῖο αὐτὸ ἔκαναν καὶ οἱ πρόγονοί μας, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ ἴδιος ὁ Διοσκουρίδης, γράφοντας σὺν πέμπτο βιβλίῳ τοῦ ἔργου του, κεφάλαιον 44 τὰ ἀκόλουθα:

«Στροβιλίτης δὲ σκευάζεται ἐναποβεχομένων τῷ γλεῦκει στροβίλων προσφύτων τετρυγμένων καὶ τεθλασμένων. Ποιετὲ δὲ τὰ αὐτὰ τῷ ρητινίτῃ».

Καὶ ἄλλοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ἀναφέρουν ὅτι «τὸν στροβιλίτην οἶνον ἐκάλουν καὶ κωνιν, ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῷ ριπτομένων κόνων».

Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ὁ τρῶπος κατασκευῆς τοῦ ρετινιάντου κρασιοῦ πέρασε στὴν Ἰταλία, ὅπου οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι ἔφτιαχναν καὶ ἔπιναν ρετινα, μὲ τὴν ὁποία μεθοῦσαν σὰ περίφημα δρῖα των. Ἀπὸ τὴν Ρώμη τὴν πῆραν οἱ Ἀλάται, ἀπ' ὅπου τὴ μετέδωσαν καὶ στὴν ἄλλη Ἑβρώπη.

Τὸ περιεργὸ εἶναι ὅτι σήμερα σὲ κανένα μέρος τῆς Ἑβρώπης δὲν φτιάχνουν, οὔτε πίνουν ρετινιάντο κρασί καὶ μόνο στὴν Ἑλλάδα ἐξακολουθεῖ ἡ συνήθεια αὐτή, πὺν κάθε χρόνον, τὴ γιορτὴ τοῦ Ἀγίου Δημητρίου ἀνοίγουν τὸ ρετινιάντο κρασί καὶ «στῆς Πλάκας τὰ στενά» ὅπως λέει καὶ τὸ τραγούδι, οἱ πιστοὶ τῆς Ἀθήνας, μαζεῖονται σὲς γραφικὲς ταβέρνες γιὰ νὰ δοκιμάσουν τὸ νῖν κρασί καὶ γεμίζουν τὰ ποτήρια ἀπὸ τὸ χρυσὸ μεθυστικὸ ποτὶ, πὺν εὐφραίνει τῆς καρδιῆς τοῦ Περικλῆ καὶ τῶν ἀπογόνων.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΙΡΟΦΤΛΑΣ

Οἱ κατακτήσεις τῆς ἐπιστήμης

ΤΕΤΡΑΠΑΝ προστασία τοῦ παιδιοῦ (ἀπὸ διφθερίτιδα, τέτανο, κοκκύτη καὶ πολιομυελίτιδα) ἐπιτυγχάνεται μ' ἕνα καὶ μόνο ἐμβολιασμό. Αὐτὸ ἀνακοινώθηκε ἀπὸ φαρμακευτικὸ οἶκο τῆς Νέας Ὑόρκης πὺν κατασκευάζει τὸ νέο τετραπλὸ ἐμβόλιο. Ἡ ἀμερικανικὴ Ἱατρικὴ Δημοσίαις Ἱγείας, πὺν ἐλέγχει τὴν ἀποτελεσματικότητά των φαρμακευτικῶν προϊόντων, ἔδωσε τὴν ἔγκρισή της γιὰ τὴ χρησιμοποίησή τοῦ νέου ἐμβολίου ἀπὸ τὴ νηπιακὴ ἡλικία μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν πέντε χρόνων. Τὸ ἐμβόλιο εἶναι γνωστὸ μὲ τ' ὄνομα «Κομπλιγκεν» (COMPLIGEN).

★
ΣΤΟ διεθνὲς συνέδριο ἐπὶ τῶν ἀδενεινῶν τοῦ αἵματος, πὺν ὁργανώθηκε πρόσφατα σὺν Τόκιο, ὁ Ἱάπων κατήγητῆς Χιγιάμα ἀποειποποίησε ὅτι, παρὰ τὴν ἀναστροφή των δοκιμῶν πυρηνικῶν ὀπλων, ἡ ποσότητα ραδιενεργείας σὲς τροφῆς καὶ σὰ σώματα των ἀνθρώπων ἔχει αὐξηθεῖ ἀνησυχητικά. Ὁ κατήγητῆς Χιγιάμα ἀπεκάλυψε ὅτι ἡ καθημερινὴ κατ' ἀτομον ἀπορρόφηση ραδιενεργοῦ «στροντίου 90» μέσο τῆς τροφῆς ἔχει τετραπλασιασθεῖ ἀπὸ τὸ 1937. Ἐπίσης ἀνακοινώθηκε ὅτι ὁ ἀριθμὸς των περιπτώσεων λευχαιμίας στὴν πόλη τῆς Χιροσίμα, πὺν ὑπὲς τὸν πρῶτο ἀτομικὸ βομβαρδισμό, εἶναι διπλάσιος τοῦ μεσοῦ ἀριθμοῦ των περιπτώσεων λευχαιμίας σὲ ὅλη τὴν ὑπόλοιπη Ἰαπωνία.

★
Εἰσπτήμονες τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μίτσιγκαν, πὺν ἐργάζονται γιὰ λογαριασμὸ τοῦ ἀμερικανικοῦ ναυτικοῦ, πέτυχαν γιὰ πρώτη φορὰ νὰ συλλάβουν εὐκρινῶς κύματα πὺν ἐκπέμπονται ἀπὸ τὸν πλανήτη Κρόνον καὶ τὸ νεφέλωμα ΝΓΣ — 6543 πὺν βρίσκεται σὲ ἀπόσταση 3000 ἐτῶν φωτὸς ἀπὸ τὴ Γῆ. Οἱ παρατηρήσεις αὐτῆς πὺν πραγματοποιήθηκαν μὲ τὸ ραδιοηλεκτρονικὸ τοῦ πανεπιστημίου, θὰ χρησιμοποιηθοῦν ἀπὸ τὸ ἀμερικανικὸ ναυτικὸ σὰ πλαίσια τοῦ προγράμματός του γιὰ τὴν κατάρτιση τοῦ Διαστήματος. Ἡ μελέτη των κυμάτων ἐπέτρεψε νὰ διαπιστωθεῖ πὺς ἡ θερμοκρασία των δακτυλίων τοῦ Κρόνου φτάνει τουλάχιστον στοὺς 164 βαθμοὺς ἐκατονταβάθμων.

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

Μέχρι σήμερα, ἡ θερμοκρασία αὐτῆς εἶχε ὑπολογισθεῖ μόνο κατ' ἐκασίαν, βάσει ὀπτικῶν παρατηρήσεων. Στὸ μεταξὺ, ἡ τελευταία ἀνακάλυψη, πὺν ἀφίεται σὲ δυὸ ἀμερικανικοὺς δορυφόρους, εἶναι ὅτι πέφτουν κάθε μέρα στὴ Γῆ περίπου 10.000 τόννοι «κοσμικοῦ κονιορτοῦ» ἀπὸ τὸ Διάστημα.

★
ΤΟ ἀμερικανικὸ ἀερόστατο — δορυφόρος «Ἡχὼ» πὺν ἐξαπολύθηκε ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο Κανάβεραλ σὲς 12 Αὐγούστου, ἔχει ἀποκτήσει ἐσκοτεινὸ χῶμα. Ἄλλ' αὐτὸ δὲ σημαίνει πὺς ἡ δραστικότητά τοῦ δορυφόρου πλησιάζει σὺν τέρατα της. Ἡ ἀλλοίωση τοῦ χρωματισμοῦ σὲ ἐξωτερικὸ περιβάλλοντα τοῦ ἀερόστατου φαίνεται πὺς φέρεται σὲς ἐπιδράσεις των ἡλιακῶν ἀκτίνων ἢ τῆς κοσμικῆς ἀκτινοβολίας.

★
Ὁ φηγητῆς τῆς Ψυχολογίας τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Καϊμπριτζ Ρ. Γ'κρέγκορ τελειοποίησε πρόσφατα ἕνα στερεοσκοπικὸ μικροσκόπιο πὺν δίνει μιὰ πραγματικὰ τριδιάστατη εἰκόνα τοῦ ἀντικειμένου πὺν ἐξετάζεται. Τὸ ὄργανο αὐτὸ χρειάσθηκε 18 μῆνες γιὰ νὰ κατασκευασθεῖ καὶ πειθάνετα θ' ἀποδειχθεῖ πολύτιμο βοήθημα γιὰ τοὺς βιολόγους ἐρευνήτες. Τὰ συνηθισμένα στερεοσκοπικὰ μικροσκόπια ὑποδελώνουν τὸ βάθος δι-
νοντας μιὰν ἐλαφρὰ διαφορετικὴ εἰκόνα σὲ κάθε μάτι, ἀλλὰ τὸ νέο ὄργανο δίνει ἀληθινὴ «στερεότητα» στὴν εἰκόνα. Αὐτὸ ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν προσρμογὴ τοῦ μηχανισμοῦ ἐστιασεως σὲ μιὰ διαπασῶν. Ὅταν ἡ διαπασῶν πάλ-
λεται, τὸ λεπτὸ ἐπίπεδο τῆς ἐστίας τοῦ φακοῦ σχηματίζει τὴν εἰκόνα ἀνιχνεύοντας τὸ ἀντικείμενο σὲ βάθος καὶ προβάλλοντάς το ὑπὸ μορφῇ τριδιάστατη. Ἡ χρήση τῆς διαπασῶν ἢ ὁποία πάλαιαι 50 φορὲς τὸ δευτερόλεπτο, κάνει τὸ μικροσκόπιο κατὰ πέντε χιλιάδες λίρες φθηνότερο, γιὰ-
τὸ ἀλλοίως θὰ ἔπρεπε νὰ κατασκευασθεῖ εἰδικὸς τάλαντευ-
της. Ἡ διαπασῶν κοστίζει μόνο πέντε λίρες.

★
ΑΓΓΛΟΙ ἐπιστήμονες ἐπενόησαν ἕνα σύστημα μὲ τὸ ὁποῖο παραλαμβάνεται ὁ σχηματισμὸς θαλασσίων μι-
κροοργανισμῶν σὰ ὑφάλια τμήματα των πλοίων, γεφυρῶν καὶ ἄλλων κατασκευῶν. Τὸ σύστημα ἀποτελεῖται ἀπὸ δυὸ βασικά στοιχεῖα: μιὰ τοξινὴ γνωστὴ ὡς CW 60 Β καὶ μιὰ συσκευή γιὰ τὴ διασκόρπισή της πάνω σὲς διάφορες ἐπιφάνειες πὺν χρειάζεται νὰ προστατευθοῦν, ὅπως π. χ. τὰ ὑφάλια τοῦ πλοίου. Ἡ τοξίνη ἐμποδίζει τὸ σχηματισμὸ ἢ καταστρέφει ὅλων των ειδῶν τοὺς μικροοργανισμοὺς συμπεριλαμβανομένων καὶ των βακτηριδίων. Διασκορπίζεται ὁ πὸ μορφὴ ἀτμοῦ μὲ μιὰ ἀντλία πὺν ἔχει τέσσερις σωλῆνες ἐξαγωγῆς. Οἱ φυσαλίδες βγαίνουν ἀπὸ τὴν ἀντίνα τοῦ πλοίου καὶ καθὼς ἀνεβαίνουν πρὸς τὴν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ ἀποθέτουν τὴν τοξικὴ οὐσία πὺν σχηματίζει ἕνα εἶδος μεμβράνης θανατηφόρου γιὰ τὰ ὄργανα καὶ τοὺς ἄλλους θαλασσίους οργανισμοὺς. Ἐπειδὴ ἡ ἐργασία αὐτὴ γίνεται ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ σκάφους, τὰ ὑφάλια διατηροῦνται καθαρὰ χωρὶς νὰ ὑπάρχει ἀνάγκη τακτικοῦ δεξαμενισμοῦ τοῦ πλοίου γιὰ καθαρισμὸ καὶ βαφὴ μὲ εἰδικὰ χρώματα πὺν ἐμποδίζουν τὴν προσκόλληση των ὀστράκων.

★
ΑΓΓΛΟΙ ἐπιστήμονες ἐπενόησαν ἕνα σύστημα μὲ τὸ ὁποῖο παραλαμβάνεται ὁ σχηματισμὸς θαλασσίων μι-
κροοργανισμῶν σὰ ὑφάλια τμήματα των πλοίων, γεφυρῶν καὶ ἄλλων κατασκευῶν. Τὸ σύστημα ἀποτελεῖται ἀπὸ δυὸ βασικά στοιχεῖα: μιὰ τοξινὴ γνωστὴ ὡς CW 60 Β καὶ μιὰ συσκευή γιὰ τὴ διασκόρπισή της πάνω σὲς διάφορες ἐπιφάνειες πὺν χρειάζεται νὰ προστατευθοῦν, ὅπως π. χ. τὰ ὑφάλια τοῦ πλοίου. Ἡ τοξίνη ἐμποδίζει τὸ σχηματισμὸ ἢ καταστρέφει ὅλων των ειδῶν τοὺς μικροοργανισμοὺς συμπεριλαμβανομένων καὶ των βακτηριδίων. Διασκορπίζεται ὁ πὸ μορφὴ ἀτμοῦ μὲ μιὰ ἀντλία πὺν ἔχει τέσσερις σωλῆνες ἐξαγωγῆς. Οἱ φυσαλίδες βγαίνουν ἀπὸ τὴν ἀντίνα τοῦ πλοίου καὶ καθὼς ἀνεβαίνουν πρὸς τὴν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ ἀποθέτουν τὴν τοξικὴ οὐσία πὺν σχηματίζει ἕνα εἶδος μεμβράνης θανατηφόρου γιὰ τὰ ὄργανα καὶ τοὺς ἄλλους θαλασσίους οργανισμοὺς. Ἐπειδὴ ἡ ἐργασία αὐτὴ γίνεται ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ σκάφους, τὰ ὑφάλια διατηροῦνται καθαρὰ χωρὶς νὰ ὑπάρχει ἀνάγκη τακτικοῦ δεξαμενισμοῦ τοῦ πλοίου γιὰ καθαρισμὸ καὶ βαφὴ μὲ εἰδικὰ χρώματα πὺν ἐμποδίζουν τὴν προσκόλληση των ὀστράκων.

★
ΤΗΝ ἐτησία ἐπίδειξη τῆς βρετανικῆς ἀεροναυτικῆς πὺν ὁργανώθηκε σὺν Φόρμπερ, ἀποδείχθηκε ὅτι μῆκαμε σὲ μιὰ νέα ἐποχὴ ἀεροπορικῶν ταξιδίων, κατὰ τὴν ὁποία τὰ ἀεριοδούμενα ἐπιβατηγὰ ἀεροπλάνα θὰ μποροῦν ν' ἀπογειονοῦνται κατὰ πέντε ἀπὸ τὰ κέντρα των μεγαλοπόλεων καὶ νὰ προσγειωνοῦνται μὲ τὴν ἴδια ἀσφάλεια σὰ κέντρα των ἄλλων πόλεων. Οἱ θεατὲς παρακολοῦθησαν ἐπίδειξη μικροῦ ἀεροπλάνου χωρὶς ἔλικες πὺν ἀπογειώθηκε καθέτως χάρις στοὺς ἀεροστροβίλους του. Τὸ ἀεροπλάνο αὐτὸ εἶναι ἐφωδιασμένο μὲ πέντε ἀντιδραστήρες τύπου «Ρὸλς Ρόυς» ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ τέσσερις χρησιμεύουν γιὰ τὴν κάθετη ἀπογείωση.

★
ΜΑΔΑ Βρεταννῶν τεχνικῶν καὶ γιατρῶν τοῦ νοσοκομείου Οὐδὲτ Χέντον, κοντὰ σὺν Λονδίνο, κατεσκεύασε μιὰ νέα συσκευή μὲ τὴ βοήθεια τῆς ὁποίας ὅσοι δὲν ἔχουν χέρια μποροῦν νὰ κινεῖν τὰ τεχνητὰ μέλη τους ἀπὸς μὲ τὴ σύσταση των μυῶν τοῦ ὅμου καὶ τοῦ στήθους. Ἡλεκτροδία συνδεδεμένα μὲ τοὺς μῦς ἐνεργοποιοῦν ἡλεκτρονικὲς συσκευὲς οἱ ὁποῖες μὲ τὴ σειρά τους θέτουν σὲ κίνηση μηχανικὰ βοηθήματα ἐφωδιασμένα μὲ πεπιεσμένο ἀέρα. Ὁ ἀνάτηρος μπορεῖ νὰ ρυθμίζει τὴν ταχύτητα των κινήσεων πὺν θέλει νὰ κάνει, μπορεῖ ἀκόμη καὶ νὰ πιάσει ἢ νὰ σηκώσει καὶ μὲ τὸ τεχνητὸ του χέρι. Τεχνολογίζεται ὅτι θὰ περᾶσουν τουλάχιστον δυὸ χρόνια πρὶν ἀρχίσει ἡ βιομηχανικὴ παραγωγή τῆς συσκευῆς αὐτῆς. Οἱ ἐπιστήμονες προσπαθοῦν τώρα νὰ πετύχουν τὴ μείωση τοῦ ὄγκου των ἐξαρτημάτων καὶ ἀντιμετωπίζεται ἡ κατασκευή συσσωρευτῶν καὶ κυλίνδρων πεπιεσμένου ἀέρος τῆς τσέπης. Ἡ συσκευή, πρὸς τὸ παρόν, δὲν μπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθεῖ ἀπὸ ἀναπήρους πὺν δὲν ἔχουν

★
Πολωνικὸς Ὁργανισμὸς Ραδιοφωνίας ὁργανώνει διεθνή διαγωνισμὸ σχεδίου καὶ ζωγραφικῆς γιὰ παιδιά ἡλικίας μέχρι 15 ἐτῶν. Τὸ θέμα τοῦ διαγωνισμοῦ εἶναι «Ἡ χώρα μου». Οἱ μικροὶ καλλιτέχνες μποροῦν π. χ. νὰ ζωγραφίσουν τοπία τῆς πατρίδας τους, ἢ τὸ πατρικὸ τους σῆτι, τὸ σχολεῖο τους, τὴν οἰκογένειά τους, τῆς τοπικῆς φορεσίης κλπ. Ὅλα τὰ τεχνικὰ μέτρα εἶναι δεκτὰ (μολύβι, κραγιόν, κάρβουνο, νερομπογιά, λάδι κλπ.). Τὰ καλύτερα ἔργα θὰ βραβευθοῦν μὲ χρυσά, ἀργυρὰ καὶ χαλκίνα μετάλλια καὶ τὰ βραβεία περιλαμβάνουν δεκαήμερες ἐπισκέψεις στὴν Πολωνία. Οἱ διαστάσεις των ἔργων πὺν θὰ ἀποβληθοῦν πρέπει νὰ εἶναι τουλάχιστον 25Χ35 ἐκατοστά. Πρέπει νὰ σταλοῦν πρὶν ἀπὸ τὴν 1η Δεκεμβρίου πρὸς: CHILDREN'S ART CONTEST, POLSKI RADIO, WARSAW, POLAND. Πῶς ἀπὸ κάθε ἔργο πρέπει ν' ἀναγράφεται τὸ ὄνομα, ἡ ἡλικία καὶ ἡ διεύθυνση τοῦ ἀποστολέως.

ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 14

αυτό είχε, δεν είν' έτσι;
— Ναι, κι' γώ τ'έβρα, πώς ήταν ο παινιγμός για τόν Τζιμ και για μένα και για τόν πατέρα...

— Τότε, γιατί σήμερα ο πατέρας σας επέμεινε να γίνει ή έρευνα και να πάρει κι' αυτός μέρος σάν τους άλλους, σά να τανε ένας ξένος σέ σάς;

— Θα σάς εξηγήσω: 'Ο πατέρας ξέρεει ότι εγώ δεν πιστεύω πώς ο Τζιμ μπορεί νάναι ο κλέφτης. Κι' ακόμα ξέρει, ότι 'όλ' αυτά τὰ θεωρώ ένα παιχνίδι εις βάρος του Τζιμ, με τὸ σκοπὸ νὰ ἐνοχοποιηθεῖ ἐκεῖνος, κι' ἐγὼ νὰ πέσω στὴν ἀγκαλιά τοῦ σὲρ Ντόναλντ!

— "Όλ' αυτά είναι πολύ κατατοπιστικά κι' μὲς Κάρολ, εἶπε ὁ κ. Π. Παῖν σο-δαρός. "Όμως, τί είναι κείνο πού θὰ θέλετε εἰδικά ἀπὸ μένα: Δηλαδή, σέ τι μπορῶ νὰ βοηθήσω;

— Ν' ἀποδείξετε, πὼς δὲν εἶχε πάρει ὁ Τζιμ, τὸ μαργαριτάρι.

— Κι' ἀν... — συγγνώμη — ἀν στ' ἀλήθεια τὸ εἶχε πάρει;

— "Έχετε μεγάλο λάθος, κ. Παῖν, εἶπε θυμωμένη ἡ Κάρολ.

— Κι' ἀν αὐτὸ τὸ μαργαριτάρι δὲν ήταν παρὰ ἑνας «πειρασμός» γιὰ τὸν Τζιμ; "Αν πιστεύετε αὐτὸ θὰ τοῦ ἐξασφάλιζε μὴ κάποια «οικονομικὴ βάση» γιὰ νὰ σὰς παντρευτεῖ καὶ χωρὶς τὴν συγκατάθεση τοῦ πατέρα σας;

— Δὲν θὰ τῶκανε ποτὲ αὐτὸ ὁ Τζιμ, εἶπε ἀπλᾶ ἐκείνη.

— Θα κάνω ὅτι μπορῶ γιὰ σὰς, υποσχέθηκε ὁ κ. Πάρκερ Παῖν, καὶ ἡ Κάρολ ἔφυγε μὲ κάποια ἐλπίδα στὰ μάτια.

Τὸ ἄλλο πρωτὶ, ἐνὸς οἱ ἄλλοι κοιμόνταν ἀκόμα, ὁ κ. Π. Παῖν μπήκε στὴ μεγάλη τέντα καὶ βρῆκε τὸν δόκτορα Κά-βερ μόνον του, νὰ ἐξετάζει μὲ προσοχὴ καὶ κεραμικά.

— Σὰς γύρευα, τοῦ εἶπε ὁ κ. Παῖν καὶ κάθισε δίπλα του. Μπορεῖτε νὰ μοῦ δείξετε ἐκεῖνο τὸ κομμάτι ἀπὸ πλαστικὴ ὅλη πὺν ἔχετε πάνω σας;

Ὁ δόκτωρ Κάβερ τοῦ τῶωσε πρόθυμα.

— "Όχι, δὲν ζητοῦσα αὐτὸ, εἶπε ὁ κ. Παῖν. Θάθελα ἐκεῖνο τὸ στρογγυλὸ σῶλο, ἀπὸ πλαστικὴ ὅλη, πὺν εἶχατε χτῆς τὸ βράδυ μαζί σας. Γιὰ νὰ εἶμαι εἰλικρινής δὲν ἐνδιαφέρομαι γιὰ τὴν πλαστελίνη, ὅσο γιὰ τὸ περιεχόμενό της.

— Δὲν σὰς καταλαβαῖνω, εἶπε ὁ δόκτωρ Κάβερ ἥσυχα.

— Νομίζω πὼς ναι, ἀπάντησε ὁ κ. Παῖν μὲ σιγουριά. Ζητάω τὸ μαργαριταρένιο σκουλαρίκι τῆς μὲς Μπλουντέλ!

Μία νεκρικὴ σιωπὴ ὑποδέχθηκε τὰ λόγια του. "Όστερα, ὁ δόκτωρ Κάβερ ἔβγαλε ἀπ' τὴν τσέπη του ἑνα σῶλο ἀπὸ πλαστελίνη.

— Πολὺ ἔξυπνο ἀπὸ μέρους σας, εἶπε, καὶ τὸ πρόσωπό του ἔμεινε ἀνέκφραστο.

Τὰ δάχτυλα τοῦ κ. Παῖν δούλευαν τώρα ἐντατικά. Τὸ σκουλαρίκι φανερώθηκε σὲ λίγο καὶ κείνος μὲ κάποια εἰρωνεία.

— "Απλῇ περιέργεια, ἔκανε ταπεινά. Θάθελα ὥστόσο ν' ἀκούσω τὰ πάντα γύρω ἀπ' αὐτὸ τὸ «παιχνίδι»...

— Θα σὰς πῶ ὅλα, εἶπε ὁ δόκτωρ Κάβερ. "Αλλὰ θάθελα νὰ μοῦ πείτε ὅλη τὴν ἀλήθεια καὶ σῆς: Πῶς τὸ ὑποψία-στήκατε; Δὲν εἶδατε τίποτα, δὲν εἶν' ἔτσι;

— "Όχι, δὲν εἶδα, παραδέχτηκε. Σκέ-φτηκα μόνον.

— "Ήτανε μὴ παρὰξενὴ περιπέτεια ὅ-λα τούτα, ἄρχισε ὁ δόκτωρ Κάβερ. Πε-πατοῦσα πίσω σας ὅλο ἐκεῖνο τὸ πρωτὶ. Σὲ μὴ σιγῇ, εἶδα μπροστά μου νὰ πέφτει τὸ σκουλαρίκι τῆς μὲς Κάρολ, πὺν προπορευ-όταν. Κτύπησα γύρω μου. Κανείς δὲν τῶχε δει. Τὸ πήρα καὶ τῶβαλα στὴν τσέπη μου, μὲ τὸ σκοπὸ νὰ τῆς τὸ δώσω ἀργό-τερα, μὴλὶς θὰ τὴν ἔβλεπα μόνη της. Καὶ τὸ ἔβλεπα... "Όστερα, ὅλα ἔγιναν πολὺ γρήγορα μέσα μου. "Αρχισε νὰ γυρίζει μὴ σκέψη ἐπίμονη στὸ μυαλό μου: Αὐτὸ τὸ μαργαριτάρι, δὲ σήμαινε σχεδὸν τίπο-τα γιὰ τοῦτο τὸ πλούσιο κορίτσι. Ὁ πα-τέρας της, μποροῦσε νὰ τῆς ἀγοράσει ἄλ-λα, χωρὶς νὰ ὑπολογίσει τὰ ἔξοδα. Ὁ "Ε-γὼ γιὰ μένα... Αὐτὸ τὸ μαργαριτάρι θὰ ἔκανε τὴ ζωὴ μου πολὺ ἐνδοχὴ ἑαυτι-κά. Καὶ θὰ μποροῦσα νὰ ζωντανέψω τὸ-νερό μου: Νὰ πᾶω στὸ Βελουζιστὰν καὶ νὰ νάναστήσω ἑναν ὀλόκληρο κόσμιο, θαμμέ-νο κάτω ἀπ' τὴ γῆ. Τὰ ἄλλα, τὰ ἔξερε-τε. "Η μᾶλλον τὰ φαντάζεστε, δὲν εἶν' ἔτσι. "Έκρυψα μέσα στὴν πλαστελίνη τὸ σκουλαρίκι καὶ μετὰ «σκηνοθέτησα» ὅλη ἐκείνη τὴν ἱστορία μὲ τὴν ἔρευνα, προ-τείνοντάς τὴν ἐγὼ, πὺν πρῶτος τάχα εἶδα πὼς ἔλειπε τὸ σκουλαρίκι ἀπὸ τ' αὐτὴ τῆς μὲς Κάρολ!

Καὶ τώρα, θέλω νὰ μοῦ πείτε: Πῶς τὸ ἀνακαλύψατε;

— Ὁ δική μου ἱστορία δὲν εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρουσα, εἶπε ὁ κ. Π. Παῖν.

"Απλῶς σὰς ὑποψίαστικα, ἐπειδὴ εἰσαστε ὁ μόνος ἄνθρωπος πὺν ψάχνανε γύρω μὲ τόση προσοχὴ — καὶ πὺν ἀνακαλύψατε ἀπίθανα πράγματα μὲ πολλὴ ἐνδοχία. Καὶ τότε...

— Συνεχίστε, εἶπε ὁ δόκτωρ Κάβερ ψύχραιμα.

— Νά, θυμῆθηκα ἀμέσως τὰ λόγια σας ἐκείνης τῆς βραδυᾶς, ὅταν συζητούσαμε τὸ θέμα τῆς τιμιότητος: Μιλήσατε γιὰ τιμιότητα μὲ πολλὸ βίαιο τρόπο. Κάτι σὰν ἐντόνη διαμαρτυρία — νομίζω, ξέ-ρετε τί λέει ὁ Σάϊξπηρ γι' αὐτὴς τίς περιστάσεις. Ὁ τρόπος σας ἔδειχνε κα-πως σὰ νὰ προσπαθοῦσατε νὰ πείσατε τὸν ἑαυτὸ σας γι' αὐτὰ πὺν λέγατε. Καὶ κά-τι ἄλλο: Δείχνανε πὼς περιφρονεῖτε τὰ χρήματα!

— Κατάλαβα, εἶπε ὁ δόκτωρ Κά-βερ, καὶ τὸ πρόσωπό του, ἀνέκφραστο καὶ χλωμό, ἦτανε σὰ μάσκα θανάτου. Καί, τώρα, θὰ δώσετε πίσω στὸ κορίτσι τὸ σκουλαρίκι του, δὲν εἶν' ἔτσι; "Απαί-σιο παῖγμα τοῦτο τὸ βαρβαρικὸ ἐνστικτο-νὰ στολίζουνται σὰν τοῖχο οἱ γυναῖ-κες! Πᾶει πολὺ πίσω σὲ χρόνια αὐτὴ ἡ συνήθεια, στὴν παλαιολιθικὴ ἐποχὴ, κι' εἶναι ἑνα ἀπὸ τὰ πρῶτα ἐνστικτα τοῦ θηλικού σῆξ...

— Νομίζω, πὼς τὴν ἀδικεῖτε τὴν μὲς Κάρολ, εἶπε ὁ κ. Π. Παῖν. "Έχει μυαλό ἀρκετὸ, κι' ἀκόμα πὺν πολὺ, ἔχει καρδιά. Καὶ νομίζω, πὼς θὰ κρατήσει γιὰ τὸν ἑ-αυτὸ της τούτη τὴν ὑπόθεση.

— Ὁ πατέρας της; ρώτησε ἀνῆσυχά ὁ ἀρχαιολόγος.

— Νομίζω, πὼς θάχει τοὺς λόγους του νὰ μιλήσει. "Αλλωστε, δὲν καλόπαιε ἄ-κριβῶς 80 χιλ. δολλάρια αὐτὸ τὸ σκου-λαρίκι!

— Δηλαδή θέλετε νὰ πείτε πὼς...

— "Ακριβῶς. Τὸ κορίτσι δὲν ξέρει. Νομίζει πὼς εἶναι ἀμπλότοι. Χτῆς τὸ βράδυ, ὁ κ. Μπλουντέλ μίλησε πὺν πολὺ ἀπ' τὸ κανονικόν. "Απλῶς μπλοφάρειζε ἐ-κείνο τὸ βράδυ μὲ τὴν κουβέντα γύρω ἀπ' τίς 80 χιλ. δολλάρια. Καταλάβατε τώρα, δόκτωρ Κάβερ;

Καί, ξαφνικά, ὁ δόκτωρ Κάβερ, ἔχα-σε τὴν ψυχραιμία του. "Έγινε ἑνα μι-κρὸ παιδί τιμωρημένο, γερασμένο, καὶ μαζί ἐλευθερὸ ὅστερ' ἀπὸ τὴν τιμωρία.

— Δὲν εἴμαστε, λοιπόν, τίποτ' ἄλλο παρὰ φτωχοὶ διάβολοι, ὅλοι μας, εἶπε μὲ μὴ φωνὴ μακρυνή.

— "Ακριβῶς εἶπε ὁ κ. Παῖν. Καὶ μ' ἑνα μικρὸ χαμόγελο: "Ένα αἰσθημα συναδελφικότητος καὶ ὁμοιομορφίας μᾶς μεταμορφώνει σὲ κάτι θαυμάσιο: Σὲ «ἀνθρώπους»... φιλοσόφους.

(Μετ. Κ. Μητροπούλου)

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΠΩΣ ΑΡΧΙΣΕ Η ΖΩΗ

ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 12

μὴν ἀδελφῆ, ἑνα ἄτομο ἄνθρωπα στὸ ἄκρο μὴς ἀλυσίδας ἐνώνεται, μὲ ἑνα ἄτομο ὁμογόνου καὶ μὲ ἑνα ἄτομο ὁ-δρογόνου. "Αν τὸ ἄτομο ὁδρογόνου ἀν-τικατασταθεῖ μὲ τὴν ὁμάδα ὁδρογόνου, ΟΗ, τότε τὸ ἄτομο ἐνώνεται μὲ τὸ Ο καὶ τὸ ΟΗ καὶ σχηματίζει τὴν ἀ ν - θ ρ α κ ο ξ υ λ ι κ ῆ ν ὁ μ ᾶ δ α. "Ένα μόριο πὺν περιέχει τὴν ἀνθρακο-ξυλικὴ ὁμάδα ὀνομάζεται ἀ ν θ ρ α - κ ο ξ υ λ ι κ ὸ ν ὁ ξ ὺ. Ὁ ἄνθρωπος στὴν ἀνθρακοξυλικὴ ὁμάδα ὀρίσκεται στὸ τρίτο στάδιο τῆς ὀξειδωσῆς. Τὰ ἀνθρακοξυλικά ὀξέα πὺν παράγονται ἀπὸ τίς κορεσμένες ἐνώσεις τῆς σει-ρᾶς παραφίνης ὀνομάζονται κ ο ρ ε - σ μ ῆ ν α ὁ ξ ῆ α.

★

Ο ΑΝΘΡΑΚΑΣ βρίσκεται στὸ πέ-ταρτο στάδιο τῆς ὀξειδωσῆς στὰ μόρια τοῦ ἀερίου διοξειδίου τοῦ ἀνθρακᾶ (CO₂). Στὸ τέταρτο στάδιο τῆς ὀξειδωσῆς καὶ τὰ τέσσαρα ζευγά-ρια ἡλεκτρονίων μὲ τὰ ὁποῖα ὁ ἀνθρα-κας σχηματίζει τοὺς δεσμούς του μὲ ἄλλα ἄτομα, ἔχουν τραβηχθεῖ μακριά. "Εφ' ὅσον δὲν ὑπάρχουν ἄλλα ζευ-γάρια νὰ τραβηχθοῦν μακριά, ὁ ἀνθρα-κας στὸ τέταρτο στάδιο τῆς ὀξειδωσῆς δὲν μπορεῖ νὰ ὀξειδωθεῖ περισσότερο.

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΕΥΧΟΣ: Νέαι ἐ-νώσεις ἀπὸ παλαιές. — Ὁ ρόλος τοῦ νεροῦ. — Ζάχαρο καὶ λίπη.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΤΟΥ Γ' ΤΟΜΟΥ (ΤΕΥΧΗ 53-69)

Τὸ εὔρετήριο ἔχει συνταχθεῖ μὲ ταξινόμηση κατὰ θέματα καὶ μὲ γενικὴ κατάταξη, ὥστε ἡ ἀνέυρεση τῶν ἄρθρων νὰ εἶναι εὐκόλη καὶ ἐξυπηρετικὴ.

Τὸ περισκόπιο

Ἐνδείξεις πὺν δίνουν ἐλπίδα	τ. 53 σ. 2
Ὁ πειρασμός τῆς κορυφῆς	τ. 54 σ. 2
Τὸ νερό	τ. 55 σ. 2
Οἱ περιπέτειες τοῦ Δαντῆ	τ. 56 σ. 2
Ἀποτεφρωτικοὶ θάλαμοι	τ. 57 σ. 2
Τὸ κρῖσμα θῆμα	τ. 58 σ. 2
Κατηγοροὶ καὶ κατηγορούμε- νοι	τ. 59 σ. 2
Ὁ δειχτής τοῦ πολιτισμοῦ	τ. 60 σ. 2
Ἑλληνικὸ θυμάρ	τ. 61 σ. 2
Καλοκαίρι	τ. 62 σ. 2
Ἡ θάλασσα	τ. 63 σ. 2
Οἱ τορεῖς ἄφρωνι ἰχθεῖς	τ. 64 σ. 2
Σὲ μὴ κατασκήνωσιν	τ. 65 σ. 2
Λαϊκὰ περιουσια	τ. 66 σ. 2
Τὰ καμμένα τὰ ζῶα	τ. 67 σ. 2
Ἱερὰ συμμορία	τ. 68 σ. 2
Ἑλληνικὴ Ὀλυμπιάδα	τ. 69 σ. 2

Σχόλια

Διάσπηση Κορυφῆς	τ. 53 σ. 3
Κόπος	τ. 53 σ. 3
Ἀμύθεια καὶ φτώχεια	τ. 53 σ. 3
Ἡ ἡγεσία τοῦ Κόσμου	τ. 54 σ. 3
Τὸ ἀνέντιμο ἔγγραφο	τ. 54 σ. 3
Ἐδραριστοῦμε θεομά	τ. 54 σ. 3
Ἡ ἐπιβίβαση τῆς ἐπιστη- μονικῆς σκέψεως.	τ. 55 σ. 3
Οἱ καθυστερήσεις τῆς «Ο- λυμπιακῆς»	τ. 55 σ. 3
Ἡ πολιτιστικὴ μᾶς ἀνάπτυξη	τ. 56 σ. 3
Οἱ νέοι καὶ ἡ μόρφωση	τ. 56 σ. 3
Ἀθλιότης στὰ χωριά	τ. 56 σ. 3
Ἡ ὁποσιπροπῆ ἀντιαμερικα- νικῶν ἐνεργειῶν	τ. 57 σ. 3
Τὸ ναυάγιο τῆς Ἐπιτροπῆς	τ. 58 σ. 3
Ἀρσολισμοῦ	τ. 58 σ. 3
Ἀνάγκη οὐκίης ἀναδιοργα- νώσεως τῆς ἐκκλησίας	τ. 58 σ. 3
Ἐπιστημονικὰ θέματα	τ. 58 σ. 3
Ἡ ἀξίωση τῆς τιμῆς τοῦ «Κόσμου»	τ. 58 σ. 3
Ἡ Κόπος	τ. 59 σ. 3
Τὸ φεστιβάλ Λαϊκοῦ Τρα- γουδιοῦ	τ. 59 σ. 3
Τὰ λογοτεχνικά βραβεῖα	τ. 59 σ. 3
Ὁ ψυχρὸς πόλεμος	τ. 60 σ. 3
Οἱ «διασημότητες» καὶ ὁ Τύ- πος	τ. 60 σ. 3
Ἡ πνευματικὴ προσέγγιση Ἑλλάδος - Γαλλίας	τ. 60 σ. 3
Ἡ μητροπολίτες καὶ ἡ δημο- σίτης	τ. 60 σ. 3
Ἡ τεχνικὴ καὶ ἐπαγγελματι- κὴ ἐκπαίδευση	τ. 61 σ. 3
Ἡ ἐκπαίδευση	τ. 61 σ. 3
Οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι	τ. 61 σ. 3
στὴν ἡγεσία τῶν Λαῶν	τ. 61 σ. 3
Οἱ δίκες γιὰ τὰ ἐγκλήματα τιμῆς	τ. 61 σ. 3
Ἡ συννομοσπονδία κρατῶν	τ. 62 σ. 3
Γιὰ τὴν ἀξίωση τῆς κυκλοφο- ρίας μας	τ. 62 σ. 3
Ἡ νέα Κυπριακὴ Πολιτεία	τ. 63 σ. 3
Γηροκατὴν	τ. 63 σ. 3
Παιδιά καὶ λεωφόροι	τ. 63 σ. 3

Παιδικὴ ἐγκληματικότητα	τ. 63 σ. 3
Κοντὰ στὴν κατάρτηση τοῦ	τ. 64 σ. 3
Διαστήματος	τ. 64 σ. 3
Τὸ αἶγμα τῆς Εἰρήνης	τ. 64 σ. 3
Ἀπαράδεκτη στασιμότης	τ. 64 σ. 3
Ἄν ἡ ἐπιστὴμὴ δὲν ἔφερε ἐ- θνικά χρώματα	τ. 65 σ. 3
Ἡ ἀξιοποίηση ὅλων τῶν προικισμένων	τ. 65 σ. 3
Ἡ Νέα Ἐποχὴ	τ. 66 σ. 3
Θὰ ἔλθει ἡ συμφιλίωση	τ. 66 σ. 3
Οἱ καλλιτεχνικὲς παραστά- σεις	τ. 66 σ. 3
Ἱεροσολία	τ. 66 σ. 3
Διασκήνη κορυφῆς	τ. 67 σ. 3
Ἡ ἀδυναμία τῆς Ἀνωτά- της Ἐκπαίδευσῆς	τ. 67 σ. 3
Ἡ Ἀθλῆση	τ. 67 σ. 3
Ἡ Νίκη τοῦ Διαδόχου	τ. 68 σ. 3
Τὰ ὑπολείμματα τῆς ἀποι- κιοκρατίας	τ. 68 σ. 3
Θὰ προαχθεῖ ἡ ὄχι ἡ Εἰ- ρήνη;	τ. 68 σ. 3
Ὁ ρόλος τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὴ διεθνή ὄρεση	τ. 69 σ. 3
Ἡ οἰκονομικὴ ἀνασυγκρό- τηση	τ. 69 σ. 3

Ἐρευνες - Κοινωνικά καὶ Πολιτικὰ θέματα

Ἐπάρχουν μυστικά; Ἡ κα- τασκοπεῖα μὲ ἐπιστημονικὴ ὀργάνωση	τ. 53 σ. 4
Σύγχρονη Ἐκπαίδευση	τ. 54 σ. 4
Οἱ Μπῆτην	τ. 54 σ. 16
Ἡ ὀδόση Ἀἵμα	τ. 55 σ. 4
Ἡ πόλις τοῦ μέλλοντος	τ. 55 σ. 14
Ἡ ἄνοδος τῶν Κιτρίνων	τ. 56 σ. 4
Τὸ λιμάνι	τ. 56 σ. 8
Χιρσμία	τ. 56 σ. 26
Πόλεμος κατὰ λάθος	τ. 57 σ. 4
Τὸ ὅπιον	τ. 57 σ. 8
Τ' ἀδικημένα παιδιά	τ. 57 σ. 21
Ὁ θρήνος τῶν παιδιῶν	τ. 57 σ. 23
Μεγάλοι καὶ Μικροὶ	τ. 58 σ. 4
Ὁ ἔλεγχος τῶν γεννήσεων	τ. 58 σ. 8
Ἡ κρίσιμη ἡλικία στοὺς ἄν- δρες	τ. 58 σ. 13
Ὁ κύκλος τῆς κολάσεως	τ. 58 σ. 40
Ἐλευθερία καὶ Ἐπιστὴμη	τ. 59 σ. 4
Ἡ θανατικὴ ποινὴ	τ. 59 σ. 19
Οἱ φλόγες τοῦ Κογκῶ	τ. 60 σ. 4
Ἑλληνικὰ νησιά	τ. 60 σ. 7
Τόπο στὰ νιάτα	τ. 61 σ. 4
Ἡ φτώχεια τῶν συγγραφέ- ων	τ. 61 σ. 22
Τὸ τέλος τοῦ πολέμου	τ. 62 σ. 4
Οἱ γυναῖκες τοῦ λιμανιοῦ (τοῦ Χ. Λεβάντα)	τ. 62 σ. 8
Τὸ ξερίζωμα τῆς φυλῆς	τ. 63 σ. 7
Οἱ Μασσά τῆς Κένυα	τ. 63 σ. 40
Οἱ πολεμικὲς ἀνακαλύψεις στὴν ὀρηγσία τῆς εἰρήνης	τ. 64 σ. 4
Τὸ λόδι τοῦ θανάτου	τ. 64 σ. 8
Τὸ μονοπῶλο τῆς ἐπιστὴμης	τ. 65 σ. 4
Οἱ μικροὶ «Νέρονες» τῆς ἐ- ποχῆς μας	τ. 65 σ. 10

Ναυαγοὶ καὶ Ναυάγια	τ. 66 σ. 6
Τὸ Ἰσλάμ	τ. 67 σ. 4
Οἱ Μαυριτανοὶ	τ. 67 σ. 40
Ἡ πείνα	τ. 68 σ. 4
Ἡ Ἀφρικὴ ἄλλαξε τὴν ὁρὴ τοῦ Κόσμου	τ. 69 σ. 4
Ποῦ πᾶς μικρὸ μου φίλε;	τ. 69 σ. 7

Ὁ Κόσμος τοῦ πνεύματος καὶ τῆς Τέχνης

Σ' ἀναζήτηση τοῦ χαμένου χρόνου Μαρσέλ Προυστ	τ. 53 σ. 32
Βησσαρίων	τ. 53 σ. 22
Δασκαλογιάννης	τ. 54 σ. 18
Ἰωάννης Βηλαρᾶς	τ. 54 σ. 19
Ἀθαν. Χριστόπουλος	τ. 54 σ. 19
Ἰγκρὸ Στραβίνσκυ	τ. 54 σ. 34
Κ. Βάρναλης	τ. 55 σ. 16
Ντὰ Βίντσι	τ. 55 σ. 26
Γιάννης Κονδυλάκης	τ. 56 σ. 22
Τὸ ἔργο τοῦ Ρενουάρ	τ. 56 σ. 34
Νικηφόρος Λύτρας	τ. 57 σ. 16
Βόρις Γκοντουνφ	τ. 57 σ. 34
Τοιχογραφίες τοῦ Μιχαήλ Ἀγγελου	τ. 58 σ. 34
Ὁ Στρατῆς Μυρβήλης	τ. 59 σ. 7
Δημοσθένης Βουτυράς	τ. 59 σ. 22
Τὰ δράματα τοῦ Ἴψεν	τ. 59 σ. 34
Ἡ «Ἀσκητικὴ» τοῦ Καζαντζίαν	τ. 60 σ. 22
Ὁ κορυφᾶς τῆς Σεβίλλης (Ροσίνι)	τ. 61 σ. 34
Ἰωάννης Γρουπάρης	τ. 62 σ. 22
Τὸ ρωμαντικὸ μυαλλέτο	τ. 62 σ. 34
Λέων Γερμέττας	τ. 61 σ. 43, τ. 62 σ. 43
Ἰρ. Ξενόπουλος	τ. 63 σ. 32
Ἡ «Μαντάμ Μποβαρὸν» τοῦ Φλωμπέρ	τ. 63 σ. 34
Οἱ πίνακες τοῦ Ντεγκὰ	τ. 64 σ. 34
Ἡ φύση καὶ ὁ Κορὸ	τ. 65 σ. 34
Ἡ γοητεία τοῦ Κορσικανοῦ	τ. 65 σ. 33
Κ. Κονστάντης	τ. 66 σ. 22
Ὁ Νικολὸ Παγκανίνι	τ. 66 σ. 34
Τὰ θεατρία τοῦ Ὀνεγγέρ	τ. 68 σ. 34
Ἡ Δημοτικὴ γλῶσσα	τ. 68 σ. 9
Ὁ θάνατος τοῦ Μαγγελάνου	τ. 69 σ. 40
Ἐγκλημα καὶ Τιμωρία τοῦ Ντοστογιέφσκι	τ. 69 σ. 34

Βιολογία-Ίατρικὴ-Υγιεινὴ

Πῶς ἀρχίσει καὶ τί εἶναι ἡ ζωὴ (τοῦ Ἰοδίνγκ Ἀντλερ) τ. 61 σ. 11, τ. 62 σ. 11, τ. 63 σ. 11, τ. 64 σ. 11, τ. 65 σ. 11, τ. 66 σ. 11, τ. 67 σ. 11, τ. 68 σ. 11, τ. 69 σ. 11.

Λατρεῖ ἱατρικὴ τοῦ δο. Τζάρβις τ. 56 σ. 11, τ. 57 σ. 11, τ. 58 σ. 11, τ. 59 σ. 11, τ. 60 σ. 43.

Τὸ περιέργου ζῶον ὁ ἄνθρωπος τοῦ δο. Πέκκ τ. 53 σ. 11, τ. 54 σ. 11, τ. 55 σ. 11.

Τὰ χρομοσώματα τ. 53 σ. 12

Ὁ πονοκέφαλος τ. 53 σ. 19

Τὰ θνεῖρα φύλακες τῆς ὀγείας τ. 53 σ. 21

Τὰ ἀνασθητικὰ τ. 53 σ. 24

Νίκη κατὰ τῆς ἐπιληψίας τ. 53 σ. 25

Χοληστερόλη καὶ Ἀλκαὶ νε-ἰ

Ὁ ἔλεγχος τῶν γεννήσεων τ. 58 σ. 8

Ἡ κρίσιμη ἡλικία στοὺς ἄνδρες τ. 58 σ. 12

όητος	τ. 53 σ. 28
Ξεφλουδισμένα ή άξεφλουδι- στα	τ. 54 σ. 6
Ή σπονδυλική μας στήλη	τ. 54 σ. 10
Ήν πάσχετε από άυπνία	τ. 54 σ. 24
Τό «βιολογικό ρολόι»	τ. 55 σ. 10
Ο καρκίνος και οι συγγι- σεις	τ. 55 σ. 19
Ο ιδρώτας	τ. 55 σ. 21
Πετάξετε τὰ γυαλιά	τ. 55 σ. 24
Ο πόνος	τ. 55 σ. 25
Τὰ άσπρα μαλλιά	τ. 55 σ. 39
Ψυχιατρική άστυνομία	τ. 55 σ. 46
Πώς δ' άδυνατίσετε	τ. 56 σ. 24
Ή τριδυμος νευραλγία	τ. 56 σ. 39
Ή άνατομία της ζηλοτυ- πίας	τ. 56 σ. 40
Τό έμβόλιο κατά της πολιο- μυελίτιδος	τ. 56 σ. 46
Μή γίνεσθε γιατρός του έαυ- τού σας	τ. 57 σ. 19
Νέα μέθοδος τεχνητής άνα- πνοής	τ. 57 σ. 24
Με τη σύγχρονη Ιατρική ο Αίνκολν θά ζούσε	τ. 57 σ. 30
Οι έχινόκοκκοι	τ. 57 σ. 36
Τὰ παράξενα έθιμα της περι- τομής	τ. 57 σ. 42
Τό ραντάρ σκοτώνει	τ. 58 σ. 14
Σίδερο στον οργανισμό	τ. 58 σ. 24
Καλοκαίρια και θνησιμό- τητα	τ. 58 σ. 25
Ή δυσληψία	τ. 59 σ. 13
Ένα δευτερόλεπτο γυμναστι- κής	τ. 59 σ. 17
Αθλητηριάσεις από πατάτες	τ. 59 σ. 20
Ήλιοθεραπεία	τ. 59 σ. 24
Ο άλκοολισμός	τ. 59 σ. 36
Ή ψυχική κατάθλιψη	τ. 59 σ. 39
Τρώτε φρούτα	τ. 59 σ. 42
Ή Απρόοπτα μιάς θεραπείας	τ. 59 σ. 43
Ο τέτανος	τ. 59 σ. 44
Τό άνάστημα των ανθρώπων	τ. 59 σ. 47
Άλλεργία	τ. 60 σ. 17
Τὰ δηλητήρια	τ. 60 σ. 24
Μπορείτε νά ξανανοιώσετε	τ. 60 σ. 26
Μάθετε ν' άκούτε	τ. 60 σ. 48
Χειροτερεύει τό ανθρώπινο έλ- δος	τ. 61 σ. 15
Ή στειρότης θεραπεύεται	τ. 61 σ. 24
Γιατί μιλάμε για τόν έαυτό μας	τ. 61 σ. 30
Ο ήχος κατά του πόνου	τ. 61 σ. 33
Οι ξυλίες στα μολικά	τ. 61 σ. 46
Τό λίθιο	τ. 61 σ. 47
Μπορεί νά έγκληματίσει κα- νείς άφού άπαιτωθεί;	τ. 62 σ. 16
Τὰ άντισώματα	τ. 62 σ. 19
Αιμοφιλία	τ. 62 σ. 24
Τὰ γυαλιά του ήλιου	τ. 62 σ. 42
Πώς νά προλαμβάνετε τις κοάμπες	τ. 62 σ. 46
Τό «Ίντερφερόν»	τ. 63 σ. 10
Τό κώμα	τ. 63 σ. 24
Μιά νέα άρρώστεια	τ. 63 σ. 25
Έξυπνα παιδιά κατά παραγ- γελία	τ. 63 σ. 36
Θανατοσυρό χάπι για τις δερματοπάθειες	τ. 64 σ. 10
Ή τεμπελία είναι άρρώστεια	τ. 64 σ. 18
Ή Αυσούδη	τ. 64 σ. 21
Ή φαλάκρα	τ. 64 σ. 24
Ή καρδιά μας	τ. 64 σ. 26
Άγδρια ή κορίτσια κατά βού- ληση	τ. 64 σ. 39
Τό τσάι κατά της ραδιενερ- γείας	τ. 65 σ. 8
Τό άσφαρτικό νεύρο και ή παχυσαρκία	τ. 65 σ. 9
Ή έμπειρική Ιατρική και τό ζωικό βασίλειο	τ. 65 σ. 24

Ή Φυσιοθεραπεία	τ. 65 σ. 39
Οι πολύποδες	τ. 65 σ. 25
Οι σκίλοι του Παυλάρ	τ. 66 σ. 15
Ή φυματίωση επιστρέφει	τ. 66 σ. 24
Σταμάτης ή εξέλιξη;	τ. 66 σ. 26
Στόν Κόσμο των όνείρων	τ. 66 σ. 36
Τό πρόσωπό τους δέν προ- καλεί τό φόβο	τ. 66 σ. 47
Ο άπαισιόμοδος στην Ιατρική	τ. 67 σ. 24
Τό φύλο και οι άρρώστειες	τ. 67 σ. 30
Ή γεωγραφία του καρκίνου	τ. 68 σ. 24
Και ή τομάτα επικίνδυνη;	τ. 68 σ. 30
Ο Αόξυγγας	τ. 68 σ. 42
Ή ηλικία των άσθητιών μας	τ. 68 σ. 44
Ή άσφαρτική έδασησσία και τό συνάχι	τ. 68 σ. 46
Ή όμιλία χωρίς φωνητικές χορδές	τ. 68 σ. 46
Τέχνη και ψυχανάλυση	τ. 69 σ. 10
Οι ήλικιες άκτίνες επιδροών στούς καρδιοπαθείς	τ. 69 σ. 15
Ο παπαγάλος και ή ψιττά- κωση	τ. 69 σ. 22
Τό γαργάλισμα	τ. 69 σ. 36
Τό άρρεν έμπεριέχει τό θήλυ	τ. 69 σ. 19
Ή χοληστερόλη	τ. 69 σ. 24

•Ανθρωπολογία -Νομάδες

Ή Αιθιοπία	τ. 53 σ. 42
Χιονάνθρωποι και γιγαντοπύ- θιοι	τ. 54 σ. 14
Τό ξενιθί της δημιουργικής άποδόσεως	τ. 55 σ. 36
Οι νομάδες της Αυστραλίας	τ. 55 σ. 40
Οι Γιόγκι των Ίνδιών	τ. 56 σ. 40
Ο θρίαμβος των γηραιών	τ. 59 σ. 33
Ή Τζ. Μάνσφιλντ και ή ά- νατομία των γυναικών	τ. 64 σ. 26
Τό κορμί μας είναι μαγνή- της	τ. 65 σ. 6
Τὰ χέρια, τό θαύμα της δη- μιουργίας	τ. 69 σ. 30

Ίστορία-Ή Αρχαιολογία

Πόσοι άνθρωποι έζησαν στη γη	τ. 53 σ. 10
Ή Ιατρική των ταύρων	τ. 53 σ. 34
Ο Απολλωνας στο Δελφικό	τ. 53 σ. 40
Ιερό	τ. 53 σ. 22
Βησσαρίων	τ. 53 σ. 22
Ή δολοφονία του Αίνκολν	τ. 53 σ. 43
Ή Όλυμπιάδα της Ρώμης	τ. 54 σ. 7
Δασκαλογιάννης	τ. 54 σ. 18
Τό θαμμένο παρελθόν	τ. 54 σ. 26
Στό Ιερό της Δωδώνης	τ. 54 σ. 45
Είκοσι αιώνας ζωής του μαν- τελου της Δωδώνης	τ. 55 σ. 42
Ή σπουδαιότερη έπιγραφή του 5ου π. Χ. αιώνα	τ. 56 σ. 45
Τό άλφάβητο	τ. 57 σ. 10
Τὰ παράξενα έθιμα της περι- τομής	τ. 57 σ. 42
Μαρί Σελέστ	τ. 58 σ. 19
Οι έφημερίδες των αρχαίων	τ. 59 σ. 14
Ο Χριστός είχε μητρική γλώσσα την ελληνική	τ. 60 σ. 11
Οι άρρώστειες που έπηρεά- σαν τους «μεγάλους»	τ. 60 σ. 19
Τὰ ζώα και ή θρησκεία των αρχαίων	τ. 60 σ. 40
Τό Γαλαξίδι	τ. 61 σ. 18
Ή διελική Ίερική	τ. 61 σ. 21
Τό μηδενικό	τ. 62 σ. 13
Τό Αρκάδι	τ. 62 σ. 39
Λέων Γαμβέττας	τ. 61 σ. 43, τ. 62 σ. 43
Τὰ σχέδια του Μ. Ναπολέον- τος νά έλευθερώσει την Έλ- λάδα	τ. 63 σ. 13

Τό Φλαγγινιανό φροντιστή- ριο	τ. 65 σ. 22
Ή γοητεία του Κορσικανού	τ. 65 σ. 33
Τὰ κάστρα της Λευτεριάς	τ. 67 σ. 15
Τὰ Δημήτρια	τ. 67 σ. 39
Θεσσαλονίκη	τ. 68 σ. 19
Οι Όλυμπιάδες	τ. 68 σ. 26
Πώς διαδόθηκε ο καπνός στην Εύρώπη	τ. 68 σ. 40
Κρασί ή μπύρα;	τ. 69 σ. 33
Ο θάνατος του Μαγγελά- νου	τ. 69 σ. 40

Τέχνη: λογοτεχνία-μουσι- σική - χορός - ζωγράφική

Φεστιβάλ Έπιδάου	τ. 53 σ. 7
Τὰ ζωντανεμένα σκίτσα	τ. 55 σ. 34
Τ' άριστουργήματα της χει- ροτεχνίας	τ. 56 σ. 18
Ή μεγάλη προσφορά του κι- νηματογράφου	τ. 60 σ. 34
Μή φοβάστε τὰ μουσεία	τ. 61 σ. 26
Οι παραποιήσεις των έργων Τέχνης	τ. 63 σ. 14
Τό κυκλογράμιο	τ. 66 σ. 36
Τό θέατρο	τ. 67 σ. 8
Όταν ή φαντασία γίνεται ει- κόνας	τ. 67 σ. 34
Τέχνη και ψυχανάλυση	τ. 69 σ. 10

Σ' αναζήτηση του χαμένου
χρόνου Μαροέλ Προύστ

Ίωάννης Βηλαράς	τ. 53 σ. 32
Ίωάν. Χριστόπουλος	τ. 54 σ. 19
Κ. Βάναλης	τ. 54 σ. 19
Κ. Βάναλης	τ. 55 σ. 16
Φεγγαράκι μου λαμπρό	τ. 55 σ. 22
Γιάννης Κονδυλάκης	τ. 56 σ. 22
Ο Στρατής Μυριβήλης	τ. 59 σ. 7
Δημοσθένης Βουτυράς	τ. 59 σ. 22
Τὰ δράματα του Ίφεν	τ. 59 σ. 34
Ή «Ασκητική» του Καζαν- τζάκη	τ. 60 σ. 22
Τραγούδια της ξενιτιάς (του Νικ. Βρεττάκου)	τ. 64 σ. 22
Κ. Κουστάλης	τ. 66 σ. 22
Ή Δημοτική γλώσσα του Ν. Βρεττάκου	τ. 68 σ. 9
Ή «Μαντάμ Μποβαρν» του Φλωμπέρ	τ. 63 σ. 34
Ίωάννης Γρουπάρης	τ. 62 σ. 22
Γ.ο. Ξενοπούλου	τ. 63 σ. 22
Έγκλημα και Τιμωρία του Ντοστογιέφσκι	τ. 69 σ. 34
Τποβούχια αγάλματα	τ. 53 σ. 15
Ή κεραμική	τ. 53 σ. 16
Ντά Βίντσι	τ. 55 σ. 26
Τό έργο του Ρενουάρ	τ. 56 σ. 34
Νικηφόρος Λύτρας	τ. 57 σ. 16
Τό παιδικό σχέδιο	τ. 58 σ. 22
Τοιχογραφίες του Μιχαήλ Άγγελου	τ. 58 σ. 34
Ή κυρά της Σπέτσας «Άτα- λάντη»	τ. 62 σ. 17
Μάννεκν - Πις	τ. 63 σ. 33
Οι πίνακες του Ντεγκά	τ. 64 σ. 34
Ή φύση και ο Κορό	τ. 65 σ. 34
Ίγκορ Στραβίνσκυ	τ. 54 σ. 34
Βόρις Γκοντουνόφ	τ. 57 σ. 34
Ο κουρέας της Σεβίλλης (Ροσσίνι)	τ. 61 σ. 34
Τό ρομαντικό μπαλέτο	τ. 62 σ. 34
Τὰ δρατόρια του Όνεγγερ	τ. 68 σ. 34

Ζώα-Έντομα -Φυτά

Τὰ σαλιγκάρια του Γολιάθ	τ. 54 σ. 36
Οι άγελάδες καλοριφέρ	τ. 55 σ. 20

Ο όρνιθορρογχος	τ. 55 σ. 44
Γάτος κομπλεξικός	τ. 55 σ. 48
Άκρίδες	τ. 56 σ. 42
Ή ραδιενέργεια δέν προσ- βάλλει τις άγελάδες	τ. 56 σ. 44
Πλαγκτών	τ. 57 σ. 26
Τό μυστήριο των κατοικι- δίων	τ. 57 σ. 44
Οι δύστροπες μύγες	τ. 59 σ. 6
Ή αντίληψη του περιστοιχίου	τ. 59 σ. 10
Έντομα εναντίον έντόμων	τ. 59 σ. 40
Ή προσέγωση της γάτας	τ. 61 σ. 36
Οι καρχαρίες	τ. 61 σ. 40
Ή κουκουβάγια	τ. 62 σ. 40
Τό Λιοντάρι	τ. 64 σ. 40
Τὰ θαύματα της κυψέλης	τ. 65 σ. 42
Τὰ κομμένα μέλη ξαναφυτρώ- νουν	τ. 67 σ. 14
Τό έρωτικό προσκλητήριο του Τριξονιού	τ. 67 σ. 33
Στό κατάφωλι του Ζωϊκού Μυστηρίου	τ. 68 σ. 15
Ή γαλάζια φάλαινά	τ. 68 σ. 33
Ο παπαγάλος και ή ψιττά- κωση	τ. 69 σ. 22
Σαρκοβόρα Φυτά	τ. 69 σ. 26

Διάστημα

Ο πρώτος δορυφόρος	τ. 53 σ. 49
Μετρώντας τό Σύμπαν	τ. 54 σ. 22
Άνθρωποι στο Διάστημα	τ. 58 σ. 26
Τό διάστημα δέν θά κατακτη- θεί ποτέ	τ. 60 σ. 14
Άστροβροτανική	τ. 61 σ. 19
Ίπτάμενοι Δίσκοι	τ. 62 σ. 26
Δέν είμαστε μόνοι στο Σύμ- παν	τ. 63 σ. 4
Τό τέλος του Σύμπαντος	τ. 63 σ. 17
Τό Σύμπαν	τ. 65 σ. 15
Οι κοσμικές άκτίνες	τ. 66 σ. 8
Τό άόρατο φώς	τ. 66 σ. 10
Πολάρεις	τ. 66 σ. 30
Τί θά ζορίσουν οι άνθρω- ποι από τό Διάστημα	τ. 66 σ. 33
Ή μυστηριώδης άκτινοβολία	τ. 68 σ. 7
Οι Ιπτάμενοι Δίσκοι θά γίνουν πραγματικότητας	τ. 68 σ. 8

Γεωφυσική

Ή αλητεία των Ήπειρων	τ. 53 σ. 45
Τό «ρεύμα του Κόλπου»	τ. 53 σ. 50
Ο ήλιος ήταν πράσινος	τ. 53 σ. 50
Όταν ο Β. Πόλος βρισκόταν στον Ειρηνικό	τ. 62 σ. 47
Μιά νήσος αναδύεται	τ. 64 σ. 16
Ή Πολιτεία των Πάγων	τ. 64 σ. 33
Οι τρελλοί Λόφοι	τ. 66 σ. 39
Ή Βενετία βυθίζεται	τ. 66 σ. 40
Ή γή μεταμορφώνεται	τ. 67 σ. 26
Ή γραμμή του Ίσημερινού	τ. 68 σ. 39
Τὰ θαλάσσια ρεύματα	τ. 68 σ. 47

Φυσική - Χημεία

Ή νύχτα θά γίνει μέρα	τ. 53 σ. 26
Τό Βηρύλλιο	τ. 54 σ. 30
Πετρέλαιο από τόν ούρανό	τ. 58 σ. 30
Τό χαλάζι	τ. 61 σ. 16
Γιατί ή πυρηνική ενέργεια είναι δαπανηρή	τ. 63 σ. 39
Ή χλωροφύλλη	τ. 67 σ. 22
Ή σκληρότερη χημική ένωση	τ. 67 σ. 30
Τεχνητή βροχή	τ. 69 σ. 18

Τεχνική

Ήλεκτρονικοί εγκέφαλοι	τ. 53 σ. 14
Μηχανικός εγκέφαλος	τ. 53 σ. 50

Ήλιακή ενέργεια	τ. 53 σ. 50
Σπίτια έτοιμα	τ. 56 σ. 14
Ο ρομπότ ύπνρρέτης	τ. 56 σ. 16
Τι σήαγγα της Μάγνης	τ. 57 σ. 14
Μεταφορστής ρομπότ	τ. 59 σ. 30
Άκρίδες και φθηνός	τ. 60 σ. 39
Ζάχαρη από ήλιαχτίδες	τ. 61 σ. 48
Τὰ θαύματα του άλουμινίου	τ. 63 σ. 47
Τὰ δημιουργήματα της μεγα- λοφυίας	τ. 66 σ. 4
Ολόκληρη βιβλιοθήκη σε μιά βαλίτσα	τ. 67 σ. 21
Ή προϊστορία του φωνογρά- φου	τ. 68 σ. 33

Διάφορα

Οι ταυρομαχίες	τ. 54 σ. 40
Έλληνική θάλασσα	τ. 55 σ. 7
Ή Λεσχομανία	τ. 56 σ. 10
Τό τέρας του Αδχ Νες	τ. 57 σ. 13
Οι χήρες του Άμαζονίου	τ. 57 σ. 40
Τάξιο — Παρίσι	τ. 58 σ. 12
Συλλογή από δοτράκα	τ. 58 σ. 16
Τραίνα κατά της άυπνίας	τ. 58 σ. 20
Ο συμβολισμός της γραβά- τας	τ. 58 σ. 47
Ντέτεκτιβ της θάλασσας	τ. 59 σ. 26
Τό κελάρι της ύγείας	τ. 60 σ. 44
Ένας περίπατος στις ελληνι- κές λουτροπόλεις	τ. 61 σ. 7
Τό έλιξήριο της Σιδηρίας	τ. 61 σ. 10
Ο φίλος μας τό κρασί	τ. 61 σ. 39
Έρχνείται ή πρώτη άγάπη;	τ. 61 σ. 36
Σαχάρα	τ. 62 σ. 14
Μή σάς τρομάζει τό νερό	τ. 62 σ. 21
Τὰ θαύματα του ξύλου	τ. 62 σ. 33
Τό σχέδιο που ξεκουράζει	τ. 61 σ. 48
Τὰ Μετέωρα	τ. 63 σ. 26
Οι άπόροπτοι λογαριασμοί των Έλβετικών Τραπεζών	τ. 64 σ. 47
Τό πορτραίτο «Ρομπότ»	τ. 65 σ. 21
Ή σπηλιά του περάματος	τ. 65 σ. 26
Οι σπηλαιολόγοι	τ. 65 σ. 30
Ή μάχη μαγεία	τ. 65 σ. 40
Τὰ μαθηματικά, φυγή από την πραγματικότητα	τ. 65 σ. 36
Ή μαγική γκριμάτσα	τ. 66 σ. 42
Φιλομάθεια	τ. 67 σ. 10
Ή κιβωτός του Νώε	τ. 69 σ. 16
Πόσα χρόνια θά ζήσετε	τ. 69 σ. 20
Τό κυνήγι του Ρέτι	τ. 69 σ. 39

Άφηγήματα

Πώς άρχισε και τί είναι ή ζωή (του Ίοβινγκ Άντλερ)	τ. 61 σ. 11, τ. 62 σ. 11, τ. 63 σ. 11, τ. 64 σ. 11, τ. 65 σ. 11, τ. 66 σ. 11, τ. 67 σ. 11, τ. 68 σ. 11, τ. 69 σ. 11.
Αϊκή Ιατρική του Δρ. Τζάρβις	τ. 56 σ. 11, τ. 57 σ. 11, τ. 58 σ. 11, τ. 59 σ. 11, τ. 60 σ. 43.
Τό περίεργο ζώον ο άνδρας του Δρ. Πέκ	τ. 53 σ. 11, τ. 54 σ. 11, τ. 55 σ. 11.

Μυθιστόρημα - Διήγημα

Ή Λαίδη και ο Πειρατής (Δάφνης ντε Μορέ)	τ. 53 σ. 47, τ. 54 σ. 47, τ. 55 σ. 47, τ. 56 σ. 47, τ. 57 σ. 47, τ. 58 σ. 48.
Χαμένος Κόσμος του Άρθουρ Κόναν Ντόυλ μυθιστόρημα	τ. 53 σ. 29, τ. 54 σ. 31, τ. 55 σ. 31, τ. 56 σ. 31, τ. 57 σ. 31, τ. 58 σ. 31, τ. 59 σ. 31, τ. 60 σ. 31, τ. 61 σ. 31, τ. 62 σ. 31, τ. 63 σ. 31, τ. 64 σ. 31, τ. 65 σ. 31,

τ. 66 σ. 31, τ. 67 σ. 31, τ. 68 σ. 31, τ. 69 σ. 31.	
Μουλν Ρούζ	τ. 53 σ. 37, τ. 54 σ. 37, τ. 55 σ. 37, τ. 56 σ. 37, τ. 57 σ. 37, τ. 58 σ. 37, τ. 59 σ. 37, τ. 60 σ. 37, τ. 61 σ. 37, τ. 62 σ. 37, τ. 63 σ. 37, τ. 64 σ. 37, τ. 65 σ. 37, τ. 66 σ. 37, τ. 67 σ. 37, τ. 68 σ. 37, τ. 69 σ. 37.
Τό ξέσπασμα (του Άντώνη Τσέχωφ)	τ. 60 σ. 45
Ένα κολλιέ με χάνδρες (του Σώμερσετ Μάμ)	τ. 61 σ. 45
Τό παρόσμο της τιμής (του Γκν ντε Μωπασσάν)	τ. 58 σ. 45
Τό καλακαίρι του όμορφου ά- στρου άλογου (του Ουίλ. Σαρογιάν)	τ. 59 σ. 45
Ή Λιγεία (του Έντγκαρ η Άλλαν Πόε)	τ. 62 σ. 45
Νονότα (του Γρ. Ξενοπού- λου)	τ. 63 σ. 19
Ή τυφλή ελεφαντίνα (του Τζ. Ουίλλιαμς)	τ. 63 σ. 45
Ο θεός βλέπει την αλήθεια άλλά περιμένει (του Α. Τολστόι)	τ. 63 σ. 45
Ή περίπτωση της μεσήλικης συζύγου (της Άγάθα Κρί- στι)	τ. 64 σ. 13, τ. 65 σ. 13
Τό όνειρο της Κλάρας (του Κ. Χατζόπουλου)	τ. 64 σ. 19
Ο σκύλος φάντασμα (του Τζ. Ουίλλιαμς)	τ. 64 σ. 43
Ή πιστή χήρα (άγνώστου Κινέζου)	τ. 64 σ. 45
Ο ξυλόπτερος πετεινός (του Α. Κ. Τραυλαντώνη)	τ. 65 σ. 19
Ο άρχηγός των πιθήκων (του Τζ. Ουίλλιαμς)	τ. 65 σ. 44
Ο παράξενος πίνακας του Κάρολος ντε Κόστερ	τ. 65 σ. 46
Ή περίπτωση του δυσάρεστη- μένου συζύγου (της Άγά- θα Κρίστι)	τ. 66 σ. 13, τ. 67 σ. 13
Ή Δασκάλα (του Κ. Κου- στάλη)	τ. 66 σ. 13
Τό κλαφίρικο μωρό (του Τζ. Ουίλλιαμς)	τ. 66 σ. 43
Στό πηγάδι (του Α. Λαζάρε- βιτς)	τ. 66 σ. 45
Τό σκυλί που φοβόταν τὰ τραίνα (του Τζ. Ουίλ- λιαμς)	τ. 67 σ. 43
Άγάπη (του Κ. Παλαμά)	τ. 67 σ. 45
Ο τελευταίος ίπότης του Ζ. Ρίλμαν)	τ. 67 σ. 47
Ο κ. Τομπερμόρν (του Η. MUNRO)	τ. 68 σ. 45
Ο θάνατος του Τραμουντάνα (του Άργ. Έφταλιώτη)	τ. 68 σ. 43
Ή περίπτωση της συγγιμέ- νης κυρίας (της Άγάθα Κρίστι)	τ. 68 σ. 13
Ένα μαργαριτάρι με άξία (της Άγάθα Κρίστι)	τ. 69 σ. 13

Έπικαιρότητες

60όροφοι πολυκατοικίες	τ. 53 σ. 6
Οι άθανάτοι άνθρωποι	τ. 53 σ. 36
Νευρίτις και δερματικές πα- θήσεις	τ. 53 σ. 36
Φάρμακον κατά της συλλήψε- ως	τ. 53 σ. 36
Πόνος στο λαιμό και στον ό- μο είναι καρκίνος	τ. 53 σ. 41
Τὰ 69 χρωμοσώματα	τ. 53 σ. 50
Όταν τρίζουν οι άρθρώσεις	τ. 54 σ. 42
Φωνογραφική ύαλος	τ. 54 σ

Οι μουσικές προτιμήσεις των φασολιών	τ. 53 σ. 10
Πειθαίνον ανδρ γέλιο	τ. 53 σ. 49
Η ιστορία του 'Ιωνά	τ. 54 σ. 15
Νέα πλαστική ουσία για πυράλους	τ. 54 σ. 50
Γαλλικός πυράυλος	τ. 54 σ. 50
Βραβείο στο Σεντώφ	τ. 54 σ. 50
Το συνέδριο για την πολιομυελίτιδα	τ. 54 σ. 50
Η κατάκτηση του 'Εβερест	τ. 54 σ. 50
Αμερικανικός «ήχητικός πυράυλος»	τ. 54 σ. 50
Το «τάτσι» των 'Ινδιάνων	τ. 55 σ. 13
Πώς έθυσαν	τ. 55 σ. 30
Πέστροφες με ραδιοπομπούς	τ. 55 σ. 30
Αιτήματος πυροσβεστήρας	τ. 55 σ. 30
Ο αναλφαβητισμός	τ. 55 σ. 36
Οι ακρίδες της έρημου	τ. 55 σ. 50
Συνέδριο σεισμολογίας	τ. 55 σ. 50
Ηλεκτρονικός μεταφραστής	τ. 55 σ. 50
Εμβόλιο διστρακίας	τ. 55 σ. 50
Κατάκτηση των 'Ιμαλαίων	τ. 55 σ. 50
Διαστημόπλοια	τ. 55 σ. 50
Αεροπλάνο πυραυλοεπιφοφόρο	τ. 55 σ. 50
Ψάδια σύμβολα	τ. 56 σ. 7
Η οικιακή εργασία των γυναικών	τ. 56 σ. 7
Η χρονολογία υπάρξεως ζωής	τ. 56 σ. 7
Τετραπληθυσμός	τ. 56 σ. 25
Ο θραχίσσαυρος	τ. 56 σ. 33
Μετάγγιση γάλακτος	τ. 56 σ. 48
Το μουροσινόλαδο στη θρόμβωση των στεφανιαίων	τ. 56 σ. 50
Χημικά εκκρήξεις σε μεγάλη ύψη	τ. 56 σ. 50
Ο πλανήτης «Αφροδίτη»	τ. 56 σ. 50
Η ανακάλυψη της κλωτοῦ Νόε	τ. 56 σ. 50
Εκρηξη ατομικού αντιδραστήρα	τ. 56 σ. 50
Ο τυρονομόσαυρος	τ. 57 σ. 33
Ο πύθηκος που λείει όχι	τ. 57 σ. 46
Ο «Πρωτοπόρος V»	τ. 57 σ. 50
Ο «Εξερευνητής VII»	τ. 57 σ. 50
Ο «Σπούτνικ IV»	τ. 57 σ. 50
Η πενιμυελίνη στην ασθένεια «γρίπης»	τ. 57 σ. 50
Ο σχηματισμός των ορέων	τ. 57 σ. 50
Νέος ηλεκτρονικός εγκέφαλος IBM	τ. 57 σ. 50
Τι γίνεται σε μία ώρα	τ. 58 σ. 6
Διαμάντια στο φεγγάρι	τ. 58 σ. 7
Αγγελιαφόροι άλλων πλανητών	τ. 58 σ. 10
Αντιατομικά καταφύγια	τ. 58 σ. 12
Ωκεανογραφικές έρευνες στον 'Ινδικό	τ. 58 σ. 44
Το ήφαιστειο του Μπουραντάγκ	τ. 58 σ. 44
Η ραδιενέργεια στη Μ. Βρετανία	τ. 58 σ. 44
Τηλεορατικό τηλεσκόπιο	τ. 58 σ. 50
Πτερυγοφόρα πλοία	τ. 58 σ. 50
Το βαθύσκαφος «Τεργέστη»	τ. 58 σ. 50
Με σδυμένους κινήσεις	τ. 58 σ. 50
Ο «Πρωτοπόρος V»	τ. 58 σ. 50
Τα ηπιδιολιουχούμενα αερόστατα «Ζέμπελιν»	τ. 59 σ. 12
Το πιο μικρό τηλεσκόπιο	τ. 59 σ. 12
Τα κομήματα του ξυραφιού	τ. 59 σ. 12
Η ουσία που αναπτύσσει τα φυτά	τ. 59 σ. 12
Τεχνητοί δορυφόροι για την πρόβλεψη του καιρού	τ. 59 σ. 12
Ο «Εξερευνητής XII»	τ. 59 σ. 50
Κέντρο μεθόδων αντισεισμικών κατοικιών	τ. 59 σ. 50

Μετάδοση γαρπών σημάτων	τ. 59 σ. 50
Μηχανή υποβρυχίων	τ. 59 σ. 50
Ανανεωτική δρομονοθεραπεία	τ. 60 σ. 27
Ορός Μπογομόλετς	τ. 60 σ. 28
Η κυτταροθεραπεία, οι σουλφοναμίδες ή εμβρυοθεραπεία	τ. 60 σ. 30
Η φυσική αγωγή κατά του καρκίνου	τ. 60 σ. 42
Εγχείρηση από ραδιοφώνου	τ. 60 σ. 47
Φάρμακο κατά της κυνάγχης	τ. 60 σ. 47
«Τρανή» διά συλλογή-σεως	τ. 60 σ. 47
Το νερό και οι καρδιοπάθειες	τ. 61 σ. 16
Ένας νέος άστεροειδής	τ. 61 σ. 17
Σε έντεκα ώρες κτίζουμε ένα σπίτι	τ. 61 σ. 49
Η Μετατροπή θαλασσίου νερού σε πόσιμο	τ. 61 σ. 49, τ. 65 σ. 49
Το ελαιόλαδο κατά της ραδιενέργειας	τ. 62 σ. 6
Τα ταμπού δεν έχουν σβύσει	τ. 62 σ. 7
Η άπνία και η κούνια	τ. 62 σ. 10
Οι γέροι και ο έρωτας	τ. 62 σ. 10
Το νέο «ύγρον πυρ»	τ. 62 σ. 10
Το προϊστορικό έρπετο της Ροδεσίας	τ. 62 σ. 10
Τηλεόραση στην οδοντιατρική	τ. 62 σ. 17
Το κάπνισμα επιβραδύνει την ανάπτυξη	τ. 62 σ. 18
Λουλούδια στα ύπνοδομάτια	τ. 62 σ. 24
Νέα μέτρα και σταθμά — ιλιγγιώδεις αριθμοί	τ. 62 σ. 30
Θεραπεία δηλητηρίασεως από «στροντίο 90»	τ. 62 σ. 49
Ρεμούντες για πετρέλαιο	τ. 62 σ. 49
Οι κερανοί του Διός	τ. 63 σ. 30
Η γηροκαίνη	τ. 63 σ. 49
Η έλκυσια μεταδίδεται και από πύθηκο	τ. 63 σ. 49
Η νεανική εγκληματικότητα	τ. 63 σ. 49
Ηλεκτρικό ρεύμα με τη θάλασσα	τ. 63 σ. 49
Ο δορυφόρος «Ηχώ 1»	τ. 64 σ. 6
Το μεγαλύτερο τεχνητό νησί	τ. 64 σ. 7
Η συχνότητα των διδύμων	τ. 64 σ. 25
Ραδιενέργεια κατά του ανθρακός	τ. 64 σ. 25
Τα ποντίκια και η αίμομιξία	τ. 64 σ. 25
Ένα φάρμακο κατά της κολλησερόλης	τ. 64 σ. 36
Πρώτη παραγωγή λαχανικών	τ. 64 σ. 49
Η νόσος του Μπέσετ θεραπεύεται με έλκυσια	τ. 64 σ. 49
Μία άπιστευτη ιστορία — Κακαργούνται οι νόμοι του Νεύτωνος	τ. 64 σ. 48
Οι μύγες του ξυδιού	τ. 65 σ. 49
Η άρρώστεια Μπέρι — Μπέρι	τ. 65 σ. 49
Ο καπνός τηλεγράφος των αγγίων	τ. 66 σ. 12
3.500 γλώσσες	τ. 66 σ. 17
Έξη ώρες για ένα κοστούμι	τ. 66 σ. 18
Μη κρύβετε τα συμπτώματα	τ. 66 σ. 41
Αυτοκίνητο κινείται με ήλιακή ενέργεια	τ. 66 σ. 49
Άνοσια κατά του καρκίνου στα ζώα	τ. 66 σ. 49
Συντονισμένη προσπάθεια των ωκεανογράφων	τ. 66 σ. 49
Η ηλικία του 'Ατλαντικού	τ. 66 σ. 49
Το αλφάβητο «Μπράιγ»	τ. 66 σ. 49
Οι άνδρες έχουν καλύτερη γεύση	τ. 67 σ. 12
Συσκευή μικρότερη από κεφάλι καρφίτσας	τ. 67 σ. 49

Τα μωρά και ο καφές	τ. 67 σ. 29
Ίπτάμενοι δίσκοι	τ. 67 σ. 30
Ίχνη προϊστορικού έρπετος	τ. 67 σ. 32
Συνθετική κατασκευή	τ. 67 σ. 49
Συμβουλές για το άσθμα	τ. 67 σ. 49
Τα προάστια στην 'Αμερική	τ. 67 σ. 49
Το κατευναστικό τουφέκι	τ. 68 σ. 18
Συνταγή των έγκυμωνών	τ. 68 σ. 25
Κατεσκευάσθη σηνεκτική δέσμη φωτός	τ. 68 σ. 49
Οι στοματικές παθήσεις	τ. 68 σ. 49
Το 23ο Συνέδριο Δημοσίας Εκπαιδεύσεως	τ. 68 σ. 49
Η Παγκόσμια Μετεωρολογική 'Οργάνωση	τ. 68 σ. 49
Ο χημικός πόλεμος	τ. 69 σ. 5
Πολωνικός διαγωνισμός ζωγραφικής	τ. 69 σ. 45
Νέο σύστημα καταστροφής δισκίων στα ύψα	τ. 69 σ. 45
Των πλοίων	τ. 69 σ. 45
Θα κινούν τα τεχνητά μέλη	τ. 69 σ. 45
Το εμβόλιο «Κομπλιγκεν»	τ. 69 σ. 45
Η ραδιενέργεια στην 'Ιαπωνία	τ. 69 σ. 45
Σήματα από τον πλανήτη Κρόνο	τ. 69 σ. 45

Τα εξώφυλλά μας

Οι πύραυλοι έφεραν τη Γη κοντά στον 'Ηλιο	τ. 53
Η Σελήνη προσκρούει στο ούρανοξύστες	τ. 54
«Μητέρα και παιδί» του Ρενουάρ	τ. 55
Πύραυλοι και διαστημόπλοια	τ. 56
Κιονόκρανο ιωνικού ρυθμού στο Δελφικό Ιερό	τ. 57
Οι άνεμόμυλοι της Μυκόνου	τ. 58
«Οι δόρυες» του Βίνσεντ Βαν Γκόγκ	τ. 59
«Η γυναίκα με το κεκοιμημένο κολλί» του 'Αντρέ Ματίς	τ. 60
«Ο έφηβος του Μαρθάωνος» χάλκινο άγαλμα 'Αθηναίων χαλκοπλάστη	τ. 61
«Το λιμάνι της Νεαπόλεως» του 'Αλμπέρ Μαρκέ	τ. 62
«Ο αστροναύτης με την ειδική στολή	τ. 63
Το λιοντάρι	τ. 64
«Η γυναίκα με τα μαργαριτάρια» του Κορδ	τ. 65
«Ο πύραυλος έξορμα στο Διάστημα	τ. 66
«Βέρθα Μορισώ» του Μανέ	τ. 67
«Ομείωμα ιπτάμενου δίσκου	τ. 68
Γυναίκες της Ταϊτής του Γκωγκέν	τ. 69

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

ΣΗΜ. Σε ώριμα τεύχη στο κεφάλαιο «αναγνώσματα», τυπώθηκε εκ παραδρομής «αφηγήματα»

★ Επίσης σε ώριμα τεύχη τα τέσσερα τελευταία θέματα στο κεφάλαιο «ανθρωπολογία» πρέπει να προστεθούν στο τέλος του κεφαλαίου «Γατρική».

★ Το εύρετήριο έχει συνταχθεί από τη συνεργάτιδα του «ΚΟΣΜΟΥ» δίδα Νίκη Καραβία.

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΛΑΧΕΙΟΝ

Συνεχίζει τον δρόμον του και προσφέρει εις όλους τας πολλές πιθανότητας μιας

ΚΑΛΗΣ ΤΥΧΗΣ

Έγγραφέιτε εις την 52αν ΕΚΔΟΣΙΝ

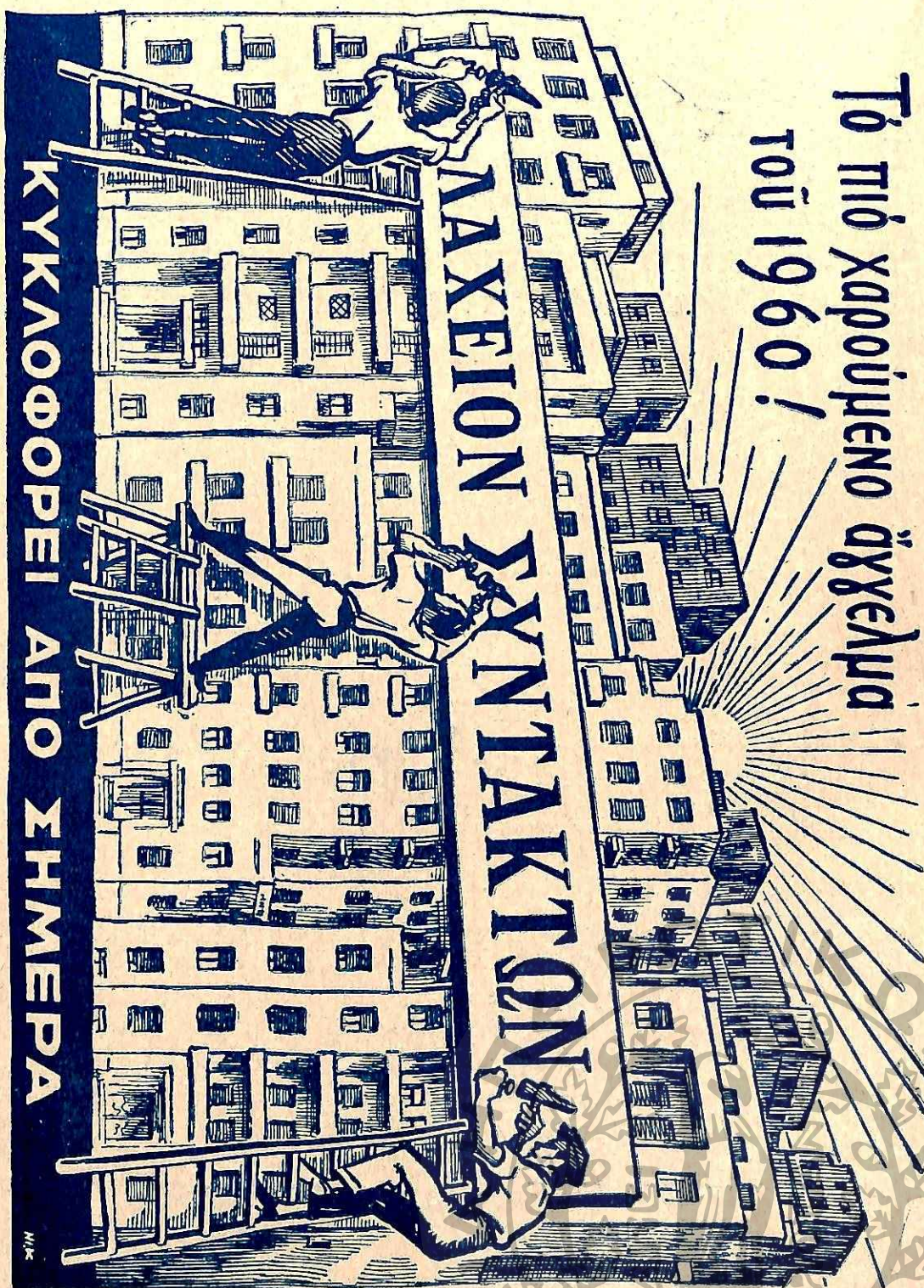
Α' ΚΛΗΡΩΣΙΣ 6 - 7 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1960

ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΜΕΤΑΝΟΕΙ

ΔΩΡΟΝ ΔΡΑΧΜΑΙ 5.000.000

Μην μένετε χωρίς γραμμάτια

Τὸ πρῶτο χαρούμενο ἄγχελμα
τοῦ 1960 !

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΑΠΟ ΣΗΜΕΡΑ